

วารสารวิจัย ราชภัฏกรุงเก่า

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ARU Research Journal Humanities and Social Sciences

ISSN : 2985-0606 (Online)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2567
Vol. 11 No. 1 January - April 2024

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ARU Research Journal Humanities and Social Sciences
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – เมษายน 2567
ISSN : 2985-0606 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสารหรือศึกษาจากภาคผนวกท้ายเล่มของวารสาร

ข้อมูลเผยแพร่ : <http://rdi.aru.ac.th/journal/>

กำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ

มกราคม – เมษายน

พฤษภาคม – สิงหาคม

กันยายน – ธันวาคม

การส่งต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความโดยไม่ระบุชื่อ-ที่อยู่ผู้เขียนจำนวน 1 ชุด และระบุชื่อผู้เขียนจำนวน 1 ชุด โดยบทความวิจัยต้องมีความยาวไม่เกิน 8 หน้า กระดาษขนาด B5 และบทความวิชาการต้องมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้ากระดาษ และไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 พร้อมทั้งกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความ โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <http://rdi.aru.ac.th/journal>

ขั้นตอนการดำเนินการของวารสาร

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติตพนาวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย
 ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
 ศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์
 ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี
 ศาสตราจารย์ ดร. อารยะ ปรีชาเมตตา
 รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก
 รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภา วิทยาภิรักษ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริประภา ดีประดิษฐ์

ดร.ภาวินีย์ ธนาอนวัช

ดร.จิราภรณ์ มีสง่า

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางสารภี พูลศิริ

นางสาวบงกช สมหวัง

นางสาวพิมพ์ประภา พลรักษ์

นางวรรณิศา นัยชิต

นางสาวสุธีรา มุลดี

นางสาวสุจิตรา งามบุญปลอด

นางสาวอัจฉรา วงษ์หา

นายอวิรุทธ์ เจียมฮวดหลี

นายณัฐพงษ์ สาระเมฆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

โทรศัพท์ 0-3532-2082 โทรสาร 0-3532-2082

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน 2567

ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ นาวัน เปี้ยดกลาง	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สนิท ปิ่นสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ ตระกูลฐาน	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะชั้นหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร. นิรัช สุดสังข์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุภรัตน์ อินทนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรณณา ธีธรรมมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา โยธินศิริกุล	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สีบวงศ์ กาฬวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิภัฏชนา เอ็นเอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ อุ้นจิตร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรนุช กุอุทา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลภัสวัฒน์ ศุภผลกุลนันทร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี ลังกา	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพาดา ไตรรัตน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระชน พลโยธา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถิรพร แสงพิรุณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนรุ่ง เบญจมาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาติา ชาวากุล	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวินมณัส ประภักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณะกร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา คชประเสริฐ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา สว่างคง	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน 2567

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันตพัฒน์ อนุศักดิ์เสถียร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา สีดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชนาธิป บุบผามาศ
ดร.สัณชัย เกียรติทรงชัย
ดร.วรรณพรรณ รักษ์ชน

มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปัจจุบันดำเนินการเข้าสู่ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ยังคงดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของวารสาร เน้นคุณภาพของบทความ บทความวิจัย ตามประกาศของ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 มีการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบบทความ (peer reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบันอย่างน้อย 3 คน เป็นช่องทางหนึ่งสำหรับนักวิจัยได้เผยแพร่ผลงานวิจัย ในเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนธันวาคมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้ร่วมเป็นเจ้าของภาพการจัดประชุมวิชาการในสาขาต่าง ๆ หลายการประชุม เช่น งานประชุมวิชาการฟิสิกส์ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 19 ประจำปี 2567 (The 19th Siam Physics Congress 2024 (SPC2024)) จัดขึ้นระหว่างวันที่ 5-7 มิถุนายน 2567 ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ International Conference on Multi-functional Materials and Applications (ICMMA) จัดขึ้นระหว่างวันที่ 27-29 พฤศจิกายน 2567 ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ ธันวาคมสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า(ประเทศไทย) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาและภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สมาคมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม(สพช.) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ“กรุงเทพฯวิจัย” ครั้งที่ 7 (2024 7th EEAAAT & ARU CON.) ในระหว่างวันที่ 19 - 20 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นอีกเวทีที่ให้นักวิจัย อาจารย์ นักศึกษาและบุคคลทั่วไปได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานวิชาการกัน ขอเชิญทุกท่านที่สนใจเข้าร่วมงานในการประชุมนี้ และขอขอบคุณนักวิจัยผู้ส่งผลงานเข้ามาเผยแพร่ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯทุกท่านครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติത്യพนาวงศ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

การสำรวจเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่ประชาชนนิยมใช้

A Survey on Popular Counter Brand Cosmetics of People

รัชนิดา กันภัย พลอยงาม เรืองงาม และนิลวรรณ อยู่กักดี

Ratchanida Kanpai, Ployngam Reowngam and Nilawan Upakdee.....1-11

การเปรียบเทียบเครื่องเคลือบจีน - ไทยในศตวรรษที่ 14: กรณีศึกษาการเปรียบเทียบลวดลาย
เครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจิ้นและสุโขทัย

A Comparison of Chinese – Thai Ceramic in the 14th Century : a Case Study of
Comparing patterns between Jindezhen and Sukhothai Ceramic

จาง หมิง บุญชู บุญลิขิตศิริ และเสกสรรค์ ตันยาภิรมย์

Zhang Ming, Bunchoo Bunlikhitsiri and Sakesan Tonyapirom.....12-22

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Management Model of Creative Community-Based Tourism:

a Case Study of Ban Mai Subdistrict, Phranakhon Si Ayutthaya District, Phranakhon
Si Ayutthaya Province

วีรพล น้อยคล้าย และมรุต กลัดเจริญ

Weerapol Noiklai and Marut ludcharoen.....23-36

ผลการใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ที่ส่งผลต่อความสามารถ
ในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อาชีวศึกษา
จังหวัดพิษณุโลก

Results of Using KWL Plus Techniques with Cornell Note -Taking Affecting
Students' Reading Comprehension Ability in Higher Vocational Certificate
Education, Phitsanulok Province

โกวิท บุญดั่ง และขวัญชนก นัยเจริญ

Kowit Boonduang and Khwanchanok Najjarun.....37-50

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน
กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียน เมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่

Applying Language Games and Applications to Develop Chinese Vocabulary
Learning: a Case Study of High School Students (grades 10-12) at Mueang Phrae
School, Mueang District, Phrae Province

นารีรัตน์ หงษ์สามสิบเก้า

Nareerat Hongiamsibkao.....51-63

สำเนียงเขมรในบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

Kmer Accent in Music Compositions of Luang Praditphairo (Sorn Silapabanleng)

อุมาภรณ์ กล้าหาญ จตุพร สีม่วง และขำคม พรประสิทธิ์

Umaporn Klahan, Jatuporn Seemuang and Kumkom Pornprasit.....64-78

ภาพวาดชิงหมิงริมที่ : การศึกษาจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน
จิตรกรรม “ทะเลเมฆ”

The Riverside Painting at Qingming : a Study of Cultural Spirit Creating
“Yan Yun Hai Yu”

ย่าหลิน หลี่ ปิติวรรณ สมไทย และปานุ สุรวัยสุวรรณ

Yalin Li, Pitiwat Somthai and Panu Suaysuwan..... 79-92

บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส
ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Roles of Sangha Administrators in Public Welfare in Chonburi Province:
a Case Study of Abbots' Roles during COVID 19 Pandemic

บุญรอด บุญเกิด และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์

Boonrod Boongird and Pattawee Sattayavongtip.....93-105

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Digital Citizenship Skills of Students in Rambhai Barni Rajabhat University

ณิชาริภา เจริญรูป พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกสิ

Nicharpa Jaroenroop, Patcharin Rujiranukul and Sureemas Sukkasi.....106-119

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาใน
สถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

Online Counseling of Technical Eclecticism to Enhance Coping Flexibility with
Covid-19 Pandemic For High School Students in Chachoengsao Province

สุวัชรพร สวยอารมณ์ ดรันภพ เพียรจัด และวารภรณ์ สินถาวร

Suwacharaporn Suayarom, Darunbhop Pianjud and Waraporn Sinthaworn.....120-132

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน

Factors Influencing the Export Demand of Mangosteen from Thailand to China

ชนดล สุนันตะ เจลิมพล จตุพร และวสุ สุวรรณวิหค

Thanadon Sunanta Chalermpon Jatuporn and Vasu Suvanvihok.....133-144

บทความวิชาการ

ชุดกิจกรรมการปั้นมันดาลา: กิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจสำหรับเด็กปฐมวัย

Mandala Clay Modeling Activity Package: Art Activity to Promote

Mental Well-being for Early Childhood

ณัฐนิชา มณีพฤกษ์ อินทิราพรหมพันธุ์ พชร วงษ์วรรัตน์ และจิราพร พนมสวย

Natnicha Maneephruet, Intira Phrompan, Pachara Wongchaiwan

and Jiraporn anomsuay..... 145-156

คติชนคนสุพรรณบุรี พื้นที่แสดงตัวตนกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศกาลสงกรานต์

Folklore for Suphanburi People : Identity Area with Cultural Tourism in Songkran

Festival

เบญจพร ไพรศร และธิดาดาว เดชศรี

Benjaporn Praisorn and Thidadow Dechstri.....157-168

การสำรวจเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่ประชาชนนิยมใช้

A Survey on Popular Counter Brand Cosmetics of People

รัชนิดา กันภัย¹ พลอยงาม เรืองงาม² และนิลวรรณ อยู่ภักดี^{3*}
Ratchanida Kanpai¹, Ployngam Reowngam² and Nilawan Upakdee^{3*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่ประชาชนในประเทศไทยนิยมใช้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ใช้เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากแบบสอบถามออนไลน์รูปแบบ Google forms วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ในรูปแบบจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 92.50) มีอายุระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 66.25) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 72.25) อาชีพพนักงานเอกชน (ร้อยละ 31.25) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-30,000 บาท (ร้อยละ 35.00) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ประเภทเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้ามากที่สุด โดยเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่เลือกซื้อมากที่สุด คือ Biotherm (ร้อยละ 9.75) รองลงมา คือ Clarins (ร้อยละ 8.50), Estee Lauder (ร้อยละ 8.00), Bobbi Brown (ร้อยละ 7.75) และ Kiehl's (ร้อยละ 7.50) เหตุผลหลักที่เลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพที่ดี (ร้อยละ 57.50) ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้งมากที่สุด 1,000-5,000 บาท (ร้อยละ 66.50) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีระดับคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมีมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.75 ± 0.47) และผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพเห็นผลลัพธ์ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.65 ± 0.54) ด้านราคา คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.47 ± 0.67) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.39 ± 0.78) และด้านการส่งเสริมการตลาด คือ มีการส่งเสริมการตลาดที่ดึงดูดใจ (ค่าเฉลี่ย 4.38 ± 0.78) ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ที่สนใจในการประกอบธุรกิจความงาม เพื่อนำไปพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

คำสำคัญ: เครื่องสำอาง เคาน์เตอร์แบรนด์ ความนิยม

¹ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Bachelor of Science (Cosmetic Sciences and Natural Product), Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University
E-mail : ratchanida241998@gmail.com

² สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Bachelor of Science (Cosmetic Sciences and Natural Product), Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University
E-mail : ployngamr64@nu.ac.th

^{3*} ภาควิชาเภสัชกรรมปฏิบัติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Department of Pharmacy Practice, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University
E-mail : nilawanu@nu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research aimed to survey the selection of buying on popular counter brand cosmetics of people. The sample was 400 participants, aged 20 years or more, who utilized counter brand cosmetic in Thailand. The primary data was collected from online questionnaire in Google forms. The data analysis was descriptive statistics by frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed most of participants were females (92.50%), aged between 20-30 years old (66.25%), a bachelor's degree (72.25%), worked in private sector (31.25%), and earned an income 15,000-30,000 Baht per month (35.00%). Most of them bought cosmetic counter brands for skin care. The most purchased counter brand cosmetic was Biotherm (9.75%), followed by Clarins (8.50%), Estee Lauder (8.00%), Bobbi Brown (7.75%), and Kiehl's (7.50%). The main reason for choosing counter brand cosmetics was the products have been a good quality (57.50%). The maximum cost of each purchase was 1,000-5,000 Baht (66.50%). The most average satisfaction score in each marketing mix factors as follow: the products had a quality and standard (mean 4.75 ± 0.47). The product performance had effective results (mean 4.65 ± 0.54). In terms of price, it was suitable for the quality of product (mean 4.47 ± 0.67). Regarding to the place, cosmetics with varied distribution was concerned (mean 4.39 ± 0.78). For marketing promotion, the most satisfying was a marketing promotion attracted attention (mean 4.38 ± 0.78). The results could be a guideline for business entrepreneurs and people interested in beauty business to develop marketing strategies responded to consumer satisfaction.

Keywords: Cosmetic, Counter Brand, Popular

วันที่รับบทความ: 06 พฤศจิกายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 03 มกราคม 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

เครื่องสำอางเป็นสินค้าที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นและได้รับความนิยมทั้งเพศหญิงและเพศชายในทุกช่วงวัย ถึงแม้ว่าเครื่องสำอางไม่ใช่ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต แต่เครื่องสำอางเป็นปัจจัยที่ตอบสนองความต้องการทางด้านอารมณ์และเพิ่มความมั่นใจให้แก่ตนเอง (รตินันท์ ชัยวิบูลย์เวช, 2561) ปัจจุบันพบว่าตลาดของธุรกิจเครื่องสำอางเติบโตขึ้นและมีการแข่งขันกันสูง ทำให้ส่งผลต่อความหลากหลายของเครื่องสำอางทางด้านแบรนด์ คุณภาพ บรรจุภัณฑ์ ราคาและปริมาณ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ (“ตลาดเครื่องสำอาง”, 2560)

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย รายงานว่า ตลาดเครื่องสำอางในประเทศไทยในปี 2560 มีมูลค่าประมาณ 1.68 แสนล้านบาท เติบโตร้อยละ 7.8 มีการเติบโตเฉลี่ยต่อปีประมาณร้อยละ 7.6 ระหว่างปี 2556-2560 โดยตลาดขยายตัวจากกลุ่มเพศหญิงวัยทำงานไปสู่กลุ่มวัยรุ่นและคนสูงวัย รวมถึงกลุ่มเพศชายเองก็หันมาดูแลตัวเองมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ภาพรวมตลาดเครื่องสำอางในประเทศไทยมีการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในปี 2560 มูลค่ารวมของตลาดเครื่องสำอางของไทยอยู่ที่ประมาณ 170 พันล้านบาท พบว่าส่วนแบ่งตลาดเครื่องสำอางแยกตามผลิตภัณฑ์ในประเทศ

ไทยปี 2560 คือ ผลิตภัณฑ์ดูแลผิว ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดและมีการเติบโตที่สูงกว่าเครื่องสำอางประเภทอื่นๆ เติบโตถึงร้อยละ 8.7 ในปี 2560 ที่ผ่านมามีการเติบโตประมาณร้อยละ 6-7 สำหรับเครื่องสำอางโดยเฉลี่ย ซึ่งเป็นผลจากสภาพอากาศ มลภาวะต่างๆ ทำให้ความต้องการเครื่องสำอางที่ช่วยปกป้องผิวได้รับความนิยม โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่ใช้เครื่องสำอางดูแลผิวตั้งแต่วัยรุ่นที่มีเพิ่มขึ้น ประกอบกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับผิวแต่ละประเภททำให้ตลาดขยายกว้างมากขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยต้องการสำรวจเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่ประชาชนนิยมใช้ และปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดแต่ละด้านที่ผู้บริโภคพึงพอใจในการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ของประชาชนในประเทศไทย ผลการสำรวจที่ได้จะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ที่สนใจในการประกอบธุรกิจความงามและนำไปพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่ประชาชนในประเทศไทยนิยมใช้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ที่ใช้เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ ขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัย ได้แก่ สื่อออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ คือ Facebook และกลุ่มเครื่องสำอาง ขอบเขตด้านระยะเวลาการสำรวจในการศึกษาวิจัยนี้ คือ เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2563

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

- ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือน
- พฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์
 1. ประเภทของเครื่องสำอางที่เลือกซื้อ
 2. แบรนด์ผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้อ
 3. เหตุผลที่เลือกซื้อ
 4. ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง
- ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์, ราคา, ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางการตลาด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ที่เป็น Google form เพื่อสำรวจพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มประชากรที่ซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ในประเทศไทยที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง คือ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยไม่ทราบจำนวนประชากรแน่ชัด จึงกำหนดขนาดของตัวอย่าง โดยใช้สูตรหาสัดส่วนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550, น. 28)

จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นจะเก็บข้อมูลจำนวน 400 คน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured questionnaire) โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็นออก 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล มีคำถามทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน คำถามมีลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended questions) ให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ มีคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ ประเภทของเครื่องสำอาง แบรนด์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่เลือกซื้อ เหตุผลที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ และค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์แต่ละครั้ง คำถามมีลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended questions) ให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ของประชาชนในประเทศไทย มีคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด คำถามเป็นแบบประเมินตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ โดยกำหนดระดับความสำคัญจากมากที่สุด-น้อยที่สุด (5-1 คะแนน)

2.4 การตรวจสอบเครื่องมือในงานวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยไปทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง ด้านการตลาด และด้านวัดและประเมินผล เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) (สมนึก ภัททิยธนี, 2544, น. 221) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ที่ยอมรับได้ คือ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.964

ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบจากอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ที่เข้าร่วมการ Try-out มีลักษณะเป็นประชาชนในประเทศไทยที่ซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน

จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ที่คำนวณได้ต้องมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (α) ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ, 2555, น. 282) แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้จึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล จากการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.817

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากแบบสอบถามออนไลน์รูปแบบ Google forms เก็บข้อมูลโดยนำลิงก์แบบสอบถามไปโพสต์บนกลุ่มของแต่ละจังหวัดใน Facebook และกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องสำอาง เช่น กลุ่มรีวิวเครื่องสำอางแพง by Jeban.com

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและการกระจายข้อมูล (สมนึก ภัททิยธนี, 2546, น. 238-249)

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ของกลุ่มตัวอย่าง คือ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P's) แต่ละด้าน กำหนดการให้คะแนนคำตอบจำนวน 5 ระดับตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) คือ

มากที่สุด	ระดับคะแนน 5
มาก	ระดับคะแนน 4
ปานกลาง	ระดับคะแนน 3
น้อย	ระดับคะแนน 2
น้อยที่สุด	ระดับคะแนน 1

จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถามโดยมีเกณฑ์พิจารณาในการประเมินผล (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, น. 75) ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
ช่วงค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
ช่วงค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
ช่วงค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
ช่วงค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	370	92.50
ชาย	30	7.50
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	0	0.00
20 – 30 ปี	265	66.25
31 – 40 ปี	100	25.00
41 – 50 ปี	19	4.75
51 – 60 ปี	11	2.75
60 ปีขึ้นไป	5	1.25
ระดับการศึกษา		
มัธยมตอนปลาย	11	2.75
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	3.75
อนุปริญญา	8	2.00
ปริญญาตรี	289	72.25
ปริญญาโท	69	17.25
ปริญญาเอก	7	1.75

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อื่นๆ	1	0.25
อาชีพ		
พนักงานเอกชน	125	31.25
นักเรียน/นักศึกษา	116	29.00
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	77	19.25
ธุรกิจส่วนตัว	44	11.00
รับจ้างอิสระ	15	3.75
อื่นๆ	23	5.75
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 15,000 บาท	110	27.50
15,000 – 30,000 บาท	140	35.00
30,001 – 45,000 บาท	65	16.25
45,001 – 60,000 บาท	31	7.75
มากกว่า 60,000 บาท ขึ้นไป	54	13.50
รวม	400	100.00

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าผู้ตอบจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 370 คน (ร้อยละ 92.50) ช่วงอายุส่วนใหญ่ 20-30 ปี 265 คน (ร้อยละ 66.25) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี 289 คน (ร้อยละ 72.25) อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน 125 คน (ร้อยละ 31.25) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ 15,000-30,000 บาท 140 คน (ร้อยละ 35.00)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์

พฤติกรรมการเลือกซื้อ	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทเครื่องสำอาง		
เครื่องสำอางบำรุงผิวหน้า (เช่น มาส์ก กันแดดผิวหน้า)	186	46.50
เครื่องสำอางสำหรับตกแต่งใบหน้า (เช่น รองพื้น มาสคาร่า บรัชออน ลิปสติก)	96	24.00
เครื่องสำอางทำความสะอาด (เช่น สบู่ แชมพู ครีมนวดผม ผลิตภัณฑ์ล้างหน้า)	93	23.25
เครื่องสำอางบำรุงผิวกาย (เช่น โลชั่นบำรุงผิว ครีมกันแดดผิวกาย)	18	4.50
เครื่องสำอางประเภทเครื่องหอม (เช่น น้ำหอม ครีมหอม)	6	1.50
อื่นๆ	1	0.25
แบรนด์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง (10 อันดับแรก)		
Biotherm	39	9.75
Clarins	34	8.50
Estee Lauder	32	8.00
Bobbi Brown	31	7.75
Kiehl's	30	7.50

พฤติกรรมกาเลือกซื้อ	จำนวน	ร้อยละ
Innisfree	22	5.50
Origins	21	5.25
Lancome	20	5.00
SK II	18	4.50
Sulwhasoo	13	3.25
เหตุผลหลักที่เลือกซื้อ		
ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพที่ดี	230	57.50
ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพ	64	16.00
ผลิตภัณฑ์ไม่ก่อให้เกิดอาการแพ้	58	14.50
ได้รับการแนะนำจากคนรู้จัก	35	8.75
ผลิตภัณฑ์มีตัวอย่างให้ทดลองใช้	6	1.50
การนำเสนอขายของพนักงาน	3	0.75
ผลิตภัณฑ์ไม่มีการทำการทดลองกับสัตว์ อื่นๆ	1 3	0.25 0.75
ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง		
ต่ำกว่า 1,000 บาท	59	14.75
1,000 - 5,000 บาท	266	66.50
5,001 - 10,000 บาท	61	15.25
10,001 - 20,000 บาท	13	3.25
20,000 บาท ขึ้นไป	1	0.25
รวม	400	100.00

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกาเลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประเภทของเครื่องสำอาง แบรนด์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่เลือกซื้อ ความถี่ในการซื้อ และค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ประเภทเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้ามากที่สุด จำนวน 186 คน (ร้อยละ 46.50) รองลงมา คือ เครื่องสำอางสำหรับตกแต่งใบหน้า จำนวน 96 คน (ร้อยละ 24.00)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ คือ Biotherm 39 คน (ร้อยละ 9.75) รองลงมา คือ Clarins 34 (ร้อยละ 8.50), Estee Lauder 32 คน (ร้อยละ 8.00), Bobbi Brown 31 คน (ร้อยละ 7.75), Kiehl's 30 คน (ร้อยละ 7.50), Innisfree 22 คน (ร้อยละ 5.50), Origins 21 คน (ร้อยละ 5.25), Lancome 20 คน (ร้อยละ 5.00), SK II 18 คน (ร้อยละ 4.50) และ Sulwhasoo 13 คน (ร้อยละ 3.25)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเหตุผลหลักที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพที่ดี 230 คน (ร้อยละ 57.50) รองลงมา คือ ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพ 64 คน (ร้อยละ 16.00) และส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์แต่ละครั้ง 1,000-5,000 บาท จำนวน 266 คน (ร้อยละ 66.50)

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดแต่ละด้าน

ตารางที่ 3 ระดับความสำคัญหรือความพอใจในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์

ปัจจัยส่วนประสมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย \pm SD	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมาตรฐาน	76.00	23.00	0.75	0.25	0.00	4.75 \pm 0.47	มากที่สุด
ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพเห็นผลชัดเจน	68.25	28.50	3.25	0.00	0.00	4.65 \pm 0.54	มากที่สุด
แบรนด์มีชื่อเสียงและมีความน่าเชื่อถือ	50.75	42.75	6.50	0.00	0.00	4.44 \pm 0.16	มาก
มีการรับรองว่าผลิตภัณฑ์ไม่ก่อให้เกิด การระคายเคือง เช่น น้ำหอม เป็นต้น	49.50	35.50	13.50	1.25	0.25	4.33 \pm 0.77	มาก
ฉลากผลิตภัณฑ์มีรายละเอียดชัดเจน เช่น ส่วนผสม วิธีใช้ วันผลิต วันหมดอายุ	47.75	35.75	13.50	3.00	0.00	4.28 \pm 0.81	มาก
ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายให้เลือกซื้อ	36.75	42.75	17.50	2.75	0.25	4.13 \pm 0.81	มาก
บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ทันสมัย และเหมาะสมต่อการใช้งาน	39.75	38.75	19.00	2.25	0.25	4.15 \pm 0.82	มาก
รวม						4.39 \pm 0.63	มาก

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ สรุปภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย = 4.39 (SD = 0.63) เมื่อพิจารณาในแต่ละคำถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความพึงพอใจมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย = 4.75 (SD = 0.47) และผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพเห็นผลชัดได้ชัดเจน ค่าเฉลี่ย = 4.65 (SD = 0.54)

ตารางที่ 4 ระดับความสำคัญหรือความพอใจในปัจจัยด้านราคา

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านราคา	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย \pm SD	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ราคาเหมาะสมกับคุณภาพผลิตภัณฑ์	55.25	37.25	7.00	0.00	0.50	4.47 \pm 0.67	มาก
ราคาเหมาะสมกับปริมาณผลิตภัณฑ์	44.25	41.00	14.00	0.75	0.00	4.29 \pm 0.73	มาก
ผลิตภัณฑ์มีป้ายราคาชัดเจน/ถูกต้อง	35.50	40.50	17.25	6.00	0.75	4.04 \pm 0.91	มาก
มีราคาให้เลือกอย่างหลากหลาย	26.75	35.75	28.75	6.75	2.00	3.78 \pm 0.98	มาก
ราคาต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแบรนด์อื่น	15.50	26.50	37.25	17.00	3.75	3.33 \pm 1.05	ปานกลาง
รวม						3.98 \pm 0.87	มาก

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านราคา คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 3.99 (SD = 0.87) เมื่อพิจารณาในแต่ละคำถามพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจมากในเกือบทุกข้อ คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย = 4.47 (SD = 0.67) รองลงมา คือ ราคาเหมาะสมกับปริมาณของผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย = 4.29 (SD = 0.73) ผลิตภัณฑ์มีป้าย

ราคาที่ชัดเจนและถูกต้อง ค่าเฉลี่ย = 4.04 (SD = 0.91) มีราคาให้เลือกอย่างหลากหลาย ค่าเฉลี่ย = 3.78 (SD = 0.98) และมีความพึงพอใจปานกลางในด้านราคาต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแบรนด์อื่น ค่าเฉลี่ย = 3.33 (SD = 1.05)

ตารางที่ 5 ระดับความสำคัญหรือความพอใจในปัจจุบันด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ปัจจัยส่วนประสมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย \pm SD	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น บริษัทผู้ผลิต ตัวแทนจำหน่าย	54.75	31.25	12.25	1.50	0.25	4.39 \pm 0.78	มาก
สถานที่จัดจำหน่ายสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ	43.50	37.75	16.25	2.25	0.25	4.22 \pm 0.81	มาก
การจัดวางผลิตภัณฑ์ดึงดูดใจ และหาง่าย	40.25	39.50	15.50	4.25	0.50	4.15 \pm 0.87	มาก
สถานที่จัดจำหน่ายมีหลายสาขา	42.00	34.25	17.50	5.50	0.75	4.11 \pm 0.93	มาก
สถานที่จัดจำหน่ายตั้งอยู่บริเวณที่เดินทางสะดวก	40.25	34.00	21.25	3.00	1.50	4.08 \pm 0.93	มาก
รวม						4.19 \pm 0.86	มาก

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คะแนนเฉลี่ย มีความพึงพอใจระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.19 (SD = 0.86) เมื่อพิจารณาในแต่ละคำถามพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจมากในทุกข้อ คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุดในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ค่าเฉลี่ย = 4.39 (SD = 0.78) รองลงมา คือ สถานที่จัดจำหน่ายสวยงาม สะอาดและเป็นระเบียบ ค่าเฉลี่ย = 4.22 (SD = 0.81) การจัดวางผลิตภัณฑ์ดึงดูดใจ หาง่ายและหยิบง่าย ค่าเฉลี่ย = 4.15 (SD = 0.87) สถานที่จัดจำหน่ายมีหลายสาขา ค่าเฉลี่ย = 4.11 (SD = 0.93) และสถานที่จัดจำหน่ายตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเดินทางมาได้สะดวก ค่าเฉลี่ย = 4.08 (SD = 0.93)

ตารางที่ 6 ระดับความสำคัญหรือความพอใจในปัจจุบันด้านการส่งเสริมทางการตลาด

ปัจจัยการส่งเสริมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย \pm SD	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
การส่งเสริมการตลาดดึงดูดใจ เช่น ลดราคา ของแถม การสะสมแต้ม เป็นต้น	54.75	31.00	12.50	1.50	0.25	4.38 \pm 0.78	มาก
แจกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้าทดลองใช้	50.25	28.25	15.75	5.25	0.50	4.22 \pm 0.93	มาก
พนักงานขายให้คำแนะนำและข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์และน่าเชื่อถือ	42.50	36.00	18.00	2.50	1.00	4.16 \pm 0.88	มาก
การให้บริการที่ดีหลังการขาย	42.00	33.00	21.75	3.25	0	4.14 \pm 0.87	มาก
ช่องทางการโฆษณามีความหลากหลาย เช่น โทรทัศน์ โซเชียลมีเดีย เป็นต้น	38.25	37.50	18.50	5.00	0.75	4.07 \pm 0.91	มาก
รวม						4.20 \pm 0.87	มาก

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านการส่งเสริมทางการตลาด โดยสรุปภาพรวม มีความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.20 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.87 เมื่อพิจารณาในแต่ละคำถามพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจมากในทุกข้อ ลำดับหนึ่งมีการส่งเสริมทางการตลาดที่ดึงดูดใจ ค่าเฉลี่ยรวม 4.38 ลำดับสอง คือ แจกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้าทดลองใช้ ค่าเฉลี่ยรวม 4.22 ลำดับสามพนักงานขายให้คำแนะนำและข้อมูลของผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ และนำเชื่อถือ ค่าเฉลี่ยรวม 4.16 ลำดับสี่การให้บริการที่ดีหลังการขาย ค่าเฉลี่ยรวม 4.14 และ ลำดับสุดท้ายช่องทางการโฆษณาที่มีความหลากหลาย ค่าเฉลี่ยรวม 4.07

4. อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 92.50) มีช่วงอายุระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 66.25) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 72.25) อาชีพพนักงานเอกชน (ร้อยละ 31.25) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-30,000 บาท (ร้อยละ 35.00) สอดคล้องกับการศึกษาของ ภัณฑิรา สุขสมนินันดร (2559) ที่ได้ทำการศึกษาคความพึงพอใจในการซื้อเครื่องสำอางพรีเมียมแบรนด์ ของวัยเริ่มทำงาน (First jobber) พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง ระดับการศึกษาปริญญาตรี และประกอบอาชีพพนักงานเอกชน

พฤติกรรมในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ประเภทเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้ามากที่สุด (ร้อยละ 46.50) รองลงมา คือ เครื่องสำอางตกแต่งใบหน้า (ร้อยละ 24.00) โดยเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ที่เลือกซื้อมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ Biotherm (ร้อยละ 9.75) รองลงมา คือ Clarins (ร้อยละ 8.50), Estee Lauder (ร้อยละ 8.00), Bobbi Brown (ร้อยละ 7.75) และ Kiehl's (ร้อยละ 7.50) โดยเหตุผลหลักที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพที่ดี (ร้อยละ 57.50) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Higgs ที่ทำการศึกษาคความภักดีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางและการเลือกซื้อเครื่องสำอาง พบว่าส่วนใหญ่เหตุผลที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์เครื่องสำอาง ร้อยละ 38 ของผู้หญิงที่ตอบแบบสำรวจให้ความสำคัญกับคุณภาพสำหรับแบรนด์ที่เฉพาะเจาะจง (Higgs, 2020) นอกจากนี้พบว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้งมากที่สุด 1,000-5,000 บาท (ร้อยละ 66.50) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีระดับความพึงพอใจเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.75 ± 0.47) ด้านราคา คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.47 ± 0.67) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.39 ± 0.78) และด้านการส่งเสริมทางการตลาด คือ มีการส่งเสริมทางการตลาดที่ดึงดูดใจ (ค่าเฉลี่ย 4.38 ± 0.78) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัณฑิรา สุขสมนินันดร ที่ทำการศึกษาคความพึงพอใจในการซื้อเครื่องสำอางพรีเมียมแบรนด์ของวัยเริ่มทำงาน (First Jobber) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อเครื่องสำอางพรีเมียมแบรนด์ของวัยเริ่มทำงานเป็นด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจมากที่สุด (ภัณฑิรา สุขสมนินันดร, 2559)

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการสำรวจจะเห็นได้ว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสำรวจให้ความสนใจในเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ คือ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้า โดยเหตุผลหลักที่ซื้อ คือ คุณภาพของเครื่องสำอาง แม้ว่าความพึงพอใจในปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ต่ำสุดจะเป็นด้านราคา ซึ่งเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ส่วนใหญ่จะราคาค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม หากบริษัทสามารถใช้กลยุทธ์ทางการตลาดด้านอื่นมาช่วยในการส่งเสริมการขายนอกเหนือจากด้านราคาก็จะทำให้ผู้ที่สนใจเครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ยังคงเป็นทางเลือกหนึ่งได้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วงที่ต่ำกว่า 30,000 บาท

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาถึงความจงรักภักดีที่มีต่อของเคาน์เตอร์แบรนด์ที่ให้ชัดเจนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้เครื่องสำอางเคาน์เตอร์แบรนด์ในประเด็นที่ละเอียดมากขึ้น

6. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภญ.สุภาวดี พาหิระ ภญ.วรรณมา ตั้งภักดีรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ. พัชราภรณ์ สุดชาภา ซึ่งได้สละเวลาในการตรวจสอบแบบสอบถาม ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อมีความถูกต้องและสมบูรณ์ และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม

6. เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตลาดเครื่องสำอาง. (2560). ธนาคารกรุงไทย. <https://sme.krungthai.com/sme/productListAction.action?command=getDetail&cateMenu=KNOWLEDGE&catelid=32&itemid=60>
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 15). บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ไพศาล วรคำ. (2555). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ตักศิลาการพิมพ์.
- ภัณฑิรา สุขสมนรินทร์. (2559). *การศึกษาความพึงพอใจในการซื้อเครื่องสำอางพรีเมียมแบรนด์ของวัยเริ่มทำงาน First Jobber* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รตินันท์ ชัยวิบูลย์เวช. (2561). *เจาะลึกตลาดเครื่องสำอางและความงามในไทย ยุคที่ผู้บริโภคต้องการสวยเร่งด่วน*. Brand Inside. <https://brandinside.asia/mkt-gantar-research-1/>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). *ตลาดบัวตั้ยังแจ๋ว เกษะเทรนด์ธุรกิจทำเงิน*. ธนาคารกสิกรไทย. <https://www.kasikornbank.com/th/business/sme>
- สมนึก ภัททิยธนี. (2544). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ประสานการพิมพ์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). ประสานการพิมพ์.
- Hipps, M. (2020). *Stat about loyalty every beauty brand should know*. Corra. <https://corra.com/beauty-product-loyalty>

การเปรียบเทียบเครื่องเคลือบจีน - ไทยในศตวรรษที่ 14: กรณีศึกษาการเปรียบเทียบ ลวดลายเครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจิ้นและสุโขทัย

A Comparison of Chinese – Thai Ceramic in the 14th Century : a Case Study of Comparing patterns between Jindezhen and Sukhothai Ceramic

จาง หมิง¹ บุญชู บุญลิขิตศิริ^{2*} และเสกสรรค์ ตันยาภิรมย์³
Zhang Ming¹ Bunchoo Bunlikhitsiri^{2*} and Sakesan Tonyapirom³

บทคัดย่อ

เครื่องเคลือบดินเผาจิ่งเต๋อเจิ้นและสุโขทัยในคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถือเป็นช่วงที่มีการพัฒนางานเครื่องเคลือบดินเผามากที่สุดช่วงหนึ่งซึ่งเป็นยุคสมัยที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ทั้งสองประเทศ พัฒนาการเครื่องปั้นดินเผาของไทยในสมัยสุโขทัย ได้รับอิทธิพลจากจีน (Ya, 2017) ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนจะเป็นลวดลายที่ใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์ได้แก่ ลายรูปสัตว์ ลายดอกไม้และพืชพรรณ โดยมีช่างฝีมือชาวจีนที่เข้ามาช่วยพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาในสุโขทัยโดยเฉพาะเทคนิคการเขียนสีแบบใต้เคลือบ หลังจากที่ช่างฝีมือชาวจีนจากไป ช่างปั้นหรือผู้ผลิตของสุโขทัยได้สร้างเตาเผาแบบสังคโลกที่มีความโดดเด่นตามความต้องการด้านเครื่องเคลือบของประเทศไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แสดงถึงศตวรรษที่ 14 ซึ่งเป็นศตวรรษแห่งการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องเคลือบไทยที่มีเอกลักษณ์ของภูมิภาค หัวข้อและความหมายอันหลากหลายของศิลปะที่นี้แสดงให้เห็นถึงจุดเด่นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี พื้นบ้าน การค้าเครื่องเคลือบดินเผา และแง่มุมอื่น ๆ ของทั้งสองประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงที่มีคุณค่าสำหรับการวิจัยทางศิลปะและการสืบทอดวัฒนธรรมและศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา นอกจากนี้ยังเป็นหนึ่งในกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและศิลปะที่เป็นมิตรระหว่างจีนและไทย รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ทางมิตรภาพจีน-ไทย ประวัติศาสตร์วิวัฒนาการของเครื่องเคลือบดินเผาของทั้งสองประเทศนี้ ส่วนมากเป็นการพัฒนาเทคนิคการเขียนสีใต้เคลือบ ซึ่งอธิบายถึงการสืบทอดและนวัตกรรมของช่างฝีมือของทั้งสองประเทศ ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ความสวยงามและแง่มุมอื่น ๆ การศึกษาการเปรียบเทียบลวดลายและรูปทรงเครื่องเคลือบดินเผาจากทั้งสองประเทศในช่วงเวลานี้ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างลวดลายและรูปทรงของผลงาน รูปแบบการตกแต่งและการจัดวางรูปทรงมีความคล้ายคลึงกัน แต่ทว่า การตกแต่งเครื่องสังคโลกมีเอกลักษณ์และวิธีการแสดงออกในท้องถิ่นมากกว่า ซึ่งเน้นลวดลายปลาซึ่งเป็น

¹ สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Department of Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University
E-mail: 21588540@qq.com

^{2*} สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Department of Visual Communication Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University
E-mail: bunchoo@buu.ac.th

³ สาขาวิชาการออกแบบเซรามิกส์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Department of Ceramic Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University
E-mail: sakesan@buu.ac.th

*Corresponding author

เอกลักษณ์ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการรักษาและสืบทอดทักษะเครื่องเคลือบไทย - จีน และเป็นข้อมูลอ้างอิงและแนวทางสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานในภายหลัง

คำสำคัญ : ศตวรรษที่ 14 ศิลปะลวดลายเครื่องเคลือบ ช่างฝีมือ ความหลากหลายและการบูรณาการ

Abstract

The ceramics of Jingdezhen in the 14th century and Sukhothai in Thailand have represented a peak period in the development of ceramics in both countries, occupying an important position in their respective ceramic's history. During this time, Thai ceramics were influenced by Chinese ceramics. The common thematic patterns were primarily animals and plants. In the 14th century, Chinese craftsmen came to Thailand to help Sukhothai develop the underglaze ceramic painting technology. After the Chinese craftsmen left, Sukhothai ceramic craftsmen created the highly distinctive Sangkhalok kiln in accordance with the demand for ceramics in Thailand and Southeast Asia. It exemplified the originality of Thai ceramic art in the 14th century and was full of regional charm. Its rich thematic implications have reflected the historical culture, folklore, and ceramic trade features of both regions. This provided the valuable reference for art studies and the inheritance of ceramic culture. It also symbolized the friendly cultural and artistic exchange between China and Thailand. The evolution of ceramics in both regions, mainly the development of underglaze painting ceramics, embodied the inheritance and innovation of the craftsmen in both countries, as well as the development of production techniques and aesthetics. The comparative study of ceramics patterns and shapes has revealed the connection between Chinese and Thai ceramic patterns and shapes. Although the arrangement of patterns in Chinese and Thai ceramics were consistent, the patterns of Sangkhalok kiln emphasized more local characteristics and expression methods, especially the unique fish pattern in Thailand. The preservation and inheritance of Chinese and Thai ceramic skills contributed and provided the reference and guidance for subsequent creations.

Keywords: 14th Century, Ceramic Decorative art, Ceramic Craftsmen, Diversified Integration

วันที่รับบทความ: 12 พฤศจิกายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 23 มกราคม 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 29 มกราคม 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

วิวัฒนาการของเครื่องลายครามจึงต่อเจินในศตวรรษที่ 14 มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลปะที่สำคัญมากในประวัติศาสตร์เครื่องเคลือบจีน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์วิวัฒนาการของเครื่องเคลือบในทั้งสองประเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องเคลือบชาวไทยและชาวจีน M. Chen (personal communication, July 18, 2023) กล่าวว่าเครื่องเคลือบดินเผา เครื่องถ้วยสีขาว

และใช้สารเคลือบสีน้ำเงินเข้มในการวาดภาพและการตกแต่ง กระบวนการวิวัฒนาการสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ภูมิหลังทางยุคสมัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 14 การผลิตเครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้นเกิดขึ้นในราชวงศ์หยวน และได้รับอิทธิพลจากประเพณีเครื่องลายครามในสมัยราชวงศ์หยวน เครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้นในยุคแรกเป็นเครื่องถ้วยสีขาว และใช้สารออกไซด์สีน้ำเงินเข้มเพื่อวาดลวดลายที่เรียบง่าย เช่น ดอกไม้ นกและสัตว์ เป็นต้น ในสมัยราชวงศ์หมิง นวัตกรรมทางเทคนิคและการตกแต่งเริ่มปรากฏมากขึ้นในเครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้น ในช่วงเวลานี้ รูปทรงมีความประณีตมากขึ้นและสีที่ใช้ตกแต่งลายส้มาเสมอลวดลายบนเครื่องลายครามมีความหลากหลาย เช่นมีลายภูมิทัศน์ธรรมชาติ ตัวละคร เรื่องราวของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิงตอนต้นเป็นช่วงเวลาที่การค้าต่างประเทศของจีนเจริญรุ่งเรือง เครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้นถูกส่งออกไปยังเอเชีย แอฟริกา ยุโรป และพื้นที่อื่น ๆ อย่างกว้างขวาง การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับเอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาหรับมีอิทธิพลต่อการตกแต่งและรูปแบบของเครื่องลายคราม ในช่วงปลายของศตวรรษที่ 14 เทคนิคการผลิตเครื่องเคลือบของจิ่งเต๋อเจิ้นได้รับการยกระดับให้ดียิ่งขึ้น คุณภาพของเครื่องเคลือบมีสีขาวบริสุทธิ์ มีความโปร่งใสของสีเคลือบเพิ่มขึ้น ทักษะการวาดภาพของเครื่องลายครามนั้นสมบูรณ์แบบและมีรายละเอียดยิ่งขึ้น วิวัฒนาการของเครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้นในศตวรรษที่ 14 มีอิทธิพลอย่างมากต่อการผลิตเครื่องเคลือบและรูปแบบทางศิลปะในเวลาต่อมา และกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีเครื่องเคลือบจีน กระบวนการวิวัฒนาการของเครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้นในศตวรรษที่ 14 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่เจริญรุ่งเรืองของงานหัตถกรรมและศิลปะเครื่องเคลือบของจีน รวมถึงผลกระทบของปัจจัยทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และสังคมในยุคต่าง ๆ ที่มีต่ออุตสาหกรรมเครื่องเคลือบ กระบวนการทางประวัติศาสตร์นี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการค้าต่างประเทศและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของจีน รวมถึงตำแหน่งที่สำคัญของเครื่องเคลือบจีนในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของโลก (M. Chen, personal communication, July 18, 2023)

ภาพที่ 1 เครื่องลายครามจิ่งเต๋อเจิ้นศตวรรษที่ 14 ที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์เครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจิ้น ประเทศจีน

ภาพที่ 2 แหล่งโบราณสถานเตาเผาราชสำนักจิ่งเต๋อเจิ้น ประเทศจีน

ภาพที่ 3 ซากปรักหักพังของเตาเผาเครื่องเคลือบในโรงงานเตาเผาราชสำนักจิ่งเต๋อเจิ้น

ภรตี พันธุภากร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 กันยายน 2566) กล่าวว่า เครื่องเคลือบเตาเผาสังคโลกในศตวรรษที่ 14 ถูกสร้างขึ้นเพื่อการค้าต่างประเทศเป็นหลัก และเป็นช่วงเวลาสำคัญช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์เครื่องเคลือบของไทยอีกด้วย เครื่องเคลือบเตาเผาสังคโลกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ในพื้นที่สุโขทัยส่วนใหญ่เป็นเตาเผาประชาชนทั่วไป ลูกค้าหลักของผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบคือคนไทย เครื่องเคลือบที่ผลิตในพื้นที่ศรีสัชนาลัยนั้นค่อนข้างประณีตและมุ่งเป้าไปที่ลูกค้าจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเวลานั้นพ่อขุนรามคำแหงของไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับจักรพรรดิแห่งราชวงศ์หยวนของจีน และได้เชิญช่างฝีมือชาวจีนมาที่สุโขทัยเพื่อช่วยปรับปรุงงานฝีมือของเตาเผาสังคโลก โดยมีหลักฐานจากการขุดพบเป็นประติมากรรมพวกตุ๊กตารูปคนในสุโขทัย พบว่า มีเสื้อผ้าการแต่งกายและใบหน้าเหมือนคนจีนในสมัยนั้น ต่อมาหลังจากที่ช่างฝีมือชาวจีนเดินทางออกจากประเทศไทย ช่างฝีมือเครื่องเคลือบสุโขทัยได้ผสมผสานวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน จากการค้นพบทางโบราณคดี พบว่า เตาเผาและเครื่องเคลือบในเวลานั้นได้รับอิทธิพลจากจีน และได้สร้างสรรค์เครื่องเคลือบที่สอดคล้องกับรูปแบบการตกแต่งและความเคยชินด้านการใช้งานของคนไทยและเริ่มสร้างเครื่องเคลือบที่มีรูปแบบไทย ในเวลานั้นประเทศไทยไม่มีสียลายครามที่ได้จากโคบอลออกไซด์ สีที่ใช้เขียนที่หาได้ในท้องถิ่นจะใช้สีของสนิมเหล็กที่ให้สีน้ำตาลถึงดำในการเขียนลวดลายสีของน้ำเคลือบที่ใช้เคลือบผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นสีเทาและสีน้ำตาล เป็นต้น ประเทศไทยเริ่มขุดค้นโบราณสถานในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่ในขณะนั้นยังไม่มีการวิจัยทางโบราณคดีเชิงลึกและเป็นระบบ แต่ในขณะนั้นโบราณสถานเหล่านั้นยังไม่ได้รับการพัฒนาเพียงพอ จากการสำรวจศึกษาในภายหลัง แหล่งเตาเผาที่ใหญ่ที่สุดอยู่ในพื้นที่ศรีสัชนาลัย ในยุคแรก ๆ เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ไม่มีการเคลือบผิว ในศตวรรษที่ 13 และ 14 เริ่มมีการใช้เคลือบเคลือบบนผลิตภัณฑ์ เคลือบส่วนใหญ่เป็นสารเคลือบสีเขียวครามและสีเทาหรือในปัจจุบันเรียกว่าเคลือบเขลาดอน มีการตกแต่งด้วยการเขียนลายสีได้เคลือบเริ่มปรากฏให้เห็น จากการค้นพบทางโบราณคดี พบว่า แหล่งเตาเผาเครื่องเคลือบและเครื่องเคลือบในสมัยนั้นได้รับอิทธิพลจากจีน ลวดลายและรูปทรงที่เป็นตัวแทนของเตาเผาสังคโลกสมัยสุโขทัยของประเทศไทยในศตวรรษที่ 14 ส่วนใหญ่เป็นลวดลายพืช ลวดลายปลา ประติมากรรมบุคคล ขาม งาน ไห เป็นต้น (ภรตี พันธุภากร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 กันยายน 2566)

ภาพที่ 4 เครื่องสังคโลกสมัยศตวรรษที่ 14 ที่รวบรวมโดยพิพิธภัณฑ์เครื่องสังคโลก สุโขทัย ประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เปรียบเทียบเครื่องเคลือบจีน - ไทยในศตวรรษที่ 14: กรณีศึกษาการเปรียบเทียบลวดลายเครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจิ้นและสุโขทัย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การเปรียบเทียบเครื่องเคลือบจีน - ไทยผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาการเปรียบเทียบลวดลายเครื่องเคลือบของจิ่งเต๋อเจิ้นและสุโขทัย โดยศึกษาเปรียบเทียบลวดลายพืชพรรณ, ลวดลายสัตว์ปีก และ ลวดลายปลา ซึ่งพบมากในช่วงเวลาเดียวกันของจิ่งเต๋อเจิ้นและสุโขทัย

1.3.2 ขอบเขตด้านเวลา คือ การเปรียบเทียบเครื่องเคลือบจีน - ไทยในผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบลวดลายของเครื่องเคลือบในศตวรรษที่ 14

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การสำรวจภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพิพิธภัณฑ์เครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจิ้น ประเทศจีนและพิพิธภัณฑ์เครื่องเคลือบสุโขทัย ประเทศไทย รวมถึงแหล่งเตาเผาเครื่องเคลือบในประเทศไทยเพื่อดำเนินการสำรวจภาคสนาม ผ่านการสังเกต การรวบรวม สติติเชิงพรรณนา การบันทึกภาพ และวิธีการอื่นๆ ทั้งยังดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องเคลือบชาวไทยและชาวจีน ด้วยวิธีการนี้ ทำให้มีความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับกระบวนการผลิต เอกลักษณ์ด้านรูปแบบ อิทธิพลและด้านอื่น ๆ ของเทคโนโลยีการผลิตเครื่องเคลือบของทั้งสองประเทศ

2.2 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ผ่านการเลือกตัวอย่างเพื่อดำเนินการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ วิเคราะห์เครื่องเคลือบที่เป็นตัวแทน และดำเนินการเรียบเรียงเอกลักษณ์ทางศิลปะของเครื่องเคลือบทั้งสองประเทศ จากแง่มุมของประวัติศาสตร์ รูปแบบของเครื่องเคลือบ ลวดลายเครื่องเคลือบ และรูปทรง นอกจากนี้ยังดำเนินการเรียบเรียงเอกลักษณ์ทางศิลปะอีกด้วย

3. สรุปผลการวิจัย

จากการเปรียบเทียบ การตกแต่งลวดลายพืชพรรณในช่วงเวลานั้นของทั้งสองประเทศ เมื่อมองจากมุมมองการกระจายตัวของพืชพรรณตามธรรมชาติ เครื่องเคลือบของจีนส่วนมากจะตกแต่งด้วยลายดอกบัว ดอกโบตั๋น ดอกเหมย และดอกเบญจมาศเป็นหลัก (San, 2017) ขณะที่เครื่องเคลือบไทยส่วนมากจะตกแต่งด้วยลวดลายดอกบัวและเถาวัลย์เป็นหลัก เนื่องจากสภาพอากาศที่แตกต่างกันของจีนและไทย จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระจายตัวของพืชพรรณเช่น ดอกเหมยสำหรับดินและภูมิอากาศของดอกเหมย ขึ้นชอบอากาศเย็นและอดทนต่อความหนาวเหน็บได้ แต่ไม่ชอบอุณหภูมิสูงและ

ความร้อนสูง ซึ่งในประเทศไม่มีดอกเหมย (ดอกบัวป่า) ในช่วงเวลานี้ เครื่องเคลือบลายครามจึงต่อเงิน ลวดลายพิชพรรณที่พบเห็นได้บ่อยคือ ดอกบัว ดอกโบตั๋น ดอกเหย และดอกเบญจมาศ พิชพรรณเหล่านี้มักจะนำเสนอความเป็นธรรมชาติและความสง่างาม และสีครามเพื่อจับคู่กับดินสีขาวเพื่อสร้างความแตกต่างที่ชัดเจน เทคนิคการลงสีมีความละเอียด โดยใช้เส้นเพื่อร่างภาพของพืช จากนั้นเติมรายละเอียดด้วยจุด วิธีการตกแต่งส่วนใหญ่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในส่วนต่าง ๆ ของเครื่องเคลือบเช่น ส่วนฐาน ส่วนตัว ส่วนปากและอื่น ๆ ลวดลายการตกแต่งมักจะใช้วิธีการสมมาตรหรือทำซ้ำ ทำให้ผลงานทั้งชิ้นมีความสมดุลและกลมกลืนกัน ขณะเดียวกัน ตำแหน่งและรูปร่างของการตกแต่งยังปรับให้เข้ากับรูปร่างของเครื่องใช้อีกด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกที่กลมกลืนกัน การตกแต่งด้วยลวดลายพิชพรรณมักสื่อถึงความโชคดีและความเจริญรุ่งเรือง ยกตัวอย่างเช่น ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความสูงส่งและบริสุทธิ์ และยังเป็นหัวข้อทางศาสนาอีกด้วย ดอกเหมยเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่งและยืนหยัด ส่วนดอกเบญจมาศเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่งและความมั่นคง การใช้ลวดลายการตกแต่งพิชพรรณเหล่านี้ทำให้ผลงานมีความสวยงามและมีความหมายอันเป็นสิริมงคล ในช่วงเวลานี้ การตกแต่งลวดลายพิชพรรณบนเครื่องสังคโลกสุโขทัยมักจะใช้พิชพรรณในธรรมชาติเป็นหัวข้อเช่น ดอกไม้ ใบไม้ กิ่งก้าน เป็นต้น การตกแต่งลวดลายพิชพรรณจะถูกวาดในรูปแบบเสมือนจริงและมีความละเอียดมาก ทำให้ผู้คนรู้สึกถึงธรรมชาติและความสะดวกสบาย เส้นเป็นเทคนิคการวาดที่สำคัญในการตกแต่งพิชพรรณบนเครื่องสังคโลก ศิลปินใช้เส้นที่ละเอียดอ่อน เพื่อร่างรูปร่างและเค้าโครงของพิชพรรณ เพื่อวาดพื้นผิวและชั้นของมัน ประเทศไทยเป็นประเทศของพุทธศาสนา และวัฒนธรรมทางพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการตกแต่งลวดลายพิชพรรณบนเครื่องสังคโลก องค์ประกอบทางพุทธศาสนามักปรากฏในการตกแต่งลวดลายพิชพรรณ เช่น ดอกบัว ต้นโพธิ์ เป็นต้น พิชพรรณเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีรูปลักษณ์ที่สวยงามเท่านั้น แต่ยังสื่อถึงแนวคิดทางพุทธศาสนา เช่น ความเป็นสิริมงคล ความบริสุทธิ์ และภูมิปัญญาอีกด้วย การตกแต่งลวดลายพิชพรรณมักถูกจัดวางในรูปแบบสมมาตร ซึ่งให้ความรู้สึกของการประสานกันและความกลมกลืนกัน การตกแต่งลวดลายพิชพรรณมีการผสมผสานที่หลากหลาย และศิลปินสามารถสร้างการจัดเรียงและการผสมผสานที่หลากหลายเพื่อให้ผลงานมีความโดดเด่นและมีผลลัพธ์ด้านการตกแต่งมากขึ้น กล่าวโดยสรุป การตกแต่งลวดลายพิชพรรณบนเครื่องสังคโลกของไทยด้วยการวาดเส้นที่ละเอียดและการผสมผสานที่สมมาตรและประสานกัน แสดงให้เห็นถึงเสน่ห์ทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ซึ่งไม่เพียงแต่มีความสวยงามเท่านั้น แต่ยังเต็มไปด้วยสัญลักษณ์และความหมายแฝง ที่ทำให้เครื่องสังคโลกของไทยมีการใช้งานและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในงานศิลปะและการตกแต่ง

ในช่วงเวลานี้ การตกแต่งลวดลายพิชพรรณบนเครื่องเคลือบทั้งสองประเทศแสดงให้เห็นถึงระดับที่ยอดเยี่ยมของศิลปะเครื่องเคลือบ ด้วยสีเส้นที่เป็นเอกลักษณ์และเทคนิคการวาดภาพอันประณีต สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีผลลัพธ์ทางภาพที่สวยงามเท่านั้น แต่ยังมี ความหมายแฝงทางวัฒนธรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย ปัจจุบัน การตกแต่งลวดลายพิชพรรณยังคงกลายเป็นหนึ่งในตัวแทนที่สำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของทั้งสองประเทศ

เมื่อเปรียบเทียบการตกแต่งลวดลายปลาของทั้งสองประเทศในช่วงเวลานั้น จากมุมมองทางภูมิศาสตร์และการกระจายตัวของปลา เครื่องเคลือบจีนส่วนมากจะตกแต่งด้วยลวดลายปลาน้ำจืด เช่น ปลากุ้ยหยู และปลาหลีหยูเป็นหลัก ขณะที่ลวดลายการตกแต่งบนเครื่องเคลือบไทย ส่วนมากถูกตกแต่งด้วยลวดลายปลาเขตร้อน ซึ่งภายในนั้นมีลวดลายการตกแต่งปลาเหอถุนหยู (河豚鱼) ในโบราณวัตถุทางวัฒนธรรม ซึ่งการตกแต่งนี้ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศจีนในช่วงเวลานี้ ซึ่งแยกออกจากความสัมพันธ์ของความกว้างใหญ่ของท้องทะเลไทยและอุณหภูมิของน้ำไม่ได้ การตกแต่งลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบลายครามของจิ้งเต๋อเจิ้นในช่วงเวลานี้เป็นลวดลายการตกแต่งที่พบเห็นได้บ่อย ในวัฒนธรรมจีนปลาที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง ความมั่งคั่งและความโชคดี คำว่า “鱼” (หยู) ในภาษาจีนพ้องเสียงกับคำว่า “余” (หยู) ที่หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ความร่ำรวยและความมั่งคั่ง ด้วยเหตุนี้การวาดลวดลายปลาในการตกแต่งเครื่องเคลือบลายครามจึงเป็นการสื่อถึงความสุข ความเป็นสิริมงคลและการอวยพร น้ำถือเป็นต้นกำเนิดของชีวิตและมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แข็งแกร่ง ลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบลายครามมักปรากฏร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลวดลายน้ำหรือลวดลายภูเขาน้ำ เพื่อสร้างภาพทิวทัศน์ของน้ำโดยรวม ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความคาดหวังของผู้นับถือเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว ความเจริญรุ่งเรืองและความอุดมสมบูรณ์ ผ่านการสร้างทิวทัศน์ทางน้ำ การแสดงออกของธรรมชาติ

และชีวิต ลวดลายการตกแต่งลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบลายครามสามารถเน้นความมีชีวิตชีวาและพลังในธรรมชาติ ปลากลายเป็นสิ่งที่มีชีวิตอยู่ในน้ำ รูปร่างและการเคลื่อนไหวของพวกมันมีความเกี่ยวข้องกับน้ำ จากการวาดภาพลักษณะของปลา ศิลปินสามารถแสดงระบอบนิเวศของธรรมชาติ และความชื่นชมและความเคารพต่อระบบนิเวศและสิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติ การออกแบบและการตกแต่งลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบลายคราม ซึ่งไม่เพียงแต่สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น แต่ยังตอบสนองความต้องการด้านสุนทรียภาพอีกด้วย รูปร่างและเส้นของปลามีเสน่ห์เฉพาะเมื่อนำมาใช้บนเครื่องเคลือบ ซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าในการตกแต่งและความสวยงามให้กับเครื่องใช้ กล่าวโดยสรุป การใช้ปลาเป็นองค์ประกอบของลวดลายการตกแต่งเครื่องเคลือบลายคราม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์และค่านิยมในวัฒนธรรมจีนเท่านั้น แต่ยังตอบสนองการแสวงหาสุนทรียภาพทางศิลปะอีกด้วย ผ่านลวดลายของปลา นำเสนอภาพศิลปะที่สดใส เจริญรุ่งเรือง และภาพลักษณ์ทางศิลปะ ซึ่งกลายเป็นหนึ่งในรูปแบบศิลปะที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

การแสดงออกของภาพปลาบนเครื่องสังคโลกในช่วงเวลานี้ การตกแต่งลวดลายปลาบน เครื่องสังคโลกก็มีพื้นฐานจากปลาทะเลและปลาน้ำจืดในเขตร้อนหลายชนิด ภาพของปลาเหล่านั้นมักถูกวาดแบบเสมือนจริง มีความละเอียดอ่อนและมีชีวิตชีวา ที่ให้ความรู้สึกเสมือนจริง ในวัฒนธรรมไทย ปลาถือเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดีและความเจริญรุ่งเรือง ด้วยเหตุนี้ การตกแต่งลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบมักจะสื่อถึงความสุข ความมั่งคั่งและความโชคดี ซึ่งถ่ายทอดอวยพรและความปรารถนาสำหรับอนาคตที่ดีกว่า การตกแต่งลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบของไทยมักนำเสนอในรูปแบบของภาพวาด ศิลปินใช้วิธีการเฉพาะของเตาสังคโลก เพื่อนั้นความสวยงามและความเป็นสิริมงคลของปลา ลีเส้นเหล่านี้ยังสร้างบรรยากาศของความสุขและความสนุกสนานอีกด้วย ในการตกแต่งลวดลายของเครื่องสังคโลก ปลา มักจะวาดปลาเป็นพื้นหลัง ซึ่งมักจะมีลายหยัสน้ำ ลายน้หรือองค์ประกอบตกแต่งอื่น ๆ ลวดลายการตกแต่งและพื้นหลังมีความส่งเสริมซึ่งกันและกัน ลายน้ไหลที่มีความเคลื่อนไหวทำให้เกิดบรรยากาศ และความมีชีวิตชีวา (Lisheng, 2016)

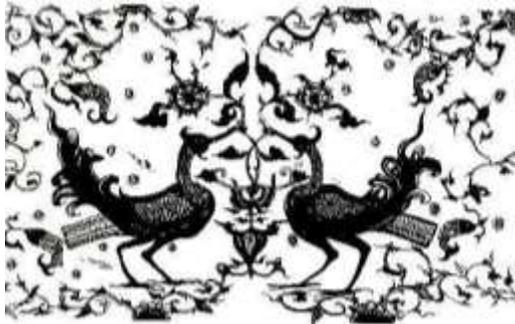
ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการตกแต่งลวดลายพืชพรรณบนเครื่องเคลือบจีน – ไทยในศตวรรษที่ 14 (รูปภาพทั้งหมดวิเคราะห์มาจากโบราณวัตถุทางวัฒนธรรมเครื่องเคลือบ)

ลวดลายพืชพรรณบนเครื่องเคลือบจีน	ลวดลายพืชพรรณบนเครื่องเคลือบไทย
	
จุดเหมือน	จุดแตกต่าง
<p>เนื่องจากความคล้ายคลึงด้านเทคนิค เครื่องเคลือบทั้งสองชิ้นนี้เป็นการวาดภาพแบบใต้เคลือบ จากนั้นนำไปเผาเคลือบ ขอบด้านนอกของจานถูกตกแต่งด้วยลวดลายดอกไม้ โดยมีกึ่งกลางทรงรูปทรงตัว S เป็นหลัก และเพิ่มใบไม้ขนาดเล็กใหญ่ตามกึ่งกลาง ภายในนั้นตรงกลางมี</p>	<p>ประการแรก หัวข้อที่แตกต่างกัน เนื่องจากอิทธิพลของภูมิศาสตร์ธรรมชาติ การตกแต่งลวดลายพืชพรรณของไทยส่วนใหญ่จึงเป็นพืชเฉพาะถิ่นเมืองร้อน ในช่วงเวลานั้น เครื่องเคลือบของจีนส่วนมากถูกส่งออกไปยังเอเชียตะวันออกเฉียง และลวดลายพืชพรรณส่วนมากก็ได้รับความ</p>

ดอกไม้ฝังอยู่ ซึ่งก่อให้เกิดความงามตามมาตรฐานได้แก่ ความสมมาตร ความสมดุล การทำซ้ำ และการเปลี่ยนแปลง

นิยมในเอเชียตะวันออก เม็ดสีเคลือบและสีเคลือบมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ตัวของเครื่องเคลือบจึงเตอ่เงิน มีสีขาว และมีสีฟ้าและสีเขียวเป็นหลัก พื้นผิวเป็นการเคลือบแบบโปร่งใสและไม่มีสี ส่วนตัวเครื่องเคลือบสุโขทัยนั้นมีความหยาบ และเป็นสีน้ำตาลเข้ม พื้นผิวส่วนมากเคลือบด้วยสีเขียว

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการตกแต่งลวดลายสัตว์ปีกบนเครื่องเคลือบจีน – ไทยในศตวรรษที่ 14 (รูปภาพทั้งหมดวิเคราะห์มาจากโบราณวัตถุทางวัฒนธรรมเครื่องเคลือบ)

ลวดลายสัตว์ปีกบนเครื่องเคลือบจีน	ลวดลายสัตว์ปีกบนเครื่องเคลือบไทย
	
จุดเหมือน	จุดแตกต่าง
<p>เนื่องจากความคล้ายคลึงด้านเทคนิค เครื่องเคลือบทั้งสองชิ้นนี้เป็นการวาดภาพแบบใต้เคลือบ จากนั้นดำเนินการเผาเคลือบ โดยมีภาพหลักคือสัตว์ปีก โดยมีลวดลายพืชพรรณรอบ ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความงามตามมาตรฐานได้แก่ ความสมมาตร ความสมดุล การทำซ้ำ และการเปลี่ยนแปลง</p>	<p>ประการแรก หัวข้อที่มีความแตกต่างกัน เครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจินลวดลายสัตว์ปีกส่วนมากใช้หงส์เป็นหลัก ขณะที่ลวดลายสัตว์ปีกของไทยจะใช้นกยูง นก 2 ตัวมีความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ และได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและศาสนาของตนเอง ตัวของเครื่องเคลือบจิ่งเต๋อเจินมีสีขาว และมีสีฟ้าและสีเขียวเป็นหลัก พื้นผิวเป็นการเคลือบแบบโปร่งใสและไม่มีสี ส่วนตัวเครื่องเคลือบสุโขทัยนั้นมีความหยาบ และเป็นสีน้ำตาลเข้ม พื้นผิวส่วนมากเคลือบด้วยสีเขียว</p>

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการตกแต่งลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบจีน – ไทยในศตวรรษที่ 14 (รูปภาพทั้งหมดวิเคราะห์มาจากโบราณวัตถุทางวัฒนธรรมเครื่องเคลือบ)

ลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบจีน	ลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบไทย
	
จุดเหมือน	จุดแตกต่าง
<p>เนื่องจากความคล้ายคลึงด้านเทคนิค เครื่องเคลือบทั้งสองชิ้นนี้เป็นการวาดภาพแบบใต้เคลือบ จากนั้นดำเนินการเผาเคลือบ โดยมีภาพหลักคือปลา โดยมีลวดลายพืชพรรณรอบ ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความงามตามมาตรฐานได้แก่ ความสมมาตร ความสมดุล การทำซ้ำ และการเปลี่ยนแปลง</p>	<p>ประเภทของปลามีความแตกต่างกัน ในประเทศจีนส่วนมากจะใช้ปลากุ้ยใหญ่ ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า “ฟู่กุ้ย” ซึ่งหมายถึง ความเป็นสิริมงคล อีกทั้งยังเป็นสายพันธุ์ปลาที่มีเอกลักษณ์ของจีน ในยุคเดียวกัน ลวดลายปลาของสุโขทัย ส่วนมากจะใช้ปลาเขตร้อนพื้นเมืองของไทย ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากความสัมพันธ์ของภูมิภาคได้ ตัวของเครื่องเคลือบจึงต่อเงินมีสีขาว และมีสีฟ้าและสีเขียวเป็นหลัก พื้นผิวเป็นการเคลือบแบบโปร่งใสและไม่มีสี ส่วนตัวเครื่องเคลือบสุโขทัยนั้นมีความหยาบ และเป็นสีน้ำตาลเข้ม พื้นผิวส่วนมากเคลือบด้วยสีเขียว (Jun, 2017)</p>

4. อภิปรายผล

ความเหมือนและความแตกต่างของลวดลายบนเครื่องเคลือบระหว่างจิ่งเต๋อเจิน ประเทศจีนและสุโขทัย ประเทศไทยในศตวรรษที่ 14 มีความคล้ายคลึงหลักคือ ลวดลายทั้งหมดล้วนถูกสร้างขึ้นโดยเทคนิคแบบใต้เคลือบการผสมผสานของวัฒนธรรมอันหลากหลาย การตกแต่งเครื่องเคลือบของจีนและไทยในช่วงเวลานี้ได้ผสมผสานวัฒนธรรมต่างประเทศบางประการบนพื้นฐานของการสืบทอดจากบรรพบุรุษของพวกเขา ท้ายสุดได้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางศิลปะของตนเอง สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการค้าเชิงพาณิชย์ระหว่างจีนและไทยในช่วงเวลานั้น (Jiangbo, 2018) ลวดลายหลักระหว่างจีนและไทยในช่วงเวลานี้คือ ลวดลายพืชและสัตว์ ซึ่งเน้นความสวยงามของเส้นและการตกแต่งองค์ประกอบลวดลายที่มีความหลากหลาย ความสมมาตรและกลมกลืนกัน ความแตกต่างหลักอยู่ที่ด้านเนื้อหา หัวข้อและเทคนิคการแสดงออก ยกตัวอย่างเช่น ประเทศจีนชอบวาดภาพหงส์ ประเทศไทยชอบวาดภาพนกยูง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของภูมิภาค ในด้านเทคนิคการแสดงออกของจีนส่วนมากจะเน้นความสดใส ธรรมชาติ แนวคิดทางศิลปะ และความหมายแฝง ประเทศไทยส่วนมาก

แสดงออกถึงความมีชีวิตชีวาของพืชและสัตว์ภายในประเทศไทย โดยมีเอกลักษณ์คือ การตกแต่งเครื่องเคลือบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (M. Fang, personal communication, July 18, 2023)

เทคโนโลยีและงานหัตถกรรมการผลิตเครื่องเคลือบของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากงานหัตถกรรมเครื่องเคลือบโบราณของจีน การผลิตเครื่องเคลือบขั้นสูงสุดสูงสุดในสมัยราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิงของจีน รูปร่างของเครื่องเคลือบสีเคลือบและการตกแต่งล้วนมีความประณีตมากในช่วงเวลานี้ ช่วงที่มีมือเครื่องเคลือบของไทยได้เรียนรู้เทคนิคเครื่องเคลือบของจีนผ่านการค้าขายเครื่องเคลือบกับจีน ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานหลายร้อยปี (Yimin, 2018) เครื่องเคลือบลายครามของจีนต่อเงินมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อเครื่องเคลือบของไทย ช่วงที่มีมือเครื่องเคลือบของไทยได้เรียนรู้และเลียนแบบเทคโนโลยีเครื่องเคลือบลายครามของจีนมาผสมผสานเข้ากับการผลิตเครื่องเคลือบของตนเอง และผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างเสน่ห์อันเป็นเอกลักษณ์ของเตาสังคโลก แต่ลวดลายและหัวข้อเฉพาะของไทยมักถูกนำมารวมไว้ภายใน (Lisheng, 2005) เครื่องสังคโลกของไทยมีชื่อเสียงในด้านสีสันและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ที่มีสะท้อนถึงวัฒนธรรม ศาสนาและภูมิทัศน์ทางธรรมชาติของไทย เครื่องเคลือบจีนมักนำเสนอวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และศาสนาของจีนมาเป็นหัวข้อหลัก เช่น มังกร หงส์ ดอกบัว ภาพวาดทิวทัศน์ และอื่น ๆ (China National Geographic, 2020) ซึ่งหัวข้อและลวดลายเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นในเครื่องเคลือบของไทยอีกด้วย แต่มักจะนำมาผสมผสานกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยเช่น ลวดลายทางพุทธศาสนา ตำนาน การตกแต่งแบบไทยดั้งเดิม เป็นต้น การผสมผสานเช่นนี้ทำให้เกิดรูปแบบเครื่องเคลือบไทยที่เป็นเอกลักษณ์ (Guiyuan, 2016) ซึ่งรูปแบบการตกแต่งและหัวข้อของเครื่องเคลือบจีนก็มีอิทธิพลต่อการตกแต่งเครื่องเคลือบไทยเช่นกัน เครื่องเคลือบของจีนมักสื่อถึงลวดลายของวัฒนธรรมจีน เรื่องราวในตำนาน และทิวทัศน์ทางธรรมชาติ องค์ประกอบเหล่านี้ยังปรากฏในผลงานเครื่องเคลือบของไทยอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนที่มีต่อเครื่องเคลือบไทย จีนเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญรายใหญ่รายหนึ่งของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเครื่องเคลือบก็เป็นหนึ่งในสินค้าในการค้าที่สำคัญ เครื่องเคลือบจีนได้รับความนิยมอย่างมากในตลาดของไทย และยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาและปรับปรุงอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบของไทยอีกด้วย (Hong, 2018)

กล่าวโดยสรุป อิทธิพลของเครื่องเคลือบจีนที่มีต่ออุตสาหกรรมเครื่องเคลือบของไทยนั้นมีหลายแง่มุม ตั้งแต่การสืบทอดทางเทคโนโลยีไปจนถึงรูปแบบการตกแต่ง ล้วนเห็นร่องรอยของวัฒนธรรมจีนและประเพณีดั้งเดิมภายในเครื่องเคลือบของไทย การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการสืบทอดทางเทคโนโลยีทำให้เครื่องเคลือบของไทยมีเอกลักษณ์ ขณะเดียวกันยังทำให้เครื่องเคลือบไทยสามารถแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศได้

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้

การตกแต่งและรูปร่างของเครื่องเคลือบทั้งสองประเทศในช่วงเวลานั้น ทำให้เราค้นพบความเชื่อมโยงระหว่างการตกแต่งและรูปร่างของเครื่องเคลือบจีน-ไทย ลวดลายการตกแต่งและการจัดวางของเครื่องเคลือบจีนและเครื่องเคลือบไทยมีความเหมือนกัน แต่ว่าการตกแต่งของเตาสังคโลกมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและวิธีการแสดงออกมากกว่า ซึ่งเน้นความเป็นจุดเด่นในด้านหัวข้อของการตกแต่งได้แก่ ลวดลายปลาที่มีเอกลักษณ์ของไทย ซึ่งมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และการสืบทอดทักษะเครื่องเคลือบไทย-จีน ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงและแนวทางในการสร้างสรรค์ในภายหลัง โดยสามารถนำแนวทางของการออกแบบลวดลายที่ค้นพบไปพัฒนาต่อเป็นผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ และพัฒนาเป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและศิลปะที่เป็นมิตรภาพระหว่างจีน-ไทย ที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศต่อไปได้

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

เครื่องเคลือบจีนต่อเงินและโบราณวัตถุทางวัฒนธรรมของเครื่องเคลือบสมัยสุโขทัยในศตวรรษที่ 14 พบว่าประวัติศาสตร์วิวัฒนาการของทั้งสองประเทศในช่วงเวลานั้น เป็นการพัฒนาของการวาดภาพบนเครื่องเคลือบดินเผาด้วยสีแบบใต้เคลือบเป็นหลัก และสามารถอธิบายของการสืบทอดและนวัตกรรมของช่างฝีมือเครื่องเคลือบ ตลอดจนการพัฒนาด้านเทคนิคการผลิต สุนทรียศาสตร์ และด้านอื่น ๆ โดยช่างฝีมือชาวจีนเดินทางเข้ามาในประเทศไทยในศตวรรษที่ 14

เพื่อช่วยส่งเสริมในการพัฒนาเทคนิคการวาดภาพบนเครื่องเคลือบแบบใต้เคลือบ หลังจากที่ช่างฝีมือของประเทศจีนกลับไป ช่างฝีมือเครื่องเคลือบของไทยได้สร้างสรรค์เครื่องเคลือบที่มีความโดดเด่นตามความต้องการในประเทศไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เตาสังคโลกแสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่มทางศิลปะเครื่องเคลือบไทยในศตวรรษที่ 14 และแสดงถึงเสน่ห์อันเป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาค หัวข้อและความหมายแฝงอันหลากหลายได้แสดงให้เห็นจุดเด่นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน การค้าเครื่องเคลือบดินเผา และด้านอื่น ๆ ของทั้งสองประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาต่อเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม บริบททางสังคม วัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ ลวดลายและผลงานเครื่องเคลือบของทั้งสองประเทศเพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงที่มีคุณค่าในการวิจัยทางศิลปะเพื่อสืบทอด วัฒนธรรมและศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

- China National Geographic. (2020). *Chinese patterns*. Heritage Press of China.
- Guiyuan, L. (2016). *Lei Guiyuan on pattern art*. Shanghai Culture Publishing House.
- Hong, H. (2018). *The story of Yuan blue and white porcelain*. China Academy of Art Publishing House.
- Jiangbo, Y. (2018). *Blue and white porcelain*. China Forestry Publishing House.
- Jun, Z. (2017). *Chinese traditional fish patterns*. Beijing Arts and Crafts Publishing House.
- Lisheng, D. (2005). *History of Thai culture and art*. The Commercial Press.
- Lisheng, D. (2016). *Southeast Asian civilizations on the silk road - Thailand*. Guangxi People's Publishing House.
- San, S. (2017). *The beauty of patterns*. People's Posts and Telecommunications Publishing House.
- Ya, D. (2017). *The history of Chinese porcelain in blue and white porcelain*. Wu Zhou Communication Publishing House.
- Yimin, C. (2018). *Interpretation of Yuan dynasty blue and white porcelain*. Shanghai University Press.

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์
กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
The Management Model of Creative Community-Based Tourism:
a Case Study of Ban Mai Subdistrict, Phranakhon Si Ayutthaya District,
Phranakhon Si Ayutthaya Province

วีรพล น้อยคล้าย^{1*} และมรุต กลัดเจริญ²
Weerapol Noiklai^{1*} and Marut Kludcharoen²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบชุมชนศึกษา แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว การสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า 1) ตำบลบ้านใหม่ เป็นชุมชนที่ราบลุ่มในภาคกลาง มีศักยภาพด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือ มีวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา 6 แห่ง มีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในตำบล คือ “ทุ่งมะขามหย่อง” มีภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ งานแกะสลักไม้ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชน และมีวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง 2) ตำบลบ้านใหม่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ มีทำเลตั้งอยู่ใกล้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมงานแกะสลักไม้ และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนในตำบล มีความตั้งใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) ผู้วิจัยและชุมชนได้ร่วมกันทำการสังเคราะห์ TOWS Matrix ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลบ้านใหม่

^{1*} สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Department of Tourism, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

E-mail : weerapol@aru.ac.th

² สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Department of Economics of Money and Banking, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya

Rajabhat University. E-mail : kmarut@aru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This study was qualitative research. It aimed 1) to study the potential of community tourism in Ban Mai subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province; 2) to analyze the potential of creative community tourism in Ban Mai subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province; and 3) to present the creative community tourism management model of Ban Mai subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The Research instruments were the community checklists, tourism resource audit checklists, a structured in- depth interview, and focus group. The results found that 1) Ban Mai subdistrict was a lowland community in the central region. In the potential for cultural resources, the 6 ancient temples were found in Ayutthaya period. This historical area was called “Thung Makham Yong” where was full of local wisdom, namely wood carving. The wisdom has been inherited from ancestors. It became the main occupation in the community surrounded by Lao Wiang ethnic group; 2) Ban Mai subdistrict had the potential for tourism development, in particular its location near the Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park. It was an old community dating back to the Ayutthaya period. The Chao Phraya River has been flowing through this community. The village performed the wood carving handicrafts. There were a variety of tourism activities, including community leaders, religious leaders, and villagers intending to develop the creative tourism; and 3) The researcher presented the management model of creative community tourism based on TOWS Matrix synthesis. It determined the creative community-based tourism route in Ban Mai subdistrict.

Keyword: Management Model, Community-Based Tourism, Creative Tourism, Ban Mai Subdistrict

วันที่รับบทความ: 04 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 24 มีนาคม 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นานาชาติทั่วโลกใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการนำเงินตราจากต่างประเทศไหลเวียนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ อีกทั้งยังมีส่วนในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาในท้องถิ่น ประเทศไทยเป็นหนึ่งในนานาชาติที่อาศัยภาคการท่องเที่ยวในการพัฒนาประเทศ โดย World Tourism Organization (UNWTO, 2021) ได้กล่าวถึงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้การท่องเที่ยวของประเทศไทยว่า ในปี พ.ศ.2562 ประเทศไทยได้ถูกจัดอันดับอยู่ในอันดับที่ 8 ในการเป็นประเทศจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวกว่า 40 ล้านคน และเป็นอันดับที่ 4 ที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุด มีรายได้จากภาคการท่องเที่ยวถึง 61 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี พ.ศ.2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวสะสมตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน ประมาณ 24,487,178 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ในปี พ.ศ.2563 – 2564 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ซึ่งส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นอย่างมาก ทำให้รัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวโดย

ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกันเพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และด้วยศักยภาพในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาที่สามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งภาครัฐและเอกชนได้มีมาตรการสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยว จนกระทั่งปี พ.ศ.2565 พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยอยู่ที่ 151.45 ล้านคน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 88 เมื่อเทียบกับปี 2562 และมีรายได้ทางการท่องเที่ยวอยู่ที่ 641,554 ล้านบาท เพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 59 เมื่อเทียบกับปี 2562 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองกลยุทธ์การตลาด, งานวิเคราะห์ตลาดในประเทศ, 2566) นอกจากนี้เพื่อตอบสนองนโยบายในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของรัฐบาล กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570) เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภายหลังวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 โดยให้ความสำคัญกับการพลิกโฉมการท่องเที่ยวไทยเพื่ออนาคตที่ดีกว่าสำหรับทุกคน (Building Forward a Better Tourism for All) โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของ 3 ประเด็นหลัก คือ ประชาชนรายได้ และความยั่งยืน ซึ่งหนึ่งในพันธกิจที่สำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ตามพันธกิจที่ 4 ส่งเสริมความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมของสังคมและชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2006, อ้างถึงใน สุดแดนวิสุทธิลักษณ์, 2558) ได้กำหนดคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือการเดินทางที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์จริงแท้ที่เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรมหรือคุณลักษณะพิเศษของพื้นที่นั้น และนำมาซึ่งความเชื่อมโยงกับผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นผู้รังสรรค์วัฒนธรรมที่มีชีวิตนั้น ซึ่งมีนักวิชาการให้มุมมองว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบหนึ่ง ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือเป็นการต่อยอดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีพลวัตรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้วยที่เคยเป็นราชธานีเก่าที่สำคัญของประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานถึง 417 ปี (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566) เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชุมชนหลากหลายวัฒนธรรม มีโบราณสถานที่สวยงาม และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ในทุกมิติ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งคนในชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ต้องเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยตรง และเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

ผู้วิจัยมีโอกาสดูพื้นที่สำรวจชุมชนบ้านใหม่ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเอกลักษณ์และมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ วัดราชบวชขาว วัดโพธิ์เผือก วัดเกตุ วัดบำรุงธรรม วัดจันทร์ประเทศ และวัดกุฎีกลาย และพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสุริเยทัยทุ่งมะขามหย่อง อีกทั้งเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมและแกะสลักไม้ที่สำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชาวบ้านในชุมชนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการแกะสลักไม้มาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นหนึ่งในชุมชนแกะสลักไม้ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทร์อาศัยในชุมชน ซึ่งหนีภัยสงครามอพยพเข้ามาตั้งรกรากในเขตพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีและยังคงสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมจนทุกวันนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2564) อันแสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งชุมชนในสมัยโบราณที่มีอารยธรรมเก่าแก่แห่งหนึ่ง มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ มีการสั่งสมองค์ความรู้ของคนในท้องถิ่น ซึ่งด้วยบริบทของชุมชนที่มีต้นทุนการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนบ้านใหม่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทั้งนี้ตำบลบ้านใหม่เป็นหนึ่งในตำบลภายใต้การดำเนินงานยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพันธกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับทราบถึงบริบทของชุมชน รวมถึงความต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่และชาวบ้านที่มีความประสงค์ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดแนวทางการพัฒนา ขาดการรวบรวมข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และการวางแผนการท่องเที่ยว ซึ่งด้วยต้นทุนทางการท่องเที่ยวที่กล่าวมาตำบลบ้านใหม่มีโอกาสนในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สำคัญแห่งใหม่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นสร้างแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลบ้านใหม่ที่จะก่อให้เกิดการบูรณาการทุกภาคส่วนของคนในชุมชน อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น นำมาสู่การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตของตำบลบ้านใหม่และนำศักยภาพต้นทุนทางการท่องเที่ยวของชุมชนมาสร้างมูลค่าแก่ชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ นโยบายแก่ชุมชน รวมถึงตอบสนองพันธกิจของจังหวัดและประเทศในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับประชาชน รายได้ และความยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.4 เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

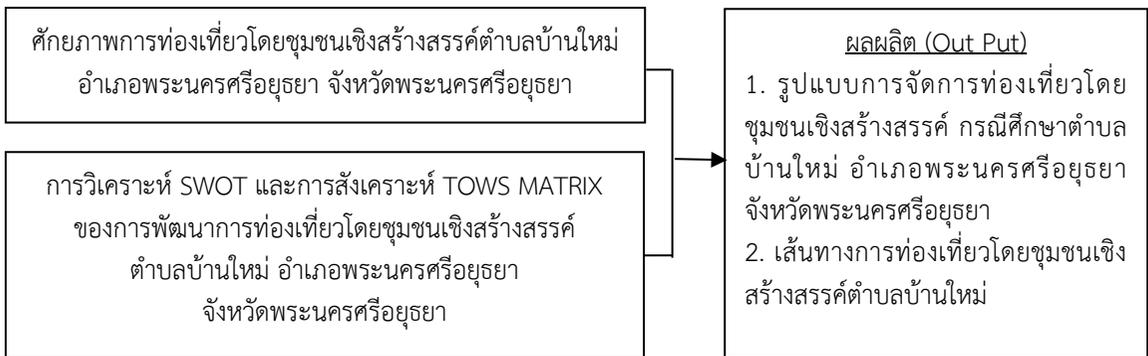
1.3.1 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ พนักงานเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านใหม่ จำนวน 9 หมู่บ้าน ข้าราชการ ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในตำบล ผู้นำศาสนาในตำบลบ้านใหม่ ประชาชนชุมชนตำบลบ้านใหม่ และนักท่องเที่ยว รวม 30 คน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาชุมชนตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งศึกษาบริบทชุมชน ข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะทำให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนประสบความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยทำการวิจัยในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ จำนวน 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 (บ้านหัวดุม) หมู่ที่ 2 (บ้านมะขามหย่อง) หมู่ที่ 3 (บ้านใหม่ใต้) หมู่ที่ 4 (บ้านใหม่) หมู่ที่ 5 (บ้านคลองนอก) หมู่ที่ 6 (บ้านคลองใน) หมู่ที่ 7 (บ้านท้ายไร่) หมู่ที่ 8 (บ้านทางกระเบนใต้) และหมู่ที่ 9 (บ้านทางกระเบนเหนือ)

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยทำการวิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2565 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2566

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริง ผู้วิจัยได้คำนึงถึงคุณสมบัติที่ต้องการศึกษา กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้บริหาร ผู้นำชุมชนระดับปฏิบัติการ ข้าราชการครู ผู้นำศาสนา ประชาชนผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่วิจัย โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และสามารถให้ข้อมูลของชุมชนบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 1 ท่าน พัฒนาการอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1 ท่าน กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านใหม่ จำนวน 9 ท่าน ข้าราชการครู โรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 3 ท่าน ผู้นำศาสนาในตำบล จำนวน 3 ท่าน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในตำบล จำนวน 2 ท่าน ประชาชนชุมชนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 5 ท่าน และประชาชนที่อยู่อาศัยในตำบลไม่น้อยกว่า 5 ปีจำนวน 5 ท่าน รวม 30 ท่าน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 แบบตรวจสอบชุมชนศึกษา ประกอบด้วยประเด็นที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลภูมิศาสตร์ ข้อมูลด้านสังคม

2.2.2 แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การตรวจสอบประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรด้านมหรหรรรม เทศกาลและประเพณี ทรัพยากรด้านกิจกรรม ข้อมูลด้านบริการที่พักแรมด้านอาหาร

2.2.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญ ได้แก่ บริบทชุมชน ข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ปัจจัยที่จะทำให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนประสบความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเหมาะสมของสำนวนภาษาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามตัวแปร (Index of Item-Objective Congruence : IOC) เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วจึงนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไข และนำเครื่องมืองานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขอใบรับรอง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิธีการดังนี้

2.3.1.1 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากเอกสารตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2.3.1.2 ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกันในพื้นที่วิจัยเพื่อความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งหากผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้าเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้อง

2.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยมีวิธีการดังนี้

2.3.2.1 การสำรวจ (Survey) สถานการณ์ปัจจุบันในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ในตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบตรวจสอบชุมชนศึกษา และแบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.3.2.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตโดยการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความใส่ใจ โดยวิจัยทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเฝ้าสังเกตจากภายนอกไม่ได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

2.3.2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ ทั้งนี้ได้มีการกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเครื่องบันทึกเสียง เพื่อรวบรวมข้อมูลของชุมชนในหลากหลายด้าน

2.3.2.4 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ที่เป็นผู้มีส่วนพบปะในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของตำบลบ้านใหม่จำนวน 12 ท่าน ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล 1 ท่าน กำนันและผู้ใหญ่บ้านจำนวน 9 ท่าน ร่วมกับนักวิชาการจำนวน 2 ท่าน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น (Consensus) ในการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ และร่วมกันวิเคราะห์ SWOT สังเคราะห์ TOWS ซึ่งผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยจะนำมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาทำการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้อง โดยจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.4.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ลำดับความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึง การวิเคราะห์ จำแนก และสรุปประเด็นสำคัญ

2.4.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบ ข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล ด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการเก็บว่าข้อมูลที่ได้จะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่ หากผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้าเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง

2.4.3 การนำข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่มาทำการวิเคราะห์ SWOT สังเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4.4 การนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาทำการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้อง มาสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอเชิงพรรณนาตามเรียงวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศักยภาพ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านใหม่ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.5 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตจัดและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยรักษาความลับของข้อมูล โดยนำเสนอในภาพรวมเพื่อประโยชน์เชิงวิชาการเท่านั้น งานวิจัยชิ้นนี้ผ่านการรับรองจริยธรรม การวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เลขที่ใบรับรอง HE-020-2566

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการสำรวจสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อทราบถึงศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านใหม่ ดังนี้

ผลวิจัยด้านศักยภาพของตำบลบ้านใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่า ตำบลบ้านใหม่ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากอำเภอพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 10 กิโลเมตร และห่างจากศูนย์ราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 12 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 9.22 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 5,313 ไร่ โดยตำบลบ้านใหม่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 3.50 เมตร มีทุ่งน่าน้ำท่วมถึง ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน 1 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านตำบล และมีคูคลองธรรมชาติ คือ คลองมหาพราหมณ์ คลองทางกระเบน คลองท้ายไผ่ และคลองพุทเลา โดยลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ ในช่วงฤดูน้ำหลากจะมีการผันน้ำเข้า “โครงการแก้มลิงทุ่งมะขามหย่อง” ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เพื่อบรรเทาภาวะน้ำท่วมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง สภาวะอากาศเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

ข้อมูลทางสังคมของตำบลบ้านใหม่ มีดังนี้ ตำบลบ้านใหม่เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านงานแกะสลักไม้ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้มาจากบรรพบุรุษ เป็นศิลปะแขนงหนึ่งซึ่งเชื่อกันว่ามีมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ ตำบลบ้านใหม่ หรือชื่อเดิม คือ “ตำบลกรุงเก่า” เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งหลังกรุงศรีอยุธยาแตกพ่ายแพ้ แก่พม่าในครั้งที่ 2 ผู้คนหนีภัยสงคราม รวมทั้งช่างในราชสำนักที่หลงเหลือจากถูกจับเป็นเชลยได้นิยมนอพยพมาตั้งรกรากในพื้นที่บริเวณนี้ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นชุมชนเล็ก ๆ รวมทั้งมีชาวลาว และชาวจีนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ นี้ด้วย ปัจจุบันตำบลบ้านใหม่ ขึ้นอยู่กับอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ มีจำนวนประชากร 4,658 คน แบ่งเขตการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ชาวตำบลบ้านใหม่ในอดีตนิยมปลูกบ้านริมแม่น้ำเจ้าพระยาลักษณะบ้านจะยกพื้นสูงสร้างด้วยไม้ หลังคาทรงจั่ว ปัจจุบันบ้านเรือนสมัยปัจจุบันนิยมสร้างบ้านปูน หรือบ้านลักษณะครึ่งไม้ครึ่งปูน และนิยมสร้างริมถนนที่การคมนาคมเดินทางสะดวก ประชาชนตำบลบ้านใหม่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดประจำตำบลจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ วัดราชบัวขาว วัดโพธิ์เผือก วัดเกตุ วัดบำรุงธรรม วัดจันทร์ประเทศ และวัดกุฎีลาย นอกจากนี้ชาวบ้านในตำบลยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพ คือ ศาลเจ้าแม่แก้ว ศาลเจ้าพ่อ สีชมพู ศาลเจ้าแม่โพสพ และมีอนุสรณ์เชิดชูเกียรติอาจารย์ไสว เดชศรี ปุชนียบุคคลซึ่งเป็นช่างสอนแกะสลักไม้ให้กับชาวตำบลบ้านใหม่ วัฒนธรรมและประเพณีของตำบลบ้านใหม่ไม่แตกต่างกับพื้นที่อื่นในภาคกลาง ซึ่งประเพณีจะมีความสัมพันธ์กับศาสนาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของตำบลบ้านใหม่คือ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแห่เทียนพรรษา พิธีกวนข้าวทิพย์ งานทำบุญกลางบ้าน ทอดผ้าป่าร้อย

เป็นต้น ตำบลบ้านใหม่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 และมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 9 แห่ง มีสถานศึกษา 3 แห่ง คือ สถานศึกษาสังกัด สพป. พระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนปฐมวิทยา และโรงเรียนวัดกุฎีลาย(อินมณีประชารัฐบำรุง) นอกจากนี้ยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ 1 แห่ง ตำบลบ้านใหม่มีความอุดมสมบูรณ์ ในทรัพยากรน้ำและพื้นที่เป็นที่ลุ่ม โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะปลูกข้าวและข้าวโพดข้าวเหนียวเป็นหลัก นอกเหนือจากนี้ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัว และมีการประกอบอาชีพทางปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด มีการเลี้ยงปลาในกระชัง อาชีพหลักของชาวตำบลบ้านใหม่ คือ งานแกะสลักไม้ โดยชาวตำบลบ้านใหม่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแกะสลักไม้จากบรรพบุรุษ และปูชนียบุคคลที่สำคัญในการถ่ายทอดวิชาการแกะสลักไม้ด้วยลวดลายไทย คือ นายไสว เดชศรี ทำให้ชาวบ้านในตำบลบ้านใหม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพ และรายได้เลี้ยงครอบครัวจนถือเป็นอาชีพหลักของตำบล ในปัจจุบัน มีโรงงานแกะสลักไม้ในตำบล 4 แห่ง

โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ มีดังนี้ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่โดดเด่น ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา คลองมหาพราหมณ์ คลองทางกระเบน คลองท้ายไผ่ คลองพุทเลา วิถีที่ศรัทธานา และโครงการแก้มลิงทุ่งมะขามหย่อง ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดราชบวชขาว วัดโพธิ์เผือก วัดเกตุ วัดบำรุงธรรม วัดจันทร์ประเทศ วัดกุฎีลาย พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย งานหัตถกรรมแกะสลักไม้ วงดนตรีวงพาทย์รัตน และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านนันทกรรม เทศกาล และประเพณีที่โดดเด่น ได้แก่ งานทำบุญกลางบ้าน ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม ได้แก่ เรียนรู้การแกะสลักไม้ เรียนรู้การทำกรงเขตรพอเพียง การเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกพืชผักสวนครัว กล้วยหอม ข้าวโพด เรียนรู้วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง เรียนรู้ทำอาหาร – ขนมไทย ชมการแสดงดนตรีไทย เรียนรู้การประมงพื้นบ้าน ชมหอดูดาวเหตุทุ่งมะขามหย่อง และวัง – ปันจักรยานรอบทุ่งมะขามหย่อง ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านบริการ ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร สถานพยาบาล และร้านค้าในตำบล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการการประชุมกลุ่มย่อย ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ตาราง 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1. ตำบลบ้านใหม่มีทำเลตั้งอยู่ใกล้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	W1. ขาดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และบุคลากรในการพัฒนาการท่องเที่ยว
S2. เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน	W2. ชุมชนองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว
S3. เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมงานแกะสลักไม้	W3. ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดแผนการตลาดดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยว
S4. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เชิงธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรม เชิงเกษตร เชิงกีฬา	W4. เยาวชนขาดความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเกิด
S5. ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนในตำบล มีความตั้งใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว	W5. ประชาชนขาดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
	W6. การคมนาคมในชุมชนสำหรับการท่องเที่ยวยังไม่พร้อม

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<p>O1. กระแสโลกการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม</p> <p>O2. กระแสโลกการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและความเชื่อ (การท่องเที่ยวสายบุญ)</p> <p>O3. กระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ</p> <p>O4. นโยบายของรัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น</p> <p>O5. สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง</p>	<p>T1. ตำบลบ้านใหม่มีภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง</p> <p>T2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้ชุมชนถูกกลืนไปตามระบบทุนนิยม</p> <p>T3. ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ ยาเสพติด โรคระบาด</p> <p>T4. มีชุมชนการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในจังหวัด และพื้นที่ใกล้เคียง</p>

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตลอดจนผู้วิจัยได้ร่วมกันสังเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในทั้งหมด 4 คู่ ได้แก่ 1) จุดแข็งกับโอกาส (strength + opportunity: SO) 2) จุดอ่อนกับโอกาส (weakness + opportunity: WO) 3) จุดแข็งกับอุปสรรค (strength + threat: ST) และ 4) จุดอ่อนกับอุปสรรค (weakness + threat: WT) ทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนา และร่วมกันพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ตาราง 2 การสังเคราะห์ TOWS Matrix

แนวทางเชิงรุก (SO)	แนวทางเชิงแก้ไข (WO)
<p>1. สร้างอัตลักษณ์ร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนไทย-ลาวเวียง (S1, S2 ,O1)</p> <p>2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมู่บ้านหัตถกรรมงานแกะสลักไม้ (S3, O1)</p> <p>3. พัฒนาอิทธิพลทางวัฒนธรรมจาก การกิน การดื่ม วิถีชีวิตและความเชื่อ (soft power ของชุมชน) ผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (S4, O1, O2, O3, O5)</p> <p>4. สร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน เรียนรู้หัตถกรรมงานแกะสลักไม้ (S3, O1)</p> <p>5. สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (S4, S5, O5)</p>	<p>1. สร้างแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (W1, O1, O5)</p> <p>2. จัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของตำบล (W1, O1, O5)</p> <p>3. ทำแผนพัฒนาการตลาดดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (W3, O4)</p> <p>4. สร้างเส้นทางปั่นจักรยานท่องเที่ยวในชุมชน (W6, O5)</p> <p>5. จัดอบรมยุวมัคคุเทศก์ และปราชญ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (W2, W4, W5, O1, O2, O3, O5)</p>
แนวทางเชิงป้องกัน (ST)	แนวทางเชิงรับ (WT)
<p>1. สร้างเครือข่ายหมู่บ้านการท่องเที่ยวชุมชนกับหมู่บ้านใกล้เคียง (S1, S2, T4)</p> <p>2. เปลี่ยนคู่แข่งให้เป็นพันธมิตรในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในตลาดออนไลน์ (S5, T2, T4)</p> <p>3. สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำ (S2, S4, S5, T1)</p>	<p>1. สร้างเครือข่ายบรร บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสร้างชุมชนสีเขียวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา (W1, W2, W4, W5, T1, T4)</p> <p>2. อบรมการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับโรคระบาด และภัยพิบัติ (W2, W4, W5, T1, T3)</p> <p>3. อบรมทักษะการสร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง</p>

4. สร้างแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในฤดูน้ำหลาก (S2, S4, S5, T1)	(W2, W4, W5, T2) 4. สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแบบบูรณาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน (W1, T4)
---	---

กำหนดการและเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตำบลบ้านใหม่ “ทำ ดู เล่น รู้ ชื้อ กิน ของดีบ้านใหม่”

08.30 น.	ลงทะเบียนต้อนรับด้วยน้ำสมุนไพร ณ หอจดหมายเหตุทุ่งมะขามหย่อง
09.00 น.	สักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ทุ่งมะขามหย่อง
10.00 น.	สักการะพระพุทธรูปมงคล ณ วัดเกตต์ ลอดอุโบสถเสริมศิริมงคล
11.00 น.	สักการะหลวงพ่อหอมแดง ณ วัดจันทร์ประเทศ ชมวิถีลาวเวียง ชมการแสดงจากนักเรียนโรงเรียนปทุมวิทยาคาร และฐานการเรียนรู้อาหาร ร่วมทำอาหารพื้นถิ่นกับชุมชน
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	ฐานการเรียนรู้งานแกะสลักไม้ ชมการแกะสลัก และทดลองแกะสลักไม้เป็นพวงกุญแจ
14.00 น.	ฐานเกษตรผสมผสาน เรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสาน
15.00 น.	ฐานการเรียนรู้การทำขนมไทย และร่วมทำขนมไทยกับชุมชน
16.00 น.	ซื้อของฝากของที่ระลึกของตำบลบ้านใหม่ ที่ร้านค้าชุมชนตำบลบ้านใหม่
16.30 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

4. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

ประเด็นที่ 1 บริบทพื้นที่ศึกษา ทำความเข้าใจพื้นที่ วิเคราะห์ชุมชน ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาชุมชนด้วยเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ศึกษา ทำความเข้าใจพื้นที่ วิเคราะห์ชุมชน ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทด้านต่าง ๆ ชุมชน เช่น ข้อมูลของชุมชนภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ตามแนวคิดของ ธีระภัทรา เอกผาชัย สวัสดิ์ (2554) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาชุมชนด้วยองค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์มิติต่าง ๆ ให้เป็นองค์รวมเพราะการศึกษาชุมชนเป็นการบูรณาการสหวิทยาการเพื่อจะได้นำผลการศึกษาชุมชนไปวางแผนร่วมกับชุมชนในการพัฒนา

โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของตำบล คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ซึ่งเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหมาะสมแก่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบล คือ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และวัด 6 แห่ง ในตำบล ได้แก่ วัดราชบัวขาว วัดโพธิ์เผือก วัดเกตต์ วัดบำรุงธรรม วัดจันทร์ประเทศ และวัดกุฎีลาย โดยสถานที่ดังกล่าวมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ทำให้ที่ตั้งไม่ได้ห่างไกลกันมากนักมีความเชื่อ มีสิ่งศักดิ์ มีกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และมีเครื่องรางของขลัง อาทิ วัดโพธิ์เผือกมีลูกอมเสริมดวง วัดเกตต์มีกิจกรรมลอดโบสถ์เสริมดวง วัดจันทร์ประเทศมีหลวงพ่อหอมแดงซึ่งชาวบ้านมักจะมาขอพรด้านสุขภาพ วัดราชบัวขาวมีการปลุกเสกเครื่องรางของขลังเสริมบารมี ซึ่งในปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวสายมูกำลังเป็นที่นิยม ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยหาที่พึ่งพาทางจิตใจทางจิตใจ โดยหันมาพึ่งพาขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีทั้งการกราบไหว้ขอพรตามความศรัทธาตามศาสนา รวมทั้งการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อส่วนบุคคลบูชาเครื่องรางของขลัง เพื่อความโชคดี ความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ดังนั้นตำบลสามารถนำศักยภาพด้านนี้มาส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการพัฒนาเส้นทางสายมู เป็นเครื่องมือทางการตลาดในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบล เพื่อดึงดูด

นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบล ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ อธิป จันทรสุรีย์ (2564) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง “มูเตลู : ความเชื่อกับการท่องเที่ยว” ที่กล่าวว่า ปรากฏการณ์มูเตลู ความเชื่อกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับความเชื่อของบุคคลที่เชื่อมโยงให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ส่งเสริมการพัฒนาสถานะด้านร่างกายและจิตใจ ของผู้เดินทาง ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่นั้น ๆ ในบางกรณีนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุผลทางศาสนา โหราศาสตร์ ศาสตร์แห่งความโชคดี และการบูชาเครื่องรางของขลังเพื่อเสริมความมั่นคง ในชีวิตและสมหวัง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เทศกาลงานประเพณี รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน อึ้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นได้รับมรดกโลกทางวัฒนธรรมซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การ UNESCO เมื่อปี พ.ศ.2534 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก และมีนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนไม่น้อยเดินทางมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสร้างบุญกุศล เสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิต หากตำบลบ้านใหม่มีการประชาสัมพันธ์สร้างจุดยืนการท่องเที่ยวในการเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวสายมูเตลูของจังหวัดได้ก็จะสามารถสร้างศักยภาพการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจของพื้นที่

นอกจากนี้ทรัพยากรวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตำบลควรได้รับการอนุรักษ์ คือ งานแกะสลักไม้ และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง สำหรับภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมแกะสลักไม้ เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดจากชุมชนี่บุคคลที่มีความรู้ด้านการแกะสลักไม้ด้วยลวดลายไทย คือ ครูไสว เดชศรี จนทำให้ชาวบ้านในตำบลบ้านใหม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพ จำนวนมากกว่า 100 ครอบครัว และมีโรงงานแกะสลักไม้ในพื้นที่ 4 โรงงาน ในส่วนวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลบ้านใหม่ เป็นกลุ่มคนชาวลาวที่ได้อพยพมาจากเวียงจันทน์เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีต้นทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาต่อยอด เพิ่มมูลค่า และสามารถนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ ซึ่งจากการลงพื้นที่วิจัยพบว่าตำบลยังไม่ได้ตั้งศักยภาพในการเป็นหมู่บ้านแกะสลักไม้และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงเป็นจุดขายในด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นหากต้องการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยว และพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนด้านการแกะสลักไม้และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่เป็นอัตลักษณ์ของตำบลให้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษา เรียนรู้ และลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนิษฐา ใจเป็ง (2563) ที่ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ทุนทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนนครชุม กำแพงเพชร ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เช่น อาหารพื้นบ้าน เอกลักษณ์คนแต่งกาย อาชีพดั้งเดิมของชุมชน ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถทำให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองและยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่อาจจะหาชมที่อื่นไม่ได้

ประเด็นที่ 2 และประเด็นที่ 3 วิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตำบลบ้านใหม่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และประชาชนชุมชน ตลอดจนผู้วิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT และสังเคราะห์ TOWS เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยจะจำแนกรูปแบบการจัดการออกเป็น 3 ด้านตามแนวคิดของ ภูริวัจน์ เดชอุ้น (2556, อ้างถึงใน กรมการท่องเที่ยว, 2560) ที่ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) รูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน ประกอบด้วย

1.1) ความยั่งยืนด้านสังคม อาทิ การสร้างแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของตำบล การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านการท่องเที่ยวชุมชนกับหมู่บ้านใกล้เคียง และการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแบบบูรณาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

1.2) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำแผนพัฒนาการตลาดดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การเปลี่ยนคู่แข่งให้เป็นพันธมิตรในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนในตลาดออนไลน์ การสร้างแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในฤดูน้ำหลาก และการอบรมทักษะการสร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง

1.3) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสร้างเครือข่ายบวร บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสร้างชุมชนสีเขียวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา การสร้างเส้นทางปั่นจักรยานท่องเที่ยวในชุมชน การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำ และการอบรม การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับโรคระบาด และภัยพิบัติ

2) รูปแบบการจัดการด้านการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เอกลักษณะ/อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ อาทิ การสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนเรียนรู้หัตถกรรมงานแกะสลักไม้ การสร้างอัตลักษณ์ร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนไทย - ลาวเวียง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านหัตถกรรมงานแกะสลักไม้ การพัฒนาอภินิหารทางวัฒนธรรมจาก การกิน การดื่ม วิถีชีวิตและความเชื่อ (soft power ของชุมชน) ผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

3) รูปแบบการจัดการด้านความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน อาทิ การจัดอบรมยุวมัคคุเทศก์ และปราชญ์ชุมชนสำหรับผู้สูงวัย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

รูปแบบการจัดการที่นักวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกันพิจารณาเป็นรูปแบบการจัดการเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ โดยยึดหลักการที่ทำให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนในมิติ ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมกันพัฒนาตั้งแต่สถาบันเบื้องต้นของชุมชนและสังคม คือ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนมาร่วมกันบูรณาการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจวรรณ สุจริต และชัชชัย สุจริต (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียง และการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตำบลบ้านใหม่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลบ้านใหม่จะได้เรียนรู้ความเป็นอัตลักษณ์ของตำบลบ้านใหม่ผ่านฐานกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ “ทำ ดู เล่น รู้ ชื้อ กิน ของดีตำบลบ้านใหม่” ตามเส้นทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนร่วมกันพิจารณาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรารุช ผิวแดง และคณะ (2559) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์คือ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีเช่น วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น โดยชุมชนเป็นผู้ค้นหาอัตลักษณ์และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อมร่วมกันออกแบบกำหนดการนำเที่ยวของชุมชนตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ควรดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของตำบล เพื่อผลการวิจัยไปพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ให้เป็นรูปธรรม

5.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ควรจัดให้มีการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบ้านใหม่ เพื่อการปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ และ/หรือนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มให้ดีขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะในด้านการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่าย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ควรนำรูปแบบการจัดการที่ได้ร่วมกันพิจารณาไปกำหนดเป็นนโยบาย และจัดทำงบประมาณ เพื่อส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาบริบทของตำบลทำให้ทราบว่าในตำบลมีศาสนสถานหลายแห่ง รวมทั้งมีกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ดังนั้นควรมีการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงความเชื่อความศรัทธาในตำบลหรือการท่องเที่ยวสายมู โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พัฒนาของฝากของที่ระลึกในชุมชน และเกิดการเชื่อมโยงกับชุมชนที่มีใกล้เคียง

6. เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2560). *คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว*. [https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/3-1TourismEconomicIssue3\(April-June63\).pdf?fbclid=IwAR2JZdx83YKv8dOCJL2LqD9rjYAUS1Q_tetlrwHi7LvgyxJmKcVvKJvL81g](https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/3-1TourismEconomicIssue3(April-June63).pdf?fbclid=IwAR2JZdx83YKv8dOCJL2LqD9rjYAUS1Q_tetlrwHi7LvgyxJmKcVvKJvL81g)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2566*. <https://www.mots.go.th/news/category/704>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กองกลยุทธ์การตลาด. งานวิเคราะห์ตลาดในประเทศ. (2566). *สถานการณ์ท่องเที่ยวตลาดในประเทศปี 2565*. [กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. \[https://secretary.mots.go.th/more_news.php?cid=60\]\(https://secretary.mots.go.th/more_news.php?cid=60\)](https://tatreviewmagazine.com/article/situation2022-domestic/คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2566-2570).</p>
</div>
<div data-bbox=)

ชนิษฐา ใจเป็ง. (2563). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ทุนทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนนครชุม กำแพงเพชร. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 30(1), 26-38.

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). *ชุมชนศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบญจวรรณ สุจริต, และชัยชัย สุจริต. (2560). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 12(2), 53-65.

ศราวุธ ผิวแดง, ปณิธาน เมฆกมล, และพนา ดุลยพัชร. (2559). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2566-2570*.

https://www.ayutthaya.go.th/strategic/FileData/pdf/new_280322110057.pdf

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2558). *องค์ความรู้ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: คู่มือและแนวทางปฏิบัติ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570)*. http://www.ban-mai.go.th/attachments/view/?attach_id=266812

อธิป จันทร์สุริย์. (2564). มูเตลู: ความเชื่อกับการท่องเที่ยว. *วารสารที่ทัศนวัฒนธรรม*, 20(1), 220-240.

World Tourism Organization. (2021). *International tourism highlights, 2020 edition*. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456>

ผลการใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ที่ส่งผล ต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา

ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

Results of Using KWL Plus Techniques with Cornell Note -Taking Affecting Students' Reading Comprehension Ability in Higher Vocational Certificate Education, Phitsanulok Province

โกวิท บุญดวง^{1*} และขวัญชนก นัยจรณ์²
Kowit Boonduang^{1*} and Khwanchanok Naijarun²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ 2) ศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster sampling) จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกคอร์เนลล์ และ 2) แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ในภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจเพิ่มขึ้นโดยวัดจากการตรวจการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

คำสำคัญ : เทคนิคการสอน KWL Plus การจดบันทึกแบบคอร์เนลล์

^{1*} นักศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Thai language major Faculty of Humanities and Social Sciences Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : kowit.boonduang@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Thai language major Faculty of Humanities and Social Sciences Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : nkhwanchanok@psru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

The objectives of this research were to 1) compare students' reading comprehension ability before and after using KWL Plus techniques combined with Cornell note-taking; and 2) to study students' reading comprehension ability while learning with KWL Plus techniques and Cornell note-taking. The sample consisted of 35 high vocational certificate students with cluster sampling. The tools used in the research were 1) the lesson plans to improve reading comprehension using KWL Plus techniques combined with Cornell note-taking, and 2) a reading comprehension assessment model. The results showed that 1) Students' reading comprehension ability after studying was statistically significant higher than before, at a level of .05; and 2) Students' reading comprehension ability while learning with KWL Plus techniques and Cornell note-taking performed that the students' reading comprehension ability has been increased by Cornell note-taking assessment based on criteria by the researchers.

Keywords: KWL Plus techniques, Cornell Note-Taking

วันที่รับบทความ: 21 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 30 มกราคม 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาหาความรู้ เป็นปัจจัยในการเรียนรู้ การคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จแก่ผู้อ่าน การอ่านที่มีประสิทธิภาพผู้อ่านจำเป็นต้องเข้าใจจุดมุ่งหมาย และความคิดของผู้เขียน สามารถจับใจความสำคัญจากเนื้อหาที่อ่าน สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ สามารถนำความรู้ความคิดที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ ขวัญชนก นัยเจริญ (2565) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน เนื่องจากการอ่านจะทำให้นักศึกษาได้รับความรู้เพิ่มเติมตรงตามความต้องการของตนเองนอกจากนี้ผู้อ่านมากจะมีความรู้กว้างและทันเหตุการณ์ทำให้อยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2563) ได้ระบุว่าการเรียนการสอนในหลักสูตร ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) นักศึกษาต้องเรียนรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต ซึ่งจัดอยู่ในหมวดวิชาสมรรถนะแกนกลางระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จัดให้เรียนรายวิชาทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ โดยมีคำอธิบายรายวิชา ระบุว่า “ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียนภาษาไทย การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าสารในงานอาชีพจากสื่อประเภทต่าง ๆ การพูดนำเสนอข้อมูลเพื่อสื่อสารในงานอาชีพและในโอกาสต่าง ๆ การเขียนเพื่อกิจธุระ การจัดบันทึกข้อมูลและเขียนรายงาน การปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพ และจรรยาบรรณในการใช้ภาษาไทยเชิงวิชาชีพ” จะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาภาษาไทยโดยอย่างยิ่ง คือ ทักษะการอ่านที่สอดแทรกอยู่ในคำอธิบายรายวิชาในทุกหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่กล่าวว่า ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และนำไปใช้ในชีวิตในการอ่านนักศึกษาจะเรียนรู้ในเรื่องของการอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ

การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การงานและการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันล้วนเกี่ยวข้องกับการอ่านทั้งสิ้น เช่น การอ่านสาร ข้อมูลต่าง ๆ ในสังคมออนไลน์ที่เต็มไปด้วยข้อมูลทั้งจริงและเท็จ การอ่านโดยใช้วิจารณญาณไตร่ตรองข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้นการพัฒนาให้นักศึกษามีทักษะในการอ่านที่มีประสิทธิภาพย่อมเป็นการพัฒนาเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาอันจะก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในศาสตร์ต่าง ๆ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และทำให้นักศึกษาหรือผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชาทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ได้สำรวจสภาพปัญหาในการอ่านของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 127 คน พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการอ่านตรงกับระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังนี้ ความสามารถในการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร การอ่านตีความ การอ่านประเมินค่า และการอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาระดับการอ่านจึงพบว่า ปัญหาดังกล่าวจัดอยู่ในระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังที่นักวิชาการได้ให้ความหมายและระดับของการอ่านเพื่อความเข้าใจดังนี้ จุฑาทิพย์ แซ่กี้ (2564) ได้ให้ความหมายของการอ่านเพื่อความเข้าใจ หมายถึง กระบวนการรับสารโดยการอ่านที่ผู้อ่านสามารถแปลความหมายของคำ ข้อความ จับใจความสำคัญ ตีความ และสรุปอ้างอิงแนวความคิดหลักที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอผ่านข้อความตลอดจนการเชื่อมโยงแนวความคิดที่ได้จากการอ่านกับประสบการณ์เดิมเพื่อความเข้าใจเนื้อเรื่อง สามารถคาดเดาเหตุการณ์ข้างหน้าได้และนำความรู้ที่ได้จากบทอ่านไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ ส่วนระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ เช่น Raygor and Raygor (1985) กล่าวถึงการอ่านเพื่อความเข้าใจว่ามี 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับตัวอักษร (literal comprehension) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความหมายของคำตามตัวอักษรที่ผู้เขียนนำเสนอ 2) ระดับตีความ (Interpretative comprehension) หมายถึงความสามารถในการหาความหมายในสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้ระบุไว้ในเนื้อเรื่องและสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหรือเหตุการณ์ในเรื่อง 3) ระดับประยุกต์ (applied comprehension) หมายถึงความสามารถในการประเมินค่าความคิดของผู้เขียนและสามารถนำความคิดนั้นมาสัมพันธ์กับประสบการณ์ ของตนรวมทั้งนำความคิดของผู้เขียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่และแก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับ เทียมจันทร์ สังขพันธ์ (2563) กล่าวว่า การอ่านเพื่อความเข้าใจ คือ 1) ความเข้าใจระดับตัวอักษรและขั้นพื้นฐาน คือความเข้าใจในข้อความหรือเนื้อหาในบทอ่านที่ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยเป็นระบบที่ไม่ใช้กระบวนการคิดที่มีความซับซ้อน 2) ความเข้าใจระดับการตีความ คือระดับความเข้าใจในการอ่าน เป็นการพยายามหาข้อเท็จจริงจากบทอ่านด้วยวิธีการต่าง ๆ หรืออาจหมายถึงรวมถึงความเข้าใจระดับอ้างอิง หรือการอนุมาน คือความเข้าใจในบทความได้ระบุไว้โดยนัย หรือไม่ได้กล่าวไว้โดยตรง โดยผู้อ่านหรือผู้เขียนในระดับนี้จะต้องตอบคำถามในขณะที่อ่านให้ได้ว่า “ผู้เขียนต้องการสื่อถึงอะไร” 3) ความเข้าใจในระดับการวิเคราะห์และประเมินค่า คือความเข้าใจในสิ่งที่บทอ่านหรือผู้เขียนต้องการจะสื่อสารสู่ผู้อ่าน และประเมินได้ว่าทำในระดับใด สามารถให้ข้อคิดเห็น ข้อวิจารณ์ การประเมินค่า และการวิเคราะห์จากความคิดเห็น และวิจารณ์จากตัวผู้อ่าน

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ดังนี้ 1) ระดับการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร คือความสามารถในการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านคร่าว ๆ 2) ระดับการอ่านเพื่อตีความ คือ ผู้อ่านต้องอาศัยประสบการณ์รวมถึงความสามารถในการรับรู้ต่าง ๆ ของตนมาช่วยทำความเข้าใจโดยการตีความ สามารถระบุวัตถุประสงค์ของผู้เขียน การเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร การวิเคราะห์องค์ประกอบของงานเขียน และแปลความจากเรื่องที่อ่าน 3) ระดับประเมินค่า คือ ผู้อ่านต้องประมวลผลข้อมูล ที่ได้จากการอ่าน และการตีความ เป็นพื้นฐานความรู้มาประเมินค่าจากเรื่องที่อ่านอย่างสร้างสรรค์ เช่น การระบุคุณค่าด้านเนื้อหา การระบุคุณค่าด้านภาษา การประเมินกลวิธีการนำเสนอ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 4) ระดับอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ คือ ผู้อ่านจะต้องเกิดความคิดใหม่มีสุนทรียตอบสนองเนื้อเรื่อง รวมทั้งภาษาของผู้เขียน การสร้างภาพพจน์ และการแสดงออกทางอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ที่ได้ สามารถประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมาใช้ในชีวิตจริงการนำข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตจริงเขียนเรื่องจากแก่นเรื่องที่เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการอ่านได้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคและวิธีสอนต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดเรียน การสอนเพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจจากการอ่านบทอ่านประเภทต่าง ๆ พบว่าเทคนิคการสอนอ่านที่มีความ น่าสนใจซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาได้ คือ เทคนิคการสอน KWL Plus ซึ่งเป็น แนวคิดของ Carr และ Ogle พัฒนาขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1987 ซึ่งเป็นวิธีการสอนอ่านที่ช่วยกระตุ้นนักศึกษาให้มี กระบวนการคิดในขณะที่อ่าน และผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจดบันทึก พบว่า การจด บันทึกแบบคอร์เนลล์ช่วยกระตุ้น และจัดระบบความคิดได้ดังที่นักวิชาการได้ศึกษารูปแบบการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ (Cornell note taking) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Walter Pauk แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ในปี ค.ศ. 1949 ได้รับการยอมรับ อย่างกว้างขวางในวงการศึกษาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้การจดบันทึกคอร์เนลล์มีลักษณะเด่นใน การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบที่จะช่วยในเรื่องความจำ การจดบันทึกจะช่วยให้นักศึกษาสามารถเก็บข้อมูลความรู้เป็น สารสำคัญเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนเอาไว้เพื่อการทบทวน

จากความเป็นและความสำคัญดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดย ใช้เทคนิค KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ สำหรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลกต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์

1.2.2 เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

1.3.1.1 ประชากร คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก จำนวน 4 ห้องเรียน 140 คน

1.3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 35 คน 1 ห้องเรียน ซึ่ง ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

1.3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1.3.2.1 ตัวแปรต้น คือ เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์

1.3.2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ

1.3.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ บทอ่านสารคดี จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่อง “เมื่อโซลาร์เซลล์ไม่จำเป็นต้อง อยู่บนบก” และ 2) เรื่อง “ความเหลื่อมล้ำกับฝันที่ไม่เป็นจริง ระบบการศึกษาที่คน “ไม่เท่ากัน” ”

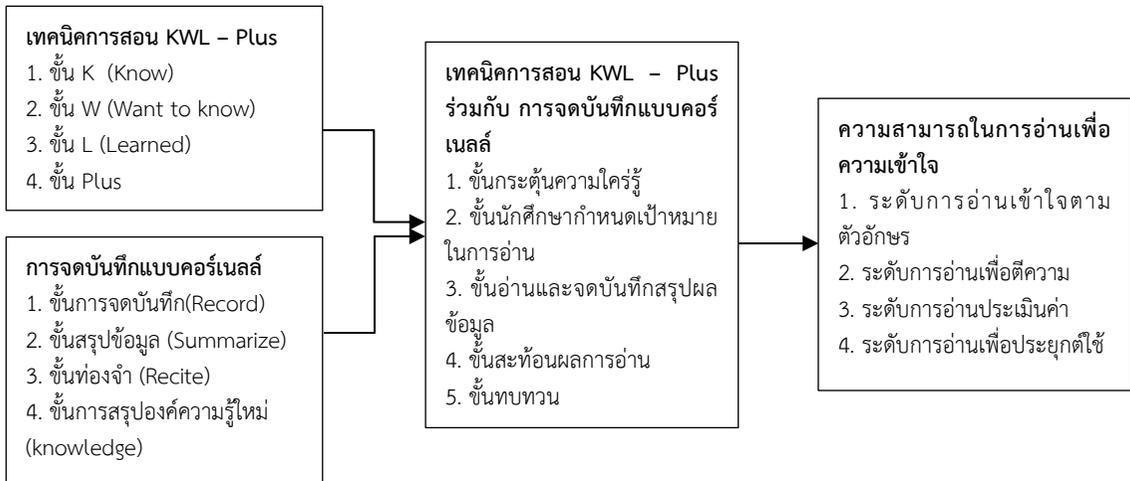
1.3.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยดำเนินการทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2566 จำนวน 2 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์

1.4.2 ผลของการใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ ส่งผลต่อการพัฒนาการ อ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

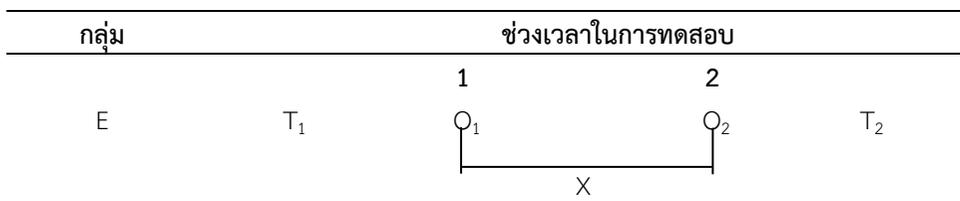

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi - experimental design) รูปแบบการวิจัยแบบวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (pre-test and post-test one group design) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลัง โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษากลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียวแต่มีการวัดซ้ำตามเวลาที่กำหนด ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการทดลอง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แบบแผนการวิจัย

ความหมายของสัญลักษณ์

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T ₁	แทน	ผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนการทดลอง
O ₁ O ₂	แทน	ผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ และการจดบันทึกคอร์เนลล์ของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคลเก็บข้อมูลจำนวน 2 ครั้ง

X	แทน	การจัดการเรียนรู้การใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์ดเนลล์
T ₂	แทน	ผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการทดลอง

แบบแผนการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดการเรียนการใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์ดเนลล์ ที่ส่งผลต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และวัดผลความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา หน่วยงานการเรียนรู้การอ่านสารคดี จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลมาแปลผลเพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา โดยวัดระดับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนการจัดการเรียนรู้ วัดความสามารถระหว่างเรียน เมื่อสิ้นสุดหน่วยการเรียนรู้ และการทำแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการทดลอง

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

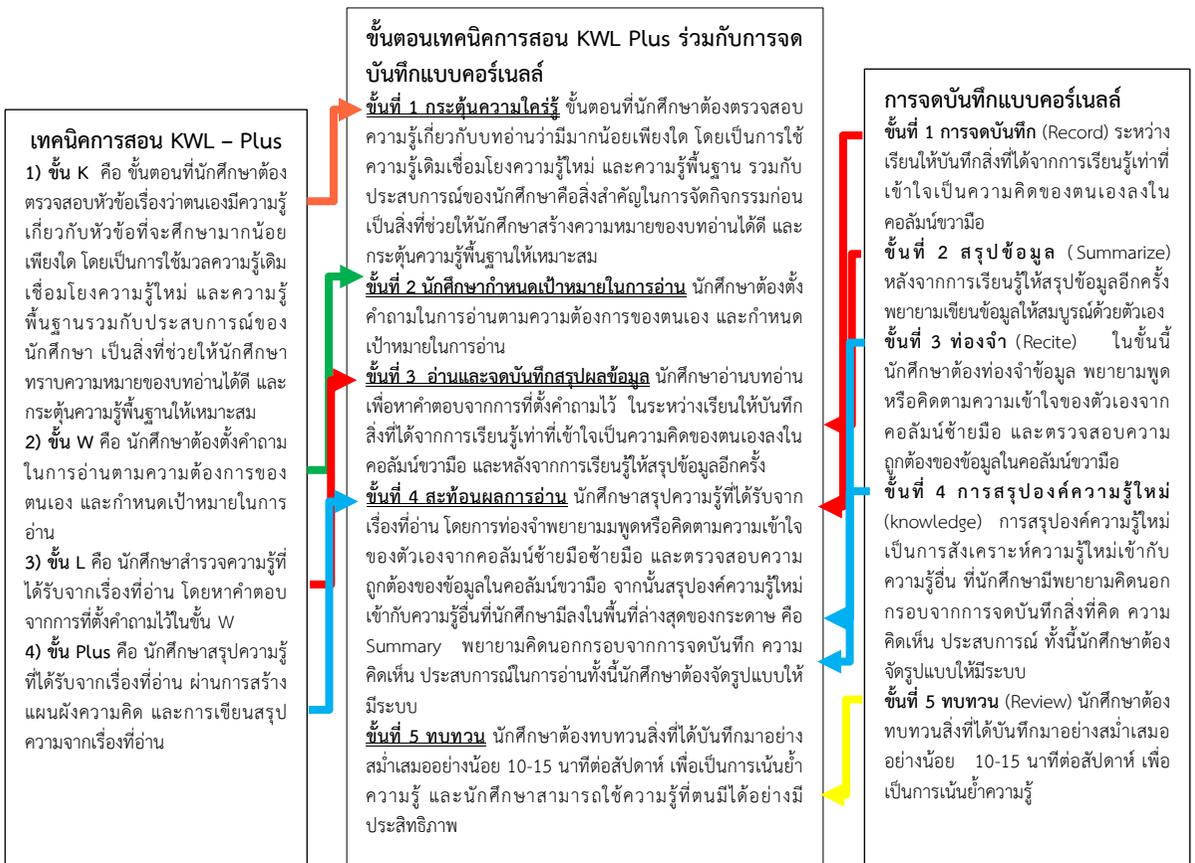
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกคอร์ดเนลล์ จำนวน 2 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง โดยมีวิธีการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองดังนี้

2.2.1.1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และสมรรถนะรายวิชาข้อที่ 2 วิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าสารในงานอาชีพจากสื่อจากสื่อประเภทต่าง ๆ ตามหลักภาษา เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล และสถานการณ์

2.2.1.2 กำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้จากนั้นทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดบทอ่านเป็นบทอ่านร้อยแก้ว ประเภทสารคดีจำนวน 2 เรื่องได้แก่ 1) เรื่อง “เมื่อโซลาร์เซลล์ไม่จำเป็นต้องอยู่บนบก” และ 2) เรื่อง “ความเหลื่อมล้ำกับฝันที่ไม่เป็นจริง ระบบการศึกษาที่คน “ไม่เท่ากัน” ” โดยใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง

2.2.1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกคอร์ดเนลล์ โดยมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความใคร่รู้ ขั้นที่ 2 นักศึกษากำหนดเป้าหมายในการอ่าน ขั้นที่ 3 อ่านและจัดบันทึกสรุปผลข้อมูล ขั้นที่ 4 สะท้อนผลการอ่าน และขั้นที่ 5 ทบทวน ดังภาพองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกคอร์ดเนลล์

ภาพที่ 3 องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกคอร์เนลล์

2.2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุง

2.2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบคำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ความถูกต้องจุดประสงค์การเรียนรู้ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.1.6 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และหาข้อสรุปร่วมกันเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

2.2.1.7 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try out) กับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.1.8 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.2.1 แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ มีวิธีการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.3.2.1.1 ผู้วิจัยศึกษาการสร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจจากเอกสาร ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งสร้างตามระดับพุทธิพิสัยของ Anderson and Krathwohl (2001) โดยมีจุดมุ่งหมายตามระดับพุทธิพิสัย คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า การสังเคราะห์

ตารางที่ 1 ตารางการสร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

ระดับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ	จุดมุ่งหมายตามระดับพุทธิพิสัย						รวม	
	ความรู้ ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสังเคราะห์		
1. ระดับการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร คือ ความสามารถในการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านคร่าว ๆ	1	1	1				3	
2. ระดับการอ่านเพื่อตีความ คือ ผู้อ่านต้องอาศัยประสบการณ์รวมถึงความสามารถในการรับรู้ต่าง ๆ ของตนมาช่วยทำความเข้าใจโดยการตีความ สามารถระบุวัตถุประสงค์ของผู้เขียน การเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ของตัวละคร การวิเคราะห์องค์ประกอบของงานเขียน และแปลความจากเรื่องที่อ่าน	1	1	1				3	
3. ระดับประเมินค่า คือ ผู้อ่านต้องประมวลผลข้อมูล ที่ได้จากการอ่าน และการตีความเป็นพื้นฐานความรู้ มาประเมินค่าจากเรื่องที่อ่านอย่างสร้างสรรค์ เช่น การระบุคุณค่าด้านเนื้อหา การระบุคุณค่าด้านภาษา การประเมินกลวิธีการนำเสนอ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน		1	1	1	2	2	7	
4. ระดับอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ คือ ผู้อ่านจะต้องเกิดความคิดใหม่ มีสุนทรียตอบสนองเนื้อเรื่อง รวมทั้งภาษาของผู้เขียน การสร้างภาพพจน์ และการแสดงออกทางอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ที่ได้จากเรื่องที่อ่าน สามารถประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ระบุแนวทางการนำข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตรจริง เขียนเรื่องจากแก่นเรื่องที่เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการอ่านได้					2	2	3	7
รวม	2	3	3	3	4	5	20	

2.3.2.1.2 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของข้อคำถาม และการใช้ภาษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2.3.2.1.3 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจที่เสนอปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทยจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยหาค่า IOC รายข้อ

2.3.2.1.4 ผู้วิจัยนำข้อเสนอนี้ของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และหาข้อสรุปร่วมกันเพื่อปรับปรุงแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ

2.3.2.1.5 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา พิษณุโลก จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การประเมินความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยมีผู้ประเมิน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาษาไทย จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิทางการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจรายข้อจากนั้นนำผลที่ได้จากการสอบของนักศึกษามาวิเคราะห์ค่าความยาก (Difficulty index) และค่าอำนาจจำแนก (Discriminant index) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าที่ยอมรับได้ดังนี้ ความยากมีค่าระหว่าง 0.20 - 0.80 อำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจเท่ากับ 0.963

2.3.2.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิษณุโลก ดำเนินการออกหนังสือการดำเนินงานวิจัย และนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยเสนอต่อผู้อำนวยการ วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์ทเนลล์ ที่ส่งผลต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

2.3.2 ผู้วิจัยปฐมนิเทศนักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจขั้นตอน และกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ

2.3.3 ผู้วิจัยทดสอบนักศึกษาก่อนการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองทำแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียน (pre - test) จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 60 นาที เพื่อวัดความสามารถในการเพื่อความเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การประเมินการอ่านเพื่อความเข้าใจที่สร้างขึ้น และนำคะแนนที่ได้มาจำแนกความสามารถของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปใช้จัดกลุ่มในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.4 ผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักศึกษาในกลุ่มทดลองด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 2 แผน มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ชั่วโมง ใช้เวลาสอน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ ระหว่างการทดลองเมื่อผู้วิจัยสอนจบจะนำบันทึกคอร์ทเนลล์ของนักศึกษาครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มาสังเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างการจดบันทึกกับระดับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจในหน่วยการเรียนรู้

2.3.5 ผู้วิจัยทดสอบนักศึกษาล้างเรียน เมื่อผู้วิจัยสอนครบตามกำหนด (post - test) ด้วยแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 60 นาที มาตรวจให้คะแนน โดยถ้าตอบถูกจะได้คะแนน 1 คะแนน ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

2.4.1.1 นำคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์ทเนลล์ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเลขคณิตด้วยการทดสอบค่าที (t-test dependent)

2.4.1.2 นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายใต้ตาราง

2.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดย นำผลการจัดบันทึกคอร์เนลล์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง จำนวน 2 ครั้ง มาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างการจัดบันทึก กับระดับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

3. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์

ตารางที่ 2 ผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์

การวัดผล	n	คะแนนเต็ม 20	\bar{x}	S.D.	df.	t-test	Sig
		คะแนน					
ก่อนเรียน	35	20	11.11	3.151	34	9.568	.000*
หลังเรียน	35	20	15.11	2.529			

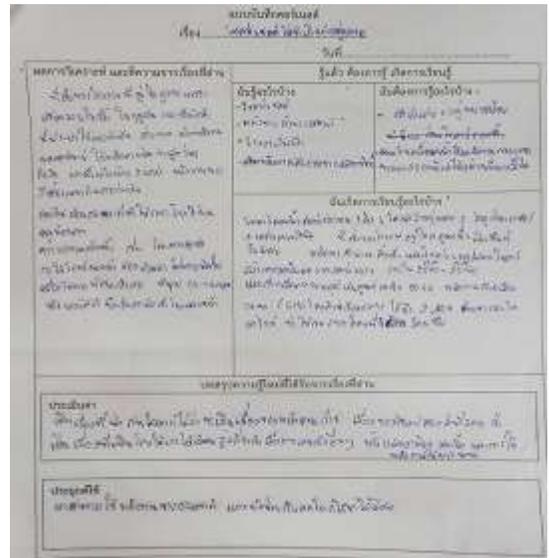
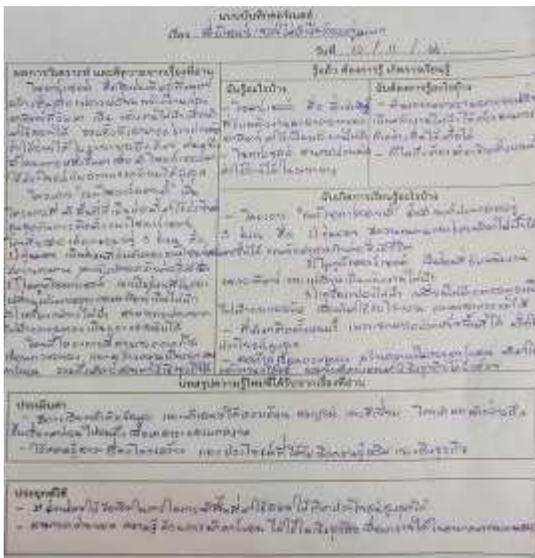
หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 2 ผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์ สรุปได้ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.11 (S.D. = 3.151) และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.11 (S.D. = 2.529) มีค่า df. = 34 และค่า t = 9.568 หมายความว่า นักศึกษามีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

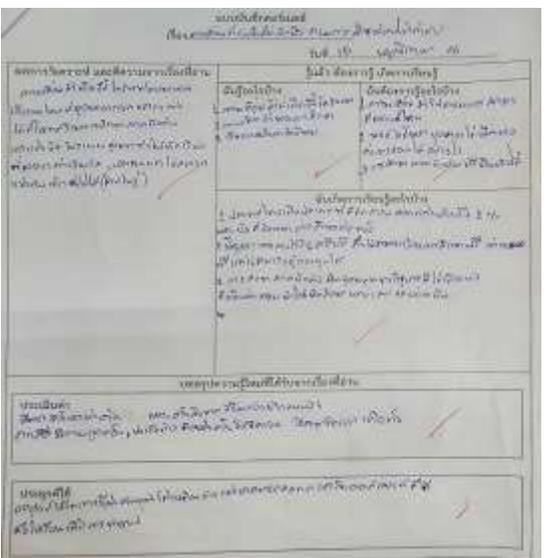
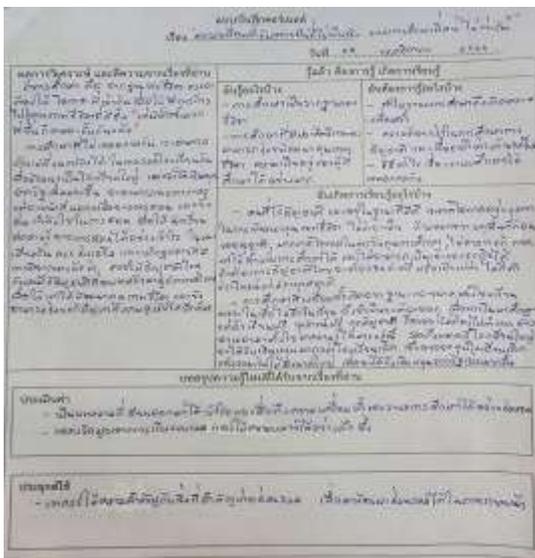
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดย นำผลการจัดบันทึกคอร์เนลล์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมมาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างการจัดบันทึกกับระดับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) ดังนี้

3.2.1 ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์โดยภาพรวมดังนี้

ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์ ครั้งที่ 1 จากบทอ่านสารคดี เรื่อง “เมื่อโซลาร์เซลล์ไม่จำเป็นต้องอยู่บนบก” พบว่า นักศึกษายังไม่สามารถจัดบันทึกข้อมูลจากบทอ่านได้เท่าที่ควรเนื่องจากนักศึกษามีความรู้เดิม และประสบการณ์เดิมของการอ่านสารคดีค่อนข้างต่ำ การจัดบันทึกคอร์เนลล์ของนักศึกษาส่งผลต่อในระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาอยู่ในระดับการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร และระดับการอ่านเพื่อตีความ จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการทดลองในครั้งที่ 2 จากบทอ่านสารคดี เรื่อง “ความเหลื่อมล้ำกับฝันที่ไม่เป็นจริง ระบบการศึกษาที่คน “ไม่เท่ากัน”” พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการจัดบันทึกคอร์เนลล์อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับการจัดบันทึกคอร์เนลล์ในครั้งที่ 1 การจัดบันทึกคอร์เนลล์ของนักศึกษาครั้งที่ 2 ส่งผลต่อในระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาในระดับประเมินค่า และระดับการอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ ดังนั้นความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจัดบันทึกแบบคอร์เนลล์ ดังภาพการจดบันทึกคอร์เนลล์ของนักศึกษาต่อไปนี้

ภาพที่ 4 ตัวอย่างความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ ครั้งที่ 1 จากบทอ่านสารคดี เรื่อง “เมื่อโซลาร์เซลล์ไม่จำเป็นต้องอยู่บนบก”

ภาพที่ 5 ตัวอย่างความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ ครั้งที่ 2 จากบทอ่านสารคดี เรื่อง “ความเหลื่อมล้ำกับฝันที่ไม่เป็นจริง ระบบการศึกษาที่คน “ไม่เท่ากัน” ”

4. อภิปรายผล

ผลการใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนภายใต้หลักการของเทคนิคการสอน KWL Plus และการจดบันทึก

แบบคอร์เนลล์มาผสมผสานปรับประยุกต์เป็นวิธีการสอนจำนวน 5 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 กระตุ้นความใคร่รู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อที่จะศึกษา โดยใช้ความรู้เดิมเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ร่วมกับประสบการณ์ของผู้เรียนคือสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมก่อนการอ่าน เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ บุรณาการระหว่างความรู้พื้นฐานและเรื่องที่จะอ่านจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความหมายของบทอ่านได้ดี และกระตุ้นความรู้พื้นฐานให้เหมาะสม ชั้นที่ 2 ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการอ่าน ผู้เรียนต้องตั้งคำถามในการอ่านตามความต้องการของตนเอง และกำหนดเป้าหมายในการอ่าน ชั้นที่ 3 อ่านและจดบันทึกสรุปผลข้อมูล ผู้เรียนอ่านบทอ่านเพื่อหาคำตอบจากการที่ตั้งคำถามไว้ในชั้นที่ 2 ในระหว่างเรียนให้บันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้เท่าที่เข้าใจเป็นความคิดของตนเอง และหลังจากการเรียนรู้ให้สรุปข้อมูลอีกครั้ง ชั้นที่ 4 สะท้อนผลการอ่าน ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้รับจากเรื่องที่อ่าน โดยการท่องจำพยางค์หรือคิดตามความเข้าใจของตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแบบบันทึกคอร์เนลล์ จากนั้นสรุปองค์ความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม และการเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่านและชั้นที่ 5 ทบทวน ผู้เรียนต้องทบทวนสิ่งที่ได้บันทึกมาอย่างสม่ำเสมออย่างน้อย 10 - 15 นาทีต่อสัปดาห์ เพื่อเป็นการเน้นย้ำความรู้ และผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่ตนมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าทุกชั้นตอนของกระบวนการสอนที่สร้างขึ้นส่งเสริม และพัฒนาการอ่านเป็นไปตามลำดับของการอ่านเพื่อความเข้าใจทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร 2) ระดับการอ่านเพื่อตีความ 3) ระดับเพื่อประเมินค่า และ 4) ระดับอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ จึงทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้อง นันทวรรณ ชื่นชมคุณาธร (2565) ได้ศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (แผนการเรียนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการจดบันทึกคอร์เนลล์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาชีววิทยา 1 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากการใช้กิจกรรมการจดบันทึกคอร์เนลล์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สิริดา โอวาทิทธิ (2565) ศึกษางานวิจัยเรื่อง บทเรียนเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธี KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอุดรดิตต์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บทเรียนเสริมความสามารถ ด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธี KWL Plus มีความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับผลการวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน เนื่องจากความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจในแต่ละระดับ คือ 1) ระดับการอ่านเข้าใจตามตัวอักษร 2) ระดับการอ่านเพื่อตีความ 3) ระดับเพื่อประเมินค่า และ 4) ระดับอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ กล่าวคือความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจในครั้งที่ 1 นักเรียนยังไม่สามารถอ่านเพื่อตีความได้ดีเท่าที่ควร จึงส่งผลต่อการพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับอื่นไม่สามารถพัฒนาได้ตามที่ควรจะพัฒนาได้ ส่วนความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจในครั้งที่ 2 นั้น นักเรียนสามารถจดบันทึกบริบทและรายละเอียดต่างคร่าว ๆ ของบทอ่านได้ดีขึ้นจากการอ่านเพื่อความเข้าใจในครั้งที่ 1 จึงส่งผลต่อการพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับอื่นได้ตามระดับ เช่น การวิเคราะห์ถึงจุดประสงค์ของผู้เขียน และแปลความความจากบทอ่าน ระบุดความคิดสำคัญของบทอ่าน ได้จึงเห็นได้ว่า เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์สามารถพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้จริง สอดคล้องกับ มาลินี สุทธิเวช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เช่นเดียวกับ มิ่งขวัญ สุขสบาย (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ด้วยเทคนิค KWL Plus ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิค KWL plus มีความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีความ พึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ผัสพรพรรณ ถนอมพงษ์ชาติ (2550)

ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษและคุณธรรมของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โดยใช้นิทานอีสปและใช้วิธีการบันทึกแบบคอร์เนลล์ พบว่า ค่าเฉลี่ยคุณธรรมรวม 4 ด้าน และพฤติกรรมการเรียนที่ประเมินโดยครูของกลุ่มตัวอย่างในระดับ ป.5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า การใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้ ทั้งนี้ข้อสังเกตคือในการเลือกบทอ่านผู้สอนควรเลือกบทอ่านที่มีเนื้อหาใกล้ตัวผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

ควรมีการทำวิจัยเพื่อค้นหาวิธีการสอนอ่านโดย เน้นการปฏิบัติการ และคัดเลือกบทอ่านที่นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำเทคนิคการสอน KWL Plus ร่วมกับการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ไปทำวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะการเขียน ทักษะการฟัง เป็นต้น

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. กรมวิชาการ.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2565). *การพัฒนาการอ่าน*. การพิมพ์ต่อทคอม.
- จันทร์พิมพ์ รังษี. (2565). *การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยการใช้เทคนิค SQ6R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนราชูร์บำรุง [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑาทิพย์ แซ่กี้. (2564). *การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยด้วยกลวิธีรีดเดอร์สเคียเตอร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษามัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียมจันทร์ สังข์พนันธานนท์. (2563). *ประสิทธิภาพของการสอนการอ่านแบบแลกเปลี่ยนบทบาทในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาสเปน: กรณีศึกษาของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวรรณ ชื่นชมคุณาธร. (2565). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (แผนการเรียนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการจดบันทึกคอร์เนลล์. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน*.
- ผัสสพรรณ ถนอมพงษ์ชาติ. (2550). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการบันทึกแบบคอร์เนลล์*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี สุทธิเวช. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มิ่งขวัญ สุขสบาย. (2562). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ด้วยเทคนิค KWL Plus ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). *แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2560-2579)*.

- สิริดา โอบาสีทธี. (2565). *บทเรียนเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธี KWL-Plus สำหรับนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุตรดิตถ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.*
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. (2550). *การสังเคราะห์ผลงานวิจัยของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- Raygor, A. L., & Raygor, R. D. (1985). *Effective of reading*. McGraw-Hill.

การประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาจีน กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)

โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่

Applying Language Games and Applications to Develop Chinese Vocabulary Learning: a Case Study of High School Students (grades 10-12) at Mueang Phrae School, Mueang District, Phrae Province

นารีรัตน์ หงษ์สามสิบแก้ว^{1*}
Nareerat Hongsamsibkao^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ จำนวน 57 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ (2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ มีแผนการจัดการเรียนการสอน กิจกรรม รูปแบบการวัดและประเมินผลที่สามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 11.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.33 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 16.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.65 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลังการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันเพิ่มขึ้น (3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเรียนภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันเมื่อเทียบกับการเรียนแบบท่องจำปกติ ช่วยให้มี ความมั่นใจในการพูด ออกเสียง และเขียนภาษาจีนมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : แอปพลิเคชัน เกมภาษา ภาษาจีน

^{1*} อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Lecturer of Chinese Major, Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University

E-mail: Nareerat.hon@uru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

The purposes of research were 1) to investigate Chinese vocabulary learning through applying language games and applications in high school students (grades 10-12) at Mueang Phrae school, Mueang district, Phrae province; 2) to compare the results of vocabulary learning before and after learning language games and applications in high school students (grades 10-12) at Mueang Phrae school, Mueang district, Phrae province.; and 3) to examine the satisfaction towards learning Chinese vocabulary using language games and applications in high school students (grades 10-12) at Mueang Phrae school, Mueang district, Phrae Province. The sample consisted of 57 high school students (grades 10-12) from Mueang Phrae school, Mueang district, Phrae province, with purposive sampling. The research tools used in the study included: 1) the 4 lesson plans for Chinese vocabulary using language games and applications; 2) pre-and post-tests to evaluate Chinese vocabulary learning ability with a reliability coefficient of 0.89; and 3) questionnaires to evaluate student satisfaction using of language games and applications in learning Chinese vocabulary.

The result showed that 1) The implementation of language games and applications in Chinese vocabulary to high school students (grades 10-12) at Mueang Phrae school, Mueang district, Phrae province, has enhanced teaching methods, activities, assessment methods, and results in the student's potential; 2) The pre-test using language games and applications was $\bar{X} = 11.50$, S.D. = 2.33. The post-test was $\bar{X} = 16.63$, S.D. = 1.65. The post-test showed effectiveness after applying language games and applications; and 3) Students satisfied with the learning management using language games and applications at the highest level. Considering each aspect, learning Chinese with games and applications, compared to the traditional one, has effectively boosted the confidence in speaking, pronunciation, and writing at the highest level. For the least satisfaction, it was the learning management using language games and applications which was useful for communication. It was at a high level.

Keywords: Application, language Game, Chinese

วันที่รับบทความ: 11 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 20 มีนาคม 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 26 มีนาคม 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน หรือภาษาเพื่อนบ้าน เริ่มเข้ามามีบทบาทและความสำคัญต่อชีวิตของคนเรามากขึ้น เนื่องจากภาษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การแสวงหาความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งเทคโนโลยี การพูด วัฒนธรรม การติดต่อการค้า การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ ฯลฯ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติ การสร้างความสัมพันธ์อันดี ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม มิตรไมตรีและความร่วมมืออันดีระหว่างประเทศ ซึ่งหากกล่าวถึงการเรียนภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองของประเทศไทยนั้น ภาษาจีนถือว่าเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมอย่างมาก และมีเป้าหมายในการเรียนเพื่อให้เกิดทักษะการสื่อสาร ทั้งการฟัง

การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ (นภาลักษณ์ ตั้งอรุณศิลป์, 2559) อีกทั้งการก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 สังคมโลกมีการติดต่อสื่อสารอย่างไร้พรมแดน ซึ่งส่งผลให้ประชาคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง (วทัญญู ขลิบเงิน, 2555)

ในส่วนของ การเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยนั้นเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2535 หลังจากที่รัฐบาลมีมติให้โรงเรียนเอกชนสอนภาษาต่างประเทศ รวมถึงภาษาจีน ได้อย่างเสรีต่อมาในปีพ.ศ. 2540 ภาษาจีนก็ถูกจัดให้เป็นหนึ่งในวิชาของแผนการเรียนศิลปภาษา ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในปีพ.ศ. 2541 ภาษาจีนยังได้รับการบรรจุให้เป็นหนึ่งในภาษาต่างประเทศที่นักเรียนใช้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ศูนย์จีนศึกษา, 2551) เมื่อเทียบกับ ระดับประถมศึกษาและระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาถือว่าเริ่มต้น ช้ากว่ามาก แต่นับเป็นระดับการศึกษาที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาอย่างมาก สพฐ. จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียน การสอนภาษาจีนขึ้นในปีพ.ศ. 2550 ตามยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงศึกษาธิการ และมีการกำหนด แนวทางการส่งเสริมการสอนภาษาจีนในนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ในปัจจุบัน มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค มีการเปิดสอน ทั้งในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 นอกจากนี้จากสถิติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) พบว่า จำนวนผู้สมัครสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีน (PAT 7.4) มีจำนวนมากกว่าผู้สมัคร สอบวิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆ ในทุกครั้งของการสอบ และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดย ในการสอบ GAT/PAT ครั้งที่ 1/2559 มีจำนวนผู้สมัครสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีนมากถึง 23,043 คน³ แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้เรียนภาษาจีนในระดับมัศึกษามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญโดยได้รับอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ ที่นอกจากประเทศไทยแล้ว ในหลายๆ ประเทศทั่วโลกก็มีความนิยมในการเรียนรู้เช่นกัน อีกทั้งยังเป็นภาษาหนึ่งขององค์กรสหประชาชาติ มีผู้นิยมใช้กันทั่วโลก อีกทั้งเป็นที่นิยมมากที่สุดด้วย ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาจีนของคนไทยจึงมีความจำเป็นในการเพิ่มศักยภาพด้านการสื่อสารกับประชากรทั้งในจีนและประชาคมโลก การส่งเสริมให้คนไทยสามารถใช้ภาษาจีนได้อย่างดี จะเป็นผลดีในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ และการมีสัมพันธไมตรีอันดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในด้านการค้าและเศรษฐกิจโลก การร่วมทุนในหลากหลายธุรกิจ การค้า การบริการและการท่องเที่ยว ระหว่างไทยและจีนให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำสาระการเรียนรู้ภาษาจีนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้น สำหรับให้โรงเรียนใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาจีนมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และก้าวสู่มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

อย่างไรก็ตาม การสอนภาษาจีนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของผู้เรียนในระยะเวลานั้นนั้น ยังคงเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย ทั้งเรื่องของตัวอักษร การออกเสียงและไวยากรณ์ จากการสำรวจพบว่า คนไทยที่ศึกษาภาษาจีนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านตัวอักษรจีนมากที่สุด เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นในการนำไปใช้ต่อยอดในการเรียนภาษาจีนในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน (นภาลักษณ์ ตั้งอรุณศิลป์, 2559)

คำศัพท์ ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ภาษา ไม่ว่าจะ เป็นภาษาของประเทศใดก็ตาม เนื่องจากกรรู้คำศัพท์และมีคลังคำศัพท์ยิ่งมากจะยิ่งส่งผลให้มีความเข้าใจในการสื่อสารมากขึ้นตามไปด้วย คลังคำศัพท์ที่ผู้สื่อสารมีเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารและถ่ายทอด และเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและแปล คำศัพท์ภาษาจีนก็เช่นเดียวกัน หากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ จดจำ และเข้าใจ คำศัพท์ภาษาจีนได้มาก ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและเข้าใจความหมายในการสื่อสาร ซึ่งในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น โดยเฉพาะในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่สามารถเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ได้สะดวก เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมไปถึงแอปพลิเคชันในการเรียนรู้

ต่างๆ ดังนั้น การเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อดิจิทัลต่างๆ จึงมีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (จิรารัตน์ ประยูรวงษ์, 2562)

รูปแบบการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเพื่อช่วยในการเรียนรู้ การฝึกทักษะทางภาษา พร้อมทั้งได้พัฒนาความสามารถทางด้านภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการเรียนรู้ภาษาจีนก็มีการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนด้วยเช่นกัน ด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาทั้งในรูปแบบเว็บไซต์ ยูทูป บล็อก และแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ที่เน้นด้านคำและความหมาย เช่น Quizlet ที่เป็น Flashcard หรือบัตรคำศัพท์ ก็สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมาก ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังมีแอปพลิเคชัน Kahoot และ Quizizz ที่ช่วยในการเล่นเกมตอบคำถามความรู้ที่ศึกษาไปในชั้นเรียน โดยการนำสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนมาออกแบบเป็นเกมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าทั้งในระดับความจำและความเข้าใจ

คนเริ่มพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในอาชีพของพวกเขาในระยะแรกของการเรียนรู้ ในอีกด้านหนึ่งครุมนั้นทักษะทางภาษาที่สามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนและแนวคิดอื่นๆ ที่สอนในชั้นเรียน (Koch & Sporer, 2017) นักเรียนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบในห้องเรียนที่เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ของบทเรียนคือการทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจหรือดึงความรู้ออกมาใช้ได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนักเรียนศูนย์กลางหรือที่เรียกว่า การจัดการเรียนรู้โดยที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในการจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนควรเป็นอิสระและมีบทบาทในการเรียนรู้เพื่อให้พวกเขาสามารถรับความรู้ที่ได้รับในบทเรียนและสามารถเข้าถึงวัตถุประสงค์ของบทเรียนได้

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาภาษาจีน และได้พัฒนาประยุกต์ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนของผู้เรียนในหลากหลายรูปแบบเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีกับการเรียนภาษาจีน จากการประเมินสภาพจริงในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน สาเหตุของปัญหาที่พบคือ ความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน เนื่องจากจำคำศัพท์ไม่ได้ จับใจความสำคัญของการสื่อสารนั้นๆ ไม่ได้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ เพื่อหาแนวทางใหม่ๆ ผ่านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล ที่จะสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

1.2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ จำนวน 120 คน

1.3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ จำนวน 57 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นห้องที่เลือกเรียนศิลป์ภาษาจีน

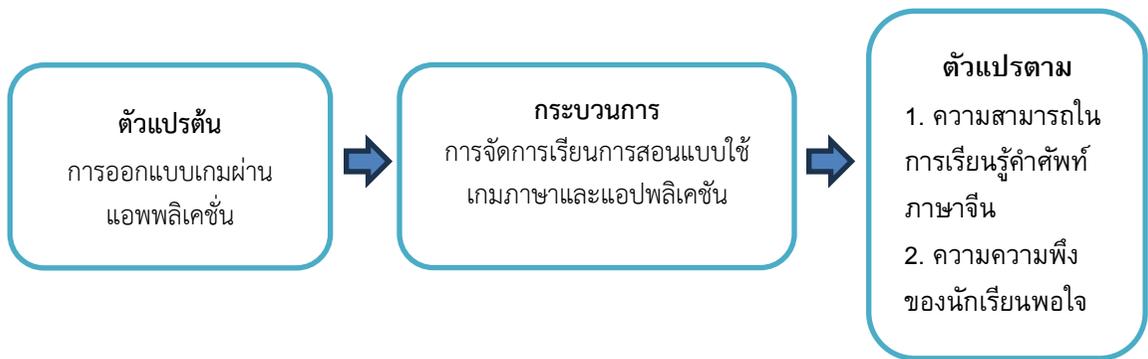
1.3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่

1.3.4 ระยะเวลา ในการวิจัยผลของการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กับกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 โรงเรียนเมืองแพร่ อ.เมือง จ.แพร่ จำนวน 57 คน ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันจำนวน 4 แผนการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้
3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

การสร้างและตรวจคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

- 1) ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยพิจารณาจากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ศึกษาสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) ซึ่งสอดคล้องกับสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ตัวชี้วัดที่ ต 1.1 ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และสาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม ตัวชี้วัดที่ 2.2 ข้อที่ 1 โดยนำมาใช้ในการกำหนดกรอบในการเรียนรู้ตัวอักษรและคำศัพท์ภาษาจีน เพื่อสร้างชุดการเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดในการเรียนภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

3) ศึกษารายละเอียด ขั้นตอน วิธีการในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ได้แก่

- 3.1) นักเรียนสามารถจำคำศัพท์ได้ทั้ง 40 คำ
- 3.2) นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน
- 3.3) นักเรียนสามารถจำคำศัพท์ได้ไปตลอด

4) สำรวจและรวบรวมตัวอักษรภาษาจีนจากเอกสารและตำราเรียนต่างๆ

5) เลือกตัวอักษรภาษาจีนที่เป็นอักษรเดี่ยวและที่เป็นอักษรประเภทภาพ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

6) นำอักษรที่เลือกมาจัดทำเป็นลำดับขั้นตอนในแผนการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

7) นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ พิจารณา ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ

8) ปรับปรุงและแก้ไขแผนการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับให้สมบูรณ์

9) สร้างแผนการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยพิจารณาจากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสอดคล้องกับสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ตัวชี้วัดที่ ต 1.1 ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และสาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม ตัวชี้วัดที่ 2.2 ข้อที่ 1

2) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โดยใช้แบบทดสอบเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ชุด 20 ข้อ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์

3) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

4) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ โดยพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) โดยคำนวณค่าตามสูตรค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไปจึงจะถือว่าเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนที่มีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 4 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน ซึ่งได้ค่าความเที่ยงอยู่ที่ 0.892

6) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ที่ผ่านการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว มาทำเป็นฉบับจริงด้วยแอปพลิเคชัน Quizizz เพื่อนำไปใช้ในการทำวิจัยต่อไป

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยประยุกต์แนวคิดของ Likert

2) สร้างข้อคำถามที่สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน ที่มีลักษณะปลายปิด ดังนี้ คือ ความพึงพอใจด้านเนื้อหา ความพึงพอใจด้านกิจกรรม และความพึงพอใจด้านคุณประโยชน์ โดยกำหนดค่าระดับของความพึงพอใจตามเกณฑ์ประมาณค่าของ Likert ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของคำถามในแบบสอบถามทั้งหมดทั้งการประเมินและการใช้ภาษาและประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) โดยคำนวณค่าตามสูตรค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 ขึ้นไปจึงจะถือว่าเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วมาจัดทำเป็นฉบับจริงเพื่อนำไปใช้ในการทำวิจัยต่อไป

4. แอปพลิเคชัน Quizizz แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาวิธีการใช้งานและการสร้างแบบทดสอบในแอปพลิเคชัน Quizizz

2) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ในแอปพลิเคชัน Quizizz โดยใช้แบบทดสอบเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ชุด 20 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว

3) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ในแอปพลิเคชัน Quizizz ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ในแอปพลิเคชัน Quizizz ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของแอปพลิเคชันและประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้ จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแอปพลิเคชันกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) โดยคำนวณค่าตามสูตรค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 ขึ้นไปจึงจะถือว่าเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ในแอปพลิเคชัน Quizizz ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการทำวิจัยต่อไป

5. แอปพลิเคชัน Quizlet ประกอบด้วย บัตรคำศัพท์ (Flashcards) การเรียนรู้ (Learn) การทดสอบ (Test) และเกมจับคู่ (Match) สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้

1) ศึกษาวิธีการใช้งานแอปพลิเคชัน Quizlet

2) นำอักษรที่เลือกมาจัดทำเป็นลำดับขั้นตอนในแผนการเรียนรู้ สร้างบัตรคำศัพท์ (Flashcards) การเรียนรู้ (Learn) การทดสอบ (Test) และเกมจับคู่ (Match)

3) นำบัตรคำศัพท์ (Flashcards) การเรียนรู้ (Learn) การทดสอบ (Test) และเกมจับคู่ (Match) ในแอปพลิเคชัน Quizlet ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำบัตรคำศัพท์ (Flashcards) การเรียนรู้ (Learn) การทดสอบ (Test) และเกมจับคู่ (Match) ในแอปพลิเคชัน Quizlet ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของแอปพลิเคชันและประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแอปพลิเคชันกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) โดยคำนวณค่าตามสูตรค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 ขึ้นไปจึงจะถือว่าเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

6) นำบัตรคำศัพท์ (Flashcards) การเรียนรู้ (Learn) การทดสอบ (Test) และเกมจับคู่ (Match) ในแอปพลิเคชัน Quizlet ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการทำวิจัยต่อไป

7) นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ พิจารณา ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ

5. แอปพลิเคชัน Kahoot สำหรับการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

1) ศึกษาวิธีการใช้งานแอปพลิเคชัน Kahoot

2) นำแผนการเรียนรู้มาสังเคราะห์เพื่อจัดทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ในแอปพลิเคชัน Kahoot เพื่อให้นักเรียนสามารถจำคำศัพท์ได้ทั้ง 40 คำ และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับคำศัพท์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

3) นำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ในแอปพลิเคชัน Kahoot ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ในแอปพลิเคชัน Kahoot ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของแอปพลิเคชันและประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแอปพลิเคชันกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) โดยคำนวณค่าตามสูตรค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 ขึ้นไปจึงจะถือว่าเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

6) นำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ในแอปพลิเคชัน Kahoot ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการทำวิจัย

7) นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ พิจารณา ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 57 คน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเองใช้เวลาทั้งสิ้น 4 ชั่วโมง มีขั้นตอนดังนี้

1) ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงจุดประสงค์ และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรม

2) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 1 ชั่วโมง ด้วยแอปพลิเคชัน Quizizz บันทึกผลการสอบของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ผล โดยมีขั้นตอนการบันทึกผลการสอบ ดังนี้

2.1) ดาวนิโหลดผลคะแนนจากแอปพลิเคชัน

2.2) บันทึกผลคะแนนของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน

3) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลา 1 สัปดาห์ ๆ ละ 1 วัน วันละ 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 4 สัปดาห์ ด้วยแอปพลิเคชัน Quizlet ประกอบด้วย บัตรคำศัพท์ (Flashcards) การเรียนรู้ (Learn) การทดสอบ (Test) และเกมจับคู่ (Match) รวมถึงแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ด้วยแอปพลิเคชัน Kahoot ทั้งนี้ไม่รวมระยะเวลาการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง คำศัพท์เกี่ยวกับคนและร่างกาย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง คำศัพท์เกี่ยวกับธรรมชาติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง คำศัพท์เกี่ยวกับพืช

โดยทำการบันทึกผลการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ซึ่งมีขั้นตอนการบันทึกผลดังนี้

3.1) ดาวนิโหลดผลคะแนนจากแอปพลิเคชัน

3.2) บันทึกผลคะแนนของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

4) ทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 1 ชั่วโมง ด้วยแอปพลิเคชัน Quizizz บันทึกผลการสอบของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการบันทึกผลการสอบ ดังนี้

4.1) ดาวนิโหลดผลคะแนนจากแอปพลิเคชัน

4.2) บันทึกผลคะแนนของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน

5) ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน และรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

6) นำคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

7) นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency)

2. ค่าร้อยละ (Percentage)

3. ค่าเฉลี่ย (Mean)

4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สรุปผลการวิจัย

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

วิธีสอน	N	คะแนนเต็ม		S.D.	t-test
ก่อนการใช้บทเรียนออนไลน์	57	20	11.50	2.33	18.52
หลังการใช้บทเรียนออนไลน์	57	20	16.63	1.65	

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการใช้บทเรียนออนไลน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 11.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.33 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้บทเรียนออนไลน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 16.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.65 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพิ่มขึ้น

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน

รายการ	\bar{x}	S.D.	ความหมาย ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจด้านเนื้อหา			
1. การเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้วิชาภาษาจีนเป็นวิชาที่เข้าใจง่ายมากขึ้น	4.64	0.55	มากที่สุด
2. เนื้อหาและคำศัพท์ที่เรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียน	4.38	0.61	มาก
3. การเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้นักเรียนมีผลการเรียนวิชาภาษาจีนในภาพรวมดีขึ้น	4.33	0.57	มาก
4. การเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้นักเรียนสามารถอ่านและออกเสียงคำศัพท์ได้ดีขึ้น	4.70	0.53	มากที่สุด
5. การเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้นักเรียนสามารถฟังและพูดคำศัพท์ได้ดีขึ้น	4.75	0.43	มากที่สุด
6. การเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้นักเรียนสามารถเขียนคำศัพท์ได้ดีขึ้น	4.38	0.67	มาก
7. การเรียงลำดับความยากง่ายของคำศัพท์ทำให้เข้าใจได้มากขึ้น	4.52	0.57	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านกิจกรรม			
8. ความน่าสนใจของการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน	4.71	0.45	มากที่สุด
9. ความสนุกสนาน เพลิดเพลินในระหว่างการเรียนรู้	4.47	0.65	มากที่สุด
10. การเรียนภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันเมื่อเทียบกับการเรียนแบบท่องจำปกติ ช่วยให้อยากเรียนภาษาจีนมากขึ้น	4.56	0.59	มากที่สุด
11. การเรียนภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันเมื่อเทียบกับการเรียนแบบท่องจำปกติ ช่วยให้มีความมั่นใจในการพูด ออกเสียง และเขียนภาษาจีนมากขึ้น	4.78	0.41	มากที่สุด
12. ระยะเวลาในการเรียนภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันมีความเหมาะสม	4.45	0.59	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจด้านคุณประโยชน์			
13.การจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร	4.28	0.55	มาก
14.เนื้อหาและคำศัพท์ที่เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.54	0.56	มากที่สุด
15.การเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประโยคในภาษาจีนได้ง่ายมากขึ้น	4.63	0.52	มากที่สุด
16.การจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้สามารถจำคำศัพท์ได้ไปตลอด	4.50	0.53	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.53	.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 แสดงว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อบทเรียนภาษาจีนออนไลน์ เรื่องสัทอักษรภาษาจีนกลาง (พินอิน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเรียนภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันเมื่อเทียบกับการเรียนแบบท่องจำปกติ ช่วยให้มี ความมั่นใจในการพูด ออกเสียง และเขียนภาษาจีนมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) การเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันทำให้นักเรียนสามารถฟังและพูดคำศัพท์ได้ดีขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) ความน่าสนใจของการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) ความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$)

4. อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) โรงเรียนเมืองแพร์ อ.เมือง จ.แพร์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 11.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.33 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 16.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.65 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์หลังการประยุกต์ใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชัน เพิ่มขึ้น อาจเพราะ เกมภาษาและแอปพลิเคชันที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้มีการวางแผนและแนวคิดในการออกแบบอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีกลไกคือ ทำให้ผู้เรียนสนุกเพลิดเพลินในการเรียน คำศัพท์ภาษาจีน ลดความเครียดในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และจดจำได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา แคมมณี (2557) ที่กล่าวว่า วิธีสอน โดยใช้เกม เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและทำหายความสามารถโดยผู้เรียนเป็นผู้ เล่นเองทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง สอดคล้องกับ วิทยา พรพชรพงศ์ (2550) ที่กล่าวว่า หากจะพูดถึงการสอนโดยใช้เกมเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและทำหายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเรียนภาษาจีนโดยใช้เกมภาษาและแอปพลิเคชันเมื่อเทียบกับการเรียนแบบท่องจำปกติ ช่วยให้มี ความมั่นใจในการพูด ออกเสียง และเขียนภาษาจีนมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญกับชีวิตประจำวันและแอปพลิเคชันสามารถหาได้จากแหล่งต่างๆ มีความง่ายต่อการเข้าถึงและสามารถเรียกใช้งานได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพร วัฒนากมลกุล และมนิรัตน์ สมคะเนย์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการใช้เกมผ่านแอปพลิเคชัน มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ

ผลการเรียนรู้การจดจำคำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมผ่านแอปพลิเคชัน และวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมผ่านแอปพลิเคชัน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1 จำนวน 44 คน โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนระดับต้นก่อนเรียนและหลังเรียน และแผนการสอนที่ใช้เกมผ่านแอปพลิเคชันในการเรียนรู้คำศัพท์ จำนวน 10 สัปดาห์ จากนั้นวิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการใช้เกมผ่านแอปพลิเคชันจำนวน 10 ครั้ง มีผลคะแนนเฉลี่ยแต่ละครั้งสูงขึ้นเป็นลำดับ หลังจากใช้เกมในแอปพลิเคชันในการจัดการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 12.20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 61.01 และผลการเรียนเปรียบเทียบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้เกมผ่านแอปพลิเคชัน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกจากนี้ มีความพึงพอใจการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมผ่านแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.1.1 ผู้สอนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเกม จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น

5.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกม ผู้สอนควรวิเคราะห์วัตถุประสงค์รายวิชา และเลือกเกมให้เหมาะสมกับเนื้อหา และเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

5.2.1.1 ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนผ่านแอปพลิเคชัน ครูควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและระเบียบวินัย

5.2.1.2 ครูควรที่จะพัฒนาเนื้อหาที่ยากโดยคำนึงถึงบริบท เพื่อเป็นการช่วยเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

5.2.2.1 ครูควรเลือกเนื้อหาที่เป็นปัญหาในการเรียนรู้ในระดับการเรียนรู้ต่างๆ ในหลากหลายเนื้อหา มาพัฒนาบทเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

5.2.2.2 ครูควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนกับกลุ่ม ตัวอย่างอื่นเพื่อนำมาข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านเกมและแอปพลิเคชัน

5.2.2.3 ครูควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนแบบปกติกับการเรียน ด้วยบทเรียนผ่านแอปพลิเคชัน

6. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ทิศนา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาลักษณ์ ตั้งอรุณศิลป์. (2559). *การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาจีนขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาการจำอักษรจีนโดยใช้เทคนิคมอร์ฟฟิงร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พิมพร วัฒนากมลกุล, และมโนรัตน์ สมคะเนย์. (2564). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการใช้เกมผ่านแอปพลิเคชัน. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- วทัญญู ขลิบเงิน. (2555). รู้เขา รู้เรา การศึกษาไทย วิถีถิ่น วิถีไทย ก้าวไกลในอาเซียน. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 10(2), 90.
- วิทยา พรพิชรพงศ์. (2550). การใช้ทฤษฎีเกมในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ. สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร.

สำเนียงเขมรในบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

Kmer Accent in Music Compositions of Luang Praditphairo (Sorn Silapabanleng)

อุมารณ์ กล้าหาญ^{1*} จตุพร สีม่วง² และข้าคม พรประสิทธิ์³
Umaporn Klahan^{1*}, Jatuporn Seemuang² and Kumkom Pornprasit³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะทางดนตรีและกลวิธีการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอเชิงพรรณนาเลือกบทเพลงในวิเคราะห์ จำนวน 6 เพลง และในบทความนี้ได้นำเสนอตัวอย่างเพลงเขมรเสียบพระนคร เถา ในการอธิบาย

ผลการศึกษาพบว่า เพลงสำเนียงเขมรเป็นเพลงไทยที่โบราณจารย์ประพันธ์ขึ้นจากการได้ยินและจดจำสำเนียงและลีลาของเพลงเขมรโดยใช้ทฤษฎีดนตรีไทย มีลักษณะทางดนตรีที่บ่งบอกความเป็นสำเนียง เรียกว่า “ลูกภาษา” ในบทประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ปรากฏอัตลักษณ์จากกลวิธีการประพันธ์ที่โดดเด่น ได้แก่ การนำกระสวนจังหวะรูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานในการสร้างทำนอง การสร้างวลีของทำนองที่มีลักษณะเฉพาะ นำไปวางไว้ในตำแหน่งต่างๆ ของบทเพลงแล้วสร้างทำนองที่เชื่อมโยงไปยังทำนองอื่น การสร้างความแปลกใหม่ในสำนวนทางกรอโดยสอดแทรกลูกกล้อลูกขัดและทางเปลี่ยน การใช้จังหวะยก การซ้ำเสียงโดยเปลี่ยนกระสวนจังหวะ การใช้ทำนองซ้ำแล้วแยกทำนองจบ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ความรู้ในการจัดระเบียบและการร้อยเรียงเสียงเข้าด้วยกันอย่างไพเราะเกิดเป็นสำนวนเพลงเขมรที่มีลักษณะเฉพาะตัว

คำสำคัญ: เพลงสำเนียงเขมร ลักษณะเฉพาะทางดนตรี กลวิธีการประพันธ์ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

^{1*} คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University.
E-mail: t0897333485@gmail.com

² คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University.
E-mail: jatuporn16.sm@gmail.com

³ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.
E-mail: kumkom.p@phula.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research was a part of doctoral dissertation in music department, faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen university. The primary objective was to analyze the music characteristics and strategies applied in the composition of Khmer accent songs by Luang Praditphairo (Som Silapabanleng). The study was qualitative research. Six Khmer accent songs were selected as the data. The songs were analyzed by means of descriptive statistics. In this research, the Khmer Liap Phra Nakhon song, belonging to the Thao category, was exemplified.

The results revealed that songs with Khmer accent were composed by Thai ancient songs composed by hearing and memorizing the accent. The style of Khmer songs was accompanied by Thai music theory, with certain music characteristics indicating the accent called “Luk Pasa”. In Luang Praditphairo’s (Som Silapabanleng) Khmer accent compositions, an identity derived from distinctive compositional techniques has emerged, namely, the melodic creation which combined various rhythmic patterns, the composition of unique melodic lines inserted a song at different points, the creation of melodies linked to others, a gimmick-inserted infusion of novelty in the Tang Kro musical style – called Luk Lor Luk Kad and Tang Plien. Moreover, there were the use of Yok rhythms, sound repetition with the change of rhythmic patterns, as well as using the repeated melodies before separating at the end. This knowledge has well organized and arranged to create distinctive Khmer accent songs.

Keywords: Khmer Accent Songs, Music Characteristics, Composition Strategies, Luang Praditphairo (Som Silapabanleng)

วันที่รับบทความ: 13 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 01 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 02 เมษายน 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

บทเพลงไทยจากอดีตมาถึงปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมดนตรีระหว่างประเทศหรือชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับวัฒนธรรมดนตรีของไทย โดยมีหลักฐานปรากฏว่าต่างชาติต่างภาษามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ดนตรีไทยหลายรูปแบบ สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ มีการแต่งหรือเรียบเรียงเพลงไทยโดยเลียนแบบท่วงทำนองและสำเนียงเพลงจากเพื่อนบ้านมากมาย หรือมีการนำเอาส่วนใดส่วนหนึ่งของทำนองเพลงมาประดิษฐ์คิดสร้างเป็นทำนองเพลงไทยด้วยโครงสร้างตามทฤษฎีดนตรีไทย แล้วตั้งชื่อเพลงด้วยภาษานั้นๆ หรือใช้คำนำหน้าชื่อเพลงเป็นชื่อชนชาติและชาติพันธุ์นั้น เช่น ลาวดวงเดือน เขมรเขาเขียว พม่าเท่ ญวนทอดแห จีนเก็บบุปผา แยกปัตตานี แยกต๋อยหม้อ มอญรำดาบ กะหรัดรายา อะแซห่วนก็ และฝรั่งรำเท้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏเพลงสำเนียงต่างๆ ที่ไม่ได้เรียกชื่อเพลงตามสำเนียงนั้นอีกมากมายในแต่ละเพลงอาจปรากฏกลุ่มเสียง ท่วงทำนองที่แสดงให้เห็นร่องรอยของสำเนียงเพลงนั้นๆ ในส่วนใดส่วนหนึ่งของทำนอง เรียกกันว่า “ลูกภาษา” ที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะอย่างเด่นชัด ถือเป็นเอกลักษณ์ของเพลงไทยอย่างหนึ่ง

ในบรรดาเพลงสำเนียงเพื่อนบ้านนั้น เพลงสำเนียงเขมรเป็นเพลงที่โบราณจารย์ทางดนตรีไทยประพันธ์ขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมดนตรี ซึ่งสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางดนตรี ของกัมพูชากับไทย โดยเขียนไว้ในคำนำเสนอหนังสือเครื่องดนตรีกัมพูชาโบราณ ของ ยน เคียน และคณะ

(2553, น. 20-31) ว่า “ดนตรีกัมพูชาและดนตรีไทยเป็นดนตรีมีรากเหง้าเก่าแก่ร่วมกันราว 5,000 ปีมาแล้ว มีระบบเสียงไม่เท่ากันมาตั้งแต่เดิมเหมือนกัน เป็นวัฒนธรรมร่วมของดนตรีในสุวรรณภูมิ อูษาคเนย์ มีความเป็นมาร่วมกันอย่างแยกไม่ได้ เช่นเดียวกับดินแดนและผู้คนในกัมพูชาและไทย มีพัฒนาการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับดินแดนและผู้คนสุวรรณภูมิและกล่าววากัมพูชาอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร ส่วนไทยอยู่ในตระกูลภาษาไทย-ลาว กัมพูชา มีศูนย์กลางอยู่ที่ทะเลสาบทางลุ่มน้ำโขง ไทยมีศูนย์กลางอยู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีความสัมพันธ์อันเครือญาติสืบมาจนเป็นอาณาจักรเมืองพระนคร (นครวัด) กับรัฐอโยธยา (อยุธยา-ละโว้) โดยที่รัฐอโยธยา-ละโว้ เป็นขอม คนชั้นนำพูดภาษาเขมร เขียนอักษรเขมรหรืออักษรขอม นอกจากนี้ยังปรากฏเรื่องราวของนางนาคที่เป็นสัญลักษณ์ร่วมกันทั้งของ ตระกูล มอญ-เขมร และไทย-ลาว มีคำบอกเล่ากับพิธีกรรมเกี่ยวกับนางนาคเหมือนกันหมด มีร่องรอยปรากฏในบทเกร็ดสำหรับขับร้องมโหรีแต่โบราณ ปรากฏบทร้องบทที่ 2 เพลงนางนาค ขึ้นต้นว่า “เจ้าเอยนางนาค เจ้าคิดแต่เท่านั้นแล้ว” เป็นการพรรณนาความงามของนางนาคที่แต่งกายอย่างสวยงาม ที่สำคัญคือ มีสไบห้อยบ่าสองข้างตามประเพณีแต่งงานที่เจ้าบ่าวต้องเกาะชายสไบเจ้าสาวเข้าหอ (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญู, 2523, น. 12) สอดคล้องกับนิทานเรื่องพระทองนางนาคของกัมพูชา บทร้องที่ 42 เพลงพระทอง ขึ้นต้นว่า “พระทองเพรงสรรค์ หล่อด้วยสุวรรณกัญ” อาจเป็นการบรรยายความงามของพระพุทธรูปที่หล่อด้วยทองคำตามตำนานการสร้างพระพุทธรูปในสมัยอยุธยา และบทร้องที่ 43 เพลงคู่พระทอง ขึ้นต้นว่า “พระทองเจ้าจะไป น้องจะได้ใครมานอนเพื่อน” ที่บรรยายถึงความอาลัยอาวรณ์ของพระทองกับนางนาคเมื่อเสพลิงวาศกันเรียบร้อยแล้ว (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญู, 2523, น. 22) บทร้องดังกล่าวเป็นบทร้องเพลงมโหรีใช้ขับกล่อมบำเรอเจ้านายมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยใช้วงดนตรีที่เรียกว่า “มโหรีหลวง” ทำหน้าที่ขับร้องและบรรเลง เพลงนางนาคกับเพลงพระทองยังใช้เป็นเพลงในพิธีแต่งงานทั่วไปด้วย เพลงพระทองคงเลิกไปในสมัยรัตนโกสินทร์เมื่อมีเพลงอื่นเข้ามาแทน เหลือแต่เพลงนางนาคที่ยังนิยมใช้บรรเลงและขับร้องในงานแต่งงานและงานมงคลอื่น ๆ มาจนถึงปัจจุบัน จากที่กล่าวมาเป็นเครื่องยืนยันว่ากัมพูชากับไทยมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกันมาอย่างยาวนาน จึงทำให้อธิปไตยทางดนตรีของกัมพูชามีผลต่อดนตรีไทยพอสมควร สรรพสำเนียงแห่งเสียงดนตรี จึงเข้ามาอยู่ในความทรงจำของนักดนตรีไทย ทำให้เกิดการสร้างสรรค์บทเพลงที่เรียกว่า “เพลงสำเนียงเขมร” โดยปรากฏชื่อเพลงว่า “ขอม/เขมร” ขึ้นเป็นจำนวนมากในเวลาต่อมา จากการศึกษาประวัติเพลงไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏว่าดุริยิกวี่ที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้ประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรไว้เป็นจำนวนมากทั้งเพลงโหมโรง เพลงเกร็ด เพลงเรื่อง เพลงสามชั้น เพลงเถา เพลงลูกล่อลูกชัด บางเพลงมีหลายสำนวน เพลงเหล่านั้นมีท่วงทำนองที่ไพเราะ เป็นที่นิยมนำมาขับร้องและบรรเลงในหมู่นักดนตรีไทย และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่นักฟังเพลงมาจนถึงปัจจุบัน

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นดุริยิกวีและศิลปินดนตรีคนสำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ ท่านมีชีวิตอยู่ในช่วง ปี พ.ศ. 2424-2497 มีผลงานทางดนตรีที่ปรากฏชัดและได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในฐานะของนักดนตรีที่มีฝีมือยอดเยี่ยมสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้ทุกชนิด ที่ได้รับการยกย่องเป็นพิเศษคือ ระนาดเอก ในฐานะดุริยิกวี ท่านเป็นผู้สร้างสรรค์รูปแบบการบรรเลงดนตรีและบทเพลงแบบใหม่ เช่น เพลงทางกรอ เพลงที่มีลูกนำ เป็นต้น ผลงานของท่านมีลักษณะโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว จากประวัติของท่านแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดกับราชสำนัก โดยได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในจอมพล สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยานุพัตถวงศ์วรเดช ทำหน้าที่นักดนตรีครูสอนดนตรีและหัวหน้าวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์ เข้ารับราชการเป็นปลัดกรมปี่พาทย์หลวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การที่มีบิดาเป็นครูดนตรี รวมทั้งการได้เข้ามาเป็นนักดนตรีในราชสำนัก ทำให้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้มีโอกาสพบปะนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถสูงหลายท่าน การตามเสด็จไปสถานที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ท่านได้เห็นได้ฟังดนตรีที่หลากหลาย ประกอบกับความสามารถใน การแต่งเพลงจึงทำให้ท่านแต่งเพลงสำเนียงต่างๆ ไว้มากมาย เพลงสำเนียงเขมรเป็นเพลงสำเนียงหนึ่งที่ท่านได้แต่งไว้จำนวนไม่น้อยกว่า 10 เพลง บางเพลงเป็นการนำทำนองเพลงสำเนียงเขมรของเก่า มาแต่งขยายเป็นอัตราจังหวะสามชั้นและตัดลงเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา บางเพลงแต่งทางเปลี่ยน บางเพลงได้นำเค้าโครงมาจากเพลงเขมรแท้ๆ นำมาปรุงเป็นทำนองเพลงไทย เช่น เมื่อ พ.ศ. 2458 คราวที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเลียบมณฑลพิษณุโลกหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ในขณะนั้นมีตำแหน่งเป็นจางวางศร ได้แต่งเพลงเขมรเลียบพระนคร สามชั้น เพื่อ

บรรเลงรับเสด็จ โดยนำทำนองเพลงเขมรเขาเขียว สองชั้น มาแต่งขยายให้เป็นเพลงที่มีลีลา แบบใหม่เป็นทางกรอ มีสำเนียงและลีลาอ่อนหวานเป็นที่พอพระราชหฤทัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2544, น. 63) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2472-2473 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จประพาสอินโดจีน และโปรดเกล้าฯ ให้พำนักในกัมพูชาระยะหนึ่ง เพื่อช่วยสอนและปรับวงให้กับวงดนตรีแห่งราชสำนักของพระเจ้ามณีนวดี ที่กรุงพนมเปญ เมื่อกลับมาท่านได้ประดิษฐ์เพลงไทยสำเนียงเขมรขึ้นหลายเพลง เช่น นกเขาชะแมร์ เป็นต้น

บทเพลงสำเนียงเขมรที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นจึงมีความน่าสนใจทั้งในด้านกลวิธีการประดิษฐ์ทำนอง การสื่อความหมายทางอารมณ์เพลง การปรุงแต่งเสียงจากเสียงดนตรีเขมรที่ได้ยิน มาเป็นโครงสร้างเพลงไทยสำเนียงเขมร มีการเรียกชื่อเพลงทั้ง ขอม เขมร ชะแมร์ สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าค้นหาในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกหัวข้อในการทำวิจัยคือ “สำเนียงเขมรในบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง)” เพื่อศึกษาถึงองค์ความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเพลงไทยสำเนียงเขมร และลักษณะเฉพาะทางดนตรีของเพลงสำเนียงเขมรในบทการประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อันมีคุณค่าทางความงาม และแสดงถึงความเป็นดุริยางีที่ชาญฉลาดของท่าน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะทางดนตรีของสำเนียงเขมรที่ปรากฏในทำนองเพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์กลวิธีในการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ศึกษาเฉพาะเพลงสำเนียงเขมรที่เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทั้งเพลงที่ใช้ชื่อ ขอม เขมร และชะแมร์

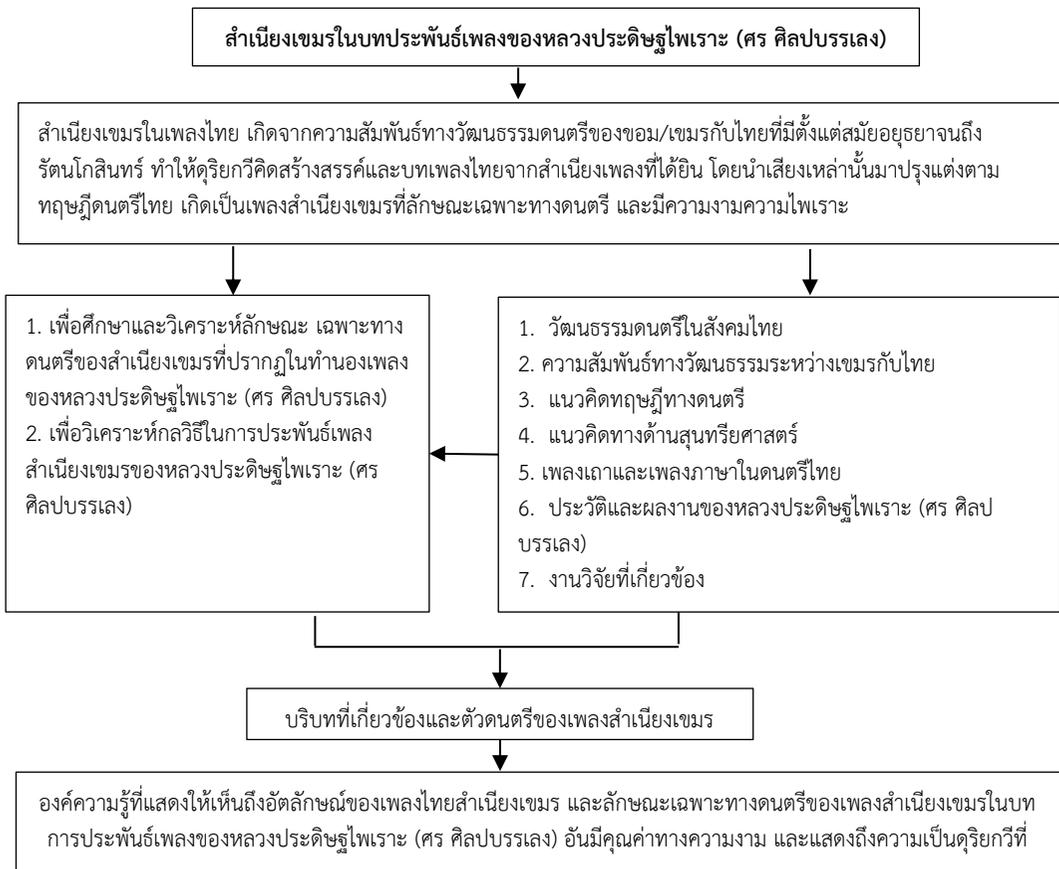
1.3.2 ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการประพันธ์เพลง ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของผู้ประพันธ์

1.3.3 ทำนองและบทร้องเพลงที่ใช้ในการศึกษา เป็นข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเอกสาร โน้ตต้นฉบับที่มีการบันทึกไว้ รวมถึงโน้ตเพลงและการบรรเลงที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ

1.3.4 การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะทางดนตรี วิเคราะห์เฉพาะทำนองหลักของเพลงทางบรรเลงตามองค์ประกอบดนตรี

1.3.5 ใช้บทเพลงในการวิเคราะห์ จำนวน 6 บทเพลง แก่ เขมรเลียบพระนครเถา เขมรพวงเถา เขมรทรงพระดำเนินสามชั้น แผลงดับสามชะแมร์ ประกอบด้วย ชะแมร์ก้อฮอม ชะแมร์ซอ ชะแมร์ธม

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องสำเนียงเขมรในบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการทางดนตรีวิทยา มีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

2.1 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งหมวดหมู่ในเรื่อง

- บริบทของเพลงสำเนียงเขมรที่ประพันธ์โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
- ประวัติและผลงานทางดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

- ข้อมูลเอกสารและข้อมูลเสียงของตัวบทเพลง ศึกษาค้นคว้าจากโน้ตเพลงที่เป็นต้นฉบับ โน้ตเพลงที่มีการเผยแพร่ ผ่านเสียง เทปบันทึกเสียงบทเพลง การขับร้องและบรรเลงเพลงเผยแพร่ในสื่อสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ นำข้อมูลบทเพลงมาบันทึกเป็นโน้ตอักษรไทย เพื่อใช้วิเคราะห์เพลง

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกบทประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยพิจารณาจากประวัติที่มาของเพลง ปีที่แต่งเพลง ชื่อเพลง และโครงสร้างของเพลง จำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงเถา 2 เพลงคือ เพลงเขมรเลียนพระนคร เถา และเพลงเขมรพวง เถา เพลงอัตร่าจิ้งหะสามชั้น 1 เพลงคือ เพลงเขมรทรงพระดำเนียร เพลงดับ 1 ดับ คือ เพลงดับสามชะแมร์ ประกอบด้วย ชะแมร์ก่อฮ่อม ชะแมร์ซ้อ ชะแมร์ธมใช้แนวคิดในการวิเคราะห์

บทเพลงของ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2556, น. 35-67) เป็นหลัก และอธิบายประกอบด้วยแนวคิดของ สัจด์ ภูเขาทอง (2532, น. 258-259) ดำเนินการวิเคราะห์ที่ละบทเพลง เพื่อให้ได้คำตอบว่าเพลงสำเนียงเขมรที่เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีลักษณะเฉพาะอย่างไร โน้ตที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นการบันทึกโน้ตอักษรไทยตามทางของเพลง โดยเป็นโน้ตทำนองหลักเท่านั้น

2.3 การนำเสนอผลการวิจัย

นำผลที่ได้มาสรุปลักษณะเฉพาะทางดนตรีและกลวิธีการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรที่ประพันธ์โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนา

3. สรุปผลการวิจัย

เพลงไทยสำเนียงเขมร เป็นเพลงไทยที่ดุริยางค์ได้ประพันธ์ขึ้นจากการที่ได้ยินและจดจำเอาสำเนียงและลีลาของเพลงเขมรไว้ เมื่อจดจำได้แล้วจึงนำมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงให้มีลีลาและสำเนียงคล้ายคลึงกับเพลงของเขมร ซึ่งปรากฏว่ามีการใช้คำทั้ง เขมร ขอม ขะแมร์ อยู่ในชื่อเพลง นอกจากนี้ยังมีเพลงสำเนียงเขมรที่ไม่ปรากฏคำที่แสดงสัญชาติของเพลงอีกด้วย ในอดีตอิทธิพลของต่างชาติที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์สำเนียงของเพลงไทยนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 สมัยคือ สมัยอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสมัยอยุธยาเป็นยุคที่การสร้างทำนองมีความกลมกลืนไปกับลักษณะการดำเนินทำนองของไทย ที่ยากจะแยกแยะความแตกต่างระหว่างทำนองของต่างชาติกับทำนองของไทยได้ ส่วนในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น การประพันธ์เพลงที่อาศัยแนวคิดหรือความประทับใจมาจากทำนองดนตรีของต่างชาติปรากฏมีความชัดเจนในด้านทำนองและสำเนียง

เพลงอัตรางหะสามชั้นและเพลงเถา เป็นเพลงที่ดุริยางค์ในสมัยรัตนโกสินทร์แต่งไว้มีจำนวนหลายร้อยเพลง แสดงถึงรสนิยมในการเล่นและฟังดนตรีของคนในยุคนั้น และเป็นที่นิยมขับร้องบรรเลงกันมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาประวัติและผลงานทางดนตรีของดุริยางค์ พบว่ามีหลายท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการแต่งเพลงเถา ในบทเพลงเถาปรากฏเพลงสำเนียงภาษาต่างๆ จำนวนมาก แต่ละภาษามีลักษณะเฉพาะทางดนตรีที่บ่งบอกความเป็นภาษานั้นๆ เรียกว่า “ลูกภาษา” ในเพลงสำเนียงเขมร ปรากฏลูกภาษาที่ชัดเจน เช่น ลูกลือ

ล ช พ ช	ล ช พ ช	ล ช พ ช	ล ช พ ร	ล ช พ ช	ล ช พ ช	ล ช พ ช	ล ช พ ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองที่ใช้จบท่อนเพลง

----	พ ช ล ดั	ริ ดั พี ริ	ดัล - ช	ล ช พ ร	พ ร --	ล ช ดัล	- ช - พ
------	----------	-------------	---------	---------	--------	---------	---------

การดำเนินทำนองในบทเพลง

----	-----	ด ร ด พ	- ช - ล	----	ช ล ดั ริ	ม ด มั ริ	- ดั - ล
------	-------	---------	---------	------	-----------	-----------	----------

จากตัวอย่างดังกล่าว ถึงแม้ว่าสำนวนเพลงของดุริยางค์แต่ละท่านจะมีลักษณะเฉพาะตัว แต่ปรากฏลูกภาษาซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสำเนียงภาษาเป็นวลีของทำนองแบบเดียวกัน จึงน่าจะเป็นที่เข้าใจตรงกันในหมู่ของผู้ประพันธ์เพลงและนักดนตรีว่า วลีของทำนองแบบนี้เป็นลักษณะเด่นของภาษาเขมร จึงได้ถูกนำมาใช้ในการประพันธ์ทำนองเพลงสำเนียงเขมรอยู่ทั่วไป

ลักษณะเฉพาะทางดนตรีของสำเนียงเขมรที่ปรากฏในทำนองเพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

1. บันไดเสียงและลูกตกของเพลง

สิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของเพลงสำเนียงเขมรอีกประการหนึ่ง คือ บันไดเสียงและกลุ่มเสียงที่ใช้ในบทเพลง จากการศึกษาเพลงสำเนียงเขมรของดุริยางค์หลายท่าน ทั้งเพลงเก่าในสมัยอยุธยาและเพลงที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่า เพลงสำเนียงเขมรใช้บันไดเสียงแบบ 5 เสียงหลัก (Pentatonic) โดยมีเสียงลำดับที่ 1 2 3 5 6 ของบันไดเสียงเป็นเสียงควบคุมในการสร้างทำนอง นิยมใช้เสียง “ฟา” เป็นเสียงลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง ผลการวิจัยพบว่า

1) บันไดเสียงของเพลงสำเนียงเขมร ทั้ง 6 เพลง ใช้บันไดเสียง “ฟา” มีกลุ่มเสียงหลัก 5 เสียง มีเพียงเพลงขะแมร์ธมเพลงเดียวที่มีการใช้ 2 บันไดเสียง โดยมีบันไดเสียงฟา เป็นบันไดเสียงหลัก และบันไดเสียงที่เป็นบันไดเสียงรอง โดยมีการเปลี่ยนบันไดเสียงในตัวเพลงท่อน 4

2) การใช้ลูกตก พบว่าเพลงสำเนียงเขมรทั้ง 6 เพลงมีการใช้ลูกตกที่อยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียง

2. การดำเนินทำนอง

1) เพลงสำเนียงเขมรทั้ง 6 เพลง เป็นเพลงที่ดำเนินทำนอง “ทางกรอ” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ในการประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

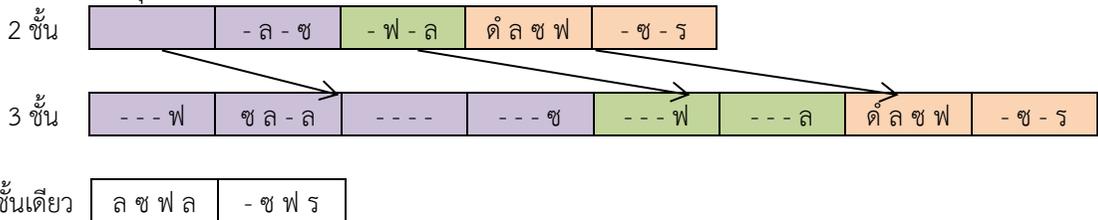
2) เพลงสำเนียงเขมรทั้ง 6 เพลง ปรากฏลักษณะเฉพาะของสำเนียงภาษาเขมร ที่เรียกว่า “ลูกภาษา” อย่างชัดเจน

3) มีการปรากฏเสียง “มี” ซึ่งเป็นเสียงผ่านที่แสดงลักษณะเฉพาะของสำเนียงเขมร

ในการวิเคราะห์ทำนองเพลงมีวิธีวิเคราะห์ที่หลากหลายหลาย เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะทางดนตรีของบทเพลงแต่ละเพลง โดยผู้วิจัยขอนำเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์เพลงเขมรสิบพระนคร เนื่องจากเพลงนี้เป็นเพลงที่ ประพันธ์ขึ้นโดยขยายจากเพลงอัตราจังหวสองชั้นของเดิมเป็นอัตราจังหวสามชั้นและตัดลงเป็นชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา การวิเคราะห์ทำนองเพลงจึงต้องอ้างอิงจากทำนองในอัตราจังหวสองชั้น แสดงผลการวิเคราะห์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

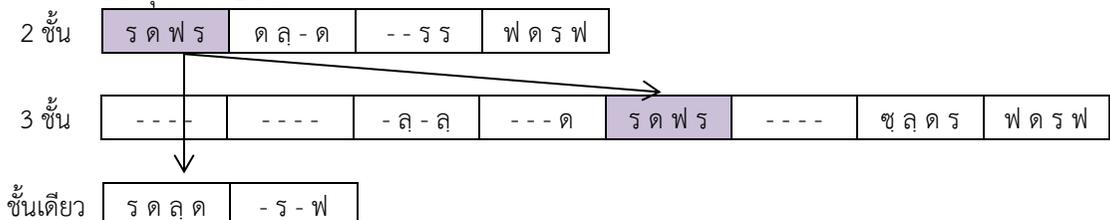
การขยายและตัดทอนทำนองเพลง

โน้ตชุดที่ 2 ท่อน 1

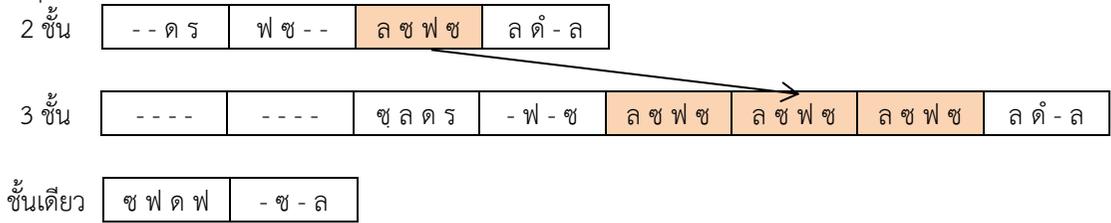
ทำนองเพลงในโน้ตชุดที่ 2 เป็นทำนองที่ต่อจากลูกเท่า พบว่าการขยายทำนองจากสองชั้นเป็นสามชั้น แบ่งได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ทำนองในห้องเพลงแรกของสองชั้นถูกขยายเป็นสามชั้น 4 ห้องเพลง ช่วงที่ 2 คือทำนองเพลงในห้องเพลงที่ 2 ของสองชั้นเมื่อขยายเป็นสามชั้นแล้ว มีความยาวสองห้องเพลง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี และช่วงที่ 3 คือทำนองเพลงใน 2 ห้องเพลงสุดท้ายของสองชั้น เมื่อเปรียบเทียบกับทำนองเพลงใน 2 ห้องสุดท้ายของสามชั้นแล้วเป็นการนำทำนองเดิมของสองชั้นไปใช้ในสามชั้น

โน้ตชุดที่ 4 ท่อน 1

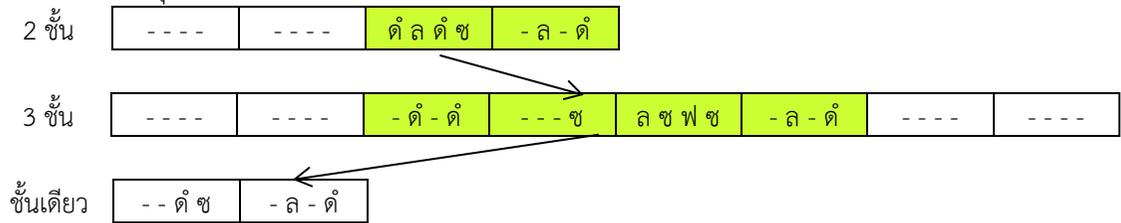
ทำนองในโน้ตชุดที่ 4 นี้ เป็นการขยายและตัดทอนทำนองโดยมีลูกตกท้ายบรรทัดและกลางบรรทัดตรงกัน ทั้ง 3 อัตรา พบว่ามีการใช้ทำนองในห้องเพลงแรกของสองชั้นอยู่ในห้องเพลงที่ 5 ของสามชั้นด้วย เป็นการนำทำนองเดิมแต่กลับที่ คือ ทำนองสองชั้นอยู่ในห้องเพลงแรกของวรรคหน้า ส่วนทำนองสามชั้นอยู่ในห้องเพลงแรกของวรรคหลัง การวิเคราะห์ทำนองในชุดนี้สามารถมองได้อีกแบบหนึ่ง คือ การขยายเป็นสามชั้นนั้น เป็นการนำทำนองสองชั้นมาไว้ในทำนอง 4 ห้องเพลงหลัง และมีการปรุงแต่งทำนองใหม่โดยตัดโน้ตในห้องเพลงที่ 2 ออก แล้วเปลี่ยนทำนองในห้องเพลงที่ 3 เป็นลูกเก็บ

โน้ตชุดที่ 6 ท่อน 1

ทำนองเพลงในโน้ตชุดที่ 6 การขยายทำนองเพลงจากสองชั้นเป็นสามชั้น เป็นการขยายตามทฤษฎีโดยมีลูกตกที่ตรงกันทั้งลูกตกท้ายบรรทัดและลูกตกกลางบรรทัด โดยการขยายทำนองในวรรคหลังใช้วิธีการ “ซ้ำ” ทำนองเพลง / ล ช ฟ ซ / เพื่อให้ยาวขึ้น ส่วนทำนองเพลงในชั้นเดียวมีลูกตกท้ายบรรทัดตรงกับสามชั้นและสองชั้น ส่วนลูกตกกลางบรรทัดไม่ตรงกัน เนื่องจากทำนองชั้นเดียวเป็นทำนองที่ต่อเนื่องมาจากทำนองในชุดที่ 6 ทำนองชุดนี้เป็นการจบทำนองในส่วนที่ 1 ของท่อน

โน้ตชุดที่ 7 ท่อน 1

ทำนองเพลงในโน้ตชุดที่ 7 เสมือนการกลับต้นซึ่งเป็นการย้อนในเพลง การดำเนินทำนองเปลี่ยนจากการใช้ลูกเท้าเป็นการดำเนินทำนองธรรมดา วิธีการสร้างทำนองเป็นการนำทำนองเพลงใน 2 ห้องหลังของสองชั้นมาขยายเป็น 4 ห้องเพลง ในห้องเพลงที่ 3-6 จบทำนองในจังหวะ “ฉิ่ง” ซึ่งเป็นจังหวะยก ส่วนการตัดทอนทำนองลงมาเป็นชั้นเดียวเป็นการตัดทำนองตามทฤษฎี

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะหรือรูปแบบจังหวะของทำนองเพลง เป็นส่วนย่อยของวรรคเพลง แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของบทเพลงทั้งในด้านจังหวะและทำนองผลการวิเคราะห์พบว่า เพลงเขมรเลียนพระนคร เถามีกระสวนจังหวะ 25 รูปแบบ มีความยาวรูปแบบละ 2 ห้องเพลง ได้แก่

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	
A	----	---X
B	-X X X	-X -X
C	X X X X	-X -X
D	X X X X	X X - X
E	---X	X X - X
F	---X	---X

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	
J	----	----
K	-X -X	---X
L	X X X X	----
M	----	X X X X
N	-X -X	X X - X
O	X X - X	X X - X

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	
S	-X X X	X X X X
T	----	-X - X
U	---X	-X X X
V	---X	-X --
W	X X X X	-X X X
X	--XX	-X -X

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	
G	-- XX	X X X X
H	-- XX	----
I	X X X X	X X X X

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	
P	- X - X	- X - X
Q	X X - X	- X - X
R	-- XX	XX --

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	
Y	- - X X	-- XX

จากรูปแบบของกระสวนจังหวะสามารถเขียนได้ตามตำแหน่งที่ปรากฏในบทเพลง แสดงตัวอย่างอัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ดังนี้

บรรทัดที่	รูปแบบกระสวนจังหวะ			
1	A	B	C	D
2	E	A	F	C
3	A	G	H	I
4	J	K	L	I
5	J	K	G	E
6	J	C	I	D

บรรทัดที่	รูปแบบกระสวนจังหวะ			
7	J	K	C	J
8	G	L	G	D
9	A	G	H	I
10	J	K	L	I
11	J	K	G	C
12	J	C	I	D

จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่มีการใช้มากที่สุด คือรูปแบบ J ซึ่งเป็นรูปแบบที่ไม่มีโน้ต จะใช้รูปแบบนี้ร่วมกับรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการแสดงลักษณะของทำนองเพลงที่ต้องการเสียงยาว รูปแบบนี้จึงเป็นลักษณะเด่นของเพลงทางกรอ รูปแบบที่มีการใช้มากที่สุดรองลงมา คือรูปแบบ C, G, I แสดงว่ารูปแบบ C, G, I เป็นรูปแบบหลักหรือเป็นลักษณะเด่นของเพลงเขมรเลียนพระนคร ท่อน 1

การวิเคราะห์กระสวนทำนอง เป็นการนำกระสวนจังหวะรูปแบบต่างๆ มาสร้างเป็นทำนอง ในกระสวนจังหวะ 1 รูปแบบสามารถนำมาสร้างเป็นทำนองได้หลากหลาย ในที่นี้ขอนำเสนอกระสวนจังหวะที่มีการใช้มากที่สุด ซึ่งแสดงลักษณะเด่นของบทเพลง พบว่าในแต่ละกระสวนทำนองมีการใช้กลุ่มเสียงและทิศทางของทำนองทั้งที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ได้แก่ รูปแบบ G มีการใช้มากที่สุดจำนวน 25 ครั้ง แบ่งเป็นกระสวนทำนองได้ 6 รูปแบบ แสดงตัวอย่างกระสวนทำนองแบบที่ 1 และแบบที่ 2 ดังนี้

กระสวนทำนองแบบที่ 1 ทำนองยืนที่เสียงใดเสียงหนึ่งในห้องเพลงแรก จากนั้นเคลื่อนที่ขึ้นแล้วลงแบบเรียงเสียงมาหลุกตก เป็นโครงสร้างที่ปรากฏว่าใช้ในทำนองที่หลากหลาย ดังนี้

ทำนองเพลง		เสียงลูกตก	กระสวนทำนอง
-- ซ ซ	ล ซ ฟ ร	เสียงที่ ๒ ไปเสียงที่ ๖	
-- ร ร	ฟ ร ด ล	เสียงที่ ๖ ไปเสียงที่ ๓	

ทำนองเพลง		เสียงลูกตก	กระสวนทำนอง
-- ล ล	ดํ ล ช พ	เสียงที่ ๓ ไปเสียงที่ ๑	

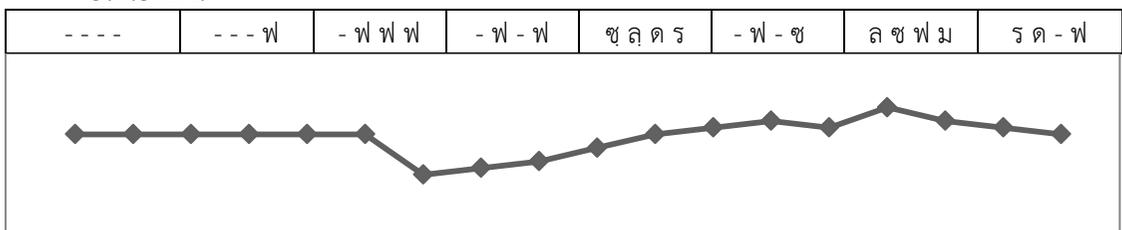
กระสวนทำนองแบบที่ 2 ทำนองยืนที่เสียงใดเสียงหนึ่งในห้องเพลงแรก แล้วเคลื่อนที่แบบสลับฟันปลาลงไปหาเสียงลูกตก

ทำนองเพลง		เสียงลูกตก	กระสวนทำนอง
-- ช ช	ล ช ดํ ล	เสียงที่ ๒ ไปเสียงที่ ๓	
-- ด ด	ร ด พ ร	เสียงที่ ๕ ไปเสียงที่ ๖	

จากกระสวนทำนองข้างต้น เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์เพลงได้สร้างทำนองสั้นๆ เป็นวลีของทำนองที่หลากหลายจากกระสวนจังหวะแบบใดแบบหนึ่ง โดยมีกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงเป็นตัวกำกับการสร้างทำนอง แล้วนำมาร้อยเรียงต่อกับทำนองในกระสวนจังหวะแบบอื่นๆ เกิดเป็นท่วงทำนองเพลง จากนั้นวิเคราะห์การดำเนินทำนอง เป็นการวิเคราะห์เพื่อหากลวิธีการผูกทำนองเพลง โดยใช้พื้นฐานจากกระสวนจังหวะและกระสวนทำนองมาสร้างเป็นทำนองในแต่ละท่อนเพลง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ทีละประโยคเพลง 1 ประโยคมีความยาว 8 ห้องเพลง ในแต่ละประโยคมี 2 วรรค คือ วรรคหน้าและวรรคหลัง แต่ละวรรคอาจมีความยาวไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของทำนอง ถือเป็นลักษณะเฉพาะอีกอย่างหนึ่งในบทประพันธ์เพลงทางกรอของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

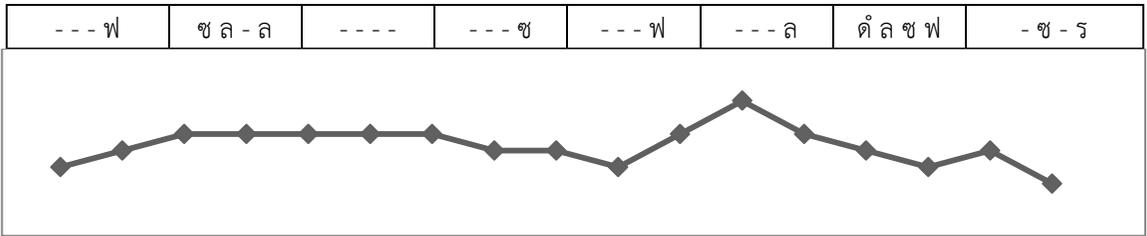
การแบ่งประโยคเพลงท่อน 1 อัตรাজังหวะสามชั้น แบ่งได้เป็น 12 ประโยค ผู้วิจัยนำเสนอตัวอย่างการดำเนินทำนอง 2 ประโยค ในประโยคที่ 1 และประโยคที่ 2 โดยทำเส้นกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง ประกอบโน้ตเพลงพร้อมคำอธิบาย ดังนี้

ประโยคที่ ๑

การดำเนินทำนองในประโยคที่ ๑ เป็นการขึ้นเพลงด้วย “ลูกเต่า” เสียงฟา เป็นเสียงลำดับที่ ๑ ของบันไดเสียงซึ่งทำนองลูกเต่าเป็นทำนองเฉพาะของบทเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ มีการใช้โน้ตตรงเสียง มี เป็นเสียงผ่านในห้องเพลงที่ ๗ ของลูกเต่า

ประโยคที่ ๒

การดำเนินงานในประโยคที่ ๒ วรรคแรกมี ๓ ห้องเพลง วรรคหลังมี ๕ ห้องเพลง ทิศทางของทำนองเป็นการเคลื่อนที่ขึ้นจากเสียงฟา เรียงเสียงไปหาเสียงลา เป็นทำนองที่ส่งต่อไปวรรคหลัง การดำเนินงานในวรรคหลัง ใช้โน้ตเสียงยาวต่อเนื่องมากจากวรรคหน้า การเคลื่อนที่ของทำนองลงแล้วขึ้นไปหาเสียงลา จากนั้นจึงเป็นทำนองเก็บทิศทางของทำนองเคลื่อนลงมาหาลูกตกเสียง เร เมื่อพิจารณาลูกตกในแต่ละกระสวนทำนอง พบว่ามีการเรียงเสียงสลับกัน ๓ เสียง คือ ล ช ล ร ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ ๓ ๒ ๓ ๖ ของบันไดเสียงทำนองเพลงในประโยคนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเพลงทางกรอย่างชัดเจน

กลวิธีการประพันธ์เพลง

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีกลวิธีการประพันธ์ทำนองเพลงสำเนียงเขมรที่หลากหลาย โดยนำเอากระสวนจิ้งหะรูปร่างต่าง ๆ มาผสมผสานในการสร้างทำนอง ในการวิเคราะห์การดำเนินงานทำนอง พบว่ามีการใช้วลีของทำนองที่มีรูปแบบเดียวกัน ไปวางไว้ในตำแหน่งต่างๆ ของบทเพลง ทั้งที่ปรากฏในบทเพลงเดียวกัน และคนละบทเพลง แล้วสร้างทำนองที่เชื่อมต่อไปยังทำนองอื่น ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นโครงสร้างของทำนองที่เป็นอัตลักษณ์ในการประพันธ์เพลงของท่านได้ ดังตัวอย่าง

- ทำนองเพลงที่มีรูปแบบเดียวกัน นำไปใช้ในบทเพลงคนละเพลง มีการปรับเปลี่ยนทำนองเล็กน้อย

ทำนองเพลงเขมรทรงพระดำเนิน

-----	-----	ด ล ช ฟ	ล ช ฟ ร	ช ฟ ร ด	ฟ ร ด ล	-- ด ร	ม ฟ ช ล
-------	-------	---------	---------	---------	---------	--------	---------

ทำนองเพลงชะแมร์ธม

-----	-----	ด ล ช ฟ	ล ช ฟ ร	ช ฟ ร ด	ฟ ร ด ล	--- ล	--- ล
-------	-------	---------	---------	---------	---------	-------	-------

- ทำนองเพลงที่มีรูปแบบเดียวกัน นำมาใช้ในส่วนต่างๆ ของบทเพลงเดียวกัน โดยเปลี่ยนเสียงลูกตก

เพลงเขมรเลียบพระนคร อัตราจิ้งหะสามชั้น ท่อน 1 บรรทัดที่ 6

-----	-----	ช ล ด ร	- ฟ - ช	ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ด - ล
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงเขมรเลียบพระนคร อัตราจิ้งหะสามชั้น ท่อน 1 บรรทัดที่ 12

-----	-----	ช ล ด ร	- ฟ - ช	ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ด - ฟ
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- การใช้ทำนองซ้ำกัน 2 ครั้ง แล้วเปลี่ยนทำนองในประโยคต่อไป

เพลงเขมรทรงพระดำเนิน ท่อน 1

- ฟ ช ล	- ด - ร	ฟ ช ฟ ร	- ด - ล	- ร ร ร	- ฟ - ล	-- ร ด	ล ด - ร
-----	-----	ด ล - ด	- ร - ฟ	-----	--- ม	--- ช	--- ร
- ฟ ช ล	- ด - ร	ฟ ช ฟ ร	- ด - ล	- ร ร ร	- ฟ - ล	-- ร ด	ล ด - ร
-----	-----	ด ล - ด	- ร - ฟ	-----	--- ร	--- ด	--- ล

ผู้วิจัยพบว่าในการประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ให้ความสำคัญกับต้นแบบของเพลงเดิมที่เป็นวัตถุดิบในการนำมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบันไดเสียง กลุ่มเสียง ลูกตกของเพลง และโครงสร้างของทำนองหลักอันเป็นพื้นฐานของบทเพลง ถือเป็น การเคารพผู้ประพันธ์เพลงเดิมด้วย ในขณะที่เดียวกันท่านก็ได้สร้างสำนวนเพลงขึ้นใหม่ให้มีลักษณะเฉพาะตน เป็นความโดดเด่นที่แตกต่างจากสำนวนของครูยิวที่ท่านอื่น ๆ ซึ่งใน

ความโดดเด่นของสำนวนเพลงนั้น พบว่ายังคงรักษาความเป็นเพลงสำเนียงเขมร ที่ปรากฏลูกภาษาเขมรที่นิยมใช้อยู่ในบทเพลงทุกเพลง รวมถึงลูกภาษาเขมรที่เป็นเฉพาะสำนวนของท่าน

ในด้านเม็ดพยางค์ของท่านเอง หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีการใช้ลูกเล่นที่ทำให้ท่านเองเพลงมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ สอดแทรกอยู่ในสำนวนเพลงทางกรอ โดยปรากฏท่านเองลูกล้อลูกขัดขนาดเล็กแทรกอยู่ การดำเนินทำนอง มีการใช้จังหวะยก ใช้การซ้ำเสียงโดยเปลี่ยนกระสวนจังหวะ ในการดำเนินทำนอง การใช้ทำนองซ้ำแล้วแยกทำนองในตอนท้ายประโยคเพื่อไปจบในลูกตกเสียงอื่น ๆ มีการสร้างทำนองเปลี่ยนเล็กน้อยสอดแทรกในทำนองเพื่อยกกลับ เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความงาม ความไพเราะด้วยการจัดระเบียบเสียง ในการร้อยเรียงเสียงสูงต่ำ สั้นยาว หนักเบา เข้าด้วยกันอย่างมีจังหวะจะโคน สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในทฤษฎีของเสียงได้เป็นอย่างดี

4. อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติและผลงานของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รวมทั้งการศึกษาความเป็นมาและความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมดนตรีของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในประเด็นต่างๆ นั้น มีประเด็นที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยขอนำมาอภิปรายดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพลงสำเนียงภาษาเขมร

เพลงสำเนียงภาษาต่างชาติ ปรากฏอยู่ในเพลงไทยจำนวนมาก มาตั้งแต่สมัยอยุธยา มีทั้งที่เรียกชื่อเพลงเป็นชาติภาษานั้นๆ และเพลงสำเนียงภาษาที่ไม่ได้ใช้ชื่อค่านำหน้าเป็นภาษานั้น อีกเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าสำเนียงภาษาในบทเพลงเป็นสิ่งที่ดูริยวิมวเห็นว่ามี ความงามความไพเราะ จึงมีการสร้างสรรค์บทเพลงสำเนียงภาษาขึ้นเป็นจำนวนมาก นอกจากเพลงสำเนียงภาษาต่างชาติแล้ว ยังมีสิ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงดนตรีและวิถีผู้คนในอดีต ที่ย่อมมีความสัมพันธ์กันไม่ทางใดทางหนึ่งจึงปรากฏ เพลงที่เรียกว่า “ออกภาษา” ในการบรรเลงของนักดนตรีเป่าพาทย์ นิยมนำมาเป็นเพลงต่อท้ายจากเพลงเรื่องนางหงส์ มุ่งหวังเพื่อความสนุกสนานเป็นเกณฑ์ โดยเริ่มจากภาษาจีน เขมร ตะลุง และพม่า ตามลำดับเป็นประเพณี จากนั้นต่อด้วยภาษาอะไรก็ได้ เหตุที่โบราณจารย์ทางดนตรีได้กำหนดแบบแผนในการออกภาษาให้ใช้ 4 ภาษาดังกล่าว น่าจะมีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยประเทศจีนนั้น ถึงแม้ว่าจะมีดินแดนที่อยู่ห่างไกลกับประเทศ แต่มีความสัมพันธ์กันมานานมาก ส่วนเขมรและพม่า เป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่ากลุ่มประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมขึ้นสำหรับภาษาตะลุง เป็นภาษาพื้นเมืองทางภาคใต้ของไทย ที่นักดนตรีในอดีตอาจจะเข้าใจว่าเป็นภาษามลายูก็ได้ จึงได้ใช้เพลงภาษาตะลุงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพลงออกภาษา จึงเป็นเพลงสำเนียงต่างชาติอีกประเภทหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมดนตรี และความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีในอันที่จะประดิษฐ์ท่วงทำนองและวิธีบรรเลงดนตรีเพื่อตอบสนองความรื่นรมย์ของมนุษย์

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ราชสำนักสยามมีความสัมพันธ์กับราชสำนักกัมพูชาในหลายมิติ ในด้านสังคมและวัฒนธรรม เมื่อมีการอพยพผู้คนจากกัมพูชามาตั้งถิ่นฐานในสยาม ในแต่ละช่วงเวลาต่างๆ กัน ผู้คนย่อมนำเอาศิลปวัฒนธรรมของตนเองเข้ามาตอบสนองการดำเนินชีวิตของกลุ่มตนเองด้วย ดนตรีกัมพูชาได้เข้ามาผสมกลมกลืนกับดนตรีของชาวสยาม นักดนตรี ศิลปิน ย่อมได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จดจำ สิ่งที่มีความงามความไพเราะ อันน่าประทับใจ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทางด้านสุนทรีย์ ในระดับที่ลึกซึ้ง จึงเกิดแรงบันดาลใจและจินตนาการในการสร้างสรรค์ดนตรีและบทเพลงสำเนียงเขมร รวมถึงสำเนียงต่างชาติอื่นๆ เพื่อให้เกิดงานศิลปะที่มีความแปลกใหม่ แตกต่างจากของเดิมที่มีอยู่ เมื่อมีผู้สร้างสรรค์ ย่อมมีผู้เห็นความงามความไพเราะนั้นเป็นผู้อัญชอมมาสู่กลุ่มผู้ชม ผู้ฟัง ทำให้ผลงานเกิดการแพร่กระจายออกไปในวงกว้าง ผลงานทางดนตรีที่มีคุณค่าเข้าถึงกลุ่มผู้เล่นผู้ฟังได้มากเท่าไร ก็ย่อมได้รับความนิยมมากขึ้นเท่านั้น จึงทำให้เกิดการประพันธ์เพลงสำเนียงภาษาต่างๆ ขึ้นมากมาย และมีความหลากหลายในท่วงทำนอง ในเวลาต่อมาเพลงเหล่านั้นต่างก็ได้ทำหน้าที่รับใช้สังคมและวัฒนธรรมของผู้คนผ่านยุคสมัย เพลงใดที่มีความไพเราะดีติดหูย่อมเป็นเครื่องแสดงถึงคุณค่าทางความงามในแง่สุนทรีย์ศิลป์ได้เป็นอย่างดี เพลงเหล่านั้นจึงถูกส่งผ่านกาลเวลามาเพื่อตอบสนองความรื่นรมย์แห่งจิตวิญญาณของมนุษย์ สิ่งทีกล่าวมานี้ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ด้วย

ประเด็นที่ 2 ลักษณะทางดนตรี

ลักษณะทางดนตรีของเพลงสำเนียงเขมรที่ประพันธ์โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีจำนวนมาก ทั้งที่ตั้งชื่อเพลงเขมร ขอม ขะแมร์ และเพลงอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตั้งชื่อโดยใช้ชื่อสำเนียงภาษา มีทั้งเพลงที่ได้นำเอาเพลงสำเนียงเขมรที่โบราณจารย์ได้แต่งไว้ในอัตราจังหวะสองชั้น มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถาในการแต่งคราวเดียว หรือแต่งเฉพาะสามชั้นก่อน ในยุคที่มีความนิยมขับร้องบรรเลงเพลงสามชั้น เมื่อมีความนิยมขับร้องบรรเลงเพลงเถาขึ้น ท่านจึงได้แต่งให้ครบเป็นเพลงเถา สังเกตได้ว่าท่านต้องมีวิธีการเลือกเพลงเดิมที่ดี จึงทำให้เมื่อนำมาแต่งขยายจึงทำให้เพลงติดหูผู้ฟังได้ง่าย จะเห็นได้จากการเลือกเพลงเขมาเขียว 2 ชั้น มาแต่งขยายเป็นเพลงเขมรเลียนพระนคร นำเพลงเขมรพวง 2 ชั้น มาแต่งเป็นเขมรพวง เถา ซึ่งทั้งสองเพลงนี้อยู่ในตำราเรื่องขอมดำดิน ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เป็นเพลงที่มีท่วงทำนองไพเราะ จึงน่าจะได้รับความนิยมและเป็นเพลงที่ติดหูผู้ฟังอยู่แล้ว เมื่อนำมาแต่งขยายจึงทำให้ท่านสามารถใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่มีความงาม สร้างวิธีการดำเนินทำนองแบบใหม่เป็นทำนองทางกรอ ซึ่งมีรูปแบบของทำนองที่แตกต่างจากเพลงที่นิยมกันในยุคนั้น การสร้างสรรค์ด้วยความแปลกใหม่ มีความน่าพิศวง มีรูปแบบของตนเองอย่างเด่นชัด จึงเป็นจุดที่ทำให้ผลงานของท่านเป็นที่น่าสนใจ เพลงที่เป็นทางกรอ สามารถเข้าถึงอารมณ์ของผู้ฟังที่ทำให้เพลิดเพลิน รู้สึกถึงความสบายอารมณ์ ทำให้บทเพลงเป็นที่จดจำ สอดคล้องกับแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ที่ว่าด้วยทฤษฎีความงามที่สามารถอธิบายได้ทั้งกลุ่มที่มีแนวคิดว่าความงามเป็น “อวัสัย” คือความงามขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ฟัง สะท้อนได้ชัดเจนจากผลงานการประพันธ์เพลงเขมรเลียนพระนคร ที่ท่านสามารถประพันธ์เพลงรูปแบบใหม่ได้ถูกพระราชหฤทัยของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 หากอธิบายด้วยแนวคิดว่าความงามเป็น “วัสัย” ก็กล่าวได้ว่าบทเพลงของท่านเป็น “สุนทรียวัตถุ” ที่มีความงามในตัวเอง จึงได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าจนถูกส่งผ่านยุคสมัยมาจนถึงปัจจุบันได้ หากพูดถึงคุณค่าของความงาม ผลงานของท่านมีทั้งความงามอันเป็นปัจเจกบุคคลและมีคุณค่าอันเป็นสากล (สุพจน์ จิตสุทธิญาณ, 2556, น. 161-169)

การที่ท่านได้มีโอกาสตามเสด็จฯ ไปยังราชสำนักกัมพูชา ยิ่งส่งเสริมให้ท่านที่มีภูมิรู้แตกฉานในด้านดนตรีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างยิ่งยวดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ได้รับประสบการณ์ตรงจากการได้สัมผัสกับดนตรีในราชสำนักกัมพูชา จึงทำให้เกิดรับรู้ในดนตรีเขมรได้แตกฉานยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้มีการประพันธ์สำเนียงเขมรต่อมาอีกมากมาย

ประเด็นที่ 3 กลวิธีการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมร

เนื่องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นนักคิด นักประดิษฐ์ทางศิลปะดนตรี ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบขนบการประพันธ์เพลงตามรูปแบบอย่างโบราณ ประกอบกับการดำรงชีวิตในฐานะนักดนตรีและครูดนตรีของท่าน ทำให้ได้พบเห็นประสบการณ์ทางดนตรีที่หลากหลาย จึงเป็นการสั่งสมประสบการณ์และองค์ความรู้ที่ถูกสังเคราะห์ออกมาในรูปของผลงานเพลงที่ท่านประพันธ์ขึ้น เมื่อท่านมีความรู้แตกฉานย่อมคิดสร้างสรรค์ผลงานให้มีความแตกต่างจากผู้อื่น มีสไตล์ของตนเอง โดยที่ยังมีกรอบทางทฤษฎีและหลักการทางดนตรีที่สำคัญที่ยึดไว้เป็นหลักอันมั่นคง และมีการปรับปรุงเพื่อตอบสนองผู้ฟังได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับพิชิต ชัยเสรี ที่กล่าวว่าหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นหนึ่งในดุริยิกวีประเภท “บุคไพโรเบิกทาง” ที่สัมฤทธิ์ผลเป็นเลิศและได้รับการกล่าวขวัญสรรเสริญ ซึ่งเป็นธรรมชาติของศิลปินที่เก่งกล้าสามารถ ย่อมฉวยโอกาสอันไร้ขอบเขต ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์ย่อมปรากฏท่าทายนบเดิม ประหนึ่งนักผจญภัยที่บุกป่าฝ่าดงเพื่อหาทางออกจากไพรพทฤษฎีที่ปิดล้อมอยู่สู่สัมฤทธิ์ผลเป็นเลิศและได้รับการกล่าวขวัญสรรเสริญ (พิชิต ชัยเสรี, 2556, น. 1-5) สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความเป็นอัจฉริยะในฐานะของดุริยิกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันมีผลงานที่ทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ สืบสาน และนำมาเป็นบทเรียนอันสำคัญ ที่ยังประโยชน์ต่อวงวิชาการและวิชาชีพนครศิลป์ไป คุณค่าเหล่านั้นจึงเป็นสิ่งควรแก่การได้รับพระราชทานราชทินนาม “ประดิษฐไพเราะ”

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาสำเนียงเขมรในบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พบว่าการสร้างอัตลักษณ์ของเพลงสำเนียงเขมร เกิดจากกลวิธีการประพันธ์ที่แสดงถึงภูมิรู้อันแตกฉาน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างสรรคศิลป์ของณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์ กล่าวคือ การสร้างสรรค์ศิลปะทั้งปวงรวมถึงดนตรี ย่อมเกิดจากความเป็นปัจเจก เมื่อริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานบนฐานคิดของตนด้วยจินตนาการแล้ว ผลงานดนตรีที่เกิดขึ้นย่อมเป็นภูมิสมบัติศิลปะที่แสดงถึงความถึงพร้อมของศรัทธา จากปัจจุบันกาล ณ เวลานั้น โยดำรงอยู่ในความเป็นเจ้าของแห่งปัจเจกบุคคล ผ่านกาลเวลากลายเป็นมรดกศิลป์ ในลักษณะของ “ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” แต่สามารถเรียนรู้ เลียนแบบ พัฒนา และต่อยอดได้ (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 256, น. 81-92)

2. การสร้างสรรค์ดนตรี เป็นการเรียนรู้ สะสมความรู้ ถ่ายทอด ริเริ่มขึ้นใหม่ พัฒนา และต่อยอดจากภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยผ่านกระบวนการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการประพันธ์เพลง จากบทเพลงสำเนียงเขมรที่มีอยู่เดิม ได้ถูกนำมารังสรรค์ให้เกิดบทเพลงรูปแบบใหม่ ทั้งอัตราจังหวะและท่วงทำนองเพลง ทำให้ศรัทธาวิกรมสมัยจนถึงสมัยหลัง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการประพันธ์ทำนองเพลง การยืดขยายและการตัดทอนทำนองเพลง โดยยังคงความเป็นสำเนียงเพลงเดิมไว้ ซึ่งกลวิธีการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สามารถนำไปใช้ในการประพันธ์เพลงสำเนียงอื่นๆ ได้

3. การแสดงคุณค่าของความงาม (Aesthetic value) ซึ่งเป็นคุณค่าทางความรู้สึกที่สัมผัสได้โดยประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดความรื่นรมย์หรือสุนทรีย์ ดังนั้นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ต้องคำนึงถึงผลปลายทางว่าด้วยคุณค่าความงามที่ต้องให้เกิดและปรากฏอยู่ในผลงาน เพื่อสื่อสารความงามนั้น ๆ ถึงบุคคลอื่น จากผลการวิจัย ปรากฏรูปแบบของศิลปะ (Art style) ทางดนตรีที่เป็นไปตามทัศนคติของศิลปิน ซึ่งมีความเป็นปัจเจกภาพหรือเป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน ที่แสดงออกผ่านผลงานการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมรให้มีลักษณะเฉพาะตน โดยท่านได้ค้นคิดและหาวิธีการสร้างท่วงทำนองและลีลาในรูปแบบใหม่ๆ เป็นสำนวนของตนเองที่แตกต่างจากผู้อื่น ในทำนองเพลงจึงปรากฏ ลูกภาษา และวลีของทำนองที่มีลักษณะเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีการสะท้อนอิทธิพลด้านรูปแบบการดำเนินทำนองสำเนียงเขมร จากรูปแบบการประพันธ์เพลงของโบราณจารย์ปรากฏอยู่ในผลงานของท่าน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.1.1 การศึกษาทางร้องของเพลงสำเนียงเขมรที่ประพันธ์โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

5.1.2 การศึกษาเพลงสำเนียงเขมรของศรัทธาวิกรมท่านอื่นๆ ที่นำเพลงอัตราจังหวะสองชั้นเพลงเดียวกับบทประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาแต่งเป็นเพลงเถา

5.1.3 การศึกษาเพลงสำเนียงเขมรจากศรัทธาวิกรมท่านอื่นๆ

5.1.4 ทดลองประพันธ์เพลงตามกลวิธีการประพันธ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ศึกษาจากงานวิจัยนี้

5.2 ข้อเสนอแนะทั่วไป

5.2.1 ควรมีการศึกษาผลงานการประพันธ์เพลงสำเนียงภาษาอื่น ๆ ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

5.2.2 ควรมีการศึกษาเพลงเขมร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะเด่นที่นักดนตรีไทยเลือกใช้ในการประพันธ์เพลงสำเนียงเขมร

6. เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์. (2563). *ทฤษฎีเพื่อการวิจัยและสารัตถบทดนตรี*. โรงพิมพ์นาฏดุริยางค์.
พิชิต ชัยเสรี. (2556). *การประพันธ์เพลงไทย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนตรี ตราโมท, และวิเชียร กุลคั่นนท์. (2523). *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. โรงพิมพ์ไทยเชชม.

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2556). *ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลงไทย*. สันติศิริการพิมพ์.

ยน เคียน, แกว ภูรีวรรณ, อี ลีณา, และเมมา เพณา. (2553). *เครื่องดนตรีกัมพูชาโบราณ*. (สกลสุภา ทองน้อย, ผู้แปล).
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติและบรรพ์เพลงเถา* (พิมพ์ครั้งที่ 3).

สงัด ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย*. โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

สุพจน์ จิตสุทธิญาณ. (2556). ความเข้าใจในทฤษฎีสุนทรียะ. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 9(2),
161-179.

ภาพวาดชิงหมิงริมที่ : การศึกษาจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมเพื่อการสร้างสรรค์ ผลงานจิตรกรรม “ทะเลเมฆ”

The Riverside Painting at Qingming : a Study of Cultural Spirit Creating “Yan Yun Hai Yu”

ย่าหลิน หลี^{1*} ปิติวรรณ สมไทย² และปานุ สุรวัยสุวรรณ³
Yalin Li^{1*} Pitivat Somthai² and Panu Suaysuwan³

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในภาพวาดชิงหมิงริมที่ซึ่งเป็นหนึ่งในสิบภาพวาดที่มีชื่อเสียงที่สุดของประเทศจีนและได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณจวบจนปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อศึกษาภาพวาดชิงหมิงริมที่และแปลเนื้อหาของภาพวาดที่เข้าใจยากให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายขึ้นและเพื่อสืบทอดจิตวิญญาณของวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ยังคงอยู่ในสังคมสมัยใหม่ต่อไป การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจภาพวาดชิงหมิงริมที่ผ่านวิธีการวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ การวิจัยเอกสารวรรณกรรม การวิจัยภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปเนื้อหาภาพวาดโดยการอธิบายถึงวิธีการชื่นชมภาพวาด การวิเคราะห์จิตวิญญาณทางวัฒนธรรม ตลอดจนการนำเสนอแนวคิดในการตีความกับภาพวาดชิงหมิงริมที่และภาพวาดจีนอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน จากการศึกษาสรุปได้ว่า ภาพวาดชิงหมิงริมที่คือจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่สอดคล้องกับคำเปรียบเปรยที่ว่า “สูงสุดคืนสู่สามัญ” ซึ่งถือเป็นปรัชญาที่ยิ่งใหญ่และยังคงความเป็นอมตะในสังคมยุคใหม่ กล่าวคือ เป็นคำสอนให้มนุษย์ทุกคนตั้งตนอยู่บนความไม่ประมาทและเตรียมพร้อมรับมือกับอันตรายในช่วงเวลาแห่งความสงบสุขและในขณะที่เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ : ภาพวาดชิงหมิงริมที่ จิตวิญญาณทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม สูงสุดคืนสู่สามัญ

^{1*} สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

E-mail : 642862993@qq.com

² สาขาวิชาครีเอทีฟอาร์ตและกราฟิกครีเอทีฟ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Creative Art and Graphic Creative, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

E-mail : pitivat@buu.ac.th

³ สาขาวิชาจิตรกรรมสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Creative Painting, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

E-mail : panu@buu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This article involved with the cultural spirit contained in the riverside scene at Qingming, one of the top ten most famous paintings in China. It has been passed down from ancient times to the present. The purposes of this study were 1) to study the riverside painting at Qingming; 2) to translate the contents on the difficult paintings for the general public; and 3) to preserve the cultural spirit in modern society. This study has surveyed the riverside scene at Qingming through various research methods, including documentary and field research, data analysis, summarizing the appreciated painting, cultural spiritual analysis, and presenting the self-immersing idea in the riverside scene at Qingming painting and other similar Chinese paintings. The finding revealed the riverside scene at Qingming was the cultural spirit corresponding to the metaphor “Back to Basic” considered a great immortal philosophy in modern society. Teaching for all humans realized the caring, prepared for danger during peaceful period, with rapid technology and development.

Keyword: Riverside Scene at Qingming, Cultural Spirit, Creative Painting, Back to Basic

วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 08 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 09 เมษายน 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

สังคมมนุษย์เกิดขึ้นจากการพัฒนาอารยธรรมทางการเกษตร อารยธรรมทางทุ่งหญ้าและอารยธรรมทางทะเลที่สืบทอดกันมายาวนานนับพันปี จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งใหญ่ทั้งสองครั้งทำให้วัฒนธรรมทางวัตถุได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับสูงยังส่งผลให้ “ประเพณีและวัฒนธรรม” เจริญรุ่งเรืองตามไปด้วย (Baikе, 2021) ซึ่งทั้งหมดแสดงให้เห็นว่ามนุษย์แสวงหาชีวิตทางจิตวิญญาณ

ภาพวาดชิงหมิงริมที่เป็นหนึ่งในสิบภาพวาดที่มีชื่อเสียงเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศจีน เป็นผลงานชิ้นเดียวที่หลงเหลืออยู่ของจางเจ็ดวน (Zhang Zeduan) จิตรกรคนสำคัญในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือและถือเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมระดับชาติที่ได้รับการเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี ณ พิพิธภัณฑ์พระราชวังต้องห้าม เมืองปักกิ่ง ภาพวาดชิงหมิงริมที่มีขนาด 24.8X528.7 ซม. เป็นภาพม้วนขนาดยาวที่มีการจัดองค์ประกอบภาพแบบกระจาย อุดมไปด้วยฉากทิวทัศน์ ผู้คน สัตว์ ยานพาหนะ สถาปัตยกรรมและสิ่งอื่น ๆ มากมาย มีเนื้อหาบันทึกเกี่ยวกับลักษณะเมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งเหนือ พร้อมทั้งสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนจากทุกสาขาอาชีพในเวลานั้นหรือกล่าวได้ว่าภาพวาดชิงหมิงริมนี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความรุ่งเรืองของเมืองตงจิงและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของราชวงศ์ซ่งเหนือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะเป็นอย่างสูง ตลอดจนเป็นภาพวาดที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงทั้งในและนอกประเทศ

แม้ว่าภาพวาดชิงหมิงริมที่จะบันทึกบรรยากาศของเมืองตงจิงในช่วงเทศกาลเซ็งเม้งได้อย่างมีชีวิตชีวามากกว่าการบันทึกเป็นข้อความ แต่ภาพเหตุการณ์บางอย่างยังทำให้ผู้คนทั่วไปไม่เข้าใจเพราะมีการสอดแทรกปรัชญาอันลึกซึ้งเอาไว้และเป็นเรื่องยากที่จะสืบทอดวัฒนธรรมอันดั่งตามตามรูปแบบดั้งเดิมได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการสืบทอดวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณของภาพวาดชิงหมิงริมที่โดยการค้นคว้าและวิเคราะห์คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางศิลปะและ “ภาษาภาพ” ที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ที่สามารถบันทึกภาพชีวิตในสังคมปัจจุบันและเผยแพร่วัฒนธรรมดั้งเดิมได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 วิเคราะห์ภาพวาดชิงหมิงริมินที่ด้านความเชื่อทางความงาม การจัดองค์ประกอบภาพและเทคนิควิธีการในการวาดภาพ

1.2.2 วิเคราะห์เรื่องราวในภาพวาดชิงหมิงริมินที่สะท้อนสังคม จิตวิญญาณทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมของจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง

1.2.3 ประยุกต์ใช้ความรู้จากการวิเคราะห์ภาพวาดชิงหมิงริมินที่เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมทะเลเมฆ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การศึกษาประวัติศาสตร์ภาพวาดชิงหมิงริมินที่ได้แก่ ภูมิหลังและเจตนารมณ์ในการสร้างสรรค์ ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ซ่งเหนือ แนวคิดทางวัฒนธรรมของราชวงศ์ซ่งเหนือและภาพวาดอื่น ๆ ในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ

1.3.2 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่

1.3.2.1 สถานที่รวบรวมภาพวาดชิงหมิงริมินที่ คือ พิพิธภัณฑ์พระราชวังต้องห้าม เมืองปักกิ่ง

1.3.2.2 เมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งเหนือ คือ เมืองไคเฟิง มณฑลเหอหนาน

1.3.2.3 ทิวทัศน์ สถานที่สำคัญ สังคมและวัฒนธรรมของเมืองเยียนไถ มณฑลชานตง

1.3.3 ขอบเขตด้านการออกแบบ คือ การนำจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของภาพวาดชิงหมิงริมินที่มาผสมผสานกับทิวทัศน์ สถานที่สำคัญ สังคมและวัฒนธรรมของเมืองเยียนไถเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม “ทะเลเมฆ”

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลเอกสารวรรณกรรมของภาพวาดชิงหมิงริมินที่ จากนั้นจัดแบ่งหมวดหมู่ ประเภท และสรุปรูปแบบลวดลายที่เกี่ยวข้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการเขียนงานวิจัยและการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในภายหลัง

2.2 การลงพื้นที่สำรวจทิวทัศน์ สถานที่สำคัญและสภาพสังคมในเมืองเยียนไถเพื่อเรียนรู้และสัมผัสถึงเสน่ห์ขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างใกล้ชิด

2.3 การสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลด้านจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของภาพวาดชิงหมิงริมินที่และเมืองเยียนไถ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาผสมผสานร่วมกันและใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

2.4 การออกแบบแบบร่าง ตกแต่งรายละเอียดและการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม “ทะเลเมฆ”

2.5 การวิเคราะห์ผลงานและสรุปผลการวิจัย

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 การแนะนำจิตรกร

จางเจี๊อตวน (ไม่ทราบวันเกิดและวันตาย) จิตรกรชื่อดังสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือมีชื่อในวงการว่าเจิ้งเต้า (Zhengdao) เป็นชาวเมืองตงอู่ (ปัจจุบันคือเมืองจูฉิง มณฑลชานตง) ในสมัยวัยรุ่นเขาได้เดินทางไปศึกษาดูงานที่เมืองตงจิง (ปัจจุบันคือเมืองไคเฟิง มณฑลเหอหนาน) จนต่อมาได้เรียนรู้เรื่องการวาดภาพและในรัชสมัยซ่งฮุยจง (Song Huizong) เขาได้ทำงานในหอภาพของสำนักฮั่นหลิน (Hanlin) จางเจี๊อตวนมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการวาดเส้นโดยเฉพาะภาพเรือ เกวียน ตลาด ร้านค้า สะพาน ถนนและกำแพงเมือง (Bangda, 1958) นอกจากนี้ยังเป็นจิตรกรศิลปะสำนึกนิยมที่โดดเด่นในช่วงปลายราชวงศ์ซ่งเหนือแต่ผลงานของเขาส่วนใหญ่สูญหายไปและหลงเหลือไว้เพียง “ภาพวาดชิงหมิงริมินที่” ที่เป็นสมบัติล้ำค่าทางศิลปะของจีนโบราณ

3.2 การอธิบายรายละเอียดภาพวาดชิงหมิงริมินตี

ภาพวาดชิงหมิงริมินตีเป็นภาพวาดสีบนผืนผ้าไหมที่อยู่ในรูปแบบภาพม้วนขนาดยาว มีวิธีการจัดองค์ประกอบภาพแบบกระจายที่ประกอบด้วยภาพฉากหลังอันยิ่งใหญ่ ตัวละครมากมายและเนื้อหาหลากหลายโดยมีจุดศูนย์กลางภาพอยู่ที่แม่น้ำเปี่ยนเหอ (Bian He) การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากนอกเมืองเข้าสู่เมืองตงจิงซึ่งเป็นเมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งเหนือได้ถูกบันทึกเป็นภาพบรรยากาศศรมคลอง ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ลักษณะเมืองและความเป็นอยู่ของผู้คนในขณะนั้นไว้อย่างมีชีวิตชีวา

ภาพที่ 1 แม่น้ำเปี่ยนเหอในภาพวาดชิงหมิงริมินตี (ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย, 2021)

สิ่งแรกที่สะดุดตาในภาพวาดชิงหมิงริมินตีคือต้นสนและเรือที่กำลังจะลอดใต้สะพานหงเฉียว (Hongqiao) ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของขานเมืองตงจิงฝั่งตะวันออก นอกจากนี้รายละเอียดในภาพยังประกอบด้วยเรือขนาดใหญ่หลายลำที่กำลังจะลอดใต้สะพานหงเฉียวได้ลดเสากระโดงเรือลง ริมสองฝั่งแม่น้ำมีร้านน้ำชาและโรงเตี๊ยมหลายแห่งทางใต้ของแม่น้ำและบนสะพานมีผู้คนเดินชิวๆไปมาอย่างคึกคักแต่ทางเหนือของแม่น้ำมีบรรยากาศที่เงียบสงบ ลูกเรือของเรือที่จอดเทียบอยู่ริมตลิ่งกำลังนั่งรับประทานอาหารและพักผ่อนอยู่ในโรงแรม โรงเตี๊ยมขนาดใหญ่ใต้สะพานหงเฉียวประดับประดาด้วยไฟหลากสีและมีลูกค้านั่งอยู่เต็มร้าน ในฝั่งซ้ายมือมีเรือหลายลำจอดลอดใต้สะพานแสดงให้เห็นถึงความกว้างใหญ่และความคึกคักไปทางตะวันตกเฉียงเหนือของแม่น้ำและถือเป็นจุดสิ้นสุดของภาพ (Bangda, 1958)

3.3 การวิเคราะห์ภาพวาดชิงหมิงริมินตี

3.3.1 จังหวะภาพ

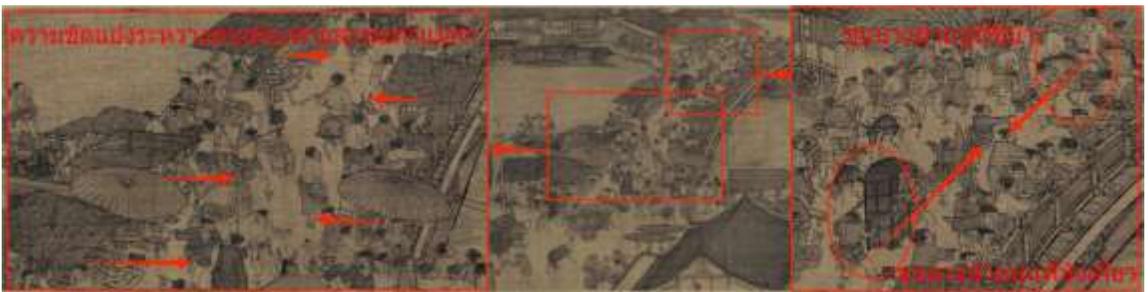
ภาพวาดที่ยืดเยื้อต้องเกิดจากการผสมผสานระหว่างการเคลื่อนไหวและความสงบนิ่ง กล่าวคือ หากภาพนั้นมีแต่การเคลื่อนไหวจะทำให้ภาพดูอึดอัดและหากมีแต่ความสงบนิ่งจะทำให้ภาพดูน่าเบื่อทำให้ทั้งสองสิ่งนี้ต้องทำงานควบคู่กันไปอย่างขาดสิ่งใดไม่ได้ สำหรับภาพวาดชิงหมิงริมินตี ผู้คนแสดงถึงการเคลื่อนไหว สิ่งปลูกสร้าง เกวียนและเรือคือความสงบนิ่ง ดังนั้นการจัดวางผู้คนจึงมีบทบาทในการกระตุ้นการมองเห็น แม้ว่าเกวียนและเรือจะเป็นวัตถุที่อยู่นิ่งแต่ในภาพวาดชิงหมิงริมินตีถือเป็นยานพาหนะสำหรับขนส่งที่ถูกรวมเข้ากับผู้คน ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงวิเคราะห์ผู้คนและยานพาหนะไปพร้อมกัน

แม่น้ำเปี่ยนเหอไม่ใช่แค่เพียงจุดสำคัญ (Climax) ของภาพวาดชิงหมิงริมินตีเท่านั้นแต่ยังเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของฉากแม่น้ำในภาพวาดชิงหมิงริมินตีด้วย ในอดีตเนื่องจากผู้คนในเมืองตงจิงอาศัยอยู่ริมแม่น้ำเป็นหลัก ดังนั้นจำนวนคนริมแม่น้ำจึงสะท้อนถึงความมั่นคงทางสังคมและจำนวนเรือสะท้อนถึงความเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองตงจิง (Mengjiang, 1987) ฉากเจอตวนจัดวางผู้คนจำนวนมากไว้บริเวณแม่น้ำเปี่ยนเหอและได้สร้างความขัดแย้งมากมายในภาพเพื่อยกระดับความเข้มข้นในการบรรยายบรรยากาศของสะพานหงเฉียวและภาพวาดทั้งหมด

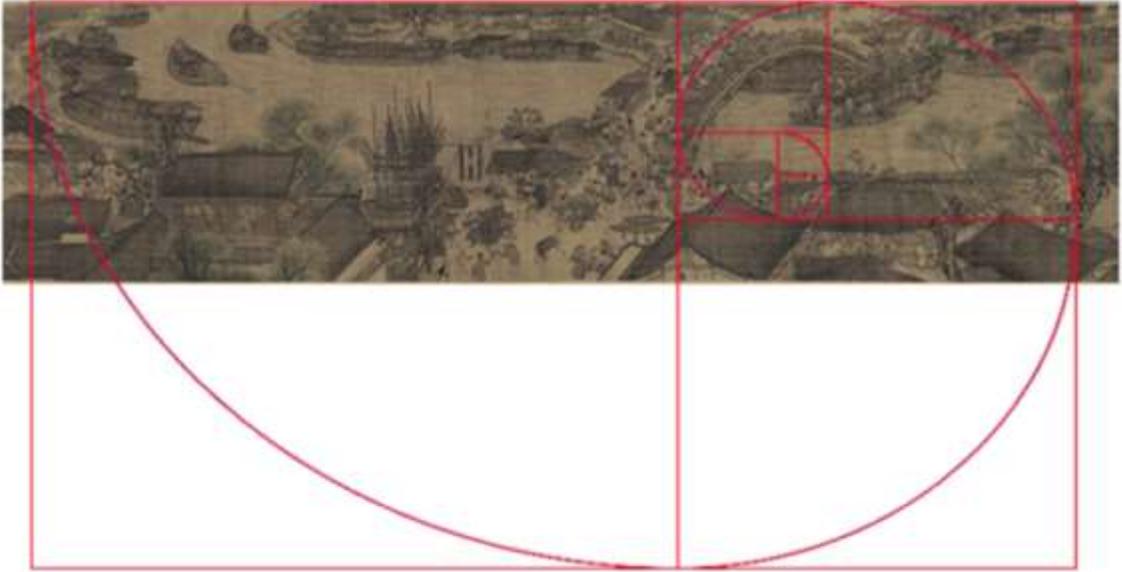
ภาพที่ 2 การเดินทางของเรือในภาพวาดชิงหมิงริมินที่ (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

ในภาพที่ 2 เรือหมายเลข 1 กำลังจะล่องผ่านต้นสนเข้าสู่ภาพทำให้ต้นสนทำหน้าที่เสมือนประตูที่แบ่งแยกภาพออกเป็นส่วน ๆ และเรือหมายเลข 1 เปรียบเสมือนกุญแจที่เปิดประตูเพื่อนำไปสู่เรื่องราวในเบื้องหน้า เมื่อสังเกตจากไม้พายของเรือแต่ละลำ ได้แก่ เรือหมายเลข 2, 4, 6, 7 จะพบว่าเรือกำลังแล่นจากขวาไปซ้ายและเมื่อรวมกับฉากแม่น้ำทำให้ภาพนี้มีบทบาทแสดงถึงการเคลื่อนไหวที่แข็งแกร่ง เรือหมายเลข 2 เป็นเรือที่มีคนพายจำนวนมากและกำลังจะลอดใต้สะพานหงเฉียวที่มีผู้คนเดินอยู่อย่างพลุกพล่านสะท้อนถึงฉากที่ตึงเครียดซึ่งตรงข้ามกับเรือหมายเลข 3 ที่จอดอยู่ริมตลิ่งอย่างสงบนิ่ง (Huamin, 1990) การจัดเรียงตัวละครผู้คนจำนวนมากไว้บนสะพานหงเฉียวและริมฝั่งทางใต้ของสะพานหงเฉียวเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้ชม จากภาพจะเห็นพ่อค้าแม่ค้าหลายคนขายของอยู่บนสองฝั่งสะพานจนทำให้ถนนบนสะพานดูคับคั่งและส่งผลกระทบต่อภารกิจของผู้คน (Diyu, 2011) ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าข้าราชการเมืองตงจิงละเอียดไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบ นอกจากนี้บนสะพานยังมีความขัดแย้งระหว่างทหารบนหลังม้ากับข้าราชการนั่งเกี้ยวที่ไม่ยอมหลีกทางให้กันทำให้บรรยากาศบนสะพานยิ่งตึงเครียด สะท้อนให้เห็นว่าหากขุนนางฝ่ายบู๊และขุนนางฝ่ายบุ๋นไม่สามัคคีกันจะไม่สามารถนำความสุขมาสู่ประเทศชาติและประชาชนได้ (Qingxiang & Guoliang, 1981)

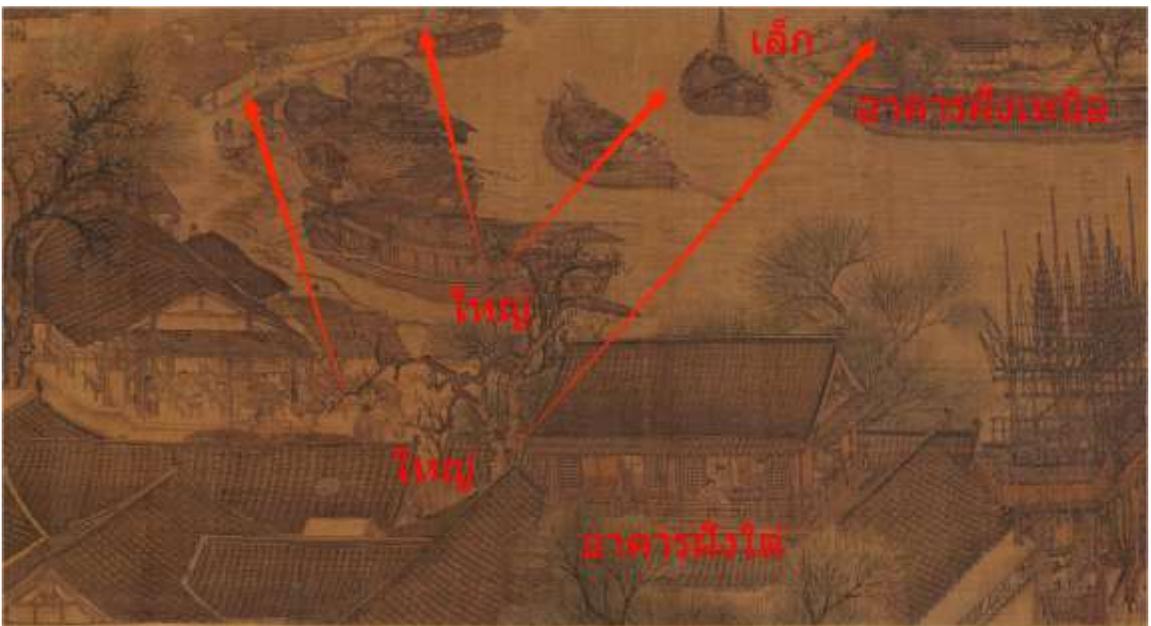
ภาพที่ 3 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบนสะพานหงเฉียว (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

3.3.2 การจัดองค์ประกอบภาพ

ภาพที่ 4 การจัดองค์ประกอบภาพแบบกระจาย (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

ภาพวาดชิงหมิงริมินที่มีการจัดองค์ประกอบภาพแบบกระจายซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันในภาพวาดจีนโบราณทำให้ภาพไม่ได้ถูกเน้นใจความสำคัญแค่เพียงจุดเดียว เทคนิคนี้มีหลักการจัดวางพื้นที่ภาพโดยให้สิ่งของที่อยู่ใกล้มีขนาดใหญ่และสิ่งของที่อยู่ไกลมีขนาดเล็ก นอกจากนี้จางเจอตวนยังจัดวางมุมมองแบบบนลงล่างและวาดรายละเอียดทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำเปี่ยนเหอ เขตนอกเมืองและในเมืองตงจิงจากมุมสูงเพื่อให้เห็นรายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 5 การจัดองค์ประกอบภาพแบบกระจาย (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดของภาพ จะเห็นได้ว่าสิ่งปลูกสร้าง เรือ ผู้คน สัตว์และพืช ค่อย ๆ มีสัดส่วนลดหลั่นกันไปตามลำดับทำให้เกิดประสบการณ์การมองเห็นสิ่งที่คล้ายคลึงกันมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยไม่ดูแปลกตาจนเกินไป จากภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่าอาคารฝั่งใต้ของแม่น้ำเปี่ยนเหอมีขนาดใหญ่กว่าอาคารฝั่งเหนือหลายเท่าและเห็นได้ชัดเจนว่าเรือที่อยู่ใกล้นั้นมีขนาดใหญ่กว่าเรือที่อยู่ไกลออกไป นอกจากนี้ สิ่งปลูกสร้าง เรือและผู้คนที่มีความแตกต่างกันยังทำให้ผู้ชมสัมผัสได้ถึงทัศนมิติจากใกล้ไปไกล

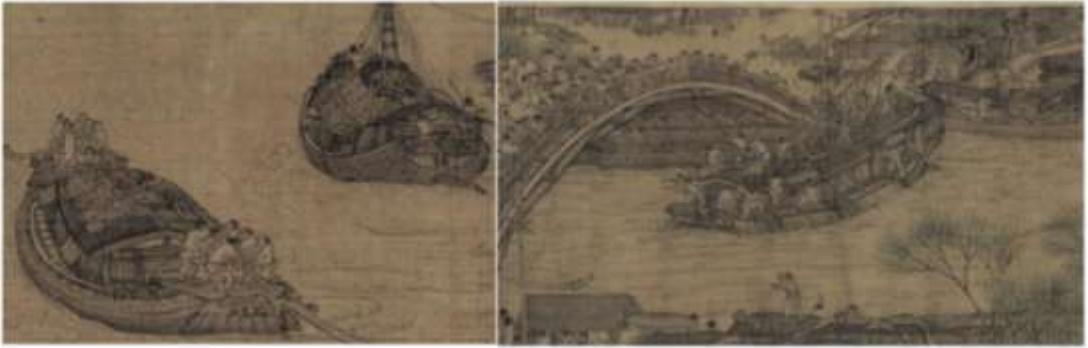

ภาพที่ 6 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการทับซ้อนของตัวละคร (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

จางเจ๋อตวนได้สร้างความขัดแย้งต่าง ๆ บนภาพวาดที่มีความยาวมากกว่าห้าเมตรด้วยการจัดวางพื้นที่ของผู้คน เรือ เกวียนและยานพาหนะอื่น ๆ เพื่อทำให้เกิดจุดโคลแม็กซ์ชนกันหลายจุดในภาพ ความแตกต่างระหว่างการเคลื่อนไหวและความสงบนิ่งทำให้ภาพวาดชิงหมิงริมนี้เต็มไปด้วยเรื่องราวและความสนุกสนาน การเปลี่ยนแปลงขนาดของสิ่งต่าง ๆ จากใกล้ไปไกลและความสัมพันธ์แบบซ้อนทับที่ซับซ้อนทำให้ภาพวาดมีพื้นที่ค่อนข้างลึกซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถด้านศิลปะที่แตกต่างจากศิลปินคนอื่นและความสามารถในการควบคุมบรรยากาศของภาพให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.3.3 การสร้างสรรค์ภาพมีความสมจริง

จักรพรรดิซ่งไท่จู (Song Taizu) เลือกเมืองตงจิงเป็นเมืองหลวงเพราะแม่น้ำเปี่ยนเหอคือเส้นทางขนส่งทางน้ำที่แข็งแกร่งและสามารถตอบสนองความต้องการด้านอาหารของเมืองหลวงได้ ด้วยเหตุนี้ แม่น้ำเปี่ยนเหอในภาพวาดชิงหมิงริมนี้จึงเต็มไปด้วยเรือจำนวนมาก เรือในสมัยราชวงศ์ซ่งแตกต่างจากเรือในยุคสมัยอื่น ๆ กล่าวคือมักเป็นเรือหลังคาโค้งและเรือท้องโค้งเพราะมีประโยชน์ต่อการบรรทุกอาหารและทำให้จุดศูนย์ถ่วงของเรือมีความสมดุล (Shoucheng, 2010)

ภาพที่ 7 เรือท้องโค้งและเชือกชักใบเรือ (ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย, 2021)

เนื่องจากเรือคือหัวใจสำคัญของแม่น้ำเปียนเหอ ดังนั้น ลักษณะของเรือในภาพวาดชิงหมิงริมินที่จึงมีความสมจริงเป็นอย่างมาก เรือขนาดใหญ่หลายลำมีรูปร่างแตกต่างกันและไม่มีลำใดที่เหมือนกันเลย นอกจากนี้ จางเจ๋อตวนยังได้เพิ่มรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ มากมายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับเรือ เรือที่บรรทุกสินค้าหนักจะมีท้องเรือจมลึก มีคนพายเรือและคนงานย้ายของอย่างโกลาหล แต่เรือบางลำดูว่างเปล่า ไม่มีคนและท้องเรือไม่จมแสดงว่าเรื่อนั้นขนถ่ายสินค้าเสร็จแล้วและผู้คนไปพักผ่อนที่ริมฝั่ง เมื่อเรือบางลำวิ่งผ่านสะพานหงเฉียวจะลดเสากระโดงเรือลงดังภาพที่ 7 ซึ่งลักษณะเฉพาะเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณของควมมีเหตุผล

เนื่องจากในสมัยโบราณยังไม่มี “กฎแรงโน้มถ่วง” แต่จิตรกรกลับสามารถวาดภาพที่มีรายละเอียดเช่นนี้ขึ้นมาได้ แสดงว่าทั้งหมดเกิดขึ้นมาจากการสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวโดยละเอียด การแสดงหลักการและเหตุผลและความตั้งใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะระดับสูง

3.3.4 การวิเคราะห์จิตวิญญาณทางวัฒนธรรม

ภาพวาดชิงหมิงริมินที่สะท้อนจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของแนวคิด “สูงสุดคืนสู่สามัญ” ซึ่งเป็น การผสมผสานระหว่างจิตวิญญาณแห่งการแสวงหาความจริง เหตุผลเชิงปฏิบัติและจิตวิญญาณแห่งความกังวล ในช่วงปลายสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ จางเจ๋อตวน (Zhang Zeduan) วาดภาพชิงหมิงริมินที่ขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่จักรพรรดิซ่งฮุยจง (Song Huizong) แห่งราชวงศ์ซ่งโดยมีจุดประสงค์เพื่อตักเตือนราชสำนัก กล่าวคือ ในช่วงปลายสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือเป็น ช่วงเวลาที่เมืองตงจิงมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ทว่าความเจริญรุ่งเรืองนี้กลับสิ้นสุดลงอย่างกะทันหันดังเช่น “สูงสุดคืนสู่สามัญ” เพราะถูกรุกรานจากภายนอกจนทำให้เมืองตงจิงกลายเป็นซากปรักหักพังเพียงช่วงข้ามคืนและทิ้งไว้เพียงความเศร้าโศกกับบทเรียนที่ไม่รู้จบให้แก่คนรุ่นหลัง

การจัดองค์ประกอบภาพวาดชิงหมิงริมินที่ที่ประณีตผ่านปัจจัยต่าง ๆ เช่น การจัดเรียงสถาปัตยกรรม การจัดวางยานพาหนะต่าง ๆ เช่น เกวียนและเรือ ภาพริมตลิ่งของแม่น้ำเปียนเหอ ความหลากหลายของผู้คน รวมถึง การกระจุกตัวและการกระจายตัวของตัวละครในภาพซึ่งสร้างทั้งบรรยากาศที่ตึงเครียด ราบเรียบและผ่อนคลายโดย รูปภาพทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงความสวยงามที่มีระบบระเบียบ

ด้านเนื้อหาภาพวาด จางเจ๋อตวนไม่ได้เขียนอะไรเป็นพิเศษเกี่ยวกับชนชั้นปกครองและกล่าวถึงเพียง ขนบธรรมเนียมและเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้งเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีกรบรรยายถึงบรรยากาศคนทำงาน ในทุกสาขาอาชีพและความบันเทิงครึกครื้นรื่นเริงของประชาชนในช่วงเทศกาลชิงหมิงด้วย

แท้จริงแล้ว เทคนิคเสมือนจริงที่ถูกวาดได้อย่างละเอียดในภาพวาดชิงหมิงริมินที่ไม่ได้มาจากรูปแบบ การวาดภาพของจิตรกรเท่านั้นแต่ยังได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมจีน กล่าวคือ ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนและ ความสงบสุขของประเทศเป็นอุดมคติสูงสุดของนักปราชญ์ในสมัยราชวงศ์ซ่งและในประเทศจีนมาเป็นเวลาหลายพันปี ในฐานะที่ภาพวาดคือส่วนหนึ่งที่แยกออกจากวัฒนธรรมและศิลปะจีนไม่ได้ ดังนั้นภาพวาดจีนจึงมีบทบาทสำคัญ

ด้าน “การอบรมสั่งสอน” เนื่องจากเทคนิคเสมือนจริงทำให้ “ความเป็นระเบียบ” ของภาพวาดต้องมีความชัดเจน เช่นเดียวกับความแตกต่างระหว่างบ้านหลังใหญ่กับกระท่อมในชนบทที่ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงแนวคิดในวัฒนธรรมขงจื้อเรื่อง “หน้าที่ของจักรพรรดิ ขุนนาง บิดาและบุตรที่ดี” ทำให้ภาพวาดชิงหมิงริมินที่กลายเป็น “หนึ่งในสิบภาพวาดที่มีชื่อเสียงที่สุดที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ” ในบรรดาภาพวาดจีนที่มีอยู่มากมาย การวาดภาพจากทัศนคติตามความเป็นจริงและจิตวิญญาณแห่งการแสวงหาความจริงคือจิตวิญญาณแห่งความรับผิดชอบและมีเหตุผล สะท้อนให้เห็นถึงความรักบ้านเกิด ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติและจักรพรรดิ การยกย่องบ้านเกิดและความปรารถนาให้ประเทศเจริญรุ่งเรืองของจิตรกร

ความขัดแย้ง การเปรียบเปรยและร่องรอยของเหตุการณ์ภายในภาพสะท้อนถึงความกังวลของจางเจ๋อตวนที่มีต่อสถานการณ์บ้านเมืองและความคาดหวังต่อความมั่นคงของประเทศและสังคม แสดงถึงความระมัดระวังในเวลาที่สูง สุข ความจงรักภักดีต่อจักรพรรดิ บ้านเมืองและจิตวิญญาณที่เตรียมพร้อมสำหรับอันตรายในยามสงบของจางเจ๋อตวนในฐานะที่เป็นจิตรกรสำนักอันหลิน ในเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยคิดว่าสาเหตุที่ทำให้ภาพวาดชิงหมิงริมินที่มีการจัดวางความขัดแย้งมากมาย เนื่องจากวัฒนธรรมจีนสนับสนุนการเคารพผู้อาวุโสและรักเด็ก และสนับสนุนการเคารพผู้อาวุโสและผู้นำ ในฐานะที่จางเจ๋อตวนเป็นขุนนาง เขาจึงไม่สามารถเตือนจักรพรรดิได้โดยตรง ดังนั้นเขาจึงได้สร้างภาพวาดที่มีเรื่องราวสะท้อนจิตวิญญาณที่เตรียมพร้อมสำหรับอันตรายในยามสงบ

แม้ว่าภาพวาดชิงหมิงริมินที่ของจางเจ๋อตวนจะมีขนาดใหญ่และเนื้อหาหลากหลาย แต่เขาได้จัดวางภาพโดยใช้จิตวิญญาณทางวัฒนธรรมตามคำสอนจันว่า “พระจันทร์เต็มดวงแล้วก็เริ่มเป็นจันทร์เสี้ยว น้ำเต็มแล้วก็ล้น” หรือ “สูงสุดคืนสู่สามัญ” เป็นแนวทาง ตั้งแต่การระบาดของโรคโควิด-19 ในปี 2020 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของโลกได้รับการฟื้นฟูขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากมนุษย์ได้หยุดการฝ่าฝืนธรรมชาติไว้ชั่วคราวและการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีที่สังคมมนุษย์ภาคภูมิใจนั้นดูเหมือนจะไม่มีนัยสำคัญในช่วงเวลานี้ ดังนั้น คำสอน “สูงสุดคืนสู่สามัญ” จึงสอนให้พวกเราเห็นว่า ในขณะที่เรากำลังแสวงหาการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่รวดเร็ว พวกเราควรใส่ใจกับปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมลพิษทางสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลเสียต่อมนุษย์เหมือนน้ำที่เต็มแก้วแล้วล้นออกจนนำภัยพิบัติร้ายแรงมาสู่มนุษย์

3.4 การสร้างสรรค์ผลงาน

สูงสุดคืนสู่สามัญ คือสัจธรรมหนึ่งที่เตือนให้เราเตรียมพร้อมรับมือกับอันตรายในช่วงเวลาที่สงบสุข การสร้างสรรค์ผลงานภาพวาดชิ้นนี้ ด้านหนึ่งผู้วิจัยมีเป้าหมายเพื่อแจ้งเตือนชาวโลกให้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ที่จะเกิดขึ้นหลังความเจริญรุ่งเรือง อีกด้านหนึ่งเพื่อส่งเสริมให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน การอนุรักษ์ธรรมชาติไม่ใช่เรื่องใหม่แต่เป็นเรื่องที่ไม่เคยนำมาปฏิบัติใช้ได้จริง ผู้วิจัยหวังว่าผลงานภาพวาดชิ้นนี้จะสามารถช่วยเตือนสติเราได้

ในขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ที่ประเทศไทย ผู้วิจัยและผู้คนทั่วโลกกำลังเผชิญหน้ากับการระบาดของโรคโควิด-19 และเพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรคระบาดนี้ทำให้หลายประเทศต้องประกาศปิดประเทศเป็นการชั่วคราวซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่เกิดจากการปิดประเทศและการทำกิจกรรมลดลงของมนุษย์ทำให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู อากาศสดชื่น ท้องฟ้าสดใส น้ำสะอาดและสัตว์นานาชนิดมีการขยายพันธุ์มากขึ้น จากจุดนี้ทำให้ผู้วิจัยตระหนักได้ว่าความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์เป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์ต้องการเท่านั้นซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ธรรมชาติต้องการและเมื่อมนุษย์หยุดละเมิดธรรมชาติกลับกลายเป็นการกระตุ้นความมีชีวิตชีวาของธรรมชาติให้มากขึ้น ฉากความเจริญรุ่งเรืองในภาพวาดชิงหมิงริมินที่มีไว้เพื่อแสดงถึงความสุขของชาวตงจิง แต่การจากไปของผู้คนและความว่างเปล่าของตึกในช่วงโควิดนี้เป็นสวรรค์ของสัตว์น้บนพื้นชนิดใช้หรือไม่และสัตว์ที่เดินอยู่ตามถนนในเมืองที่เกิดโรคระบาดเป็นการเครื่องเตือนถึงยุคที่รุ่งเรืองหรือเปล่า

3.4.1 การประยุกต์ใช้จิตวิญญาณแห่งวัฒนธรรม

การสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งชื่อว่า “ทะเลเมฆ” เป็นผลงานที่สะท้อนถึงคำสอน “สูงสุดคืนสู่สามัญ” และการเตรียมพร้อมรับมืออันตรายในช่วงเวลาที่สงบสุขโดยมีรากฐานมาจากด้านหนึ่งคือวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นหลังความเจริญรุ่งเรืองและการเตือนผู้คนในโลก อีกด้านหนึ่งคือการส่งเสริมให้คนกับธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน

การอนุรักษ์ธรรมชาติไม่ใช่หัวข้อใหม่แต่เป็นหัวข้อที่ไม่เคยนำมาปฏิบัติได้จริงอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยหวังว่ากิจกรรมสร้างสรรค์ชิ้นนี้จะสามารถเตือนใจพวกเราได้

สุนทรียศาสตร์: อ้างอิงจากภาพวาดเชิงหิมิงรินนทีแต่มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภาพใหม่โดยใช้ “การเคลื่อนไหว” เช่น นก เป็นต้น และ “ความสงบนิ่ง” เช่น สถาปัตยกรรม เป็นต้น มาเพิ่มบรรยากาศให้ภาพวาดมีชีวิตชีวนอกจากนี้ยังใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดภาพ การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศระหว่างพื้นที่ การผสมผสานรูปแบบและปัจจัยอื่น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม

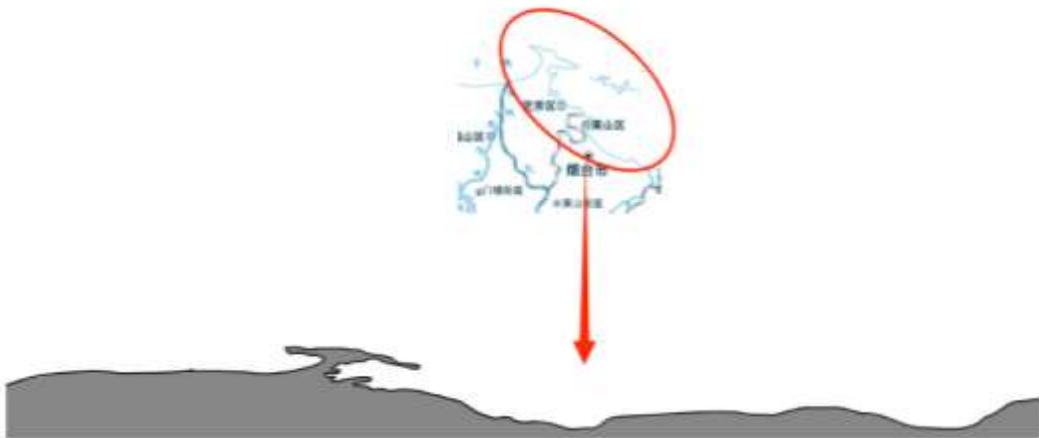
เนื้อเรื่อง: ภาพวาดแบ่งออกเป็น 12 ส่วนอ้างอิงตามเวลาจีนโบราณที่แบ่งเป็น 12 ชั่วโมงและ 12 นักษัตร โดยใช้นกและกิจกรรมของนกเป็นตัวดำเนินเรื่องและเป็นฉากของเทศกาลไหว้พระจันทร์ในเมืองเยียนไถ

ขนาดภาพ: 500 ซม. X 30 ซม. ภาพวาดทั้ง 12 ส่วนสามารถแยกออกเป็นภาพเดี่ยวและชื่นชมได้อย่างอิสระ ภาพวาดแต่ละพื้นที่มีความงดงามในตนเองและสามารถพัฒนาสิ่งของตกแต่งโดยรอบได้

อุปกรณ์: กระดาษชวาหนังสือ (กระดาษสำหรับเขียนอักษรพู่กันจีน) ปากกาตัดเส้น

3.4.2 การออกแบบภาพวาด

การจัดวางผังภาพ (Layout) โดยรวมเป็นรูปแนวชายฝั่งของเมืองเยียนไถ แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนน้ำและส่วนดิน จากนั้นนำมาขยายออกบนกระดาษขนาด 550 ซม. X 50 ซม. เพื่อสร้างภาพร่างเปรียบเทียบระหว่างน้ำและดิน โดยสีเทาคือดินและสีขาวคือน้ำ

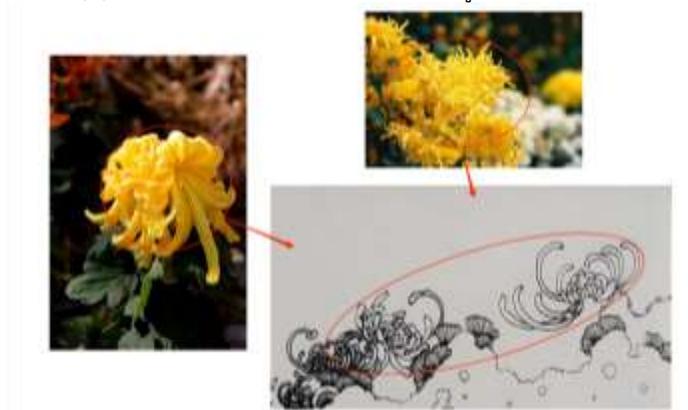
ภาพที่ 8 แนวชายฝั่งของเมืองเยียนไถ (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

เมืองเยียนไถเป็นที่รู้จักกันในนาม “รังหิมะ” หิมะในเมืองเยียนไถมีความอลังการมาก ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้งเป็นช่วงปลายฤดูหนาวและต้นฤดูใบไม้ผลิหรือเรียกว่า “ช่วงเวลาแห่งความอบอุ่นที่ยังหนาว” การออกแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปทรงเกล็ดหิมะเป็นเครื่องมือเปรียบเทียบระหว่างส่วนน้ำกับส่วนดินเพื่อสร้างขึ้นเป็นแผ่นดินเมืองเยียนไถ เนื่องจากเกล็ดหิมะธรรมชาติมีรูปทรงหกเหลี่ยมและมีขนาดที่แตกต่างกัน ดังนั้นภายในภาพจึงใช้รูปทรงหกเหลี่ยมเป็นหลัก

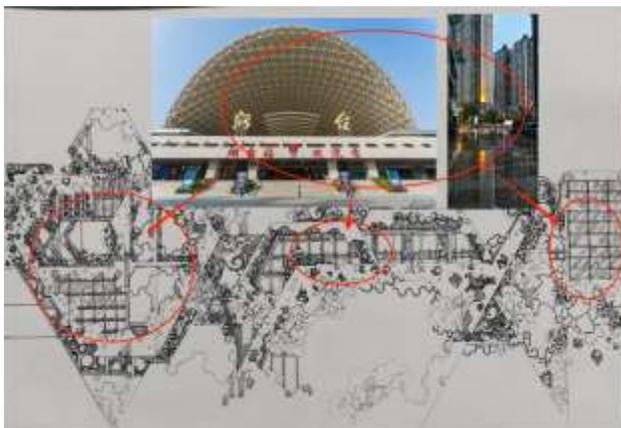

ภาพที่ 9 เกล็ดหิมะธรรมชาติมีรูปทรงหกเหลี่ยม (Yalin, 2021)

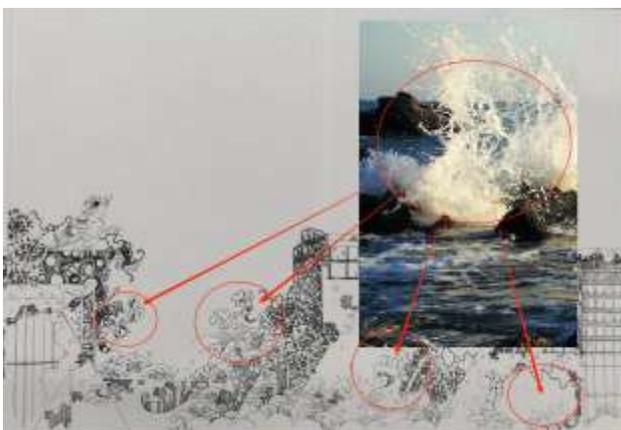
“เมื่อเจริญถึงจุดหนึ่งก็ย่อมเสื่อมลง” ดังนั้น ตัวละครในภาพวาดทะเลเมฆจึงถูกแทนที่ด้วยสัตว์และพืชพรรณธรรมชาติและใช้ดอกเบญจมาศเป็นพืชพรรณหลักในการตกแต่งภาพ นอกจากนี้ดอกเบญจมาศยังเป็นสัญลักษณ์ของปณิธานทางความคิดของปัญญาชนชาวจีนและแสดงถึงความเคารพบูชาด้วย

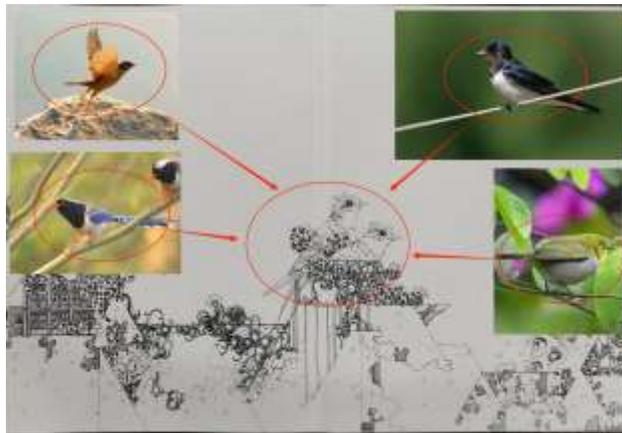
ภาพที่ 10 ลักษณะของดอกไม้และการวาดลายเส้น (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

ภาพที่ 10 ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างและการวาดลายเส้น (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

ภาพที่ 11 ลักษณะของคลื่นทะเลและการวาดลายเส้น (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

ภาพที่ 12 ลักษณะของนกและการวาดลายเส้น (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

เมื่อได้แบบร่างแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบร่างไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและทำการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจนได้ออกมาเป็นผลงานที่สมบูรณ์และมีคุณค่า

ภาพที่ 13 ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์แบบร่างและให้คำแนะนำ (ที่มา: ผู้วิจัย, 2021)

ในการออกแบบภาพวาดเชิงสร้างสรรค์ “ทะเลเมฆ” ไม่เพียงแต่เป็นการฟื้นฟูภาพทัศนียภาพเมืองเชียงใหม่อย่างง่ายเท่านั้นแต่ยังอุดมไปด้วยสุนทรียศาสตร์ปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่และสะท้อนความคิดและความรู้สึกของผู้วิจัย

เมื่อผู้วิจัยสร้างสรรค์ผลงานเสร็จแล้ว ผลงานจิตรกรรม “ทะเลเมฆ” จะถูกจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการสาธารณะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพศิลปะและสังคม

4. อภิปรายผล

วิธีชื่นชมภาพวาดเชิงหิมะที่ ตลอดจนวิธีใช้และการบูรณาการจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรค์งานออกแบบจิตรกรรมถือเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัย ในระหว่างการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สภาพสังคม และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพวาดเชิงหิมะที่และเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์ภาพวาดเชิงหิมะที่ในแง่ของการควบคุมจังหวะและการพรรณนาภาพที่สมจริง จากนั้นจึงนำข้อค้นพบมาเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ โดยได้ผลลัพธ์สุดท้าย 3 ประการคือ

1. จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ภูมิหลังแห่งการสร้างสรรค์และเป้าหมายในการสร้างสรรค์ภาพวาดชิงหมิงริมินที่ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์และข้อมูล ด้านมนุษยศาสตร์ของเมืองตงจิงและเยียนไถในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องในอนาคต

2. ค้นพบจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของแนวคิด “สูงสุดคืนสู่สามัญ” ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างจิตวิญญาณแห่งการแสวงหาความจริง เหตุผลเชิงปฏิบัติและจิตวิญญาณแห่งความกังวล จากนั้น ผู้วิจัยได้นำจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมที่ค้นพบมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์จิตรกรรมใหม่ที่มีความหมายและคุณค่าสอดคล้องกับภาพวาดชิงหมิงริมินที่ตลอดจนสามารถนำข้อค้นพบดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีบางประการสำหรับนักวิจัยในอนาคตที่ต้องการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ภาพวาดที่ “นำอดีตมาเป็นบทเรียนในปัจจุบัน” การศึกษาในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยค้นพบความแตกต่างมากมายระหว่างราชวงศ์ซ่งเหนือและเมืองเยียนไถซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลทางทฤษฎีให้แก่คนรุ่นหลังในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ตลอดจนความแตกต่างทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระหว่างสถานที่ทั้งสองแห่งนี้

3. ในการสร้างสรรค์ภาพวาดทะเลเมฆจากเทคนิคการวาดภาพตกแต่งสมัยใหม่สามารถรวบรวมจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของภาพวาดชิงหมิงริมินที่ สามารถสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิม สร้างแรงบันดาลใจ ความภาคภูมิใจและอัตลักษณ์ของชนชาติได้ การที่จะสร้างสรรค์ภาพวาดทะเลเมฆขึ้นมารากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมให้สมบูรณ์ ก่อนอื่นเราควรมีความเข้าใจวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างครบถ้วนและปฏิบัติตามกฎของวัฒนธรรมดั้งเดิม ประการที่สองคือควรเพิ่มไปด้วยการเคารพกฎของธรรมชาติ การวิจัยในครั้งนี้อุดมไปด้วยการเคารพต่อสถานการณ์จริงและมีเรื่องราวที่สอดคล้องกับเมืองเยียนไถซึ่งเป็นวิธีที่ตรงและง่ายที่สุดในการดึงดูดผู้คน ประการสุดท้าย แนวคิดการออกแบบควรแปลกใหม่และสามารถนำไปใช้ในการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ตามประเพณีได้

แรงบันดาลใจและคำเตือนของแนวคิด “สูงสุดคืนสู่สามัญ” ทำให้ผู้วิจัยพบว่าทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนไม่เที่ยงนับตั้งแต่ประเทศชาติ ตระกูลและปัจเจกบุคคล ทุกคนควรจะต้องอยู่บนความไม่ประมาทเสมอไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียนการทำงาน หรือการใช้ชีวิต เราควรเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤติให้ทันทั่วทั้งที่และวางแผนอนาคตหลังจากพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว จางเจอตวนให้คำแนะนำโดยนัยต่อจักรพรรดิในรูปแบบของภาพวาดที่แสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส ผู้นำหรือผู้อื่น นี่เป็นวิธีการแสดงออกที่สุภาพและเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่เขาเรียนรู้เช่นกัน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ในการวิเคราะห์เนื้อหาภาพวาดชิงหมิงริมินที่ควรเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพสังคม วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ในยุคสมัยที่เกี่ยวข้องกับภาพวาดชิงหมิงริมินที่ด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ

5.2 การสร้างสรรค์ผลงานในอนาคตควรเพิ่มองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับภาพวาดชิงหมิงริมินที่และเมืองเยียนไถให้มากขึ้นและสร้างเอกลักษณ์ให้ผลงานด้วยการทำเป็นภาพวาดสามมิติ

6. เอกสารอ้างอิง

Baike. (2021). *If you have a stable warehouse, you will know the etiquette; If you have enough food and clothing, you will know the honor and disgrace.*

<https://baike.so.com/doc/5398654-5636075.html>

Bangda, X. (1958). A preliminary study on the Riverside Scene at Qingming Festival. *Palace Museum Journal*, 1, 37-51.

Diyu, L. (2011). The basis of street culture: Analysis of street space nodes and related life scenes in “The Riverside Scene at Qingming Festival”. *Southern Architecture*, (4), 64-71.

- Huamin, M. (1990). The Riverside Scene at Qingming Festival: Reflects shipbuilding technology. *Chinese Cultural Relics*, (4), 75-79.
- Mengjiang, Z. (1987). The Riverside Scene at Qingming Festival: Reflects Bianhe River shipping. *Journal of Henan University (Social Science)*, 1, 72-74.
- Qingxiang, J., & Guoliang, X. (1981). Looking at the urban economy of Bianjing in the Northern Song Dynasty from “The Riverside Scene at Qingming Festival” and “Dong Jing Meng Hua Lu”. *Chinese Academy of Social Sciences*, (4), 185-207.
- Shoucheng, C. (2010). *Song Dynasty Bianhe River Boats: Deconstruction of the boats in “The Riverside Scene at Qingming Festival”*. Shanghai Bookstore Publishing House.

**บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี:
กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019**
**Roles of Sangha Administrators in Public Welfare in Chonburi Province:
a Case Study of Abbots' Roles during COVID 19 Pandemic**

บุญรอด บุญเกิด^{1*} และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์²
Boonrod Boongird^{1*} and Pattawee Sattayavongtip²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 189 รูป ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนแรกเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และต่อมาเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .282 - .691 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .946 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีการของ LSD และ Tamhane ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณประโยชน์ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

2. เปรียบเทียบบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

^{1*} ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
E-mail : boonrod@go.buu.ac.th

² ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
E-mail : pattawee@go.buu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research aimed 1) to study and 2) to compare roles of Sangha Administrators in public welfares in Chonburi province: a case study of abbots' roles during COVID 19 pandemic, classified into districts. This research was a quantitative study. The sample consisted of 189 Sangha Administrators at the abbot level under the Great Buddhist Sect (Mahanikaya) from various districts of Chonburi province, selected by a multi-stage random sampling. The first stage involved with stratified random sampling, followed by simple random sampling using drawing lots. The tools included a questionnaire with a 5- point Likert scale, at discriminant validity values ranging from .282 to .691. The reliability was .946. Data analysis was conducted by calculating the mean, standard deviation, one-way analysis of variance (ANOVA), and pairwise comparison tests using LSD and Tamhane methods. The findings have found as follows:

1. The roles of Sangha administrators in public welfares, Chonburi province: a case study of abbots' roles during COVID 19 pandemic, were generally at a moderate level. Considering with items, ranked from the highest to lowest aspect, the top 3 roles namely assisting the general people, conducting activities to assist the public, and helping with other people's activities for the public benefits. The lowest-ranked role was aiding with public properties.

2. The comparison of Sangha administrator roles in public welfares, Chonburi province: a case study of abbots' roles during COVID 19 pandemic showed statistically significant differences at the .05 significance level. Considering with items, it found that each item was significantly different at the .05 significant level.

Keywords: Public Welfare, Sangha Administrators, Abbots, COVID 19

วันที่รับบทความ: 08 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 03 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 05 เมษายน 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ในสังคมโลกการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่เรียกว่า โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019) ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก หลังจากพบการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ต่อจากนั้นมาก็ได้พบผู้ป่วยเป็นจำนวนมากยืนยันในหลายประเทศทั่วโลกที่นอกเหนือจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และนอกจากนี้ยังเกิดวิกฤตกลายพันธุ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นสาเหตุของการแพร่กระจายที่รวดเร็วมากขึ้น แม้กระทั่งในประเทศไทย พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ประเทศไทยมียอดผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมากเช่นกัน ส่งผลเสียและผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่ใช่แค่วิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่วิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงเป็นประวัติการณ์ เพราะไม่ว่าโรคติดต่อชนิดนี้กล้ำกรายเข้าไปในดินแดนหรือประเทศใด ก็ล้วนสร้างผลเสียทั้งต่อภาคสังคม ภาคเศรษฐกิจ และภาคการเมืองทั้งสิ้น สำหรับประเทศไทยการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบต่อและผลเสีย

หลายประการ ดังที่ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น 1) ผลกระทบจากการเจ็บป่วยของประชาชน 2) ผลกระทบจากพฤติกรรมที่จะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากโอกาสการติดเชื้อไวรัส 3) ผลกระทบต่อการจ้างงาน ค่าจ้าง ความยากจน และความเหลื่อมล้ำ 4) ผลกระทบทางลบด้านอุปทานการผลิต อันจะส่งผลกระทบต่อสถานะการเงินเพื่อในสินค้าที่จำเป็นบางประเภทได้ เช่น หนากาก อนามัย หรือเจลล้างมือ สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น และผู้ขายเห็นช่องทางในการเก็งกำไร 5) ผลกระทบในระยะยาวที่เกิดจากการสูญเสียมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การตายและการย้ายถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ผลกระทบในระยะยาวนี้สามารถเกิดจากการที่ประเทศจะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว เนื่องจากจะต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการป้องกันและรักษาเชื้อไวรัสโควิด 19 (COVID -19) จนขาดแคลนทรัพยากรในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

จากผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สถานะปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก การดำรงชีวิตของประชาชนต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้ที่มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐหลายฝ่ายต่างให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือประชาชนรวมทั้งสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้ผนึกความร่วมมือในการร่วมแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แม้กระทั่งสถาบันศาสนาก็ได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย โดยเฉพาะ พระสงฆ์ ในสังคมไทยนั้น พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ เนื่องจากพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นเสมือนศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชน เป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเพื่อให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน (พระณัฐภูมิ พันทะลี, 2563, น. 66)

ท่ามกลางสถานการณ์วิกฤตทางสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์นั้นมีสำคัญในการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ซึ่งพระสงฆ์นั้นเป็ปจจัยและมีอิทธิพลต่อความคิด ตลอดจนในการช่วยเหลือประชาชนทางสังคม ประกอบกับพระสงฆ์ถือเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในทุกชนชั้นของสังคม ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาจนถึงประชาชนทั่วไป โดยปัจจัยที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละ การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสังคม และความเป็ผู้นำทางสติปัญญา ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยเรานั้นจะเห็นได้ว่า คนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์มาตลอด ดังนั้นบทบาทพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นจึงมีความสำคัญอย่างมาก (พระณัฐภูมิ พันทะลี, 2563, น. 66) ทั้งนี้พระสงฆ์ถือว่ามีความสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกเรื่องดังกล่าว คือ พระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการจะเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนาการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี (ณัฐพร จินดาสวัสดิ์, 2558, น. 36) พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุ สามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุ สามเณร มีจริยวัตรที่งดงาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมวินัย รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นจะดำเนินไปได้ดีก็มีความเกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการด้วย โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชน มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการระดับอื่น ๆ ประกอบกับจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่รุนแรงและมีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นจำนวนมากในลำดับต้น ๆ ของประเทศ ด้วยสถานการณ์ความรุนแรงภายในจังหวัดชลบุรีทำให้ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารสถานการณ์โควิด 19 (COVID -19) จัดให้เป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (พื้นที่สีแดง) อยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นการดำรงชีวิตของประชาชนในจังหวัดชลบุรีจึงต้องเผชิญกับปัญหาจากสถานการณ์วิกฤตดังกล่าวอย่างมาก

สถาบันศาสนาที่มีพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันมีบทบาทหนึ่ง คือ บทบาทด้านการสาธารณสุข สงเคราะห์ อันเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ จากสถานการณ์ที่ผ่านมาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตชลบุรีนั้น ส่วนหนึ่งได้เข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่บ้าง แต่หากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสยังเห็นความสำคัญและปฏิบัติได้ตามบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างเต็มที ประชาชนก็จะมีที่พึ่งในยุควิกฤตในสังคมได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ที่ปฏิบัติอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามอำเภอ ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยที่ได้จะทำให้ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อันจะนำไปสู่การหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันและปรับประยุกต์ใช้กับสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ของสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษา บทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษา บทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษา บทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ ซึ่งประเด็น บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ประกอบด้วย การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป และการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 357 รูป โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 189 รูป การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของ ยามาเน่ (Yamane, 1970, pp. 580-581) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี

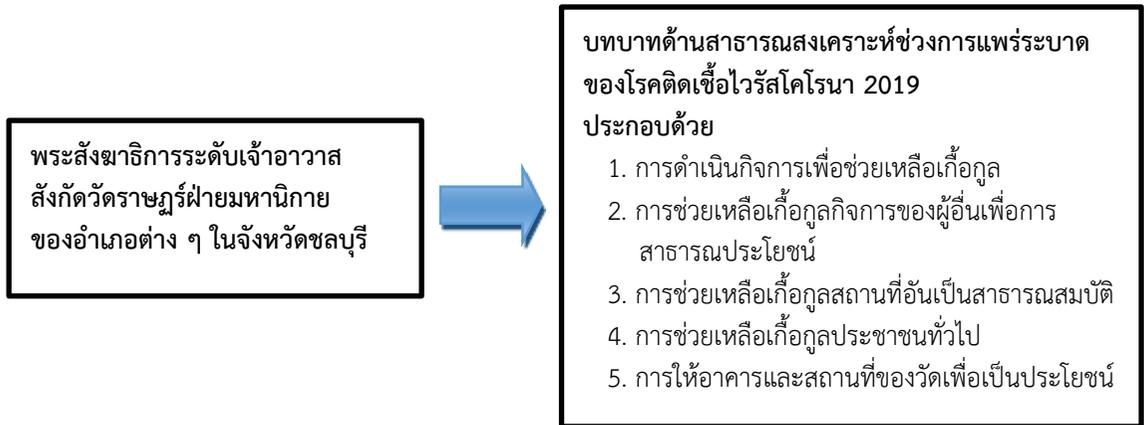
ตัวแปรตาม คือ บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป และการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา คือ วัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของแต่ละอำเภอในจังหวัดชลบุรี

1.3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2565-2566

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของ กรมการศาสนา (2528, น. 331) และจากงานวิจัยของพระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร) (2555, น. 26-27) มาใช้เป็นกรอบแนวความคิดการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 357 รูป โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 189 รูป การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน่ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยขั้นตอนแรกเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และต่อมาเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลาก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเอกสารการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อื่นๆ เพิ่มเติม

2.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ศึกษาวิจัยบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของ กรมการศาสนา (2528, น. 331) และจากงานวิจัยของ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร) (2555, น. 26-27) เป็นแนวในการสร้างแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม แล้วจึงไปทำการทดลองใช้ (Try out) กับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป

จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person's Product - Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ได้ค่าคะแนนอยู่ระหว่าง .282-.691 นำแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .946

2.4 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยไปยังพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2.4.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ทำการแนะนำตัวต่อพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และทำการนัดหมายวัน-เวลา ในการขอเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 189 รูป

2.4.3 ผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย ทั้งประโยชน์ทางตรงและประโยชน์ทางอ้อมกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในทุกครั้งที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย

2.4.4 ผู้วิจัยอธิบายคำชี้แจงและรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้กับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่างฟังจนเข้าใจครบถ้วน การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปโดยสมัครใจ โดยเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น ผู้วิจัยและคณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา จำนวน 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2.4.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำกับข้อมูลจากการที่ได้มาจากเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอำเภอ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ทั้ง 5 ระดับ โดยเอาคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด กำหนดเป็นเกณฑ์และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535, น. 23-24)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับบทบาทการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับบทบาทการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับบทบาทการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีระดับบทบาทการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีระดับบทบาทการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ในส่วนของการเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีการของวิธีการของ LSD และ Tamhane

2.7 การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา (Burapha University Institutional Review Board) และได้รับเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ IRB2-001/2566 ตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2567

3. สรุปผลการวิจัย

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส สังกัดวัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายในจังหวัดชลบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ผู้นั้นอยู่ในอำเภอพนสนธิคม คิดเป็นร้อยละ 20.63 รองลงมาอยู่ในอำเภอศรีราชา คิดเป็นร้อยละ 15.87 อยู่ในอำเภอเมืองชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 14.81 อยู่ในอำเภอบางละมุง คิดเป็นร้อยละ 12.17 อยู่ในอำเภอบ้านบึง คิดเป็นร้อยละ 8.99 อยู่ในอำเภอบ่อทอง คิดเป็นร้อยละ 8.47 อยู่ในอำเภอบางนา คิดเป็นร้อยละ 6.35 อยู่ในอำเภอสัตหีบ คิดเป็นร้อยละ 5.29 อยู่ในอำเภอเกาะจันทร์ คิดเป็นร้อยละ 4.23 อยู่ในอำเภอหนองใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 2.66 และอยู่ในอำเภอเกาะสีชัง คิดเป็นร้อยละ 0.53

3.1 ผลการศึกษาบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.54, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณประโยชน์ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ดังปรากฏในตาราง

บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	n = 189		ระดับ	อันดับที่
	\bar{X}	S.D.		
1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล	3.11	0.61	ปานกลาง	2
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เพื่อการสาธารณประโยชน์	2.56	1.17	ปานกลาง	3
3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ	1.20	0.42	น้อยที่สุด	5
4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป	3.50	0.97	มาก	1
5. การให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์	2.32	1.03	น้อย	4
รวม	2.54	0.68	ปานกลาง	

3.1.1 การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.11, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) มีบทบาทในด้านกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนประชาชนประจำหมู่บ้านหรือตำบลให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อการดำรงชีวิตใน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) มีบทบาทในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับการเผยแพร่ให้ความรู้ด้านการสาธารณสุขและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3) มีบทบาทในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับการตั้งมูลนิธิ เพื่อช่วยเหลือคนยากจนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.1.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 1.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของภาครัฐเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3) มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของภาคเอกชนเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.1.3 การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.20$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) มีบทบาทในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการสร้างถนนหนทางในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) มีบทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการขุดลอกคูคลองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3) มีบทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการสร้างประปาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.1.4 การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) มีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชน (เด็กและเยาวชน) ในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) มีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชน (คนชรา) ในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3) มีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชน (คนพิการ) ในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.1.5 การให้อาหารและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.32$, S.D. = 1.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) บทบาทในการช่วยเหลือให้อาหารและสถานที่ของวัดเป็นโรงอาหาร/โรงทาน สำหรับประชาชนเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) มีบทบาทในการช่วยเหลือให้อาหารและสถานที่ของวัดเป็นที่พักสำหรับประชาชนเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 3) มีบทบาทในการช่วยเหลือให้อาหารและสถานที่ของวัดเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกในการรักษาหรือฉีดวัคซีนเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.2 ผลการเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ ดังนี้

เปรียบเทียบบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังปรากฏในตาราง

บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุข							
สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดชลบุรี	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p	
1. การดำเนินกิจการ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล	ระหว่างกลุ่ม	10	22.83	2.28	8.46*	0.00	
	ภายในกลุ่ม	178	48.02	0.27			
	รวม	188	70.85				
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการ ของผู้อื่นเพื่อการสาธารณสุข ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	10	124.55	12.46	16.60*	0.00	
	ภายในกลุ่ม	178	133.59	0.75			
	รวม	188	258.15				
3. การช่วยเหลือเกื้อกูล สถานที่อันเป็นสาธารณ สมบัติ	ระหว่างกลุ่ม	10	5.86	0.59	3.91*	0.00	
	ภายในกลุ่ม	178	26.69	0.15			
	รวม	188	32.56				
4. การช่วยเหลือเกื้อกูล ประชาชนทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	10	99.32	9.93	22.49*	0.00	
	ภายในกลุ่ม	178	78.59	0.44			
	รวม	188	177.92				
5. การให้อาหารและสถานที่ ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	10	131.83	13.18	34.66*	0.00	
	ภายในกลุ่ม	178	67.69	0.38			
	รวม	188	199.52				
รวม	ระหว่างกลุ่ม	10	57.13	5.71	33.05*	0.00	
	ภายในกลุ่ม	178	30.77	0.17			
	รวม	188	87.90				

* $p < .05$

เมื่อผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ามีความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีการของ LSD และ Tamhane พบว่า

3.2.1 โดยรวมจำแนกตามอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อำเภอบางละมุง กับอำเภอบ้านบึง อำเภอบางละมุงกับอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบางละมุงกับอำเภอบ่อทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภอเกาะจันทร์ อำเภอบางละมุงกับอำเภอพานทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภอพนสนิม อำเภอบางละมุงกับอำเภอหนองใหญ่ อำเภอสรีราชากับอำเภอบ้านบึง อำเภอสรีราชากับอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสรีราชากับอำเภอบ่อทอง อำเภอสรีราชากับอำเภอเกาะจันทร์ อำเภอสรีราชากับอำเภอพานทอง อำเภอสรีราชากับอำเภอพนสนิม อำเภอสรีราชากับอำเภอหนองใหญ่ และอำเภอสัตหีบกับอำเภอหนองใหญ่

3.2.2 การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล จำแนกตามอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อำเภอสรีราชากับอำเภอบ้านบึง อำเภอสรีราชากับอำเภอบ่อทอง อำเภอสรีราชากับอำเภอพานทอง อำเภอสรีราชากับอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสรีราชากับอำเภอพนสนิม อำเภอสรีราชากับอำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุงกับอำเภอบ่อทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภอพานทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบางละมุงกับอำเภอพนสนิม และอำเภอบางละมุงกับอำเภอหนองใหญ่

3.2.3 การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ จำแนกตามอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อำเภอสรีราชากับอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสรีราชากับอำเภอบ้านบึง อำเภอสรีราชากับอำเภอบ่อทอง อำเภอสรีราชากับอำเภอพานทอง อำเภอสรีราชากับอำเภอเกาะจันทร์ อำเภอสรีราชากับอำเภอพนสนิม อำเภอสรีราชากับอำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุงกับอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบางละมุงกับอำเภอ

บ้านบึง อำเภอบางละมุงกับอำเภอบ่อทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภ�팡านทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภอกะเจันท์
อำเภอบางละมุงกับอำเภพนัสนิคม และอำเภอบางละมุงกับอำเภหนองใหญ่

3.2.4 การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ จำแนกตามอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อำเภอสัตหีบกับอำเภอบ่อทอง และอำเภอสัตหีบกับอำเภหนองใหญ่

3.2.5 การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป จำแนกตามอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 ได้แก่ อำเภอบางละมุงกับอำเภอบ้านบึง อำเภอบางละมุงกับอำเภอบ่อทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภเมือง
ชลบุรี อำเภอบางละมุงกับอำเภพนัสนิคม อำเภอบางละมุงกับอำเภ�팡านทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภหนองใหญ่
อำเภอบางละมุงกับอำเภอกะเจันท์ อำเภอศรีราชากับอำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชากับอำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา
กับอำเภเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชากับอำเภพนัสนิคม อำเภอศรีราชากับอำเภ�팡านทอง อำเภอศรีราชากับอำเภ
หนองใหญ่ และอำเภอศรีราชากับอำเภอกะเจันท์

3.2.6 การให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ จำแนกตามอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อำเภอบางละมุงกับอำเภเมืองชลบุรี อำเภอบางละมุงกับอำเภ�팡านทอง อำเภอบางละมุง
กับอำเภอบ้านบึง อำเภอบางละมุงกับอำเภพนัสนิคม อำเภอบางละมุงกับอำเภอบ่อทอง อำเภอบางละมุงกับอำเภ
กะเจันท์ อำเภอบางละมุงกับอำเภหนองใหญ่ อำเภอศรีราชากับอำเภเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชากับอำเภ�팡านทอง
อำเภอศรีราชากับอำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชากับอำเภพนัสนิคม อำเภอศรีราชากับอำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชากับ
อำเภอกะเจันท์ อำเภอศรีราชากับอำเภหนองใหญ่ อำเภอสัตหีบกับอำเภเมืองชลบุรี อำเภอสัตหีบกับอำเภ
�팡านทอง อำเภอสัตหีบกับอำเภอบ้านบึง อำเภอสัตหีบกับอำเภพนัสนิคม อำเภอสัตหีบกับอำเภอบ่อทอง อำเภอสัตหีบ
กับอำเภอกะเจันท์ และอำเภอสัตหีบกับอำเภหนองใหญ่

4. อภิปรายผล

จากผลการศึกษวิจัยที่นำเสนอข้างต้นเกี่ยวกับการศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
จำแนกตามอำเภอ ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส
ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องด้วย
ในช่วงสถานการณ์ ณ ขณะนั้นทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติการณ์ของสังคมในรูปแบบของโรคอุบัติใหม่
ประกอบกับประเทศไทย โดยศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ได้มีการประกาศมาตรการล็อกดาวน์ขั้นสูงสุด
เช่น กำหนดให้เลี้ยง จำกัดหรืองดเว้นภารกิจที่ต้องเดินทางออกนอกเคหสถานหรือที่พักโดยไม่จำเป็นให้ทำงานจากที่บ้าน
100% ทั้งรัฐและเอกชน การห้ามรวมกลุ่มทำกิจกรรมเกิน 5 คน เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดชลบุรียังเป็นอีกหนึ่งจังหวัดสีแดง
ที่ถูกประกาศให้เป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (บีบีซี นิว ไทย, 2564) ในจังหวัดชลบุรีจึงมีมาตรการควบคุมการดำเนิน
ชีวิตที่เข้มข้นในขณะนั้น ทำให้การพบปะกันของประชาชน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันแทบไม่มี หรือมีเกิดขึ้นได้น้อยมาก
ประกอบกับประชาชนนั้นต่างมีความวิตกและเกรงกลัวอันตรายจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 ซึ่ง
เป็นโรคอุบัติใหม่ที่รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตในขณะนั้น กิจกรรมต่างๆ จึงถูกงดเว้นแม้แต่กิจกรรมทางศาสนา ดังนั้นบทบาทของ
สังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ในการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้จึง ไม่สามารถกระทำใ
มากนักหากเปรียบเทียบกับช่วงสถานการณ์ปกติ ผลการวิจัยจึงพบว่า บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระ
สังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 โดยรวมจึง
อยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามในสภาวะการณ์ที่สังคมเกิดวิกฤตจากโรคระบาดดังกล่าว ประชาชนได้รับความ
เดือดร้อนเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้ติดเชื้อและไม่ติดเชื้อจากโรคระบาด สถาบันศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของ
สถาบันก็ยังคงเป็นที่พึ่งสำหรับประชาชนเสมอ จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) มีการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ทั้งการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป แม้แต่การให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ซึ่งยังปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแม้จะกระทำได้ยากและไม่มากนักในสถานการณ์ที่สังคมเกิดวิกฤตดังกล่าว โดยจากผลการวิจัยจะพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) มีการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยรวมอยู่ถึงในระดับมาก ซึ่งถือเป็นด้านที่สูงกว่าด้านอื่นๆ โดยมีทั้งการช่วยเหลือประชาชน กลุ่มเด็กและเยาวชน คนชรา และคนพิการ นอกจากการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปแล้ว พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ยังการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่น มีบทบาทในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับ การอบรมสั่งสอนประชาชนประจำหมู่บ้านหรือตำบลให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อการดำรงชีวิตในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีบทบาทในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับการเผยแพร่ให้ความรู้ด้านการสาธารณสุขและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และมีบทบาทในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับการตั้งมูลนิธิ เพื่อช่วยเหลือคนยากจนในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นอกจากนี้พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่น มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของทั้งภาครัฐ ของบุคคล ผู้ใดผู้หนึ่ง และของภาคเอกชนเพื่อการสาธารณประโยชน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ยังมีการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ โดยรวมแม้จะอยู่ในระดับน้อยก็ตามแต่ก็ยังพบการปฏิบัติได้ เช่น การช่วยเหลือให้อาการและสถานที่ของวัดเป็นโรงพยาบาล/โรงทาน การให้เป็นที่พักสำหรับประชาชน รวมทั้งเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกในการรักษาหรือ ฉีดวัคซีนเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อีกด้วย ส่วนอันดับสุดท้ายที่พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ปฏิบัติได้น้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เช่น มีบทบาทในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยการสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง และการสร้างประปา อาจเนื่องมาจากการสาธารณสุขสงเคราะห์ดังกล่าวนี้ไม่ว่าจะเป็นการสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลองหรือการสร้างประปานั้น เป็นสิ่งที่สร้างแล้วค่อนข้างทนถาวร จึงมักจะไม่มีการสร้างบ่อยครั้งแม้จะในสถานการณ์ปกติก็ตาม จากผลการวิจัยจึงพบว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ด้านนี้จะปฏิบัติได้น้อยกว่าด้านอื่นๆ

จากผลการวิจัยบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เห็นได้ว่า ในวิกฤติที่เกิดขึ้นกับประชาชนในสังคมสถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วยโดยเฉพาะพระสงฆ์ สอดคล้องกับที่พระณัฐวุฒิ พันทะลี (2563, น. 66) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อของชนในสังคมไทยที่พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้ที่ มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ เนื่องจากพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นเสมือนศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชน เป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เพื่อให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีและต่อเนื่องแม้ยามวิกฤตทางสังคมที่อาจปฏิบัติได้ยากก็ตาม สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จะต้องทำหรือจะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนาไว้ 6 ประการ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ (ณัฐพร จินดาสวัสดิ์, 2558, น. 36; พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร), 2555, น. 26)

4.2 เปรียบเทียบบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 ซึ่งบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ในแต่ละอำเภอแตกต่างกันนั้น อาจเนื่องจากในแต่ละอำเภอมีความรุนแรงของการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แตกต่างกันหากอำเภอใดที่มีความเป็นเมืองสูง หรือมีแหล่งชุมชนที่มีการพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคคลเป็นจำนวนมาก ก็จะเกิดการแพร่ระบาดของโรคและมีความรุนแรงมาก การปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในพื้นที่นั้นก็จะมีบทบาทมากตามไปด้วย ประกอบกับนโยบายในแต่ละพื้นที่แม้จะอยู่ภายในจังหวัดเดียวกันก็มีระดับการปฏิบัติที่อาจแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระ วรธนารัตน์ และคณะ (2565) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาวะวิกฤตในช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ระลอกแรก ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการภาวะวิกฤตในแต่ละระยะนั้นมีความแตกต่างกัน ระยะเตรียมการจนถึงระยะตอบสนองการระบาดเต็มรูปแบบนั้นมีลักษณะสาระสำคัญคือนโยบายและมาตรการได้รับการสั่งการ ถ่ายทอดไปสู่ระดับพื้นที่ในทิศทางเดียวและรูปแบบเดียว ในขณะที่ระยะต่อเนื่องได้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังระดับจังหวัดและเขตเพื่อให้พิจารณาแผนปฏิบัติการตามแต่บริบทของตนเอง นอกจากนี้ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หน่วยงานภาครัฐในบางพื้นที่ของจังหวัดชลบุรีได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี (เจ้าอาวาส) ในแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันออกไป

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นพื้นฐานในการหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเหตุการณ์อันวิกฤตอื่น ๆ ของสังคม

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีทั้งในระดับเจ้าอาวาส และในระดับอื่น ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงยุคตีในเหตุการณ์อันวิกฤตอื่น ๆ ของสังคม

6. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัย เงินรายได้ส่วนงาน มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สัญญาเลขที่ Huso 06/2565 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

7. เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2528). *พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. โรงพิมพ์การศาสนา.

ณัฐราพร จินดาสวัสดิ์. (2558). *การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาเถรสมาคม*

[การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธีระ วรธนารัตน์, ภัทรวิทย์ วรธนารัตน์, และอารียา จิรณานูวัฒน์. (2565). การบริหารจัดการภาวะวิกฤตในช่วง

สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ระลอกแรก. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 16(3), 370-389.

ปีปีซี นิว ไทย. (2564). *ศบค. ประกาศล็อกดาวน์เข้มขึ้น 13 จังหวัด ขอให้ ปชช. งดออกจากเคหสถาน ตลอดวัน*. ปีปีซี.

<https://www.bbc.com/thai/thailand-57884005>

- บุญชม ศรีสะอาด, และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม*, 3(1), 23-34.
- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร). (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐวุฒิ พันทะลี. (2563). บทบาทของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*, 17(1), 66-76.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2563). ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์จาก “ไวรัสโควิด-19” มากน้อยอยู่ที่ผู้นำ “ผู้นำ”. The Bangkok Insight. <https://www.thebangkokinsight.com/334242/>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essential of psychological testing* (5th ed). Harper Collins.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed). Harper & Row.

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Digital Citizenship Skills of Students in Rambhai Barni Rajabhat University

ณิชารพา เจริญรูป¹ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล^{2*} และสุรีย์มาศ สุขกลี³
Nicharpa Jaroenroop¹ Patcharin Rujiranukul^{2*} and Sureemas Sukkasi³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศและคณะ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชั้นปีที่ 1-4 ภาคปกติ จำนวน 377 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน่ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.98 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.77 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร์้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD และ Tamhane ผลการวิจัยพบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาทางด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม 2) ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 3) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี 4) ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ 5) ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 6) ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว 7) ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และ 8) ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ เมื่อเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศและคณะ โดยรวมมีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล นักศึกษา

¹ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Program in Social Studies, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University
E-mail : nicharpa.j@rbru.ac.th

^{2*} สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Program in Social Studies, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University
E-mail : patcharin.r@rbru.ac.th

³ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Research and Develop Institute, Rambhai Barni Rajabhat University
E-mail : sukkasi14@hotmail.com

*Corresponding author

Abstract

The purposes of this research were 1) to study and 2) to compare level of digital citizenship skills of students, Rambhai Barni Rajabhat university classified by gender and faculty. The sample was 377 students of year 1-4, Rambhai Barni Rajabhat university. The sample size was determined by Yamane's .05, gaining from multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire with discrimination of 0.45 – 0.98 and reliability of 0.77. The data was analyzed using percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), statistical hypothesis test (T-test), one way analysis of variance (One-way ANOVA), and post hoc test using LSD and Tamhane methods. The results found the digital citizenship skills of students, Rambhai Barni Rajabhat university was totally at a high level (\bar{X} = 4.09, S.D. = 0.26) considering each area from higher to lower including: 1) digital empathy, 2) screen time management, 3) critical thinking, 4) cyberbullying management, 5) digital citizen identity, 6) privacy management, 7) digital footprint, and 8) cybersecurity management. The comparison of level in digital citizenship skills classified by gender and faculty was statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: Digital Citizenship Skills, Students

วันที่รับบทความ: 13 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 09 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 09 เมษายน 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ในยุคศตวรรษที่ 21 กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองของประเทศไทย โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทำให้ทั้งโลกเชื่อมโยงและสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว เปรียบเสมือนโลกไร้พรมแดน ในปัจจุบันการใช้สื่อสังคมเครือข่ายออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารกัน เป็นที่ยอมรับและนิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ปี พ.ศ. 2559 ที่ชี้ว่า กิจกรรมยอดนิยมอันดับแรกที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนิยมปฏิบัติผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้แก่ การพูดคุยผ่านสื่อสังคมเครือข่ายออนไลน์ จำนวนร้อยละ 86.8 การใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ยังผูกติดกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์เกือบตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการรับข่าวสาร ความบันเทิง หรือการซื้อขายสินค้าและบริการ และการทำธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า ส่วนใหญ่ใช้คอมพิวเตอร์ที่สถานศึกษา ร้อยละ 88.9 รองลงมาใช้ที่บ้าน/ที่พักอาศัย ร้อยละ 33.1 และใช้ที่ร้านอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 17.6 ส่วนกิจกรรมในการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเรียน ร้อยละ 89.4 รองลงมาใช้เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 81.9 และใช้เพื่อความบันเทิง ร้อยละ 64.0 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562, น. 6)

ปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่าในโลกยุคปัจจุบันนี้เด็กและเยาวชนในสังคมไทยเติบโตมาพร้อมกับอุปกรณ์ดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต ซึ่งลักษณะการสื่อสารที่รวดเร็ว อิสระ ไร้พรมแดน และโค่นล้มอำนาจของอีกฝ่าย ทักษะชีวิตใหม่ ๆ จึงต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกฝน เพื่อที่เด็กและเยาวชนไทยที่เติบโตมาในยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กาญจนา เดชสม และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564, น. 152) ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนทั้งในระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา หรือในระดับอุดมศึกษา เมื่อพิจารณาในระดับอุดมศึกษา จะพบว่านักศึกษา

ในปัจจุบันถือเป็นกลุ่มที่เกิดมาท่ามกลางเทคโนโลยีและไซเบอร์เทคโนโลยีรอบตัวในชีวิตประจำวัน ประกอบกับการพัฒนาของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีอยู่ในระดับสูง ทั้งความสามารถของอุปกรณ์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบการตลาดที่เอื้อต่อความสะดวกของผู้ใช้ โดยเฉพาะเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารที่สามารถดาวน์โหลด และอัปโหลดข้อมูลขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว คนรุ่นนี้จึงเป็นกลุ่มที่ตัดสินใจรวดเร็วทั้งการค้นหา สงต่อ และแบ่งปันข้อมูลไปยังผู้อื่น เมื่ออยากดูหรืออยากแบ่งปันข้อมูลจะต้องค้นหาและแบ่งปันได้ในทันทีทันใด จึงพึงพอใจกับการปฏิสัมพันธ์ในระดับผิวเผินที่แสวงหาข้อมูลตามที่ต้องการโดยตรงจากแหล่งข้อมูล ในขณะที่อีกด้านหนึ่งก็พึงพอใจการปฏิสัมพันธ์ในระดับมีส่วนร่วมและตัดสินใจเพื่อการติดต่อสื่อสาร แบ่งปัน แสดงความเห็นและนำเสนอเรื่องราวของตนเอง (นิคม ชัยขุนพล, 2560, น. 62)

จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาข้างต้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า พลเมืองยุคใหม่ต้องรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมออนไลน์และในชีวิตจริง โดยไม่ทำตัวเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ดังนั้นครอบครัว โรงเรียน ภาครัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องของ ครอบรวมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต (สรานนท์ อินทนนท์, 2563, น. 4) ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นจะเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอย่างมากและรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อและเกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย รวมไปถึงด้านการศึกษาที่นักการศึกษาพยายามที่จะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนใหม่มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการพัฒนาส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในยุคดังกล่าวนี้

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) คือ การเป็นพลเมืองผู้ฉลาดในการใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสม มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน สมาชิกของโลกออนไลน์ คือ ทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลกใบนี้ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม พลเมืองดิจิทัลจึงต้องเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เห็นอกเห็นใจ และเคารพผู้อื่น มีส่วนร่วมและมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนถึงการทำความเข้าใจผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อสังคม และใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวกได้ โดยทั่วไปความเป็นพลเมืองดิจิทัลต้องมี 3 ลักษณะสำคัญ คือ 1) ความรับผิดชอบต่อสังคมดิจิทัล (Digital Responsibility) 2) ความคิดสร้างสรรค์ทางดิจิทัล (Digital Creativity) และ 3) ความเป็นเจ้าของด้านดิจิทัล (Digital Entrepreneurship) และทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล หรือที่เรียกว่า DQ (Digital Intelligence Quotient) มี 8 ประการด้วยกัน คือ 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 3) ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) 4) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 5) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) 7) ทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) 8) ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) (สุวรรณณี ไวก์ และคณะ, 2564, น. 344-349)

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่มุ่งผลิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อรับใช้สังคมท้องถิ่น ซึ่งในด้านการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณินั้นได้ให้ความสำคัญและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารจัดการตลอดจนในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากนักศึกษาเป็นผู้ฉลาดในการใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสม มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ก็จะทำให้ให้นักศึกษารู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมออนไลน์และในชีวิตจริงโดยไม่ทำตัวเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน และยังสามารถสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาและท้องถิ่นได้ จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา โดยจำแนกตาม

เพศและคณะ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับมหาวิทยาลัย ตลอดจนคณะต่างๆ ได้นำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมือง ดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ และคณะ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมุ่งศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศและคณะ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งได้นำแนวคิดจากของ สุวรรณ ไวก์ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์หามีวิจารณ์ญาติที่ดี 3) ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ 4) ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว 5) ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 6) ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ 7) ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และ 8) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชั้นปีที่ 1-4 ภาคปกติ จำนวน 6,685 คน (ข้อมูลรายงานสถิตินักศึกษา ณ วันที่ 29 กันยายน 2565) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชั้นปีที่ 1-4 ภาคปกติ จำนวน 377 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน่ (Yamane, 1970, pp. 580-581) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ เพศ และคณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตัวแปรตาม คือ ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ปีการศึกษา 2565-2566

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อจำแนกตามเพศแตกต่างกัน

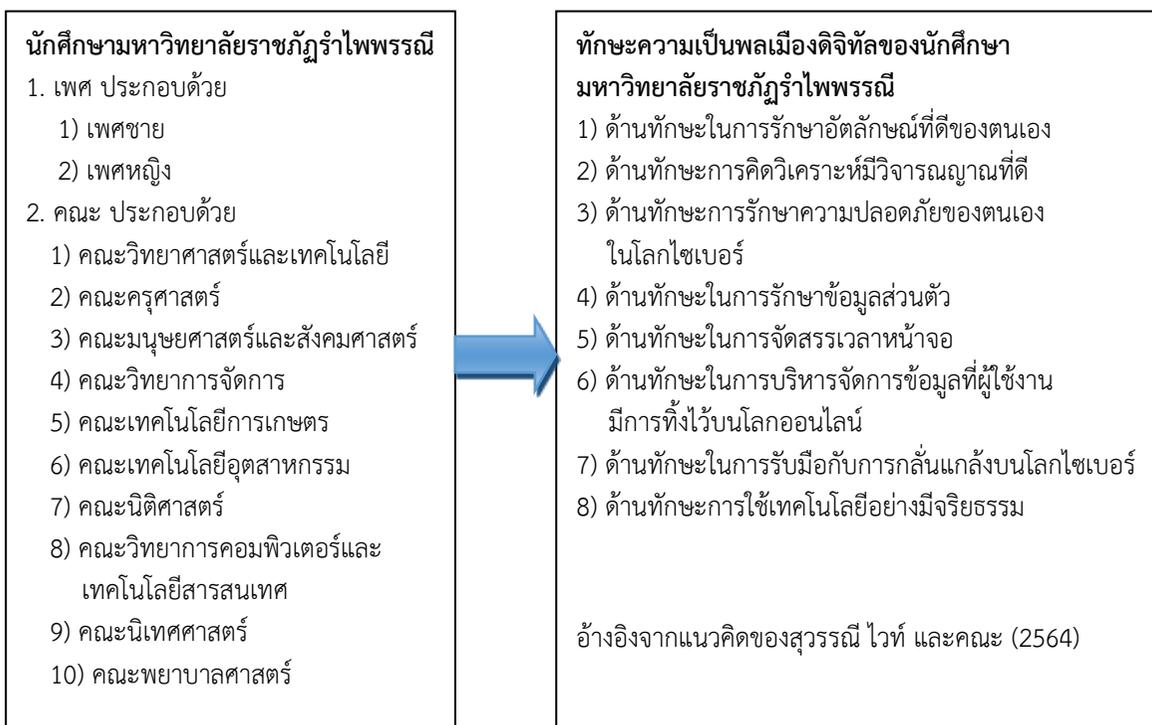
1.4.2 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อจำแนกตามคณะแตกต่างกัน

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งได้นำแนวคิดของ สุวรรณ ไวก์ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล มากำหนดเป็นกรอบแนวความคิดหลักในงานวิจัยนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชั้นปีที่ 1-4 ภาคปกติ จำนวน 6,685 คน (ข้อมูลรายงานสถิตินักศึกษา ณ วันที่ 29 กันยายน 2565) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชั้นปีที่ 1-4 ภาคปกติ จำนวน 377 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของ ยามาเน่ (Yamane, 1970, pp. 580-581) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยขั้นตอนแรกเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และต่อมาเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลาก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อศึกษาระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเอกสาร การทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด ลักษณะมีตัวเลือก มีจำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย เพศและคณะ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด ลักษณะมีตัวเลือกประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 28 ข้อ ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ตั้งแต่ข้อ 1-5 จำนวน 5 ข้อ คำถามเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี ตั้งแต่ข้อ 6-9 จำนวน 4 ข้อ คำถามเกี่ยวกับทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ตั้งแต่ข้อ 10-12 จำนวน 3 ข้อ คำถามเกี่ยวกับทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว ตั้งแต่ข้อ 13-15 จำนวน 3 ข้อ คำถามเกี่ยวกับทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ตั้งแต่ข้อ 16-18 จำนวน 3 ข้อ คำถามเกี่ยวกับทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ ตั้งแต่

ข้อ 19-21 จำนวน 3 ข้อ คำถามเกี่ยวกับทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ตั้งแต่ข้อ 22-24 จำนวน 3 ข้อ และคำถามเกี่ยวกับทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ตั้งแต่ข้อ 25-28 จำนวน 4 ข้อ

2.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล แล้วนำมาสร้างแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดจากงานวิจัยของสุวรรณ วิทย์ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นแนวในการสร้างแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม แล้วจึงไปทำการทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person's Product - Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ได้ค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.98 นำแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.77

2.4 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำหนังสือบันทึกข้อความเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังคณบดีคณะต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และแจ้งการขอประสานการเก็บข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุดและสามารถติดต่อสื่อสารกับนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2) ผู้วิจัยติดต่อประสานกับอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์นัดหมายเก็บข้อมูลกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ตามวัน-เวลาที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสะดวก เมื่อได้วัน-เวลาการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาแต่ละสาขาวิชาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาจัดทำเป็นตารางนัดหมายการเก็บข้อมูล

3) ผู้วิจัยและคณะ ประกอบด้วย ผู้ร่วมวิจัยและนักศึกษาผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในวัน-เวลา ตามตารางการนัดหมาย (ที่ได้รับการประสานจากอาจารย์ที่ปรึกษา) ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้จะเก็บกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน

4) ในแต่ละครั้งก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยทำชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงทำอธิบายคำชี้แจงและรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างฟังก่อนตอบแบบสอบถามจนสิ้นข้อสงสัย

5) ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือให้นักศึกษาตอบคำถามของการวิจัย จำนวน 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 28 ข้อ ซึ่งการตอบแบบสอบถามจะใช้เวลาประมาณ 10 นาที การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปโดยสมัครใจ โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น โดยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 377 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำกับข้อมูลจากการที่ได้มาจากเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนข้อมูลตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ทั้ง 5 ระดับ โดยเอาคะแนน

เฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด กำหนดเป็นเกณฑ์และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535, pp. 23-24)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ในส่วนของการเปรียบเทียบระดับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และจำแนกตามคณะ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีการของ LSD และ Tamhane

2.7 การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Rambhai Barni Rajabhat University Institutional Review Board) และได้รับเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ IRB-20/2566 ตั้งแต่วันที่ 19 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 19 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567

3. สรุปผลการวิจัย

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.38 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 45.62 ศึกษาอยู่ในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 2.92 คณะครุศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 23.34 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 23.34 คณะวิทยาการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 18.30 คณะเทคโนโลยีการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 5.31 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 8.49 คณะนิติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 3.98 คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 5.04 คณะนิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 6.37 และคณะพยาบาลศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 2.92

3.1 ผลการศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยรวมและรายด้าน

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	$n = 377$		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง	4.00	0.32	มาก	5
2. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์ญาณที่ดี	4.21	0.26	มาก	3
3. ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเอง ในโลกไซเบอร์	3.78	0.31	มาก	8

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	$n = 377$		ระดับ	อันดับ
	\bar{X}	S.D.		
4. ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	3.99	0.34	มาก	6
5. ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	4.22	0.41	มาก	2
6. ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงาน มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	3.95	0.34	มาก	7
7. ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้ง บนโลกไซเบอร์	4.04	0.37	มาก	4
8. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม	4.40	0.33	มาก	1
รวม	4.09	0.26	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อยเรียงลำดับดังนี้ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และลำดับสุดท้าย คือ ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านทั้ง 8 ด้าน พบว่า

ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษาปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคมออนไลน์ด้วยความเคารพ ไม่กลั่นแกล้งคุกคามทางไซเบอร์ ไม่ละเมิดสิทธิ หรืองานอื่นใดของผู้อื่นที่เผยแพร่ในแบบดิจิทัล 2) นักศึกษามีการนับถือตนเองและผู้อื่นสนับสนุนการเข้าถึงสื่อดิจิทัลและสิทธิเท่าเทียมทางดิจิทัล 3) นักศึกษารู้จักที่จะเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีวิจารณญาณที่เหมาะสม รู้จักคิดก่อนโพสต์ และคิดก่อนแชร์ และลำดับสุดท้าย คือ นักศึกษารู้จักการป้องกันตนเอง โดยดูแลตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจให้ห่างไกลจากความเสี่ยงของโรคร้ายที่เกิดจากเทคโนโลยี เช่น โรคออฟฟิศซินโดรม ความเครียด การวิตกกังวล จากการรับข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป

ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษาสืบค้นอินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ รู้ว่าเนื้อหาอะไรที่เป็นสาระและมีประโยชน์ 2) นักศึกษารู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูล 3) นักศึกษามีความเข้าใจรูปแบบการหลอกลวงต่าง ๆ ในโลกไซเบอร์ เช่น ข่าวปลอม สินค้าปลอม เว็บปลอม ภาพตัดต่อ การกระตุ้นยั่วให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น และลำดับสุดท้าย คือ นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีประโยชน์และข้อมูลที่อันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้

ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษารู้จักการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและอุปกรณ์ดิจิทัล มีการปกป้องอุปกรณ์ดิจิทัลข้อมูลที่เกิดเก็บและข้อมูลส่วนตัวไม่ให้เสียหาย สูญหาย 2) นักศึกษามีความสามารถป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีทางสื่อออนไลน์ได้ และ 3) นักศึกษามีความสามารถป้องกันข้อมูลรู้จักป้องกันข้อมูลส่วนตัวจากผู้ไม่หวังดีในโลกไซเบอร์ด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็งได้

ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษามีความสามารถในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว 2) นักศึกษารู้จักปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์ เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น และ 3) นักศึกษารู้เท่าทันภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต เช่น มัลแวร์ ไวรัสคอมพิวเตอร์ และกลลวงทางไซเบอร์

ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษาตระหนักถึงอันตรายจากการใช้เวลาหน้าจอจนเกินไป 2) นักศึกษาตระหนักถึงผลกระทบของการเสพติดสื่อดิจิทัล และ 3) นักศึกษามีความสามารถในการบริหารจัดการเวลาใช้สื่อดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุล ระหว่างโลกออนไลน์และโลกจริง

ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษามีการจัดการข้อมูลที่มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ 2) นักศึกษามีความเข้าใจว่าโลกดิจิทัลจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ และ 3) นักศึกษามีความเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากร่องรอยการกระทำต่าง ๆ ที่ผู้ใช้งานทิ้งรอยเอาไว้ในโลกออนไลน์ โขเชียลมีเดีย

ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษามีความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกกลั่นแกล้งในโลกไซเบอร์ เช่น การว่าร้าย ใส่ความ ชูทำร้าย การใช้ถ้อยคำหยาบคาย การถูกคุกคามทางเพศ 2) นักศึกษามีความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกหลอกลวงจากผู้ประสงค์ร้ายในโลกไซเบอร์ เช่น การแอบอ้างตัวตน การแบล็กเมล์ และ 3) นักศึกษามีความสามารถในการจัดการและรับมือหากถูกคุกคามกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์อย่างชาญฉลาด

ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครู เพื่อน ทั้งในโลกออนไลน์และในชีวิตจริง 2) นักศึกษาไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นจากข้อมูลออนไลน์แต่เพียงด้านเดียว และ 3) นักศึกษามีความเห็นอกเห็นใจ มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ แม้จะเป็นการสื่อสารที่ไม่ได้เห็นหน้ากันก็ตาม และลำดับสุดท้าย คือ นักศึกษาช่วยเป็นกระบอกเสียงที่ดีให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือบนโลกออนไลน์

3.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศและคณะ ปรากฏดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	ชาย		หญิง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง	4.01	0.31	3.99	0.33	.50	.62
2. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์ญาณที่ดี	4.26	0.26	4.17	0.26	3.46*	.00
3. ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเอง ในโลกไซเบอร์	3.78	0.31	3.79	0.31	.25	.80
4. ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	4.00	0.32	3.98	0.35	.57	.57
5. ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	4.27	0.40	4.18	0.41	2.20*	.03
6. ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงาน มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	3.95	0.34	3.95	0.34	.10	.92
7. ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้ง บนโลกไซเบอร์	4.07	0.36	4.02	0.37	1.32	.19

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	ชาย		หญิง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
8. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม	4.46	0.33	4.35	0.33	3.20*	.00
รวม	4.11	0.25	4.06	0.27	1.75*	.03

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อจำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจรรย์ญาณที่ดี ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม จำแนกตามเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง ส่วนด้านอื่นๆ จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามคณะ

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p
1. ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดี ของตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	9	2.53	0.28	2.88*	0.00
	ภายในกลุ่ม	367	35.94	0.10		
	รวม	376	38.48			
2. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่มีวิจรรย์ญาณที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	9	0.91	0.10	1.51	0.14
	ภายในกลุ่ม	367	24.62	0.07		
	รวม	376	25.53			
3. ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัย ของตนเองในโลกไซเบอร์	ระหว่างกลุ่ม	9	2.48	0.28	3.00*	0.00
	ภายในกลุ่ม	367	33.65	0.09		
	รวม	376	36.13			
4. ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว	ระหว่างกลุ่ม	9	2.83	0.31	2.91*	0.00
	ภายในกลุ่ม	367	39.59	0.11		
	รวม	376	42.41			
5. ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ	ระหว่างกลุ่ม	9	3.33	0.37	2.27*	0.02
	ภายในกลุ่ม	367	59.73	0.16		
	รวม	376	63.06			
6. ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	ระหว่างกลุ่ม	9	2.17	0.24	2.09*	0.03
	ภายในกลุ่ม	367	42.32	0.12		
	รวม	376	44.49			
7. ด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้ง บนโลกไซเบอร์	ระหว่างกลุ่ม	9	2.21	0.25	1.85	0.06
	ภายในกลุ่ม	367	48.67	0.13		
	รวม	376	50.88			
8. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี อย่างมีจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	9	2.52	0.28	2.66*	0.01
	ภายในกลุ่ม	367	38.72	0.11		
	รวม	376	41.24			

ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p
รวม	ระหว่างกลุ่ม	9	1.52	0.17	2.49*	0.01
	ภายในกลุ่ม	367	24.87	0.07		
	รวม	376	26.39			

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อจำแนกตามคณะ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์ญาณที่ดี และด้านทักษะในการรับมือกับกรกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ จำแนกตามคณะไม่แตกต่างกัน

เมื่อผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า มีความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีการของ LSD และ Tamhane พบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยรวมคณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศกับทุกคณะ 2) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะนิเทศศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านมีเพียง 6 ด้าน ที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่

ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง คณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศกับทุกคณะ 2) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับทุกคณะ (ยกเว้นคณะนิเทศศาสตร์)

ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ คณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศกับคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะพยาบาลศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) คณะวิทยาการจัดการกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับคณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีการเกษตร และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว คณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศกับทุกคณะ 2) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับคณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ 3) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับคณะครุศาสตร์

ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ คณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) คณะครุศาสตร์กับคณะนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับคณะวิทยาการจัดการ

ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ คณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศกับทุกคณะ (ยกเว้นคณะนิติศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์)

ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม คณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะนิเทศศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับคณะวิทยาการจัดการ และคณะครุศาสตร์

4. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยที่น่าเสนอข้างต้นเกี่ยวกับทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยรวมและรายด้านทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ 3 ลำดับแรก คือ 1) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม 2) ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 3) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์ญาณที่ดี ส่วนลำดับสุดท้ายที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะทักษะ 3 ด้านแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ นั้น อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้ให้ความสำคัญและมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้กับนักศึกษา ทั้งมิติด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ และมิติด้านจริยธรรม จึงทำให้ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีอยู่ในระดับที่ดี สอดคล้องกับที่ วรพจน วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561, น. 22) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลแบ่งออกเป็นมิติต่าง ๆ เช่น 1) มิติด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ พลเมืองดิจิทัลต้องมีความรู้ความสามารถในการเข้าถึง ใช้ สร้างสรรค์ ประเมิน สังเคราะห์ และสื่อสารข้อมูล ข่าวสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล 2) มิติด้านจริยธรรม พลเมืองดิจิทัลจะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรม พลเมืองที่ดีจะต้องรู้จักคุณค่าและจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี ต้องตระหนักถึงผลพวงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงรู้จักสิทธิและความรับผิดชอบออนไลน์ ซึ่งการจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น จะต้องมีความรู้ทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “ความรู้ดิจิทัล” (digital literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณียังมีการจัดกิจกรรมโครงการของคณะต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้และเข้าใจในความเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งไม่ได้เพียงการสอนให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตเท่านั้นแต่ยังมีรูปแบบกิจกรรมโครงการที่ทำให้นักศึกษาความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่โสภิตา วีรกุลเทวัญ (2561, น. 26) ได้กล่าวไว้ว่า การเป็นพลเมืองดิจิทัลไม่ได้หมายถึง พลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมือถือ คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ตในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ความหมายยังครอบคลุมหลากหลายมิติของชีวิต และมีพัฒนาการไปตามความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับชุดของทักษะความสามารถและความรู้ในการเท่าทัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนรวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเราด้วย สอดคล้องกับที่ฉัตรพงษ์ ชูแสงนิล (2561, น. 5) กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัลว่าเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดและปลอดภัย

จากผลการวิจัยยังพบว่า ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อคนรอบข้าง ไม่ว่าจะพ่อแม่ ครู เพื่อน ทั้งในโลกออนไลน์และในชีวิตจริง (ระดับมาก) สะท้อนให้เห็นได้ว่า เมื่อนักศึกษามีทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงแล้ว ก็จะทำให้นักศึกษาสามารถที่จะคิด แยกแยะได้ ไม่ละเลยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่มีอยู่ในชีวิตจริงด้วย จึงทำให้นักศึกษาให้ความสำคัญและมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อคนรอบข้าง ไม่ว่าจะพ่อแม่ ครู เพื่อน ทั้งในโลกออนไลน์และในชีวิตจริง ส่วนทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านทักษะในการรับมือกับกรกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ซึ่งถือเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะข้อที่ระบุว่านักศึกษามีความสามารถในการจัดการและรับมือหากถูกคุกคามกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์อย่าง

ชาญฉลาด ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทางมหาวิทยาลัยอาจต้องเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวให้กับนักศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้สูงมากขึ้น

4.2 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อจำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณที่ดี ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม จำแนกตามเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง ส่วนด้านอื่น ๆ จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันอาจมีความสนใจและมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักศึกษาเพศชายและหญิงอาจมีการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลได้ไม่เท่ากัน เมื่อจำแนกตามคณะ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ด้านทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการตั้งไวบนโลกออนไลน์ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์ญาณที่ดี และด้านทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ จำแนกตามคณะไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแต่ละคณะในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะรายวิชาที่มีความแตกต่างกัน ตลอดจนมีปรัชญา และวิสัยทัศน์ในการพัฒนานักศึกษาที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักศึกษาแต่ละคณะอาจมีการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลไม่เท่ากัน ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เพศที่แตกต่างกัน คณะที่ศึกษาต่างกัน อาจต้องการการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรนำไปสู่การพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้สูงขึ้นต่อไป

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยคณะต่างๆ ควรมีการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและรับมือหากถูกคุกคามกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์อย่างชาญฉลาดให้กับนักศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้สูงขึ้น

5.1.2 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย ในบางกิจกรรมอาจมีการพิจารณาข้อมูลพื้นฐานทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา ประกอบเพื่อการพัฒนา เช่น นักศึกษาเพศหญิงควรเสริมการพัฒนาในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์ญาณที่ดี ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เป็นต้น

5.1.3 คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ควรมีการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลเสริมเพิ่มเติมในด้านทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ด้านทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ด้านทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ด้านทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการตั้งไวบนโลกออนไลน์ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงแนวทางหรือรูปแบบกิจกรรมในการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อให้มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนานักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาต่อไป

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีงบประมาณ 2566 สัญญาเลขที่ 2201/2566 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

7. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา เดชสม, และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาความเปนพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 31(1), 151-163.
- ฉัตรพงษ์ ชูแสงนิล. (2561). *ยุคแห่งพลเมืองดิจิทัล*. คลังความรู้ SciMath. <https://www.scimath.org/article-technology/item>
- นิคม ชัยขุนพล. (2560). ลักษณะปฏิสัมพันธ์การสื่อสารจากพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมเครือข่ายออนไลน์ของคนไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 27(2), 55-65.
- บุญชม ศรีสะอาด, และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม*, 3(1), 23-34.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สรานนท์ อินทนนท์. (2563). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ: Digital Intelligence)*. มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *การใช้ไอซีทีของเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 4)*. มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน.
- สุวรรณี ไหว้, สุวัฒน์ รักขันโท, และสิริวัฒน์ ศรีเครือดง. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 339-355.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). *เท่าทันสื่อ: อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล*. สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essential of psychological testing* (5th ed). Harper Collins.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed). Harper & Row.

การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่น
ในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา
Online Counseling of Technical Eclecticism to Enhance
Coping Flexibility with Covid-19 Pandemic
For High School Students in Chachoengsao Province

สุวัชรพร สวयरอม^{1*} ดรรณภพ เพียรจัด² และวารภรณ์ สินถาวร³
Suwatcharaporn Suayarom^{1*} Darunbhop Pianjud² and Waraporn Sinthaworn³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี และเพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 462 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 และโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 2) โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี จำนวน 8 ครั้ง ได้แก่ ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ การรักษาสัมพันธภาพและสำรวจมุมมองการเผชิญปัญหา การเปลี่ยนแปลง การเผชิญปัญหา ความสามารถในการสร้างกลยุทธ์ในการเผชิญปัญหา การคัตสรรวิธีการเผชิญปัญหา เส้นทางการเผชิญปัญหาที่หลากหลาย ทางเลือกใหม่ในการเผชิญปัญหา และการยุติการให้การปรึกษา และ 3) ผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลมีความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิง

^{1*} ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

Department of Psychology and Guidance, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail : suwatcharaporn@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

Department of Educational Technology, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail : darunbhop@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

Department of Educational Technology, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail : kaekwn@hotmail.com

*Corresponding author

คัดสรรเทคนิควิธีในระยะเวลาหลังการทดลองและระยะติดตามผลความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การปรึกษาออนไลน์ ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา การปรึกษาเชิงบูรณาการเชิงคัดสรรเทคนิควิธี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study coping flexibility during the COVID-19 pandemic; 2) to develop an online counseling program based on technical eclecticism; and 3) to examine the results of using this program. The first sample group consisted of 462 students in grades 10-12, Chachoengsao province; while the second sample group consisted of 30 students in the same grades and province. The statistical methods were mean, standard deviation, and two-way repeated measures ANOVA. The research findings were as follows: 1) The coping flexibility among high school students during the COVID-19 pandemic was generally high, with a mean score of 3.90; 2) The online counseling program based on technical eclecticism consists of 8 sessions covering orientation and relationship building, maintaining relationships, exploring, changing, generating problem-solving, selecting problem-solving, exploring problem-solving paths, considering new problem-solving options, and termination of counseling; and 3) The results of using the online counseling program based on technical eclecticism indicated that students receiving the program exhibited significantly higher coping flexibility compared to the control group, with statistical significance at .01 level. Students receiving the online counseling program based on technical eclecticism have significantly showed higher during the COVID-19 pandemic in the post-experimental and follow-up periods compared to the pre-experimental period, with statistical significance at .01 level.

Keyword: Online Counseling, Coping Flexibility, Integrative Counseling Technical Eclecticism.

วันที่รับบทความ: 04 มกราคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 17 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 17 เมษายน 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อคนทั้งโลก ทั้งในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความเครียด ซึ่งอาจนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายได้ (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2563) จากการสำรวจองค์การยูนิเซฟได้ทำการสำรวจมุ่งศึกษาผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อ เด็กและเยาวชนในประเทศไทย พบว่า เยาวชนมีความเครียด วิตกกังวล และเบื่อหน่าย รู้สึกกังวลด้านการเรียน การสอบและโอกาสในการศึกษาต่อ เนื่องจากการปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลานาน นอกจากนี้รู้สึกกังวลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผลสำรวจนี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าวิกฤตครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อเยาวชน โดยต่างมีความเครียด ความกลัวและวิตกกังวลไม่ต่างจากผู้ใหญ่ (United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], 2020) ดังนั้นการแพร่ระบาดใหญ่ทั่วโลกนี้ส่งผลกระทบต่อทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่เป็นกลุ่มที่อยู่ในภาวะเปราะบาง

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทำให้เกิดปัญหาการปรับตัว ความเครียด และภาวะซึมเศร้าได้ง่าย จะหมกมุ่นครุ่นคิด ไม่สนใจสิ่งรอบตัว ขาดสมาธิ ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตในระยะยาว

ผลกระทบดังกล่าว เมื่อนักเรียนเผชิญกับความเครียดที่เกิดขึ้นในระดับสูง และต่อเนื่องเป็นเวลานาน นักเรียนจะไม่สามารถเผชิญความเครียดได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากความเครียดที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ถึงแม้จะมีสาเหตุเดียวกัน แต่การตอบสนองต่อความเครียดทั้งทางร่างกายและจิตใจอาจแตกต่างกัน รวมไปถึงการเลือกวิธีในการเผชิญกับความเครียด หากนักเรียนเลือกวิธีที่ไม่เหมาะสมก็ไม่สามารถเผชิญปัญหาได้สำเร็จ (สุภาภรณ์ ทนเถื่อน, 2553) นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ ขาดความเชี่ยวชาญในการรับมือกับปัญหาในหลายด้าน จึงเป็นเหตุทำให้เกิดการพลั้งพลาดได้ง่าย และนักเรียนจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบซ้ำเดิมทำให้ผลลัพธ์ของการแก้ไขปัญหาไม่มีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า การเผชิญปัญหาเพียงอย่างเดียวมักจะมีข้อจำกัด เนื่องจากพฤติกรรมการเผชิญปัญหาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา หรือเปลี่ยนไปตามความต้องการของสถานการณ์ที่ตึงเครียด (Cheng et al., 2014; Kato, 2020) หากนักเรียนมีการเผชิญปัญหาในหลากหลายวิธีการจะทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา (Coping Flexibility) เป็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การเผชิญปัญหาของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานการณ์ที่ตึงเครียดต่างๆ (Kato, 2020) ดังนั้น เมื่อมีการตอบสนองต่อความเครียดทางจิตใจและร่างกายแล้วความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาที่มากขึ้นย่อมสร้างผลลัพธ์ที่ปรับเปลี่ยนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหายังรวมไปถึงความสามารถในการละทิ้งหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การเผชิญปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ และทำการค้นหากลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อเป็นทางเลือกเมื่อเผชิญกับความเครียดต่างๆที่เกิดขึ้น (Cheng et al., 2014) กระบวนการความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้น บุคคลจะมีการวางแผนโดยเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์ที่ตึงเครียด จากนั้นดำเนินการตามแผนหรือการคัดเลือก และมีการตรวจสอบประสิทธิภาพของกลยุทธ์ที่เลือกใช้ โดยใช้การคิดแบบไตร่ตรอง รวมไปถึงมีการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ในการเผชิญปัญหาต่อสถานการณ์ที่เผชิญหน้า โดยบุคคลจะใช้การคิดที่มีแบบแผนขั้นตอน และสามารถที่จะเลือกปรับเปลี่ยนการเผชิญปัญหาให้เป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเองได้

แนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาที่พบว่ามีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับคือ การปรึกษาเชิงจิตวิทยา เนื่องจากสามารถช่วยส่งเสริมให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาของตนเอง ด้วยกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลเกิดความกระจ่างในตนเอง เข้าใจตนเอง เกิดการยอมรับ และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาและระดับความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาของนักเรียน เนื่องจากยังไม่พบว่ามีการศึกษาในบริบทสังคมไทย นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการพัฒนาและศึกษาโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจะเกิดประโยชน์ทั้งนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปปรับใช้ในการเผชิญปัญหาท่ามกลางสภาวะวิกฤตของการระบาดของโรค COVID-19 เกิดภูมิคุ้มกันทางสุขภาพใจและกาย สามารถที่จะลดแนวโน้มการเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3.2 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

ประชากรของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10,762 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กลุ่มสารสนเทศ, 2565)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 385 คน และเพื่อให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมและป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 20 ได้จำนวนทั้งสิ้น 462 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ คือ เก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ธันวาคม 2564 ถึงเดือนธันวาคม 2565

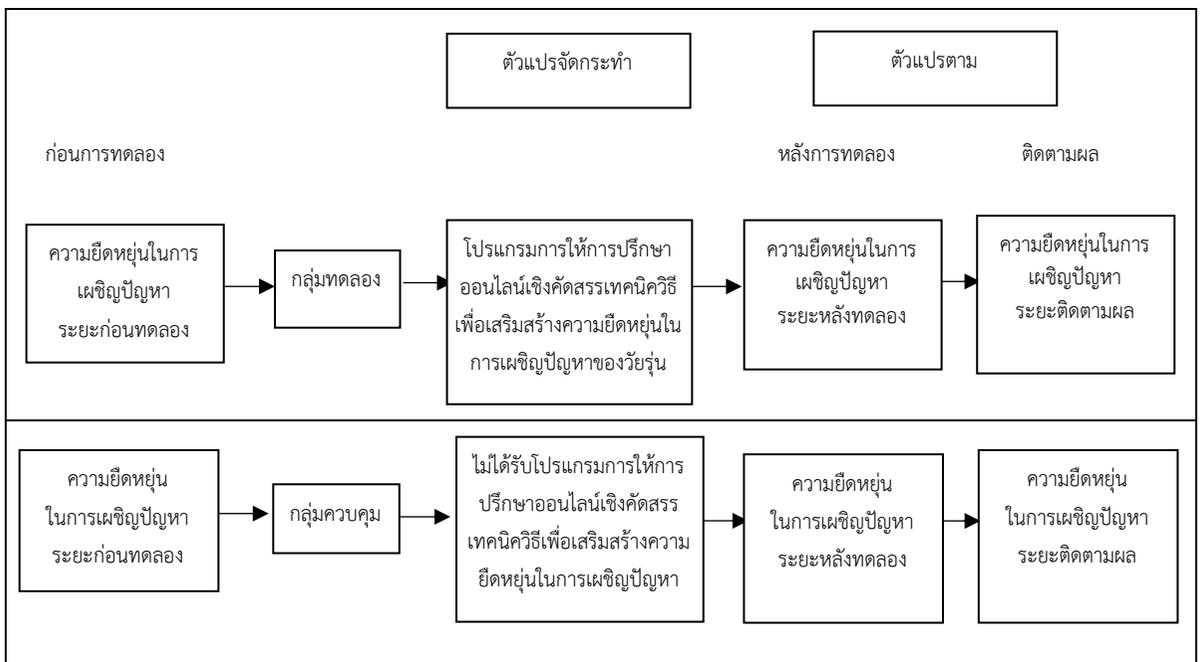
1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

1.4.2 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การปรึกษาออนไลน์เชิงคังสรรเทคนิควีธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้แบ่งกรอบแนวคิดออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10,762 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กลุ่มสารสนเทศ, 2565)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้สูตรการคำนวณของยามานะ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 385 คน และเพื่อให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมและป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 20 ได้จำนวนทั้งสิ้น 462 คน

เครื่องมือการวิจัย

แบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19

การสร้างและหาคุณภาพของแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา, วัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา, เครื่องมือวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา

2. ดำเนินการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus group interview) เกี่ยวกับบริบท ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 กับนักจิตวิทยา 3 ท่าน และครูที่ปรึกษาที่อยู่ภายในโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน

3. ดำเนินการสร้างแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในรูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 15 ข้อ โดยพัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ตามแนวคิดของ Kato (2020) จำนวน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 ด้านการเปลี่ยนแปลงการเผชิญปัญหา (Abandonment Coping)

3.2 ด้านการเผชิญปัญหาใหม่ (Re-coping)

3.3 ด้านการเผชิญปัญหาที่หลากหลาย (Meta-coping)

4. ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) ที่ผ่านเกณฑ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8-1.00 มีจำนวน 12 ข้อ และมีข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 ข้อ

5. นำแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน พบว่า แบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .330-.736 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.859 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

6. จัดทำแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ฉบับสมบูรณ์ เพื่อเตรียมเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 462 คน

7. นำผลการทำแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของกลุ่มตัวอย่าง มาพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis) พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างองค์ประกอบความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 หลังจากที่ได้

ดำเนินการปรับแก้ (Adjust Model) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าดัชนีความกลมกลืนดังนี้ $\chi^2 = 63.31$, $df = 35$, $p\text{-value} = .00000$, $\chi^2 / df = 1.80$, $RMSEA = .042$, $RMR = .022$, $SRMR = .026$, $CFI = 1.00$, $GFI = .98$, $AGFI = .95$, $CN = 414.42$

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานโรงเรียนและทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยขอให้ผู้ประสานงานนำเอกสารแนบที่มี Link และ QR Code ของแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 462 คน ตามเกณฑ์คัดเข้า และดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง โดยในการตอบแบบวัดจะไม่ระบุตัวตนของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการตัดสินใจ มีสิทธิ์ที่จะหยุดตอบคำถามเมื่อใดก็ได้หากรู้สึกไม่สบายใจ โดยที่จะไม่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนและสิทธิประการใด ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างจะพึงได้รับต่อไป
3. ผู้วิจัยศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 103)

- 4.51 – 5.00 หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51 – 4.50 หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับมาก
- 2.51 – 3.50 หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51 – 2.50 หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.50 หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควีซีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควีซีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

การพัฒนาและการหาคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

1. ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการให้การปรึกษาเชิงคัตสรรเทคนิควีซี, ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา และเครื่องมือในการพัฒนาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา
2. ดำเนินการพิจารณาเทคนิคการปรึกษาจากทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา ทฤษฎีเผชิญความจริง ทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม และทฤษฎีพฤติกรรมนิยที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการพัฒนาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19
3. สร้างโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควีซี โดยพัฒนาจากองค์ประกอบความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาตามแนวคิดของ Kato (2020) จำนวน 8 ครั้ง ในแต่ละครั้งใช้เวลา 60-90 นาที ได้แก่ 1) ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ 2) การรักษาสัมพันธภาพและสำรวจมุมมองการเผชิญปัญหา 3) การเปลี่ยนแปลงการเผชิญปัญหา 4) ความสามารถในการสร้างกลยุทธ์ในการเผชิญปัญหา 5) การคัตสรรวิธีการเผชิญปัญหา 6) เส้นทางการเผชิญปัญหาที่หลากหลาย 7) ทางเลือกใหม่ในการเผชิญปัญหา และ 8) การยุติการให้การปรึกษา

4. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของโปรแกรมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาถึงความสอดคล้องเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์การเลือกใช้ทฤษฎีเทคนิค กระบวนการและขั้นตอนการศึกษา วิธิดำเนินการ พบว่า มีประเด็นสำคัญในการปรับปรุงคือ ควรปรับเนื้อหาให้กระชับสอดคล้องกับเวลา ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน พบประเด็นที่ต้องปรับแก้ไข คือ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพ และควรอยู่ในสถานที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตชัดเจน

6. จัดทำโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีฉบับสมบูรณ์

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10,762 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กลุ่มสารสนเทศ, 2565)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ดำเนินการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 1 โรงเรียน และใช้โปรแกรม G*Power (Faul et al., 2007) กำหนดค่า Effect size ที่ 0.5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 24 คน เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 30 คน โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม เท่า ๆ กัน กลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งได้มาจากขั้นตอนที่ 1

2. โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งได้มาจากขั้นตอนที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 3

1. ดำเนินการติดต่อประสานงานโรงเรียนและทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการทำวิจัย

2. ประชาสัมพันธ์การรับสมัครกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเลือก และติดต่อกลับนักเรียนที่มาสมัครที่ผ่านเกณฑ์เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย

3. สุ่มนักเรียนเข้ากลุ่มโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) 4 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะก่อนการทดลอง โดยนักเรียนทำแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 เพื่อเก็บรวบรวมคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

3.2 ระยะทดลอง ให้นักเรียนกลุ่มทดลองใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี จำนวน 8 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 60-90 นาที

3.3 ระยะหลังการทดลอง หลังดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นให้นักเรียนทำแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรวบรวมคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.4 ระยะการติดตามผล หลังผ่านการทดลองไปแล้ว 2 สัปดาห์ ให้นักเรียนทำแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรวบรวมคะแนนระยะติดตามผล (Follow Up)

4. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและดำเนินการสรุปผล อภิปรายผลการวิจัย โดยข้อมูลต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และการนำเสนอข้อมูลจะเป็นในภาพรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบมีการวัดซ้ำแบบสองทาง (Two-Way Multivariate of Variance Repeated Measurement, MANOVA)

การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างตามระเบียบสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา กระทรวงสาธารณสุขด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามรหัสโครงการวิจัย PH_CCO_REC 024/2565 ผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2565

3. สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.1 ผลการศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

3.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 462 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 408 คน คิดเป็นร้อยละ 88.30 อายุมากกว่าหรือเท่ากับ 16 ปี จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 74.70 เกรดเฉลี่ยสะสมระหว่าง 3.50 - 4.00 จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 46.32 สถานภาพของบิดามารดาอยู่ด้วยกัน จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 70.30

3.1.2 ผลการศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา (n=462)

ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา	M	SD	ความหมาย
ด้านการเปลี่ยนแปลงการเผชิญปัญหา (ABCP)	3.91	.85	มาก
ด้านการเผชิญปัญหาใหม่ (RECP)	4.03	.73	มาก
ด้านการเผชิญปัญหาที่หลากหลาย (MTCP)	3.76	.75	มาก
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	3.90	.67	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมาก ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการเผชิญปัญหาใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 รองลงมาได้แก่ ด้านการเปลี่ยนแปลงการเผชิญปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และด้านการเผชิญปัญหาที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75

3.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธี โดยใช้การบูรณาการเชิงคัดสรรเทคนิควิธี (Technical Eclecticism) ดังนี้

3.2.1 เทคนิคจากทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น (Solution-Focused Brief Therapy: SFBT) เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพแบบร่วมมือ (Formation of collaborative relationship) เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Therapist feedback to client) คำถามเพื่อเปลี่ยนมุมมอง (Reframing) และเทคนิคคำถามบอกระดับ (Scaling Question)

3.2.2 เทคนิคการปรึกษาทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavioral Therapy) ได้แก่ เทคนิคการสำรวจตัวเอง (Self-observation) เทคนิคการบอกอารมณ์ตนเอง (Identifying moods) และเทคนิคการตรวจสอบความคิดเชิงลบ (Checklist of negative thoughts)

3.2.3 เทคนิคทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม (Rational emotive behavior therapy) ได้แก่ เทคนิคการจินตนาการแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ (Rational emotive imagery)

3.2.4 เทคนิคทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Therapy) ได้แก่เทคนิค WDEP และเทคนิคคำถามทางเลือก (Choice Questions)

3.2.5 เทคนิคทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) ได้แก่ เทคนิคการมอบหมายการบ้าน (Assign homework) และเทคนิคการเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement)

ผู้วิจัยออกแบบโปรแกรมการให้การปรึกษา จำนวน 8 ครั้ง ในแต่ละครั้งใช้เวลา 60-90 นาที โดยใช้การโทรแบบเห็นหน้า (VDO Conference) ผ่านโปรแกรม Zoom โดยมีหัวข้อในการปรึกษาดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ เพื่อสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษาและเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการปรึกษา รูปแบบ วิธีการ และข้อตกลงในการให้การปรึกษา ระยะเวลาที่ต้องเข้ารับการปรึกษา ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการปรึกษา โดยเลือกใช้เทคนิคการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ได้แก่ เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพแบบข่วมมือ (Formation of a collaborative relationship)

ครั้งที่ 2 การรักษาสัมพันธภาพและสำรวจมุมมองการเผชิญปัญหา เพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา และเพื่อสำรวจมุมมองของผู้รับการปรึกษาในการเผชิญปัญหาช่วงการระบาดของโควิด 19 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการปรึกษาทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา ได้แก่ เทคนิคการสำรวจตัวเอง (Self-observation) และเทคนิคการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ได้แก่ เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Therapist feedback to client)

ครั้งที่ 3 การเปลี่ยนแปลงการเผชิญปัญหา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาประเมินอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระหว่างการเผชิญปัญหาช่วงการระบาดของโควิด 19 และเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาปรับอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นให้มีความสมเหตุสมผล ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการปรึกษาทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา ได้แก่ เทคนิคการบอกอารมณ์ตนเอง (Identifying moods) และเทคนิคทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม ได้แก่ เทคนิคการจินตนาการแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์

ครั้งที่ 4 ความสามารถในการสร้างกลยุทธ์ในการเผชิญปัญหา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจความคิดเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการเผชิญปัญหาในช่วงการระบาดของโควิด 19 และเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาปรับเปลี่ยนมุมมองในการละทิ้งการเผชิญปัญหาในเชิงลบ ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา ได้แก่ เทคนิคการตรวจสอบความคิดเชิงลบ (Checklist of negative thoughts) และเทคนิคทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ได้แก่ คำถามเพื่อเปลี่ยนมุมมอง (Reframing)

ครั้งที่ 5 การคัดสรรวิธีการเผชิญปัญหา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาค้นหาวิธีการที่นำไปสู่การเผชิญปัญหาในแบบใหม่ในช่วงการระบาดของโควิด 19 และเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาการประเมินความเหมาะสมวิธีการเผชิญปัญหาในแบบใหม่ในช่วงการระบาดของโควิด 19 ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Therapy) ได้แก่ เทคนิค WDEP

ครั้งที่ 6 เส้นทางเผชิญปัญหาที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาคัดเลือกวิธีการเผชิญปัญหาแบบใหม่ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาวางแผนวิธีการเผชิญปัญหาแบบใหม่ในช่วงการระบาดของโควิด 19 ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Therapy) ได้แก่ เทคนิคคำถามทางเลือก (Choice Questions) เทคนิค WDEP และเทคนิคทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ได้แก่ เทคนิคการมอบหมายการบ้าน (Assign homework)

ครั้งที่ 7 ทางเลือกใหม่ในการเผชิญปัญหา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความมั่นใจที่จะเผชิญปัญหาใหม่ในช่วงการระบาดของโควิด-19 และเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ได้แก่ เทคนิคคำถามบอกระดับ (Scaling) และเทคนิคการให้การปรึกษาทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ได้แก่ เทคนิคการเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement)

ครั้งที่ 8 การยุติการให้การปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาสามารถนำความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาไปประยุกต์ใช้ในช่วงการระบาดของโควิด-19 และเพื่อยุติการให้การปรึกษา ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ได้แก่ เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพแบบร่วมมือ (Formation of a collaborative relationship) และเทคนิคการให้การปรึกษาทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ได้แก่ เทคนิคการเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement)

ผลการหาคุณภาพเครื่องมือโดยผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ควรปรับเนื้อหาให้กระชับสอดคล้องกับเวลาในครั้งที่ 5 และ 6 หลังจากที่ผู้วิจัยนำโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า จะต้องควรคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้เทคนิคและปรับเวลาให้เหมาะสมตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เนื่องจากเทคนิค WDEP ใช้เวลาค่อนข้างมากในการให้นักเรียนได้ค้นหาความต้องการรวมไปถึงการวางแผนเพื่อหาแนวทางในการเผชิญปัญหาใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับกระบวนการปรึกษาและทำกิจกรรมให้กระชับมากขึ้น เพื่อให้เกิดคุณภาพในการนำโปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทราไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา (CFS) ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล

ช่วงเวลา การวัด	ค่าเฉลี่ย				F	เปรียบเทียบรายคู่
	กลุ่มทดลอง (n=15)		กลุ่มควบคุม (n=15)			
	M	SD	M	SD		
ก่อน	1.21	.31	1.25	.28	2.051	-
หลัง	4.31	.40	1.21	.20	1530.573**	ทดลอง > ควบคุม
ติดตามผล	4.10	.31	1.11	.18	3857.317**	ทดลอง > ควบคุม
F	2221.567**		4.861**			
เปรียบเทียบรายคู่	หลัง > ก่อน		ก่อน > ติดตาม			
	ติดตาม > ก่อน		หลัง > ติดตามผล			
	หลัง > ติดตาม					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัตสรรเทคนิควิธี มีคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ส่วนในนักเรียนวัยรุ่นไทยกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในระยะหลังการทดลองเท่ากับ 1.32 จะเห็นได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นไทยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีมีคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ในระยะก่อนการทดลองเท่ากับ 1.26 ระยะหลังการทดลองเท่ากับ 4.35 และในระยะติดตามผลเท่ากับ 4.19 จะเห็นได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นไทยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. อภิปรายผล

4.1 ผลการศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการเปลี่ยนแปลงการเผชิญปัญหา ด้านการเผชิญปัญหาใหม่ และด้านการเผชิญปัญหาที่หลากหลาย และมีคุณภาพที่สามารถเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Basinska et al. (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบสอบถามความยืดหยุ่นในการรับมือกับความเครียด พบว่า องค์ประกอบของความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ด้านความสามารถในการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การเผชิญปัญหา และ Freire et al. (2018) พบว่า องค์ประกอบของความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาประกอบด้วย การประเมินใหม่ในเชิงบวกการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมและการวางแผนกลยุทธ์ในรูปแบบใหม่

4.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัยใช้การบูรณาการเชิงคัดสรรเทคนิควิธี เนื่องจากการผสมผสานเทคนิคจะช่วยให้สามารถเลือกวิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุดสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นการใช้เทคนิคที่หลากหลายโดยไม่ถูกปิดกั้นจากแนวคิดหลักของทฤษฎี ปัจจุบันร่วมเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญต่อผลลัพธ์ของกระบวนการให้การปรึกษาที่ต่างจากการใช้เพียงแค่วิธีเดียว (Corey, 2012) ผู้วิจัยจึงคัดสรรเทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่มีความเหมาะสมและครอบคลุมการพัฒนาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 ให้ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยเลือกเทคนิคจากทฤษฎีการปรึกษาจำนวน 5 ทฤษฎีที่จะช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา เนื่องมาจากนำจุดเด่นของแต่ละเทคนิคมาพัฒนาและช่วยเหลือผู้รับการปรึกษาได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธธรา ยาประเสริฐ (2564) ที่ทำการพัฒนานวัตกรรมการปรึกษาเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์เชิงบวกในการเผชิญปัญหาการถูกรังแกบนโลกโซเชียลของนักเรียนวัยรุ่นไทย โดยใช้การบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคโดยใช้นวัตกรรมการปรึกษาเชิงบูรณาการผ่านไลน์แอปพลิเคชัน ดำเนินการให้การปรึกษาจำนวน 10 ครั้ง ในแต่ละครั้งใช้เวลา 60-90 นาที พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีกลยุทธ์เชิงบวกในการเผชิญปัญหาการถูกรังแกบนโลกโซเชียลในระยะหลังการทดลองเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยเลือกใช้การปรึกษาออนไลน์ (Online Counseling) ผ่านโปรแกรม Zoom ที่มีข้อดีคือ สมาชิกกลุ่มสามารถเชื่อมต่อกันจากกระยะไกลได้ ดังที่ กนกวรรณ วิงมณี และศิวภรณ์ สองแสน (2564) ที่ได้ศึกษาโปรแกรมการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์เพื่อการปรับตัวทางสังคมภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า โปรแกรมการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทำให้นักศึกษาที่มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลการศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุม รวมถึงกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในระยะหลังการทดลองและติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการปรึกษากลุ่มที่ถือเป็นกระบวนการเชิงจิตวิทยาที่ใช้ในการป้องกันหรือบรรเทา

ปัญหาในกลุ่มคนที่มีประสิทธิภาพ การที่นักเรียนสามารถวางแผนการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับตนเองโดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มที่ช่วยกันค้นหาแนวทางที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนตระหนักและเห็นถึงวิธีการและเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัย Galatzer-Levy et al. (2012) ที่ศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา เหตุการณ์ที่อาจกระทบกระเทือนชีวิตและความยืดหยุ่นทางจิตใจ พบว่า การเผชิญปัญหาที่ยืดหยุ่นช่วยในการปรับตัวของนักเรียนให้ดีขึ้น ผู้วิจัยสำรวจมุมมองของสมาชิกกลุ่มในประเด็นที่เป็นอุปสรรคในช่วงการระบาดของ โควิด 19 พบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่พูดคุยถึงประเด็นเกี่ยวกับการเรียน เนื่องจากการปรับตัวไม่ได้ เรียนไม่ทันเพื่อน เวลาไม่เข้าใจจะถามครูได้ยาก บางส่วนในการปรึกษากลุ่มผู้วิจัยได้ใช้ เทคนิคการตรวจสอบความคิดเชิงลบจากทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา เพื่อตรวจสอบและสำรวจความคิดเชิงลบที่เกิดขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความกังวล กลัวเรียนไม่ทัน คะแนนไม่ดีและเข้าคณะที่ต้องการไม่ได้ แสดงให้เห็นถึงความกังวลที่เกิดขึ้นค่อนข้างชัดเจนกับสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคจากทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น คือเทคนิคคำถามเพื่อเปลี่ยนมุมมอง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มละทิ้งความคิดและการเผชิญปัญหาในเชิงลบ โดยตรวจสอบถึงการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมามีได้ผลหรือไม่อย่างไร พบว่า นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนความคิดเชิงลบให้เป็นเชิงบวกได้ โดยบางส่วนกล่าวว่า เคยอยู่เฉยๆ ไม่ได้แก้ปัญหาอะไรให้เพราะคิดว่ามันยากในการแก้ไข บางส่วนแก้ปัญหาโดยการหยุดเรียน และพบว่าปัญหาไม่ได้หายไปกลับส่งผลทำให้เกิดผลเสีย กับตนเองมากกว่าเดิม หลังจากได้ปรับเปลี่ยนมุมมองพบว่า นักเรียนเปลี่ยนความคิดใหม่โดยส่วนใหญ่กล่าวว่า ถ้ามีเรื่องการเรียนที่สงสัยจะไลน์สอบถามครู พยายามถามงานจากเพื่อนว่าครูส่งอะไร หากไม่เข้าใจตรงไหนจะไลน์ไปถามครูโดยตรง โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐฉมิ สรพีพัฒน์เจริญ (2558) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของนิสิตที่รับการปรึกษาออนไลน์ตามแนวทฤษฎีการปรึกษาแบบเน้นทางออก พบว่า การปรึกษากลุ่มโดยใช้เทคนิคการปรึกษาจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดความมุ่งมั่น และมีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคทางการเรียน และทำให้ตนเองเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1.1 แบบวัดความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-มีความเจาะจงเฉพาะในสถานการณ์โควิด-19 หากจะนำไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างอื่นหรือในบริบทสถานการณ์คล้ายคลึงกัน ควรมีการปรับปรุงพัฒนาก่อนที่จะนำไปใช้งาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการวัดได้ตรงกับบริบทที่ต้องการศึกษา

5.1.2 โปรแกรมการให้การปรึกษาออนไลน์เชิงคัดสรรเทคนิควิธีเป็นโปรแกรมที่ใช้การผสมผสานทางเทคนิคเชิงจิตวิทยาการปรึกษาจากแนวคิดต่าง ๆ มาปรับใช้ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือผู้รับการปรึกษาได้อย่างตรงจุด ดังนั้น ผู้ที่จะนำโปรแกรมไปใช้งานควรมีความรู้ทางจิตวิทยาการปรึกษา เนื่องจากต้องใช้ทักษะและเทคนิคที่มีความเฉพาะเจาะจง อาศัยประสบการณ์ และความชำนาญในการให้การปรึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์และองค์ความรู้ที่ถูกต้อง

5.1.3 การนำเครื่องมือไปใช้ในเชิงวิชาการทางการศึกษา หรือนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงการปรับเนื้อหากิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับบุคคลที่จะนำไปใช้

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 หรือในสถานการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มตัวอย่างช่วงวัยอื่นๆ เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษา นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย กลุ่มวัยทำงาน เป็นต้น

5.2.2 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมที่มีการศึกษาตัวแปรต้นอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาในสถานการณ์โควิด-19 หรือในสถานการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน เช่น การพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างเสริมทักษะการเผชิญปัญหาในภาวะวิกฤติ หรือการให้ความรู้การปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์อย่างครอบคลุม

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2564

7. เอกสารอ้างอิง

- กนกรวรรณ วังมณี, และศิววรรณ สองแสน. (2564). โปรแกรมการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลแบบออนไลน์เพื่อการปรับตัวทางสังคมภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 32(2), 29-42.
- ณัฐวุฒิ สรพิพัฒน์เจริญ. (2558). การปรับตัวของนิสิตที่รับการปรึกษาออนไลน์ตามแนวทฤษฎีการปรึกษาแบบเน้นทางออกระยะสั้น. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 13(1), 79-93.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาสน์.
- พัทธ์ธรา ยาประเสริฐ. (2564). *นวัตกรรมการศึกษาเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์เชิงบวกในการเผชิญปัญหาการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนวัยรุ่นไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
<https://webopac.lib.buu.ac.th/catalog/BibItem.aspx?BibID=b00335141>
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2563). การดำเนินงานสุขภาพจิตภายใต้วิกฤตโควิด 19 ของประเทศไทย. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 28(4), 280-291.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กลุ่มสารสนเทศ. (2565). *ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล*. <https://portal.boppobec.info/obec65/restpublicstat/report>
- สุภาภัทร ทนเถื่อน. (2553). *การศึกษาคำความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. https://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/1121/1/Supapat_T.pdf
- Basinska, M. A., Kruczek, A., Borzyszkowska, A., Góralaska, K., Grankowska, I., & Sottys, M. (2021). Flexibility in coping with stress questionnaire: Structure and psychometric properties. *Current Issues in Personality Psychology*, 9(2), 179-194.
- Cheng, C., Lau, H. P. B., & Chan, M. P. S. (2014). Coping flexibility and psychological adjustment to stressful life changes: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 140(6), 1582-1607.
- Corey, G. (2012). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (9th ed.). Brooks-Cole.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G* Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191.
- Freire, P., Macedo, D., Koike, D., Oliveira, A., & Freire, A. M. A. (2018). *Teachers as cultural workers: Letters to those who dare teach*. Routledge.
- Galatzer-Levy, I. R., Burton, C. L., & Bonanno, G. A. (2012). Coping flexibility, potentially traumatic life events, and resilience: A prospective study of college student adjustment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 31(6), 542-563.
- Kato, T. (2020). Examination of the coping flexibility hypothesis using the coping flexibility scale-revised. *Frontiers in Psychology*, 11, 561731.
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2020). *8 in 10 youth worried about their family income due to COVID-19*. UNICEF. <https://www.unicef.org/thailand/press-releases/8-10-youth-worried-about-their-family-income-due-covid-19>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed). Harper & Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน

Factors Influencing the Export Demand of Mangosteen from Thailand to China

ธนดล สุนันตะ¹ เฉลิมพล จตุพร^{2*} และวสุ สุวรรณวิหค³
Thanadon Sunanta¹ Chalermpon Jatuporn^{2*} and Vasu Suvanvihok³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบของอนุกรมเวลารายไตรมาส เริ่มตั้งแต่ ไตรมาส 1 ปี พ.ศ. 2554 ถึง ไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2565 รวมทั้งสิ้น 48 ข้อมูล กำหนดให้ตัวแปรตามคืออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน และตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) รายได้ประชากรในประเทศจีน (2) ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน (3) ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) (4) ราคามังคุดในประเทศไทย (5) อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/หยวน) (6) ราคาน้ำมันดิบ (7) แนวโน้มการบริโภคมังคุดในประเทศจีน และ (8) ช่วงเวลาในการบริโภคมังคุดรายไตรมาส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยพหุคูณแบบลดรูปตัวแปรภายใต้ฟังก์ชันลอการิทึม

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนเชิงบวก ได้แก่ รายได้ประชากรในประเทศจีน และช่วงเวลาในการบริโภคมังคุดรายไตรมาส ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนเชิงลบ ได้แก่ ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) ทั้งนี้ แบบจำลองดังกล่าวสามารถทำนายอุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนได้ร้อยละ 80.7

คำสำคัญ : การส่งออกมังคุด ผลไม้เมืองร้อน สินค้าเกษตร

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University
E-mail : palmz.sunanta@gmail.com

^{2*} สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University
E-mail : Chalermpon.Jat@stou.ac.th; Jatuporn.stou@gmail.com

³ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University
E-mail : Vasu.Suv@stou.ac.th

* Corresponding author

Abstract

The objective of this research was to analyze factors influencing the export demand of mangosteen from Thailand to China, using secondary data in quarterly time series, spanning from the 1st quarter of 2011 to the 4th quarter of 2022, totaling 48 items. The dependent variable was Thailand's demand for mangosteen exports to China. The independent variables consisted of (1) national income in China, (2) the price of Thailand's mangosteen export to China, (3) the price of Thailand's mangosteen exports to other trading partners (Hong Kong), (4) the price of mangosteen in Thailand, (5) exchange rate (baht/yuan), (6) crude oil price, (7) mangosteen consumption trend in China, and (8) the period of quarterly consumption of mangosteen. The data was analyzed using multiple regression through backward elimination under the logarithmic function.

The results revealed that factors influencing Thailand's demand for mangosteen exports to China have positively included the national income in China and the period of quarterly consumption of mangosteen. Meanwhile, factors negatively influencing the demand for Thai mangosteen exports to China were the price of Thailand's mangosteen exports to China and Thailand's mangosteen export price to other trading partners (Hong Kong). The model could be predicted by 80.7 % of Thailand's mangosteen export demand to China.

Keywords : Mangosteen Export, Tropical Fruit, Agriculture Trade

วันที่รับบทความ: 29 มีนาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 26 เมษายน 2567

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ภาคการเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นภาคการผลิตที่สร้างรายได้ให้กับระบบเศรษฐกิจและเป็นวัตถุดิบให้กับภาคอุตสาหกรรมต่างๆ โดยผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญและสร้างรายได้จากการส่งออก ได้แก่ ผลไม้ ข้าว ยางพาราและผลิตภัณฑ์ สินค้าปศุสัตว์และผลิตภัณฑ์ สินค้าประมงและผลิตภัณฑ์ มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ทั้งนี้ การส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา พบว่า ผลไม้ เป็นสินค้าส่งออกที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2565 ผลไม้และผลิตภัณฑ์ส่งออกของไทยที่สำคัญ ได้แก่ ทุเรียน ลำไย มังคุด มะม่วง เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566ข)

มังคุด เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญและได้รับการขนานนามว่าเป็น “ราชินีแห่งผลไม้” การผลิตมังคุดส่วนใหญ่มีพื้นที่อยู่ทางภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยไทยเป็นผู้ผลิตมังคุดรายใหญ่ที่สุดในโลกเนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก จึงทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ ผลสวย รสชาติดี แหล่งเพาะปลูกมังคุดที่สำคัญ ได้แก่ จันทบุรี ชุมพร นครศรีธรรมราช ตราด ระยอง และนราธิวาส โดยในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีเนื้อที่เพาะปลูกมังคุด 435,480 ไร่ ผลิตมังคุดได้ 252,006 ตัน หรือคิดเป็นการผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 602 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566ก) นอกจากนี้ ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการปลูกมังคุดเพื่อรองรับต่อปริมาณความต้องการบริโภค

ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ในการผลิตมังคุดของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2565 ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ในการผลิตมังคุดของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 – 2565

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2560	454,609	115,451	278
2561	448,069	185,607	442
2562	443,142	351,740	827
2563	449,010	336,873	783
2564	443,831	270,774	637
2565	435,480	252,006	602

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563, 2566ก)

ตารางที่ 2 การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังตลาดต่างประเทศที่สำคัญ 5 อันดับแรก ปี พ.ศ. 2565

ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
จีน	181,216	12,499.661	92.37
ฮ่องกง	6,128	422.963	3.13
เวียดนาม	15,597	392.571	2.90
เกาหลีใต้	779	88.652	0.66
มาเลเซีย	832	20.511	0.15
อื่นๆ	1,252	108.518	0.79
รวม	205,804	13,532.876	100.00

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกมังคุดโดยคิดเป็นสัดส่วนมากสุดในตลาดโลก อย่างไรก็ตาม การส่งออกมังคุดในปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีปริมาณลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งทำให้ตลาดต่างประเทศในภาพรวมชะลอการนำเข้าสินค้าเกษตร แต่แต่ละประเทศมีนโยบายการปิดประเทศและระงับการคมนาคมระหว่างประเทศ นอกจากนี้ การผลิตมังคุดในประเทศมีพื้นที่และผลผลิตลดลงในช่วงระยะเวลาดังกล่าว สำหรับตลาดส่งออกมังคุดของประเทศไทย ได้แก่ จีน ฮ่องกง เวียดนาม เกาหลีใต้ และมาเลเซีย ตามลำดับ ทั้งนี้ จีนเป็นประเทศผู้นำเข้ามังคุดจากไทยมากที่สุด โดยในปี พ.ศ. 2565 พบว่า จีนนำเข้ามังคุดจากไทยเป็นปริมาณเท่ากับ 181,216 ตัน คิดเป็นมูลค่า 12,499.661 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 92.37 ของการส่งออกมังคุดทั้งหมดของไทย (ตารางที่ 2) ด้วยเหตุนี้ การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนจึงมีความสำคัญทั้งในแง่ของการเป็นตลาดหลักในการรับซื้อมังคุดซึ่งยังมีโอกาสเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนในประเทศจีนนิยมบริโภคผลไม้จากประเทศไทย อีกทั้งยังมีความเชื่อว่ามังคุดเป็นผลไม้ที่ให้คุณประโยชน์ต่อสุขภาพ มีรสชาติหวานอร่อย อุดมไปด้วยวิตามิน เป็นผลไม้ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพการผลิตมังคุดในประเทศจีนพบว่ายังอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกมังคุดเมื่อเทียบกับประเทศไทย ส่งผลให้การผลิตมังคุดไม่เพียงพอต่อความต้องการ

บริโภคภายในประเทศ จึงทำให้ต้องมีการนำเข้ามั่งคุดจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตมั่งคุดตลอดห่วงโซ่อุปทานเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกร ภาครัฐ เอกชน ผู้ส่งออก ได้ใช้ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้เพื่อบริหารจัดการด้านการผลิต การตลาด และการค้ามั่งคุดของประเทศไทยให้มีความยั่งยืน

การวิเคราะห์อุปสงค์สินค้าหรือบริการใด ๆ นั้น เป็นการศึกษาถึงความต้องการสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง โดยนิยามของอุปสงค์ หมายถึง ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการประเภทใดประเภทหนึ่งของผู้บริโภค ณ ระดับราคาต่าง ๆ กัน โดยเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดอุปสงค์ ประกอบด้วย (1) ผู้บริโภคจะต้องมีความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ (2) ต้องมีความเต็มใจจ่ายเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ และ (3) ต้องมีความสามารถที่จะซื้อหรือต้องมีอำนาจซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ทั้งนี้ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ (บัณจิต ผังนิรันดร์, 2559) มีดังนี้

- (1) ระดับราคาสินค้าหรือบริการ
- (2) รายได้ของผู้บริโภค
- (3) รสนิยมของผู้บริโภค
- (4) ระดับราคาของสินค้าหรือบริการชนิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (5) จำนวนและองค์ประกอบของประชากร
- (6) การคาดคะเนในอนาคต
- (7) ฤดูกาล

นอกจากนี้ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ของสินค้าหรือบริการใดๆ อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากปัจจัยที่กล่าวข้างต้น เช่น การศึกษาของ Jazuli and Kamu (2019) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่ออุปสงค์การส่งออกน้ำมันปาล์มของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ปริมาณการผลิตน้ำมันปาล์มในประเทศ ราคาสินค้าทดแทนอื่น (น้ำมันปลา) และปริมาณน้ำมันปาล์มโอเลอิน หรือการศึกษาของ Siregar and Rahayu (2023) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกกาแฟของประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่ ราคากาแฟในตลาดโลก ปริมาณการผลิตกาแฟในประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

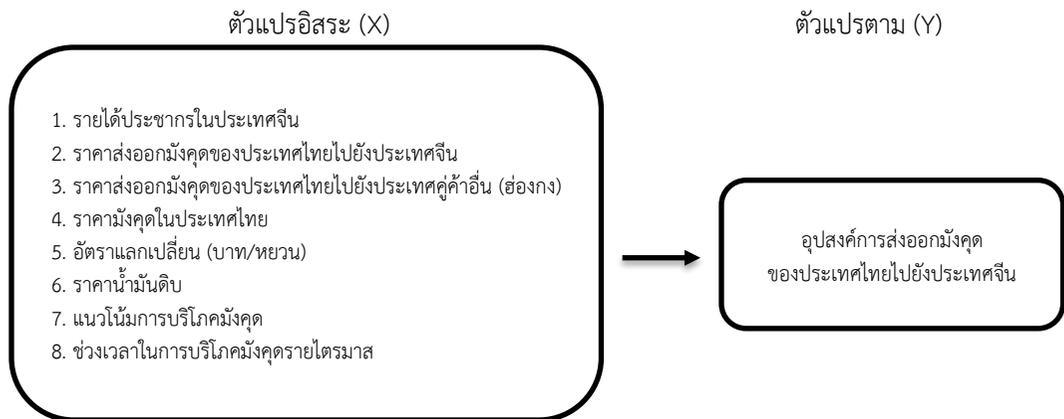
- 1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการทำนายอุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ ไตรมาส 1 ปี พ.ศ. 2554 ถึง ไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2565 รวมทั้งสิ้น 48 ไตรมาส

ข้อมูลอนุกรมเวลา ประกอบด้วย อุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน รายได้ประชากรในประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) ราคามั่งคุดในประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/หยวน) ราคาน้ำมันดิบ แนวน้ำมันหรือพฤติกรรม การบริโภคมั่งคุด และช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุดรายไตรมาส

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 สมมติฐานการวิจัย

1.5.1 รายได้ประชากรในประเทศจีน มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางเดียวกัน

1.5.2 ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางตรงกันข้าม

1.5.3 ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางตรงกันข้าม

1.5.4 ราคา มั่งคุดในประเทศไทย มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางตรงกันข้าม

1.5.5 อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/หยวน) มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางเดียวกัน

1.5.6 ราคาน้ำมันดิบ มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางตรงกันข้าม

1.5.7 แนวโน้มการบริโภคมั่งคุด มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนในทิศทางเดียวกัน

1.5.8 ช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุดรายไตรมาส มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา/ไตรมาส

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ ไตรมาส 1 ปี พ.ศ. 2554 ถึง ไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2565 ตัวแปรประกอบด้วย ตัวแปรตาม คือ อุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน สืบค้นจากเว็บไซต์ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และตัวแปรอิสระ ได้แก่ (1) ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน (2) ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศ

คู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) สืบค้นจากเว็บไซต์ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (3) ราคาบังคับในประเทศไทย สืบค้นจากเว็บไซต์ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (4) ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของจีน เป็นตัวแทนรายได้ประชากรในประเทศจีน สืบค้นจากเว็บไซต์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติจีน (National Bureau of Statistics of China: NBS) (5) อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/หยวน) สืบค้นจากเว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย และ (6) ราคาน้ำมันดิบ สืบค้นจากเว็บไซต์ของ Index Mundi ทั้งนี้ ตัวแปรมีการปรับให้อยู่ในรูปของฟังก์ชันลอการิทึม (Logarithm Function) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระในลักษณะของความยืดหยุ่น (Elasticity)

2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีการลดรูปตัวแปร (Backward Elimination) ภายใต้อฟังก์ชันลอการิทึม โดยใช้ตัวประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบทั่วไป (Ordinary Least Squares: OLS) เพื่อทดสอบสมมติฐานตามที่กำหนดไว้ และมีการตรวจสอบปัญหาต่างๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดข้อสมมติบางประการในการทดสอบด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าว (Classical Linear Regression Assumptions) อาทิ การทดสอบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงเกินไป (Multicollinearity) ด้วยวิธี Variance Inflation Factor (VIF) การทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) ด้วยวิธี Breusch-Pagan และการทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์ระหว่างกัน (Autocorrelation) ด้วยวิธี D.W. เป็นต้น ทั้งนี้ สมการถดถอยพหุคูณเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน แสดงได้ดังนี้

$$\ln Y_t = \alpha_0 + \beta_1 \ln GDP_t + \beta_2 \ln P_{C,t} + \beta_3 \ln P_{H,t} + \beta_4 \ln P_{T,t} + \beta_5 \ln Ex_t + \beta_6 \ln Oil_t + \beta_7 \text{Trend} + \beta_8 Q_1 + \beta_9 Q_2 + \beta_{10} Q_3 + u_t$$

โดยกำหนดให้

α_0 คือ ค่าคงที่

β คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

\ln คือ ฟังก์ชันลอการิทึม

Y คือ อุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน (หน่วย: กิโลกรัม)

GDP คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของจีน เป็นตัวแทนรายได้ประชากรในประเทศจีน (หน่วย:

ล้านหยวน)

P_C คือ ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน (หน่วย: บาทต่อกิโลกรัม)

P_H คือ ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) (หน่วย: บาทต่อกิโลกรัม)

P_T คือ ราคาบังคับในประเทศไทย (หน่วย: บาทต่อกิโลกรัม)

Ex คือ อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยกับประเทศจีน (หน่วย: บาทต่อหยวน)

Oil คือ ราคาน้ำมันดิบของ West Texas Intermediate (WTI) (หน่วย: ดอลลาร์ต่อบาร์เรล)

$Trend$ คือ แนวโน้มเวลา เป็นตัวแทนของแนวโน้มหรือพฤติกรรมกรรมการบริโภคมั่งคุดในประเทศไทย

Q_1 คือ ตัวแปรหุ่นช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุด ไตรมาส 1 โดยกำหนดให้เป็น 1 เมื่อเป็นช่วงมกราคม – มีนาคม และเป็น 0 เมื่อเป็นช่วงเวลาอื่นๆ

Q_2 คือ ตัวแปรหุ่นช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุด ไตรมาส 2 โดยกำหนดให้เป็น 1 เมื่อเป็นช่วงเมษายน – มิถุนายน และเป็น 0 เมื่อเป็นช่วงเวลาอื่นๆ

Q_3 คือ ตัวแปรหุ่นช่วงเวลาในการบริโภคมังคุด ไตรมาส 3 โดยกำหนดให้เป็น 1 เมื่อเป็นช่วงกรกฎาคม – กันยายน และเป็น 0 เมื่อเป็นช่วงเวลาอื่นๆ

u คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

t คือ คาบเวลา

3. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ได้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการถดถอยตัวแปร ดังนั้น ในขั้นตอนแรกเมื่อมีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแล้ว จะทำการจัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ออกเสียก่อน จากนั้นจึงทำการตรวจสอบข้อสมมติบางประการของ CLRM เนื่องจากการวิเคราะห์ในครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้ตัวประมาณค่าสัมประสิทธิ์ ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบทั่วไป (OLS) ดังนั้น จึงต้องมีการทดสอบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงเกินไป ด้วยวิธี Variance Inflation Factor (VIF) การทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ ด้วยวิธี Breusch-Pagan และการทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้วยวิธี D.W. ตามลำดับ แล้วจึงแปลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในลักษณะร้อยละของการเปลี่ยนแปลง (Percentage Change) หรือเรียกว่าความยืดหยุ่น (Elasticity)

ตารางที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยประยุกต์ใช้การถดถอยพหุคูณ หรือเป็นการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่า ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) เป็นเพียงตัวแปรเดียวที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้วยเหตุนี้ จึงมีการประยุกต์ใช้เทคนิคการถดถอยตัวแปรเพื่อจัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ออกไปที่ละตัวโดยพิจารณาตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติมากที่สุดออกเป็นลำดับแรกจนได้ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัวแปร

ตารางที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ประยุกต์ใช้การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีการถดถอยตัวแปร พบว่า รายได้ประชากรในประเทศจีน ($\ln GDP$) ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ($\ln P_C$) ราคาส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) ($\ln P_H$) และช่วงเวลาในการบริโภคมังคุด ไตรมาส 1 – ไตรมาส 3 ($Q_1 - Q_3$) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสืบเนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเป็นการใช้ตัวประมาณค่าสัมประสิทธิ์ ด้วยวิธี OLS ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดข้อสมมติบางประการของ CLRM จึงต้องมีการพิจารณาปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงเกินไป ตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ และตัวคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์ระหว่างกัน ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมังคุด ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ

Variable	Coefficient	S.E.	t-ratio	p-value
constant	-57.926	172.765	-0.335	0.740
$\ln GDP$	5.159	10.488	0.491	0.627
$\ln P_C$	-0.577	0.640	-0.900	0.377
$\ln P_H$	-0.648	0.192	-3.365	0.002***
$\ln P_T$	-0.038	0.301	-0.126	0.900
$\ln Ex$	-3.729	2.641	-1.412	0.171
$\ln Oil$	-0.439	0.527	-0.833	0.413
Trend	-0.036	0.219	-0.165	0.870

Variable	Coefficient	S.E.	t-ratio	p-value
Q_1	1.023	2.046	0.500	0.621
Q_2	2.791	1.447	1.928	0.066*
Q_3	1.596	1.014	1.574	0.129
R-squared	0.802	Adjusted R-squared		0.716
F (10,23)	9.339	P-value (F)		<0.001
D.W. stat.	2.304			

หมายเหตุ: S.E. หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) และ D.W. หมายถึง สถิติ Durbin-Watson

* ** และ *** หมายถึง การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

การทดสอบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงเกินไป พิจารณาจากค่าสถิติ VIF ของตัวแปรอิสระ ซึ่งจะต้องมีค่าไม่เกิน 10 (Gujarati & Porter, 2009) โดยผลการทดสอบสถิติ VIF ในตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระให้ค่าสถิติ VIF ดังนี้

รายได้ประชากรในประเทศจีน (lnGDP)	มีค่า VIF = 2.809
ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน (lnP _C)	มีค่า VIF = 2.062
ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศฮ่องกง (lnP _H)	มีค่า VIF = 2.018
ช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุด ไตรมาส 1 (Q_1)	มีค่า VIF = 1.645
ช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุด ไตรมาส 2 (Q_2)	มีค่า VIF = 1.732
ช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุด ไตรมาส 3 (Q_3)	มีค่า VIF = 1.921

ดังนั้น การทดสอบสถิติ VIF พบว่า ตัวแปรอิสระให้ค่าสถิติ VIF ไม่เกิน 10 จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองในตารางที่ 4 ไม่พบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรอิสระสูงเกินไป

ตารางที่ 5 เป็นการทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ ด้วยวิธี Breusch-Pagan พิจารณาจากสถิติ LM พบว่า การวิเคราะห์ให้สถิติ LM เท่ากับ 29.012 เป็นการปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0 : แบบจำลองไม่มีปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่) ดังนั้น การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในครั้งนี้อาจเกิดปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ ด้วยเหตุนี้ จึงทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธี Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent (HAC) (Cottrell & Lucchetti, 2024) ทั้งนี้ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในตารางที่ 4 เป็นผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณที่ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้ว

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุด ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณแบบลดรูปตัวแปร

Variable	Coefficient	S.E.	t-ratio	p-value
constant	-32.954	12.920	-2.551	0.014
lnGDP	3.091	0.801	3.858	<0.001
lnP _C	-0.759	0.199	-3.807	<0.001
lnP _H	-0.390	0.111	-3.490	0.001
Q_1	1.209	0.593	2.039	0.048
Q_2	3.229	0.345	9.338	<0.001
Q_3	2.189	0.424	5.159	<0.001
R-squared	0.807	Adjusted R-squared		0.776

Variable	Coefficient	S.E.	t-ratio	p-value
F (6,38)	42.576	P-value (F)		<0.001
D.W. stat.	1.993			

หมายเหตุ: S.E. หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) และ D.W. หมายถึง สถิติ Durbin-Watson
* ** และ *** หมายถึง การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 การทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ ด้วยวิธี Breusch-Pagan

Breusch - Pagan Test for Heteroskedasticity

Test Statistic: LM = 29.012482

With p-value = P (Chi-square (6) > 29.012482) = 0.000061

หมายเหตุ: LM หมายถึง สถิติ Lagrange Multiplier

สมมติฐานหลัก (Null Hypothesis: H_0) คือ แบบจำลองไม่มีปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่

การทดสอบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้วยสถิติ D.W. นั้น ค่าสถิติ D.W. ควรมีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.5 – 2.5 ซึ่งเป็นช่วงการตัดสินใจที่ยอมรับได้และจะไม่พบปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น สำหรับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในตารางที่ 4 พบว่า ค่าสถิติ D.W. มีค่าเท่ากับ 1.993 จึงสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 ไม่พบปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์ระหว่างกัน

ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดในตารางที่ 4 จึงเป็นผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ไม่พบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงเกินไป ตัวคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ และตัวคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งนี้ สมการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสามารถแสดงได้ดังนี้

$$\ln Y = -32.954 + 3.091 \ln GDP - 0.759 \ln P_C - 0.390 \ln P_H + 1.209 Q_1 + 3.229 Q_2 + 2.189 Q_3$$

$$S.E. \quad (12.920)** \quad (0.801)*** \quad (0.199)*** \quad (0.111)*** \quad (0.593)** \quad (0.345)*** \quad (0.424)***$$

$$R^2 = 0.807 \quad F_{(6,38)} = 42.576 \quad (p\text{-value} < 0.001)$$

การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานของตัวแบบอุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน สามารถแปลผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในลักษณะความยืดหยุ่นระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังนี้

(1) รายได้ประชากรในประเทศจีน มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 3.091 หมายความว่า หากรายได้ประชากรในประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.091 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ หรือไม่เปลี่ยนแปลง

(2) ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -0.759 หมายความว่า หากราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศ

ไทยไปยังประเทศจีนลดลงร้อยละ 0.759 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ หรือไม่เปลี่ยนแปลง

(3) ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -0.390 หมายความว่า หากราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนลดลงร้อยละ 0.390 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ หรือไม่เปลี่ยนแปลง

(4) ช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุดรายไตรมาส มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนแตกต่างกัน โดยพบว่า ไตรมาส 1 มีความยืดหยุ่นเท่ากับ 1.209 ไตรมาส 2 มีความยืดหยุ่นเท่ากับ 3.229 และไตรมาส 3 มีความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.189 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนจะมีอุปสงค์มากที่สุดไตรมาส 2 รองลงมา คือ ไตรมาส 3 ไตรมาส 1 และไตรมาส 4 ตามลำดับ

ตัวแบบสมการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีประสิทธิภาพในการทำนายอุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนได้ร้อยละ 80.7 ในขณะที่อีกร้อยละ 19.3 เกิดจากปัจจัยอื่นซึ่งมิได้ใช้ในแบบจำลอง โดยข้อค้นพบดังกล่าวนี้ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยในภาพรวมซึ่งควรพิจารณาปัจจัยด้านรายได้ประชากรในประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น และช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุดในประเทศจีน ประกอบการคาดการณ์อุปสงค์มั่งคุดของประเทศจีนในแต่ละช่วงเวลาและใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมการผลิตมั่งคุด ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคมั่งคุดในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ราคา มั่งคุดในประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/หยวน) ราคาน้ำมันดิบ และแนวโน้มการบริโภคมั่งคุดในประเทศจีน เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน

4. อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ประกอบด้วย รายได้ประชากรในประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) ราคามั่งคุดในประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/หยวน) ราคาน้ำมันดิบ แนวโน้มหรือพฤติกรรมการบริโภคมั่งคุด และช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุดรายไตรมาส โดยใช้ข้อมูลทศวรรษในลักษณะอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ ไตรมาส 1 ปี พ.ศ. 2554 ถึง ไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2565 รวมข้อมูล 48 ไตรมาส และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีการลดรูปตัวแปร ประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ภายใต้ฟังก์ชันลอการิทึม

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ประชากรในประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) และช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุดรายไตรมาส ทั้งนี้ ปัจจัยเชิงบวก ได้แก่ รายได้ประชากรในประเทศจีน และช่วงเวลาในการบริโภคมั่งคุด ในขณะที่ปัจจัยเชิงลบ ได้แก่ ราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน และราคาส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าอื่น (ฮ่องกง) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกมั่งคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ได้แก่ ราคามั่งคุดในประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันดิบ และแนวโน้มการบริโภคมั่งคุดในประเทศจีน

ข้อค้นพบในการศึกษาค้นครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีอุปสงค์ กล่าวคือ รายได้ของผู้บริโภคเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้อุปสงค์มีการเปลี่ยนแปลง โดยรายได้เป็นตัวกำหนดความสามารถในการซื้อสินค้าหรือบริการ (บัณฑิต ผังนิรันดร์, 2559) ดังนั้น หากรายได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าหรือบริการได้มากขึ้น แต่ในทางกลับกันหากรายได้ของผู้บริโภคลดลงก็จะทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าหรือบริการได้ลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์ กุล (2553) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้า

ที่สำคัญ พบว่า รายได้ประชากร ราคาส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่ออุปสงค์การส่งออก กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ นอกจากนี้ การศึกษาของ วนิตา เฟ็งจันทร์ (2558) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปประเทศจีน แล้วพบว่ารายได้ประชากรในประเทศจีนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทย ในขณะที่ราคาส่งออกทุเรียนของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทย สอดคล้องกับกฎของอุปสงค์ที่ระบุว่าราคาสินค้าจะแปรผกผันกับอุปสงค์ของสินค้า (บัณฑิต ผึ้งนิรันดร์, 2559) และการศึกษาของ Djoni et al. (2013) พบว่า ราคาน้ำมันมะพร้าวดิบส่งออกเป็นตัวกำหนดอุปสงค์การส่งออกน้ำมันมะพร้าวดิบของประเทศอินโดนีเซียโดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างกัน สำหรับปัจจัยด้านช่วงเวลาในการบริโภคมังคุดรายไตรมาส ได้ผลที่สอดคล้องกับทฤษฎีอุปทาน กล่าวคือ ฤดูกาล เทศกาล หรือช่วงเวลาในการบริโภค มีอิทธิพลต่อปริมาณความต้องการเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ผลิต ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงฤดูกาลการผลิตมังคุดจะมีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลให้ความต้องการขายสินค้าของผู้ผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พัฒพงศ์ จิตรมุง (2560) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกทุเรียนสดของไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ พบว่า ปัจจัยด้านฤดูกาลมีผลต่ออุปสงค์การส่งออกทุเรียนของไทยในระดับที่แตกต่างกัน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

เกษตรกร ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ส่งออก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิตมังคุด จำเป็นต้องศึกษาสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศผู้นำเข้าเพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการผลิต การตลาด และการค้ามังคุด เนื่องจากรายได้ของประชาชนและเศรษฐกิจในประเทศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การนำเข้ามังคุดของประเทศไทยมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐควรมีแนวทางในการวางแผนการผลิตมังคุดและบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพในการผลิตมังคุดให้กับทุกภาคส่วนเพื่อให้การส่งออกมังคุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถลดต้นทุนการผลิตมังคุด ผลผลิตมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของตลาดหรือประเทศผู้นำเข้ามังคุด ส่งผลให้เกษตรกรขายมังคุดได้ในราคาที่สูงขึ้นและได้รับผลตอบแทนจากการผลิตมังคุดมากขึ้นตามไปด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สืบเนื่องจากการปลูกมังคุดอาจมีความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดไม่สามารถคาดการณ์การผลิตรวมถึงวางแผนการผลิตมังคุดได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามในกรณีที่สภาพอากาศเอื้ออำนวยจะทำให้การติดดอกและออกผลของมังคุดดีขึ้น ทำให้ผลผลิตมังคุดออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก อาจส่งผลให้ราคาผลผลิตมังคุดปรับตัวลดลง จนเป็นเหตุให้เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดขายผลผลิตได้ในราคาที่ลดลง ไม่คุ้มทุน จนทำให้ประสบปัญหาการขาดทุนด้วยเหตุนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีแนวทางในการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการจำหน่ายผลผลิตและกระจายผลผลิตมังคุดไปยังตลาดต่างๆ นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในการแปรรูปมังคุดให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตมังคุดออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งถัดไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาอุปสงค์การส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ข้อค้นพบจากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสินค้าเกษตรประเภทอื่นๆ ได้ เช่น ยางพารา ทุเรียน ลำไย มะม่วง เป็นต้น รวมไปถึงอาจนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาประเทศคู่ค้าอื่นๆ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย เป็นต้น นอกจากนี้ การศึกษาในครั้งถัดไปอาจมีการประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคทางอนุกรมเวลาเพื่อให้ได้ข้อค้นพบในมิติอื่นๆ เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆ ต่อไป ยกตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวและการปรับตัวระยะสั้น (Cointegration and Error Correction Model) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยวิธี Vector Autoregressive (VAR) การแยกส่วนความแปรปรวน การตอบสนองอย่างฉับพลัน เป็นต้น

6. เอกสารอ้างอิง

- แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บัณฑิต ผังนรินทร์. (2559). อุปสงค์ อุปทาน และคุณภาพของตลาด. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 1-8* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัฒพงศ์ จิตรมุง. (2560). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกทุเรียนสดแช่แข็งของประเทศไทยไปประเทศคู่ค้าสำคัญ [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วนิดา เฟ็งจันทร์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกทุเรียนสดของไทยไปยังประเทศจีน [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2562*. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566ก). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2565*. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566ข). *สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ ปี 2565*. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- Cottrell, A., & Lucchetti, R. (2024). *GNU regression, econometrics and time-series library (GRET)*. Gretl. <https://gretl.sourceforge.net/gretl-help/gretl-guide.pdf>
- Djoni, D. D., Atmaja, U., & Fauzi, A. (2013). Determinants of Indonesia's crude coconut oil export demand. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(14), 2222-1700.
- Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics* (5th ed.). McGraw Hill.
- Jazuli, N. A., & Kamu, A. (2019). Factors affecting the export demand of Malaysian palm oil. *Transactions on Science and Technology*, 6(2-2), 203-209.
- Siregar, R. A., & Rahayu, S. E. (2023). Analysis of factors affecting coffee export demand in Indonesia. *Proceeding Medan International Conference on Economic and Business*, 1, 1006-1017.

ชุดกิจกรรมการปั้นดินเผา: กิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ สำหรับเด็กปฐมวัย

Mandala Clay Modeling Activity Package: Art Activity to Promote Mental Well-being for Early Childhood

ณัฐนิชา มณีพฤกษ์¹ อินทิรา พรหมพันธุ์² พชร วงษ์วรณัฏ^{3*} และจิราพร พนมสวย⁴
Natnicha Maneephruok¹ Intira Phrompan² Pachara Wongchaiwan^{3*}
and Jiraporn Panomsuay⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 5-7 ปี ผ่านการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประเภทการปั้นที่บูรณาการเข้ากับเทคนิค “มันดาลา” ซึ่งเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะภายในพื้นที่วงกลมที่มีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศทิเบต ซึ่งในปัจจุบันได้มีการปรับรูปแบบให้สามารถนำมาใช้ในการบำบัดอารมณ์และจิตใจผ่านการสร้างสรรค์งานศิลปะประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยในการเสริมสร้างสมาธิ พัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการเสริมสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียะและกล่อมเกลาจิตใจให้กับคนทุกเพศทุกวัย บทความฉบับนี้ผู้เขียนจึงได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจสำหรับเด็กปฐมวัย คุณค่าของการสร้างสรรค์มันดาลา กิจกรรมศิลปะและการปั้นสำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างและแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการปั้นมันดาลาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและช่วงความสนใจของเด็กปฐมวัย อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ ตลอดจนพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม

คำสำคัญ: เด็กปฐมวัย มันดาลา กิจกรรมการปั้น การเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ

¹ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail : nat_nicha.mnp@hotmail.com

² สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail : intira.p@chula.ac.th

^{3*} สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Division of Art Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail : pachara@aru.ac.th

⁴ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail : 6280180427@student.chula.ac.th

*Corresponding author

Abstract

The purpose of this article was to promote the mental well-being guideline for early childhood aged 5-7 years old through organizing creative art activities in molding form integrated with the "Mandalas" technique. It was a circular creation activity which originated in Tibet. At present, the format has been modified to apply to the therapy of emotions and mind through various types of art to enhance concentration and creativity, including aesthetic experience and mind-refining for individuals in all ages and genders. The author has studied and compiled information on mental well-being for early childhood, the benefits of mandalas, art and sculpture activities for early childhood as a guideline for teachers, and how to create mandala molding activities. They were appropriate for early childhood's development and interest ranges and that will lead to mental well-being. The development in all areas of well-being has totally included the physical, intellectual, social, emotional, and mental connected in a holistic aspect.

Keyword: Early Childhood, Mandala, Clay Modeling Activity, Promoting Mental Well-Being

วันที่รับบทความ: 15 สิงหาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 10 พฤศจิกายน 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 22 พฤศจิกายน 2566

1. บทนำ

ปรัชญาการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเด็กตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พุทธศักราช 2564-2570 ของประเทศไทย คือ การมุ่งส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการดูแล พัฒนา และเรียนรู้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย อย่างมีคุณภาพ และเท่าเทียมตามศักยภาพ ตามวัยและต่อเนื่องบนพื้นฐานของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพและความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงความสุข ความเป็นอยู่ที่ดี การคุ้มครองสิทธิ และความต้องการพื้นฐานของเด็กปฐมวัย รวมทั้งการปฏิบัติต่อเด็กทุกคน โดยยึดหลักศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การมีส่วนร่วมการเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและการกระทำทั้งปวงเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ “ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สุขภาวะทางจิตใจ (Mental well-being) คือ ภาวะจิตใจที่มีความสุข รื่นเริง ไหลลื่น ไม่ติดขัด มีความเมตตา เห็นถึงความงามของสิ่งรอบตัว มีสติ มีสมาธิ มีปัญญาและไม่เห็นแก่ตัว (แพรวดาว พงศาจารุ และคณะ, 2554) ทั้งนี้แนวทางในการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้แก่เด็กปฐมวัยสามารถทำได้ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จาก การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางไปในทิศทางเดียวกันว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบและกระบวนการที่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมและเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านสุนทรียะให้กับเด็กปฐมวัย อีกทั้งยังช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ทำให้จิตใจสงบ เกิดสมาธิ รวมถึงทำให้เกิดความความเพลิดเพลินได้ในเวลาเดียวกัน สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปะที่มีต่อการดำรงชีวิต คือ 1) ศิลปะเพื่อการผ่อนคลาย โดยการระบายความรู้สึกนึกคิดหรือความคับข้องใจ

ออกมาเพราะความรู้สึกของมนุษย์นั้นมีทั้งความสุข ความทุกข์ ความเจ็บปวด ความฝันและความหวัง ความรู้สึกเหล่านี้สามารถระบายออกได้โดยผ่านสื่อทางศิลปะอย่างอิสระ และ 2) ศิลปะเพื่อพัฒนาจิตใจ ความสำคัญของศิลปะในแง่การพัฒนาจิตใจนั้น ความชื่นชมยินดีในงานที่ทำมีความเอื้อเพื่อเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและไม่มีอารมณ์เครียดจนเกินไป จึงถือได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจได้เป็นอย่างดี

การปั้น เป็นอีกหนึ่งในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เด็กชื่นชอบและให้ความสนใจ ซึ่งนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กได้ฝึกการประสานสัมพันธ์กันระหว่างมือและตาแล้ว การปั้นยังช่วยพัฒนาทักษะทางด้านอารมณ์ ที่จะช่วยฝึกสมาธิ ทำให้เด็กสามารถนั่งและจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำได้นานขึ้น นอกจากนี้ การปั้นยังสามารถช่วยในเรื่องของมิติสัมพันธ์ ทำให้เด็กสามารถมองภาพที่เป็น 3 มิติ ได้ดีขึ้น (ปันทอง นันทะลาต, 2560) โดยการปั้นนั้นคือ การนำดินน้ำมัน ดินเหนียว ดินญี่ปุ่น แป้งโด ฯลฯ มาทำให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ โดยการ ขยำ บีบ นวด และปั้น เป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ๆ การใช้จินตนาการ การฝึกสมาธิทำให้เด็กจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำได้นาน และที่สำคัญช่วยในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก เพราะในการปั้นเด็กต้องใช้กล้ามเนื้อของการขยำ บีบ นวด และปั้นดินให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ (Youngciety, 2562)

“มันดาลา” เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤตซึ่งมีความหมายว่า วงกลม เป็นการใชรูปร่างวงกลมเพื่อการฝึกสติและการสำรวจตัวเอง ซึ่งสามารถพบได้ในหลายวัฒนธรรมและศาสนา เช่น ชนพื้นเมืองอเมริกัน ชาวเคลต์ ชาวอะบอริจิน และชาวคริสต์ (Olsen & Avital, 1992 as cited in Cook et al., 2016) โดยที่มันดาลานั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศทิเบต ในปัจจุบันมันดาลาถูกนำมาใช้ในทางการบำบัด รวมทั้งการศึกษาในบุคคลทุกวัยตั้งแต่เด็กอนุบาลจนถึงผู้ใหญ่ (ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ, 2559) โดยมีการใช้เทคนิคในการสร้างสรรค์มันดาลาด้วยวิธีการที่หลากหลายแต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การเสริมสร้างสมาธิ สุขภาพ สุขสบายและการกลมกลืนจิตใจ

การสร้างสรรค์ศิลปะมันดาลาสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการวาด การระบายสี การปั้น การประดิษฐ์ การใช้ทรายสีหรือการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาวางบนวงกลม ด้วยความแตกต่างของเทคนิคทางศิลปะนี้จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์และการรับรู้ด้านสุนทรียะที่แตกต่างกันไป ซึ่งในปัจจุบันการสร้างสรรค์มันดาลาส่วนใหญ่มักจะอยู่ในรูปแบบของการวาดภาพหรือการระบายสีเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอแนวทางในการออกแบบชุดกิจกรรมการปั้นมันดาลา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กิจกรรมการปั้นกับเทคนิคมันดาลามีประโยชน์และคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยสอดคล้องไปในทางเดียวกัน ในแง่ของการเสริมสร้างสมาธิและการจดจ่อ การกลมกลืนจิตใจให้มีความสุข ความเพลิดเพลิน ควบคู่ไปกับพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ ตลอดจนพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

2. การปั้นสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ถูกบรรจุอยู่ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากศิลปะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ครอบคลุมพัฒนาการในทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล กระบวนการทำงานศิลปะยังช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานด้วยรูปแบบหรือเทคนิคต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจของเด็ก (Fagan, 2015)

เมื่อกล่าวถึง “การปั้น” เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าการปั้นเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กชื่นชอบ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยการผสม ผสม หยิบ จับ วัสดุต่าง ๆ ในขณะที่ทำกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤทัย คำพะระก และคณะ (2562) ที่ได้ทำการวิจัยการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการปั้น ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เนื่องจากการปั้นเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ จากการทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อมือ นิ้วมือที่ใช้ในการเคลื่อนไหว นอกจากนั้นยังพัฒนาการประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือในระหว่างที่ปั้น ฝึกสมาธิทำให้เด็กจดจ่อกับงานที่ทำได้นานมากขึ้น เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรม เสริมสร้างความภูมิใจในตัวเองและพึงพอใจในผลงานของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ

Schirmacher (1988) ที่กล่าวว่า การปั้นช่วยส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กไปพร้อม ๆ กัน ขณะที่เด็กปั้น เด็กต้องใช้แรงตั้งแต่ บ่า แขน มือ นิ้วมือ และรู้จักควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำงานประสานกันไม่ว่าจะนั่งหรือยืนทำกิจกรรมให้กล้ามเนื้อทุกส่วนมีปฏิริยาตอบสนอง งานปั้นจึงจะบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ พัฒนาการในการปั้นของเด็กมีลักษณะตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1957) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นขีดเขียน (Scribbling State) 2) ขั้นเริ่มขีดเขียน (Pre-Schematic State) 3) ขั้นขีดเขียน (Schematic Stage) 4) ขั้นวาดภาพของจริง (The Drawing Realism) และ 5) ขั้นการใช้เหตุผล (The Stage of Reasoning) ซึ่งพัฒนาการ 2 ขั้นแรกเท่านั้นที่สอดคล้องกับช่วงพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นขีดเขียน (Scribbling State) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เด็กอายุประมาณ 2 ขวบ ถ้าได้ดินเหนียวหรือดินน้ำมันเด็กจะตีหรือทุบ โดยไม่มีความหมาย

ระยะที่ 2 เด็กอายุประมาณ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มดึงดินออกมาเป็นชิ้นๆ บางครั้ง ดึง ออกแล้วปล่อยให้ทิ้งไป บางครั้งจะขูดดินที่ตนดึงออกมา ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กัน

ระยะที่ 3 เด็กอายุประมาณ 4 ขวบ เด็กมักจะชูก้อนดินที่ตนเล่นอยู่นั้น และตั้งชื่อตามความคิดของเด็ก

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มขีดเขียน (Pre-Schematic State) ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพให้มีความหมาย (Preschematic) ในขั้นนี้เด็กกำลังแสวงหาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปลักษณะในการปั้นเป็นรูปคน เด็กจะดึงส่วนที่ยื่นออก เช่น จมูก แขน ขา ออกจากดินก้อนโตโดยไม่คำนึงถึงรูปลักษณะของ จมูก แขน ขา เหล่านั้นมากไปกว่าการได้จับถือก้อนดินของตน และติดส่วนเหล่านั้นเข้ากับดินก้อนโตที่สมมติ ว่าเป็นลำตัว โดยไม่ได้ตกแต่งให้ดีขึ้น ตรงกับขั้นเริ่มต้นของการเขียนภาพให้มีความหมาย

ในการจัดกิจกรรมปั้นสามารถเลือกใช้วัสดุได้หลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับครูผู้สอนในการพิจารณาเลือกวัสดุอุปกรณ์ประเภทของดิน ให้สอดคล้องกับรูปแบบของกิจกรรม ความสนใจ รวมถึงถึงพัฒนาการและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็ก ซึ่งในปัจจุบันวัสดุที่ใช้ในการปั้นสำหรับเด็กไม่ได้มีแค่เพียงดินน้ำมัน เท่านั้น แต่ยังมีดินปั้นชนิดอื่นที่เหมาะสมกับการปั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้รวบรวมดินที่ใช้ในการปั้นสำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละประเภทที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) ดินเหนียว เป็นดินที่หาได้จากแหล่งธรรมชาติ เนื้อละเอียด มีความเหนียว เมื่อเปียกน้ำแล้วจะมีความยืดหยุ่น เหมาะกับการปั้น สามารถปั้นเป็นก้อนหรือคลึงเป็นเส้นยาวได้ แต่ค่อนข้างใช้เวลาในการรอให้ดินแห้งและแข็งตัวเมื่อแห้งแล้วสามารถระบายสีตกแต่งได้ 2) ดินน้ำมัน เป็นดินปั้นที่เด็กคุ้นเคย เนื้อดินนั้นมีหลากหลายแบบ ทั้งแบบนิ่มและแบบแข็งเนื้อดินมีความเหนียวทำให้ดินชนิดนี้เหมาะกับเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไป เนื่องจากเด็กสามารถใช้กล้ามเนื้อในการออกแรง กด นวด บีบ มีทั้งแบบที่มึกลื่นและแบบไร้สารพิษ ไม่เป็นอันตรายกับเด็ก 3) ดินเบา ดินญี่ปุ่นหรือดินเกาหลี เป็นดินปั้นที่ปลอดภัย มีกลิ่นหอม บั๊นง่ายและยืดหยุ่นมาก สามารถปั้นเป็นรูปทรงแล้วนำมาเชื่อมติดกันได้โดยไม่ต้องทากาว เมื่อแห้งสนิทจะเบาคล้ายโฟม 4) แป้งโดว์ เป็นแป้งที่มีคุณสมบัติเหมือนกับดินชนิดอื่น ๆ มีลักษณะนิ่ม ยืดหยุ่น บั๊นง่าย และไม่มึกลื่น มีส่วนผสมที่จาก แป้ง เกลือ น้ำมัน และน้ำ ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก แต่มีระยะเวลาการใช้งานที่ค่อนข้างสั้น แป้งโดว์จะเริ่มแห้งและแข็งตัวค่อนข้างเร็ว และ 5) ดินเยื่อกระดาษ เป็นดินที่มีส่วนผสมของกระดาษเหมาะกับการปั้นขึ้นรูป 3 มิติ แต่ค่อนข้างแห้งเร็ว เนื้อดินปั้นสามารถเชื่อมติดกันได้โดยการใช้ น้ำ และด้วยการใช้งานที่ค่อนข้างยุ่งยาก ดินเยื่อกระดาษ จึงเหมาะกับเด็ก ที่มีอายุ 7-8 ปี เนื่องจาก มีความเหนียวมากกว่าดินอื่นที่ต้องใช้แรงในการกด การบีบและการปั้นมากขึ้น (Youngciety, 2565)

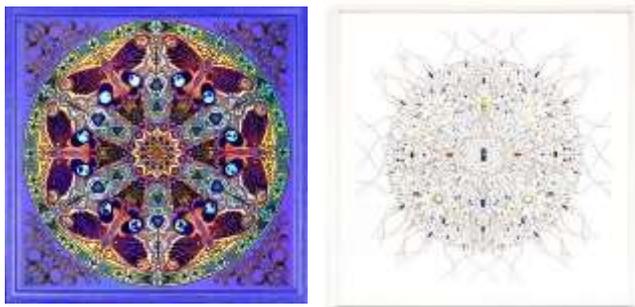
จากการศึกษาเกี่ยวกับการปั้นสำหรับเด็กปฐมวัย จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของเด็กเป็นอย่างมาก เช่น การเขียนหนังสือ การทำงานศิลปะ รวมถึงความคล่องแคล่วในการหยิบจับสิ่งของต่าง ๆ เด็กจะไม่สามารถพัฒนาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองหากปราศจากพื้นฐานทางด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กที่มั่นคง จึงกล่าวได้ว่า การปั้นเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยขึ้นอยู่กับ การเลือกวัสดุและอุปกรณ์ที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับอายุ พัฒนาการและความสามารถ รวมทั้งรูปแบบของกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กได้มีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังได้พัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ ผึกคิดและวางแผน ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจในด้านการฝึกสมาธิทำให้เด็กจดจ่อกับงานที่ทำได้นานมากขึ้น ได้พัฒนาความคิด

สร้างสรรค์และเสริมสร้างจินตนาการ และเกิดเป็นความเพลิดเพลินจากการที่ได้ลงมือทำและได้สัมผัสกับสื่อวัสดุต่าง ๆ ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลาย

3. “มันดาลา” ศิลปะแห่งสมาธิและการสร้างสรรค์

มันดาลา แปลว่า จุดศูนย์กลาง เส้นรอบวง หรือ วงกลมวิเศษ (Magic circle) มันดาลาเชื่อมโยงกับตัวตนศูนย์กลางของบุคลิกภาพทั้งหมดของบุคคลถูกนำมาใช้ในทางการบำบัดโดย Jung นักจิตวิทยาชาวสวิส (ศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 2559) ในทางศาสนาแบบทิเบต มันดาลามีความสำคัญในฐานะเครื่องมือในพิธีกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการทำสมาธิ (Jung, 1959) ในปัจจุบันมันดาลาได้ถูกปรับให้มีรูปแบบที่สามารถนำมาใช้ในการบำบัดอารมณ์และจิตใจ หรือเรียกว่า Mandala Art Therapy เป็นการสร้างภาพมันดาลาเพื่อช่วยฟื้นฟูจิตใจผ่านสัญลักษณ์ รูปทรง สี สันที่วาดภาพต่าง ๆ ให้ปรากฏ ศิลปะบำบัดจากมันดาลาจะสะท้อนไปถึงตัวตนตามกระบวนการคิด การเล่าเรื่องตามสัญชาตญาณ แร้งบันดาลใจ และความรู้สึก ภาพต่าง ๆ ภายในวงกลมมันดาลาที่อธิบายถึงคำตอบมากมายในเชิงจิตวิเคราะห์ (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2559) มันดาลาสามารถทำได้ด้วยการระบายสีหรือการสร้างมันดาลาด้วยตนเองจากเศษวัสดุ ทั้งจากกระดาษในรูปทรงต่าง ๆ ดินสอสี ปากกา เมจิก สี วัสดุธรรมชาติ ทรายสี กระจุก ธัญพืช ลูกปัด ฯลฯ (Petrisheva & Filatova, 2017) สอดคล้องกับ รัชนิกร ชะตางาม (2560) กล่าวว่า มันดาลาสามารถสร้างได้จากกระดาษ ผ้า หรือทรายก็ได้ โดยมักเริ่มจากโครงประกอบด้วยรูปทรงเรขาคณิตแบบง่าย ๆ และค่อย ๆ เพิ่มรายละเอียดภายในตามแต่จินตนาการหรือภาพนิมิตที่เห็น ดังนั้นการสร้างแต่ละครั้งสิ่งที่สำคัญคือจิตใจที่มีสมาธิจดจ่อในสิ่งที่กำลังสร้าง

การสร้างสรณ์มันดาลานั้นสามารถทำได้หลากหลายวิธี ได้แก่ 1) ทศนศิลป์: วาดเส้น จิตรกรรม การเขียน และการระบายสี 2) การเคลื่อนไหว: การเต้น การเล่นกีฬา 3) เสียงและทำนอง: การร้องเพลง การสวดมนต์ 4) การละคร 5) งานฝีมือ: เย็บ ปัก ถัก ร้อย บั่น ทอ และตัด 6) งานไม้ 7) งานสวน และ 8) การทำอาหาร (อรุโณทัย ไชยช่วย, 2562) ยกตัวอย่างเช่น การสร้างสรรค์ผลงานมันดาลาของ เมกิน (Stephen Meakin) ศิลปินชาวอังกฤษที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวาดภาพศิลปะ มันดาลาที่ได้สร้างผลงาน “The Butterfly Mandala” และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งเป็นผลงานจิตรกรรมที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการใช้รูปทรงเรขาคณิต เช่นเดียวกับกับ อูเลียน (Leonardo Ulian) ศิลปินชาวอิตาลี ที่ได้สร้างสรรค์งานศิลปะง่าย ๆ ด้วยการนำชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์เล็ก ๆ หลายร้อยชิ้นมาทำภาพคอลลาจหรือภาพปะติดเชื่อมเข้าด้วยกัน จนกลายเป็นศิลปะที่ได้แนวคิดมาจากมันดาลา

รูปที่ 1 ภาพมันดาลาของศิลปิน
ที่มา: Meakin (2023) และ Ulian (2023)

จะเห็นได้ว่าการสร้างมันดาลานั้นถือเป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบหนึ่งที่ไม่ได้มีการจำกัดรูปแบบที่แน่นอน สามารถสร้างสรรค์ได้ด้วยเทคนิค วัสดุและอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นงานจิตรกรรมหรือเทคนิคการปะติด ถ้าหากเราสังเกต จะเห็นได้ว่ามันดาลาปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัวเราและสามารถพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นจาก

ธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ดวงอาทิตย์ ดวงดาว ไปจนถึงของทุกสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น นาฬิกา หรือลวดลายต่าง ๆ ที่อยู่บนผืนผ้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะต่อไป

สรุปได้ว่า มันทาลา คือ วงกลมศูนย์กลางที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและในปัจจุบันได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการบำบัดจิตใจ เสริมสร้างสมาธิและความสงบ แสดงให้เห็นว่า การนำเทคนิคของมณฑลามาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากจะเป็นการเสริมสร้างสมาธิแล้ว ยังสามารถส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักสังเกตและเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่มีเป้าหมายในการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคล และสื่อต่างๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลาย ทั้งตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัส อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กจากการสังเกตสิ่งรอบตัว ทำให้เกิดจินตนาการ ซึ่งจะนำมาสู่การสร้างสรรค์มณฑลาลาด้วยตนเองในรูปแบบที่หลากหลายอีกด้วย

4. คุณค่าของมณฑลาลาที่มีต่อเด็กปฐมวัย

ปัจจุบันมีการนำมณฑลาลามาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมศิลปะอย่างแพร่หลายทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อใช้ในการบำบัดสภาวะอารมณ์และเสริมสร้างพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมให้กับเด็ก จากการศึกษาพบว่า มณฑลาลามีคุณค่าและประสิทธิภาพต่อการนำมาเป็นเครื่องมือในพัฒนาเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากมณฑลาลาช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ และรักษาเสถียรภาพของสภาวะทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ช่วยให้เด็กเกิดความผ่อนคลาย มีสติ ช่วยในการควบคุมอารมณ์ ช่วยสร้างจุดสนใจ ช่วยการรับรู้ทางความรู้สึกได้ดีขึ้น ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของมือ และทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความสุขขึ้น และลดความวิตกกังวล ดังนั้นมณฑลาลาจึงเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา (Petrishcheva & Filatova, 2017) สอดคล้องกับ Cook et al. (2016, pp. 8-19) ได้ออกแบบกิจกรรม Mandala Morning สำหรับเด็กอายุ 5 ปี ขึ้นไป ชุดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 6 ชุด ใช้เวลาในการทำกิจกรรมครั้งละ 30 นาที เป็นเวลา 6-8 สัปดาห์ ประกอบด้วย 1) การทำความรู้จักมณฑลาลา 2) ประติมากรรมมณฑลาลา 3) มณฑลาลาบอกความรู้สึก 4) ชีวิตของฉันทบนวงแหวนมณฑลาลา 5) ประติมากรรมมณฑลาลาของฉัน และ 6) ขอบคุนมณฑลาลา หลังจากจบการทำกิจกรรมมีการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น สะท้อนตัวตน โดยใช้คำถามกระตุ้น เช่น “เด็ก ๆ รู้สึกอย่างไรในขณะที่กำลังทำมณฑลาลา” หรือ “สิ่งที่เด็ก ๆ เลือกรับบอกถึงตัวตนของเราอย่างไร” เป็นต้น ผลจากการใช้ชุดกิจกรรมพบว่า มณฑลาลาทำให้เด็กได้สำรวจความรู้สึกของตนเอง ผิดสติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการแก้ปัญหาอีกด้วย

กิจกรรม “ศิลปะมณฑลาลา เพื่อการพัฒนาสมาธิและการจดจ่อ” ของนักศึกษา สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ร่วมกับฝ่ายการศึกษา หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ที่ได้จัดกิจกรรมกับเด็กอายุระหว่าง 7 - 12 ปี เพื่อส่งเสริมให้เด็กสำรวจและรู้จักตนเองมากขึ้นผ่านศิลปะมณฑลาลา โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม คือ การนำชมภาพผลงานศิลปะเพื่อให้เด็กได้สังเกตภาพและเรียนรู้เรื่องสี รูปร่างและรูปทรงเพื่อให้เด็กเกิดการเชื่อมโยงในขั้นแรก จากนั้นจึงมีการอธิบายถึงที่มาและประโยชน์ของมณฑลาลาก่อนจะนำไปสู่การทำกิจกรรมระบายสีมณฑลาลาในขั้นถัดไป ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะมณฑลาลาในครั้งนี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการรักษา หรือการบำบัด หากแต่เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการปรับสมดุลให้กับสภาวะทางใจ เสริมสร้างสมาธิ และสามารถนำศิลปะมณฑลาลามาใช้ได้กับคนในทุกเพศทุกวัย (หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร, 2566) อีกทั้งการจัดกิจกรรมของศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ ที่ได้จัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้โดยเริ่มจากการนั่งสมาธิเป็นเวลา 5 นาที ก่อนจะเริ่มระบายสีลงบนแผ่นภาพมณฑลาลา โดยมีการเปิดเพลงประกอบขณะทำกิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำศิลปะมณฑลาลามาช่วยในการเสริมสร้างสมาธิให้กับเด็ก (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง, 2560) สอดคล้องกับ Chambers นักสังคมสงเคราะห์และนักบำบัดที่ได้นำมณฑลาลาไปใช้จัดกิจกรรมกับเด็ก โดยให้เด็กเลือกใช้วัสดุในการสร้างมณฑลาลาได้อย่างอิสระ เช่น หิน เปลือกหอย คริสตัล ฯลฯ โดยมีการเปิดเพลงเพื่อสร้างความผ่อนคลายขณะสร้างสรรค์งาน และในท้ายของกิจกรรมจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้อธิบายเกี่ยวกับมณฑลาลาเพื่อสะท้อน

ตัวตนของเด็ก ซึ่งในการทำมันดาลานี้จะช่วยทำให้เด็กมีสมาธิจดจ่อ รวมถึงได้พัฒนาความเข้าใจ ความรู้สึกและประสบการณ์เกี่ยวกับตนเองด้วย (Chambers, n.d.) จะเห็นได้ว่า กิจกรรมมันดาลาเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจสำหรับเด็กปฐมวัย

5. สุขภาวะทางจิตใจสำคัญอย่างไรกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ช่วงปฐมวัย เป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งเรื่องสมอง การเคลื่อนไหว การใช้ภาษา รวมถึงทักษะทางอารมณ์และสังคม ถือเป็นโอกาสทองของการสร้างรากฐานเพื่อการเรียนรู้และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาวะและมีศักยภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) โดยที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ได้นิยามความหมายของคำว่า สุขภาพ ว่าหมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ มิใช่เพียงการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หากยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่มีความสุขของทุกคนอีกด้วย (World Health Organization, 2020) สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่ได้ระบุว่า สุขภาวะหมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา ทางสังคม ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2550) ทั้งนี้ หนึ่งในด้านสุขภาวะที่สำคัญ คือ สุขภาวะทางจิตใจ เนื่องจากการมีสุขภาพจิตหรือสุขภาวะทางจิตใจที่ดีถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีสุขภาวะและพัฒนาการในด้านอื่น ๆ ตามมาเป็นลำดับ

สุขภาวะทางจิตใจ หรือ Mental well-being หมายถึง สภาวะทางจิตใจของบุคคลอันเป็นภาวะทางจิตที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับการที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถจัดการกับความเครียด ทั้งทางบวกและทางลบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับความต้องการและการสำเร็จตามเป้าหมาย มีมุมมองสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และประสบการณ์ในแง่ที่ดี (ณัฐชา อุเทศนันท์, 2561) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสุขภาวะทางจิตใจ คือ ความสุข ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง “สุขภาวะทางจิตใจ” กับ “ความสุข” นั้นมาจากรากฐานและแนวคิดที่แตกต่างกันแต่ทั้งสองมีสิ่งที่เชื่อมโยงกัน คือ การเกิดความรู้สึกพึงพอใจสูงสุดจะเป็นหนทางนำไปสู่ความสุข สอดคล้องกับ สถาบันราชานุกูล (2566) ที่ได้กล่าวถึงความสุขของเด็กไว้ว่า เด็กปฐมวัยที่มีความสุขจะแสดงออกถึงความพึงพอใจ อบอุ่นใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เขาได้รับ มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้สึกสนุกสนาน ร่าเริงกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้ทำหรือมีส่วนร่วม นอกจากนี้เด็กจะรู้จักอารมณ์ของตนเองว่าเป็นอย่างไรและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นเด็กที่ยอมรับกฎเกณฑ์ กติกา จากการฝึกและเรียนรู้ในเรื่องระเบียบวินัย มีความมุ่งมั่น มานะอดทนต่อการทำงาน ปรับตัวต่อปัญหาต่าง ๆ ได้ มองโลกในแง่ดีและกล้าแสดงออก อย่างไรก็ตาม การสร้างความสุขให้กับเด็กปฐมวัยนั้น สามารถทำได้โดยการดูแลให้เด็กได้รับสารอาหารครบถ้วนและมีประโยชน์ การสัมผัส กอดและพูดคุยกับเด็กด้วยความรักและความเอาใจใส่ จัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ตามช่วงวัยโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เช่น การอ่านหนังสือ เล่นิทานกับเด็ก ทำกิจกรรมศิลปะ เล่นดนตรี เล่นกลางแจ้ง หรือเล่นกีฬา เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกายเคลื่อนไหวร่างกาย และการลดหรือไม่สร้างความเครียดให้กับเด็ก สะท้อนให้เห็นว่า การมีสุขภาวะทางจิตใจที่ดีจะเป็นรากฐานสำคัญของการมีสุขภาวะในด้านอื่น ๆ ตามมาและส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพกายและใจที่ดีพร้อมที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

5. แนวทางการจัดกิจกรรมการปั้นมันดาลาสำหรับเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาตัวอย่างกิจกรรมสร้างสรรค์มันดาลาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า แต่ละกิจกรรมมีรูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบในการจัดกิจกรรมเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการปั้นมันดาลาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **การจัดกิจกรรมที่เป็นลำดับขั้นตอน** การจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ประกอบด้วย 1) ชั้นนำซึ่งเป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการอธิบายถึงความหมายของมันดาลา กระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกต เปรียบเทียบสิ่งรอบ ๆ ตัว

เพื่อให้เด็กเกิดการเชื่อมโยงมันดาลาให้เข้ากับประสบการณ์ของตนเอง รวมถึงเป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมเพื่อทำให้เด็กเกิดสมาธิ 2) ชั้นสอน เป็นชั้นตอนสร้างสรรค์มันดาลาด้วยเทคนิคทางศิลปะ เช่น การปั้น และ 3) ชั้นสรุป ซึ่งเป็นชั้นตอนที่ให้เด็กได้ทบทวนเกี่ยวกับมันดาลาและเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สะท้อนตัวตนผ่านงานศิลปะมันดาลา

2) การจัดกิจกรรมการปั้นมันดาลาที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ครูผู้สอนสามารถบูรณาการกิจกรรมให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ และมีการใช้เทคนิคการปั้นหลากหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับพัฒนาการกล้ามเนื้อของเด็ก โดยการเริ่มจากการปั้นรูปทรงพื้นฐาน ได้แก่ การปั้นทรงกลม เนื่องจากทรงกลมเป็นพื้นฐานของการปั้นรูปทรงต่าง ๆ จึงส่งผลให้เด็กสามารถปั้นรูปทรงอื่นๆ ตามมาได้ง่ายขึ้น หรือการปั้นเป็นเส้น ด้วยการใช้อุปกรณ์ในการคลึง ปีบและกด (Youngciety, 2565) รวมถึงครูผู้สอนสามารถนำวัสดุอื่น ๆ มาใช้ในการตกแต่งผลงาน เช่น กระดาษ ลูกปัด และเมล็ดธัญพืช เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในด้านการสัมผัสเป็นหลักโดยการหยิบ จับ และปั้นวัสดุ รวมถึงใช้มือสัมผัสเพื่อแยกแยะความแตกต่างของพื้นผิว

3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทางด้านศิลปะโดยการจัดสรรพื้นที่ในการแสดงสื่อหรือผลงานที่เกี่ยวข้องกับมันดาลาเพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงมันดาลาเข้ากับชีวิตประจำวัน รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ส่งผลต่อความรู้สึกของเด็กโดยการใช้เสียง เช่น การเปิดเพลงขณะทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการทำให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด รวมถึงส่งผลทำให้เด็กมีส่วนร่วมและเกิดสมาธิในระหว่างทำกิจกรรม

4) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ควรมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องหลายครั้ง ซึ่งในแต่ละกิจกรรมควรใช้เวลาอย่างน้อยครั้งละ 30 นาที เพื่อให้เด็กมีความคุ้นเคย และได้ทำความรู้จักมันดาลาผ่านการปั้นด้วยเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งจะไปสู่การเกิดสมาธิและการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้กับเด็ก

5) การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการสนทนา มีการวัดประเมินผลด้วยวิธีการสนทนา พูดคุยกับเด็ก โดยใช้คำถามกระตุ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและพูดคุยเกี่ยวกับผลงานศิลปะมันดาลาของตนเองเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงประสบการณ์และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

6) บทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน โดยการเชื่อมโยงมันดาลาให้เข้ากับชีวิตประจำวันของเด็ก โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรม เกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงเกิดสมาธิและการจดจ่อในการสร้างสรรค์งานมากขึ้น

6. ตัวอย่างชุดกิจกรรมการปั้นมันดาลาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมการปั้นด้วยเทคนิคมันดาลาสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสุขภาวะที่ดี (Well-being) โดยเฉพาะสุขภาวะทางจิตใจ นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย ทั้งทักษะการวางแผน ทักษะการใส่ใจจดจ่อ ทักษะการควบคุมอารมณ์ เนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจนพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจ ทั้งนี้ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้มีการกำหนดให้มีการจัดประสบการณ์การให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน มุ่งเน้นให้เด็กได้ลงมือกระทำเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง จัดประสบการณ์ให้เด็กได้คิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจลงมือกระทำ และให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) จึงนำมาสู่การพัฒนาชุดกิจกรรมการปั้น มันดาลาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะสำหรับเด็กปฐมวัยที่ผู้เขียนได้พัฒนาขึ้นภายใต้หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และได้บูรณาการให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ความต้องการและความสนใจของเด็กปฐมวัยโดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญ

ชุดกิจกรรม “Mediclaytion” เป็นชุดกิจกรรมการปั้นเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 5-7 ปี โดยเฉพาะสุขภาวะทางจิตใจมาเป็นอันดับแรก ผ่านการสร้างสรรค์มันดาลาด้วยเทคนิคการปั้น การระบายสีและตกแต่งผลงานด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) Make a little planet 2) Make a shiny Saturn และ 3) Make a smiley sun โดยนำมาบูรณาการกับหน่วยการเรียนรู้ โลกและอวกาศ ที่ให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับดาราศาสตร์และดาวเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้ ธรรมชาติรอบตัว ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 โดยการนำเรื่องรูปร่างและรูปทรงพื้นฐานมาเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้เพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงมันดาลาได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมันดาลาและดวงดาวมีลักษณะเป็น “วงกลม” จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ส่งผลให้เด็กสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองให้เข้ากับมันดาลาได้จากการสังเกต การเปรียบเทียบสิ่งรอบตัวและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานการปั้นของตนเอง ดังที่ Eglinton (2003) ได้กล่าวว่าการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กสามารถสร้างได้โดยการนำสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น นำสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กมาให้เด็กได้สังเกต รูปร่างและสีสันทัน ของวัตถุต่าง ๆ นำมาเชื่อมโยง เปรียบเทียบกัน โดยฝึกให้เด็กมองหาแรงบันดาลใจในชีวิตประจำวัน

รูปที่ 2 ตัวอย่างการปั้นมันดาลาด้วยดินเหนียวและการตกแต่งด้วยการระบายสีและลูกปิด
ที่มา: ญัฐนิชา มณีพุกษ์ และคณะ (2566)

ภายในชุดกิจกรรมประกอบด้วยสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) **คู่มือกิจกรรม** คู่มือที่อธิบายแนวคิดของกิจกรรมและขั้นตอนในการปั้นสำหรับครูผู้สอน พร้อมคำศัพท์เกี่ยวกับดวงดาวและอวกาศ รูปร่างและรูปทรงเพื่อเป็นพื้นฐานในการปั้นสำหรับเด็กภายในเล่ม

2) **แผนที่ภารกิจ** แผนที่ภารกิจการปั้น แบ่งออกเป็น 3 กิจกรรมหลัก เด็กสามารถใช้รูปทรงพื้นฐานในการปั้น เช่น วงกลม สามเหลี่ยม วงรี เป็นต้น ซึ่งแต่ละภารกิจนั้นจะเรียงตามลำดับ โดยเริ่มจากการปั้นที่ใช้รูปทรงง่าย ๆ ไปจนถึงการปั้นที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 3 ภารกิจ ได้แก่ 1) Make a little planet 2) Make a shiny Saturn และ 3) Make a smiley sun โดยที่เด็กสามารถวางแผนและร่างแบบดวงดาวของตนเองก่อนลงมือปั้นจริง

3) **แบบบันทึกหลังการทำกิจกรรม** แบบบันทึกหลังการทำกิจกรรมสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กได้บอกเล่าแนวคิดและสะท้อนตัวตนผ่านการเขียนบันทึกประกอบกับการเล่าเรื่องและการพูดคุย

4) **แผ่นรองปั้น** แผ่นรองสำหรับการปั้นที่มีแม่แบบ (pattern) ให้เด็กฝึกปั้นด้วยรูปร่างพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการปั้นที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

5) **วัสดุและอุปกรณ์สำหรับการปั้น** ประกอบด้วยดินปั้น สี พู่กัน อุปกรณ์สำหรับตกแต่ง เช่น ลูกปัด กระจุดม คละสี และเมล็ดธัญพืชที่ให้เด็กได้เลือกใช้อย่างอิสระ รวมถึงยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการสัมผัส เป็นหลักอีกด้วย

6) **ชุดคาแรคเตอร์** สติกเกอร์สำหรับเสริมแรงบวกหลังจากที่เด็กทำแต่ละกิจกรรมสำเร็จเพื่อเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

รูปที่ 3 สื่อประกอบการทำกิจกรรม
ที่มา: ญัฐนิชา มณีพฤษ และคณะ (2566)

ตัวอย่างชุดกิจกรรมการปั้นเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 5-7 ปี ข้างต้น เป็นชุดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ เสริมสร้างสมาธิ และให้เด็กได้ฝึกทักษะทางด้านศิลปะควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในเรื่องโลกและดาราศาสตร์ รวมทั้งรูปร่างและรูปทรงผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้ฝึกการปั้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจากง่ายไปจนถึงการปั้นที่ซับซ้อนและยากยิ่งขึ้น ส่งผลเด็กยังได้ฝึกทักษะในการปั้นและพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก รวมถึงได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างสมาธิและการจดจ่อให้กับเด็กอีกด้วย สอดคล้องกับ Chambers กล่าวว่า มันทาลาเหมาะที่จะใช้กับเด็ก ๆ เพราะทำให้พวกเขาได้แสดงออกทางศิลปะ อีกทั้งยังได้กล่าวถึงประโยชน์บางประการของการใช้มนดาลากับเด็ก เช่น การสร้างมนดาลาช่วยให้จิตใจสงบและความคิดด้านลบสงบลง มันทาลาช่วยให้เด็กรู้จักการเชื่อมต่อร่างกายและจิตใจและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (Chambers, n.d.) จากตัวอย่างชุดกิจกรรมที่ผู้เขียนได้เสนอข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า “มนดาลา” เป็นเทคนิคที่ครูผู้สอนสามารถนำมาผสมผสานกับการจัดประสบการณ์ศิลปะเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. บทสรุป

วัยเด็กเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างรากฐานชีวิตที่มีสุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดี โดยเฉพาะสุขภาวะทางจิตใจซึ่งถือเป็นหนึ่งในด้านสุขภาวะที่สำคัญ อันเป็นรากฐานที่จะส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีสุขภาวะและพัฒนาการในด้านอื่น ๆ ตามมาเป็นลำดับ ซึ่งการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจนั้นสามารถทำได้ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมการปั้น เป็นหนึ่งในประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้ใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลาย โดยเน้นในด้านการสัมผัสเป็นหลัก รวมถึงได้ใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประสบการณ์

สุนทรียะ อีกทั้งยังทำให้เกิดสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของใช้มนดาลากับเด็กปฐมวัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กมีสมาธิจดจ่อ ทำให้เกิดความสงบ ได้กล่อมเกลาคจิตใจให้มีความสุข รวมถึงได้พัฒนาความเข้าใจ ความรู้สึก และการได้เชื่อมโยงร่างกายและจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

ดังนั้น ผู้เขียนเชื่อว่าการนำเทคนิคมนดาลามาบูรณาการเข้ากับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประเภทการปั้นนั้นจะเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการคำนึงถึงปัจจัยและองค์ประกอบในการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมที่เป็นลำดับขั้นตอน 2) การจัดกิจกรรมการปั้นมนดาลาที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม 4) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 5) การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการสนทนา และ 6) บทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการบูรณาการเทคนิคมนดาลาให้เข้ากับการจัดประสบการณ์ศิลปะ โดยคำนึงถึงพัฒนาการความสามารถและความสนใจของเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระผ่านผลงานศิลปะของตนเองซึ่งจะนำไปสู่การมี “สุขภาวะทางจิตใจที่ดี” ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการและสุขภาวะในด้านอื่น ๆ ตามมาอย่างสมดุล เพื่อตอบสนองตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่มุ่งพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่เติบโตอย่างมีคุณภาพต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2565

9. เอกสารอ้างอิง

- ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์กุล. (2533). *พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ*. แพลน พับลิชชิง.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2543). *การวิจัยทางศิลปะ*. ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ณัฐชา อุเทศนันท์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและสุขภาวะทางจิตใจในวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง โดยมีความเมตตากรรมาต่อตนเองและการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรกำกับ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงฤทัย คำพะรัก, นนทชนนปภพ ปาลินทร, ทองสุข วันแสน, และศรित्र อยู่ประเสริฐ. (2562). การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการปั้นสร้างสรรค์. *วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัย มหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*, 16(2), 484-498.
- ปิ่นทอง นันทะลาด. (2560). *ศิลปะสำหรับครูปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล. (2559). มนดาลา: นัยยะแห่งจิตวิญญาณสู่บริบททางศิลปะ. *วารสารศิลป์พีระศรี*, 4(1), 181-209.
- แพรวดาว พงศาจารย์, เรวดี พจนบรรพต, และนิธิพัฒน์ กุศลสร้าง. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้วงองค์ประกอบ จิตอาสา และสุขภาวะทางจิตใจในนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต*. โครงการวิจัยปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง. (2560). *กิจกรรมมนดาลา Mandala*. <http://www.sufficiency.nida.ac.th/blog/116-โรงเรียนเทศบาลวัดป่าจิตตสามัคคี-2945-กิจกรรมมนดาลา mandala>
- รัชนิกร ชะตางาม. (2560). *การสร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสมพื้นที่แห่งความสุขกรณีศึกษาศิลปะบำบัดเพื่อพัฒนาสมาธิในเด็กสมาธิสั้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2559). การใช้มันดาลาเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ในตนเองของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการศึกษาศรีวิชัย. *วารสารครุศาสตร์*, 44(4), 176-187.
- สถาบันราชานุกูล. (2566). *ความสุขของเด็กปฐมวัย*. https://th.rajanukul.go.th/_admin/file-download/groupreview0000303.pdf
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). *สุขภาวะเด็ก คือ ฐานทุนสุขภาพตลอดช่วงชีวิต และ “สร้าง” นำ “ซ่อม” ที่แท้จริงต้องเริ่มที่วัยเด็ก*. <https://www.thaihealth.or.th/?p=223244>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. <https://backoffice.onec.go.th/uploaded2/Category/202110/nesdbplan12.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550*. <https://infocenter.nationalhealth.or.th/statute50>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564-2570*. https://opac01.stou.ac.th/multim/Gift_eBook/165145.pdf
- หอศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร. (2566). *ศิลปะมันดาลาเพื่อการพัฒนาสมาธิและการจดจำ*. <https://www.bacc.or.th/event/3189.html>
- อรุณทัย ไชยช่วย. (2566). *Mandalas คืออะไร*. สถาบันการศึกษาเพื่อการเยียวยา. https://mandalascener.com/?page_id=3624&lang=th
- Chambers, Y. (n.d.). *Social emotional learning activities using a Mandala*. Kiddle Matters. <https://www.kiddiematters.com/social-emotional-learning-activities-using-a-mandala/>
- Cook, K., Mayorga, M., & Ball, V. (2016). Mandala mornings: A creative approach for elementary school. *Journal of School Counseling*, 14(6), 1-25.
- Eglinton, A. K. (2003). *Art in the early years*. Routledge Falmer.
- Fagan, L. M. (2015). *Elementary school teachers' perception of art integration to arts integration to improve student learning* [Doctoral dissertation]. Walden University.
- Jung, C. G. (1959). *Mandala symbolism*. <https://sus-west-wasabisys.com/luminist/EB/I-J-K/Jung%20Mandala%20Symbolism.pdf>
- Lowenfeld, V. (1957). *Creative and mental growth* (3rd ed.). Macmillan.
- Petrishcheva, V., & Filatova, O. V. (2017). Mandala as a method of art therapy, ensuring stabilization of emotional states of preschooler children. *Olympiáda techniky Plzen*, 23.–24.5, p. 110-113.
- Schirmacher, R. (1998). *Art and creative development for young children* (3rd ed.). Delmar.
- The Mandala Company. (2023). *The Butterfly Mandala*. <https://www.themandalacompany.com/>
- Ulian, L. (2023). *Technological mandala 52 – Solaris*. Leonardo Ulian. <https://www.leonardoulian.com/works/technological-mandala-52-solaris-2/>
- World Health Organization. (2020). *Basic documents* (49th ed.).
- Youngciety. (2562). *กิจกรรมศิลปะการปั้นดินญี่ปุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย*. <https://www.youngciety.com/article/crafts/japan-clay-mold.html>
- Youngciety. (2565). *การปั้นสำหรับเด็ก ตอน ดินปั้นและการปั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับเด็ก 3 ขวบขึ้นไป*. <https://www.youngciety.com/article/crafts/basic-clay-modelling-technique-for-kids.html>

คติชนคนสุพรรณบุรี พื้นที่แสดงตัวตนกับการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมในเทศกาลสงกรานต์
Folklore for Suphanburi People : Identity Area with Cultural
Tourism in Songkran Festival

เบญจพร ไพธศรี^{1*} และธิดาดาว เดชศรี²
Benjaporn Praisorn^{1*} and Thidadow Dechsri²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความเป็นคนสุพรรณบุรีผ่านข้อมูลคติชนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่งานสงกรานต์ และความหลากหลายของวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ในงานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ โดยนำเสนอผ่านขบวนแห่บุปผชาติประกอบคำขวัญ การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์และกิจกรรมการแสดง รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านการยกย่องเชิดชูบุคคลสำคัญ ทั้งทางประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ทำให้เกิดพื้นที่การจัดงานเทศกาลสงกรานต์และเป็นพื้นที่แสดงตัวตนใหม่ของคนสุพรรณบุรี นำเสนอวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการวิเคราะห์บทบาทกับการประยุกต์ทฤษฎีทางคติชนวิทยา กรณีศึกษางานเทศกาลสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ยังแสดงตัวตนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในจังหวัดสุพรรณบุรี สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศกาลสงกรานต์ของจังหวัด ซึ่งสามารถปรับปรุงประยุกต์การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้เข้ากับบริบททางสังคมในปัจจุบันได้

คำสำคัญ : คติชน คนสุพรรณบุรี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เทศกาลสงกรานต์

^{1*} สาขาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Thai Language, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: benjaporn.pr@ssru.ac.th

² สาขาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Thai Language, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: thidadow.de@ssru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This article aimed to analyze Suphanburi people through various types of folklore in Songkran festival area and the diversity of culture in Suphanburi, called Yen Thua La Maha Songkran. The event was presented by a parade of flowers accompanied with slogans, ethnic costume, and performance. The cultural diversity was expressed through honoring people both past and present. The new identity area for SuphanBuri people has been cultivated in Songkran festival. The ethnic culture has currently been inherited with analysis and adaptation of folklore theories. A case study of Songkran festival in Suphanburi has showed the identity and unity in Suphanburi. This event reflected the importance of area. It also promoted the cultural tourism in Songkran festival which could adapt the cultural reproduction with the currently social context.

Keywords : Folklore, Suphanburi People, Cultural Tourism, Songkran Festival

วันที่รับบทความ: 03 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 02 มีนาคม 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 05 มีนาคม 2567

1. บทนำ

คำว่า “Folklore” คือศัพท์ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิถีชีวิต ความคิดและผลงานของประชาชนในฐานะที่เป็นส่วนรวม (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2542) ส่วนพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2524 แปลคำว่า “Folklore” ว่า คติชาวบ้าน หมายถึง ความเชื่อ เรื่องเทพนิยาย หรือประเพณีที่เหลืรอดมารวมเรียกว่า ความรู้หรือปัญญาแบบชาวบ้าน นอกจากนี้ Jonas Balys นักคติชนวิทยาและนักชาติพันธุ์วิทยา ยังได้อธิบายถึงคำว่า “Folklore” ว่าหมายถึงคติชนที่ประกอบด้วยการสร้างสรรค์ตามแบบประเพณี คติชนของชาวบ้านที่มีขอบเขตอยู่ในบริบทของสังคมชาวนา ไม่ได้รวมถึงชาวเมือง ในสังคมเมือง ซึ่งอาจจะมี “urban lore” เป็นของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาคติชนหรือคติชาวบ้าน ถือเป็นความสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของมนุษย์ เนื่องจากการตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรม สิ่งที่สะท้อนให้เห็นความเป็นชาติ การศึกษาข้อมูลส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ ถือเป็นการศึกษาวิถีชีวิตตามประเพณีของกลุ่มชนอย่างเป็นทางการในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่งที่เรียกว่า “คติชนวิทยา” (กัญญารัตน์ เวชศาสตร์, 2542) ซึ่งในปัจจุบันคติชาวบ้าน วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ยังสามารถต่อยอดมาสู่การศึกษาคติชนในด้านของการท่องเที่ยว ดังเช่นงานของ ประมินทร์ จารูร (2559) ที่ได้ศึกษาคติชนกับการท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการศึกษาคติชนในฐานะ “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่ยังคงจุดแข็งในด้านการรักษาประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่เดิม ควบคู่กับการสร้างมูลค่าจากการท่องเที่ยว ทั้งการสร้างสรรคกิจกรรมขบวนแห่นางสงกรานต์และขบวนแห่บุญพระเวสสันดร เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ชมและประชาสัมพันธ์ชุมชนไปในตัว จึงเป็นที่มาของการศึกษาคติชนของคนสุพรรณบุรี พื้นที่แสดงตัวตนกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศกาลสงกรานต์ ที่จะได้นำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ในบทความต่อไป

งานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นประเพณีที่จัดต่อเนื่องกันมาในระยะเวลาที่ยาวนาน ถือเป็นงานสำคัญประจำปีงานหนึ่งของจังหวัดที่จะได้นำเสนอเอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีและแสดงตัวตนของคนสุพรรณบุรีในพื้นที่บ้านเกิด โดยในปี พ.ศ 2561 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ร่วมกับองค์การส่วนกลางของจังหวัดสุพรรณบุรี จัดงานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ในวันที่ 13 – 15 เมษายน พ.ศ. 2561 และย้ายสถานที่จัดงานสงกรานต์ซึ่งถือ

เป็นงานศูนย์กลางรวมความเป็นหนึ่งเดียวกันของจังหวัดมาไว้ที่ ถนนแห่งใหม่คือ “ถนนอาทิวราห์” บริเวณอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้แต่ละอำเภอได้มาแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่นของตนและเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว งานสงกรานต์ ที่จะจัดขึ้นต่อเนื่องในอำเภอ ต่าง ๆ และนำเสนองานประเพณีประจำจังหวัดอื่น ๆ ที่จะจัดขึ้นตลอดปีอีกด้วย โดยกิจกรรมในงานสงกรานต์ล้วนแสดงถึงขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของจังหวัดสุพรรณบุรี เริ่มตั้งแต่ ช่วงเช้าเป็นต้นไป ประกอบด้วยกิจกรรมพิธีเปิดถนนอาทิวราห์ ขบวนแห่บุปผชาติถ่ายทอดเอกลักษณ์ท้องถิ่น 10 อำเภอ สอดแทรกวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ของตน และการสงฆ์พระหลวงพ่อดำทองคำ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ตลอดจนการประกวดเทพีสงกรานต์และการแสดงดนตรีจากนักร้องลูกทุ่ง

คติชนคนสุพรรณบุรี ในพื้นที่แสดงตัวตนกับการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศกาลสงกรานต์ที่นำมา ศึกษาในบทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอความเป็นคนสุพรรณบุรีผ่านข้อมูลคติชนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ งานสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เนื่องจากประเทศไทยจะได้รับผลกระทบจากภาวะโรคระบาด (โควิด 19) ทำให้ทางจังหวัดงดการจัดงานประเพณีสงกรานต์ในปีต่อ ๆ มา โดยจะประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขบวนแห่บุปผชาติ 10 อำเภอ ในจังหวัดสุพรรณบุรี การแต่งกายและกิจกรรมการแสดงที่สื่อถึงความเป็นคนสุพรรณบุรีและนำเสนอพื้นที่ แห่งใหม่ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาความหลากหลายของวัฒนธรรมในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชาติพันธุ์และบุคคลสำคัญที่ปรากฏในขบวนแห่งานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์

2. การนำเสนอความเป็นคนสุพรรณบุรีผ่านข้อมูลคติชน ในพื้นที่งานสงกรานต์ ปี พ.ศ. 2561

ประเพณีสงกรานต์ถือเป็นประเพณีที่เก่าแก่และคนไทยสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว ชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง และได้ขยายตัวปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมในวงกว้าง ใช้น้ำเป็นตัวแทน ในการประกอบพิธี เช่น การสงฆ์พระ การขอพรจากผู้ใหญ่หรือรดน้ำแก่กันเพื่อความสดชื่น แต่ในปัจจุบันเกิดการ ประชาสัมพันธ์งานสงกรานต์ในเชิงของการท่องเที่ยวเป็น “Water Festival” เป็นภาพของการใช้น้ำเพื่อแสดง ความหมายเพียงประเพณีการเล่นน้ำ

อย่างไรก็ตาม จังหวัดสุพรรณบุรีถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่สืบสานประเพณีสงกรานต์ในแบบโบราณดั้งเดิม แต่ใน บริบทของสังคมซึ่งเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การปรับตัวของวิถีชีวิตผู้คนได้ส่งผลต่อประเพณีที่กระทำกันมา จึงเกิดแนวคิดที่ จะผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีที่มีมาแต่เดิมให้เข้ากับการดำเนินชีวิตของผู้คน หากยังสามารถนำเรื่องราวประเพณี สงกรานต์มานำเสนอความเป็นคนสุพรรณบุรี เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบันและเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมให้กับทางจังหวัด ในปี พ.ศ. 2561 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์การส่วนกลางของจังหวัด สุพรรณบุรีจึงได้จัดกิจกรรม “เย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรี” บนพื้นที่แห่งใหม่คือ ถนนอาทิวราห์ อยู่ บริเวณอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้ 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี สามารถนำเสนอเอกลักษณ์ประจำถิ่น ผ่านขบวนแห่ในพิธีเปิดงาน กอปรกับในแต่ละอำเภอก็จะมีเรื่องราวความเป็นมาทางวัฒนธรรม ทั้งเรื่องเล่า คำขวัญ การแต่งกาย ตลอดจนวัฒนธรรมการแสดงของแต่ละท้องถิ่นมานำเสนอความเป็นตัวตนคนสุพรรณบุรี

2.1 ขบวนแห่บุปผชาติประกอบคำขวัญ 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี

ใน 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยอำเภอด่านช้าง เดิมบางนางบัว ดอนเจดีย์ บางปลาม้า หนองหญ้าไซ ศรีประจันต์ สองพี่น้อง สามชุก อู่ทอง และอำเภอเมือง โดยขบวนแห่จะมีพรรณไม้นานาชนิดที่มีสีสัน สวยงามประดับตกแต่งรถนำขบวน พร้อมบอกเล่าคำขวัญที่มาจากเรื่องเล่านิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ และของขึ้นชื่อประจำแต่ละอำเภอ นำมาเรียงร้อยเป็นข้อความที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น แสดงตัวตนของคน สุพรรณบุรีในแต่ละอำเภอ ดังนี้

ภาพที่ 1 คำขวัญประจำและสัญลักษณ์ประจำอำเภอลำเภอนในขบวนแห่

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลอำเภอลำเภอ คำขวัญ และสัญลักษณ์ประจำถิ่น

อำเภอลำเภอ	คำขวัญ	สัญลักษณ์ประจำถิ่น
1. ด่านช้าง	เขื่อนกระเสียวลือนาม ธรรมชาติงามล้ำ วัฒนธรรมตะเพินคี อุทยานดิสนสองใบ	เขื่อนกระเสียว เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญประจำ อำเภอด่านช้าง
2. เดิมบางนางบัว	พระอาจารย์ธรรมโชติลือนาม อุทยานงามบึงฉวาก ของฝากผ้าทอมือ เลื่องลืองานยกธง สลักไม้ต่างทำช้าง เขานนางเรื่องเล่า หัวเขาเทโวตั้ง	พระอาจารย์ธรรมโชติ มาจากเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ บึงฉวากเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวสำคัญประจำอำเภอลำเภอลำเภอลำ คือนงานประจำปีที่จัดต่อจากงาน สงกรานต์และเขานนางเป็นตำนาน เรื่องเล่า
3. ดอนเจดีย์	ดอนเจดีย์ แดนยุทธหัตถี อนุสาวรีย์วีรกรรมสมเด็จพระนเรศวร มหาราช	ดอนเจดีย์ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ของอำเภอลำเภอลำเภอลำ

อำเภอ	คำขวัญ	สัญลักษณ์ประจำถิ่น
4. บางปلام้า	เกษตรกรรมล้ำหน้า เพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์และอาหาร แหล่งวัฒนธรรมยืนนาน สืบสานคุณภาพชีวิต	อำเภอบางปلام้านำเสนอความโดดเด่น ของชื่ออำเภอด้วยสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ ทำจาก “ปلام้า”
5. หนองหญ้าไซ	ดินแดนหม่อนไหมงามहरु เฟื่องฟูผลไม้งามสะพรั่ง มั่งคั่งโคนม อุดมข้าวหอมมะลิ	นำเสนอของดี สินค้าประจำอำเภอใน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผลไม้และข้าว หอมมะลิ
6. ศรีประจันต์	เสียงเหนือน้ำฟัง โด่งดังพระเครื่อง เมืองนักปราชญ์ ตลาดเก่าบ้านท่านเจ้าคุณ แหล่งบุญเจดีย์พระธาตุพระพุทธรบาท จำลอง ถิ่นร้อยฮีแซวแห้วเงินมันหวาน หมู่บ้านควายไทยสวนพีชไร่ดิน “คือถิ่นศรีประจันต์	เป็นอำเภอที่นำเสนอทั้งเรื่องราวทาง ศาสนา สถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตการทำ การเกษตร และแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็น สัญลักษณ์ประจำอำเภอคือ หมู่บ้าน ควายไทย
7. สองพี่น้อง	ชื่อมีคนน้อย อร่อยปลาหม่า เลิศล้ำพระสงฆ์ หลวงพ่อโหม่งพระเครื่อง รุ่งเรืองนาไร่ พระใหญ่โลกรู้ เสภาชั้นครู อุ้มน้ำอุปลา ราชินีนี้กร้อง สองพี่น้องบ้านเรา	การนำเสนอตัวตนของคนสองพี่น้อง คือ การนำเสนอความโดดเด่นของบุคคล สำคัญอย่างพุ่มพวง ดวงจันทร์ ซึ่งเป็น ราชินีลูกทุ่ง และเป็นแหล่งปลูกข้าว มี ปลาอุตมสมบูรณ์
8. สามชุก	หลวงพ่อมุ่ยลีอนาม หลวงพ่อดำศักดิ์สิทธิ์ ทำเงินคือชีวิต แหล่งผลิตเกษตรกรรม วัฒนธรรมร่วมใจ ธารน้ำใสบึงระหาร	อำเภอสามชุก นำเสนอความเป็นตัวตน ด้วยการเลื่อมใสศรัทธาทาง พระพุทธศาสนาและมีแม่น้ำหล่อเลี้ยง ชีวิต
9. อุทุม	แหล่งรอยพระพุทธรบาท เกียรติประกาศเรื่องผ้าทอ เจ้าพ่อพระยาจักร ถิ่นรักไทยทรงดำ ถ้าเสื่อพระดี มีคอกข้างดิน ถิ่นถ้ำน้ำตก	ชื่ออำเภอแสดงถึงประวัติศาสตร์ราชวงศ์ อุทุม และนำเสนอผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นคือ ผ้าทอ และมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อาศัยอยู่
10. เมือง	หลวงพ่อดุ๊ยบ้าน แหล่งตำนานขุนช้างขุนแผน ดินแดนพระผางสุพรรณ โบราณสถานวัดสนามชัย ไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ลือเลื่องปลาสด ดอกก้ายาน หอคอยบรรหารงานสง่าวังมัจฉา วัดพระนอน	แสดงสัญลักษณ์ประจำถิ่น ทั้งด้านตำนานเรื่องขุนช้างขุนแผน ด้าน ศาสนามีศาลหลักเมือง สถานที่ท่องเที่ยว มีวังมัจฉากับหอคอยบรรหาร และสินค้า ขึ้นชื่อคือปลาสด

จากข้อมูลคำขวัญทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรีที่นำเสนอมาในขบวนแห่บุปผชาติ นำเสนอเอกลักษณ์ท้องถิ่นของแต่ละท้องที่ แสดงความเป็นคนสุพรรณบุรีผ่านวิถีชีวิตทางการเกษตรกรรม ปลูกข้าว ทำสวน จับปลา และมีสินค้าต่าง ๆ ขึ้นชื่อ ทั้งผ้าทอมือหรืออาหาร คนสุพรรณบุรีแสดงถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ในทุก ๆ อำเภอ ส่วนใหญ่จะนำเสนอพระที่ประชาชนในแต่ละอำเภอนั้นนับถือ แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนสุพรรณบุรีในด้านความเชื่อทางและศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดเด่นของแต่ละอำเภอ ให้นักท่องเที่ยวสามารถไปเก็บเกี่ยวประสบการณ์ และเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของคนสุพรรณบุรีไปพร้อมกัน คำขวัญทั้ง 10 อำเภอ ถือเป็นมวลรวมของการแสดงตัวตนคนสุพรรณบุรี ซึ่งนำเสนอสัญลักษณ์ประจำถิ่นของแต่ละอำเภอมานำเสนอเป็นภาพใหญ่ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ เกษตรกรรม ตำนานวรรณคดี ศิลปินและภาษา อันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเมื่อนำมาผสมผสานกันสู่คำขวัญประจำจังหวัดที่อยู่ในขบวนแห่บุปผชาติเป็นขบวนแรก คือ **“สุพรรณบุรีเมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน ภาษาถิ่นชวนฟัง”** (พระมหาอดิศร ธีรสีโล, 2547) เป็นการแสดงตัวตนของคนจังหวัดสุพรรณบุรีผ่านขบวนแห่บุปผชาติประกอบคำขวัญได้อย่างชัดเจน

2.2 การแต่งกายและกิจกรรมการแสดงในขบวนแห่

ในขบวนแห่บุปผชาติทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากจะมีเรื่องของคำขวัญประจำอำเภอการแสดงตัวตนความเป็นคนสุพรรณบุรียังแสดงออกผ่านเครื่องแต่งกายและกิจกรรมการแสดงในขบวนแห่ ด้วยวิถีชีวิตและสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนไป ทำให้คนสุพรรณบุรีไม่ได้แต่งกายด้วยผ้าถุง เสื้อผ้าไทย หรือเสื้อหม้อฮ่อมในชีวิตประจำวัน แต่ในขบวนแห่ได้มีการแต่งกายที่เป็นวิถีชีวิตของการทำเกษตรกรรม การใส่เสื้อผ้าไทยแขนกระบอก หม้อฮ่อม กางเกงขา กว้าง มาแสดงถึงความเป็นอยู่ของคนสุพรรณบุรีในอดีตที่เป็นมา อีกทั้งประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรียังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กระจัดกระจายและอาศัยอยู่ในอำเภอต่างๆ ปัจจุบันได้กลายเป็นคนไทยโดยปริยายแล้ว และนิยมเรียกชื่อคนไทยเชื้อชาตินั้นโดยใช้คำนำหน้าว่า “ไทย” (ปิตชัย พงษ์วานิชอนันต์, 2543) การนำเสนอการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ในขบวนแห่ ถือเป็น การแสดงออกถึงลักษณะพิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ในขณะที่ยกกันคนสุพรรณบุรีได้ยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของคนสุพรรณบุรี การแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านการแต่งกาย จึงเป็นการนำเสนออีกแง่มุมหนึ่งของความเป็นท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ไม่มีการแบ่งแยก พื้นที่ในขบวนแห่คือ พื้นที่ของการแสดงตัวตนคนสุพรรณบุรี ที่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็เป็นคนสุพรรณบุรีเช่นเดียวกัน และการแสดงออกเรื่องการแต่งกายยังแสดงออกถึงการผสมผสานวัฒนธรรมของคนสุพรรณบุรีและกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างกลมกลืน สามารถนำเสนอเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการใช้เครื่องแต่งกายเป็นจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ถือเป็นภาพความประทับใจแรกที่จะนำไปสู่การสัมผัสวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ต่อไป

ขบวนแห่บุปผชาตินำเสนอการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่แสดงตัวตนของคนสุพรรณบุรี ในบทความนี้จะนำเสนอการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ มอญ และไทยพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวนหนึ่ง และมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่าง ๆ ทั้งเครื่องแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ ซึ่งได้นำมาเสนอในขบวนแห่ เพื่อแสดงถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

2.2.1 กลุ่มไทยทรงดำอำเภอสองพี่น้องและอำเภอบางปลาหม้อ

กลุ่มไทยทรงดำหรือลาวโซ่ง เดิมอาศัยอยู่บริเวณสิบสองจุไทยและดออพยพมาอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งเพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรีและนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มคนไทยทรงดำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีสังคมเกษตรกรรมเช่นเดียวกับวิถีชีวิตของชาวสุพรรณบุรี (ม. ศรีบุษรา, 2522) และในเทศกาลเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ ทางจังหวัดได้จัดพื้นที่ให้กลุ่มไทยทรงดำได้ร่วมนำเสนอเอกลักษณ์ประจำถิ่นของตนในขบวนแห่ เพื่อเป็นการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ให้คงอยู่ และเป็นการยอมรับตัวตนของกลุ่มไทยทรงดำเป็นคนสุพรรณบุรีเช่นเดียวกัน

การแต่งกายของกลุ่มไทยทรงดำจะนำเสนอผ่านขบวนแห่ใน 2 อำเภอ คือ อำเภอสองพี่น้องและอำเภอบางปลาหม้อ พื้นฐานของการแต่งกาย ผู้ชายจะแต่งเป็นชุดเสื้อและกางเกงสีดำ ผูกผ้าขาวม้าที่เอว ส่วนผู้หญิงจะสวมเสื้อสีดำและกระโปรงที่มีลวดลายคล้ายผ้าขาวม้าบริเวณเอวเช่นกัน ความต่างของการแต่งกายกลุ่มไทยทรงดำ สองอำเภอนี้

คือ อำเภอสองพี่น้องจะแต่งกายในลักษณะที่อธิบายไปข้างต้น ค่อนข้างเน้นความเรียบง่ายและเพิ่มเติมให้ผู้หญิงห้อยเครื่องใช้ที่มีลักษณะคล้ายกระบุงสานไว้ทุกคน ส่วนอำเภอบางปลาม้าจะแต่งกายในลักษณะข้างต้นและเพิ่มเติมให้ผู้หญิงคล้องผ้าไหมสีชมพูไว้ที่คอทุกคน เป็นลักษณะของการประยุกต์เพื่อความสวยงาม

ภาพที่ 2 ขบวนแห่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอบางปลาม้าและสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2.2 กลุ่มชาติพันธุ์มอญอำเภอสองพี่น้อง

กลุ่มชาติพันธุ์มอญเป็นกลุ่มที่มีรูปร่างหน้าตาและลักษณะคล้ายคนไทยมาก ในอำเภอสองพี่น้องมีกลุ่มชาติพันธุ์มอญอาศัยอยู่ แต่มีจำนวนไม่มากเท่ากับกลุ่มไทยทรงดำ การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์มอญในขบวนแห่บุปผชาติงานสงกรานต์คือ มีลักษณะคล้ายกับพม่า นุ่งผ้าลายตาหมากรุก ผู้ชายจะนุ่งผ้า “สะล่ง” หรือ “สล่อง” ในภาษามอญ และสวมเสื้อคอกลมลายดอก ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้า “ตาโถง” สวมเสื้อสีขาวและมีผ้าคล้องคอด้วย และนิยมเกล้าผมเป็นมวยต่ำก่อนไปข้างหลัง และสวมรองเท้าแตะคีบ ซึ่งการแต่งกายแบบนี้จะแต่งเฉพาะในเวลาในงาน อย่างในกรณีนี้คือ เทศกาลสงกรานต์มาแสดงความเป็นตัวตนมอญที่เป็นหนึ่งเดียวกันกับชาวสุพรรณบุรี (ชนิษฐา คันธะวิชัย และมณฑิรา ราโท, 2552)

ภาพที่ 3 ขบวนแห่กลุ่มชาติพันธุ์มอญ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2.3 กลุ่มไทยพวนอำเภอบางปลาม้า

กลุ่มไทยพวนจะอยู่ในเขตหมู่บ้านเก้าห้อง บ้านดอนขาด บ้านดอนไข่เต่า บ้านดอนยอ บ้านดอนตะลุ่ม บ้านวัดโบสถ์ บ้านมะขามล้ม บ้านท่าตลาด และบ้านโพธิ์ศรี (ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์, 2543) อาศัยอยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แต่การแต่งกายของชาวไทยพวนนั้นค่อนข้างโดดเด่นและมีสีสันสวยงาม (โพธิ์ แซ่มลำเจียก, 2538) ในขบวนแห่สงกรานต์กลุ่มไทยพวนได้สวมเสื้อสีม่วงที่มีการตัดเย็บเองและนุ่งผ้าถุงสีดำมี

ลวดลายเล็กน้อย และเกล้ามวยผมมีเครื่องประดับตกแต่งอย่างสวยงาม ทำให้เป็นจุดเด่นและเป็นที่น่าสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 ขบวนแห่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2.4 กิจกรรมการแสดงในขบวนแห่

ในขบวนแห่บุปผชาติมีกิจกรรมการแสดงทั้งการอนุรักษ์การร้องรำทำเพลงแบบพื้นบ้าน ทั้งการการรำเดี่ยว เกี่ยวข้าว รำกลองยาว เพลงอีแซว ซึ่งแสดงความเป็นตัวตนของสุพรรณที่ผูกพันกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม หลังจากการทำไร่ทำนา ก็จะมาร้องรำทำเพลงกัน เพื่อความบันเทิงและสร้างความผ่อนคลาย ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การแสดงแบบในรูปแบบนี้จึงลดน้อยลง อย่างไรก็ตามยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่นำเสนอออกมาในขบวนแห่ ผสมผสานกับการแสดงวงดนตรีที่ถือือเป็นความสนุกสนานและการแสดงตัวตนของคนสุพรรณบุรีอีกรูปแบบหนึ่ง ในฐานะเมืองนักเพลงและมีราชินีเพลงลูกทุ่ง นักร้องชื่อดังล้วนแล้วแต่เป็นคนจังหวัดสุพรรณบุรี วงดนตรีจึงขับร้องและบรรเลงเพลงต่างๆ เพื่อแสดงถึงความเป็นคนสุพรรณบุรีเช่นกัน เป็นการผสมผสานของเก่าและของใหม่ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ และนำเสนอในขบวนแห่ได้อย่างสนุกสนานไปพร้อมๆกัน

ในบริบทของการท่องเที่ยวเทศกาลสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรีในปัจจุบัน การสร้างอัตลักษณ์ด้วยการนำเสนอคำขวัญ การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์และกิจกรรมการแสดงเป็นวิถีคิดที่น่าสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถต่อยอดไปเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต่อไปได้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักจะเป็นคนที่อยู่นอกชุมชนหรือเป็นคนรุ่นใหม่ ที่ไม่ได้มีความรู้ถึงรายละเอียด คำขวัญ การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือการแสดงต่างๆของจังหวัดสุพรรณบุรี การนำเสนอผ่านขบวนแห่เป็นยุทธวิธีสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในระยะเวลาอันสั้นให้กับนักท่องเที่ยวได้ และสามารถต่อยอดสู่การท่องเที่ยวในระดับชุมชนได้ อีกทั้งยังสามารถทำให้คนได้รู้จักจังหวัดสุพรรณบุรีในแง่มุมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากเรื่องของการพูดเสียงเหนือที่เป็นเอกลักษณ์หรือวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนเท่านั้น การจัดขบวนแห่และการแสดงสามารถเสพความสวยงาม ความสนุกสนานจากแสง สี เสียง ที่นำอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมานำเสนอความเป็นคนสุพรรณบุรีได้

3. ความหลากหลายของวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีในงานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์

ในประเด็นนี้ จะวิเคราะห์ในเรื่องของความหลากหลายของวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ในงานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ ที่ปรากฏในพื้นที่ถนนอาทิวราห์ สถานที่จัดงานพิธีเปิดถนนใหม่และขบวนแห่บุปผชาติเปิดงานเทศกาลสงกรานต์ โดยในพื้นที่ถนนอาทิวราห์จะนำเสนอการเชิดชูบุคคลสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมการยกย่องผู้กระทำคุณงามความดีให้กับจังหวัดและประเทศชาติเสมอมา และนำเสนอวัฒนธรรมที่สะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และกลุ่มชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การต่อยอดด้านการท่องเที่ยว ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์การ

ส่วนกลางจังหวัดสุพรรณบุรี เล็งเห็นถึงประโยชน์จากการประชาสัมพันธ์ในส่วนนี้ เพื่อสร้างรายได้ให้กับจังหวัดและกระตุ้นเศรษฐกิจของชาติต่อไป

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีบุคคลสำคัญสร้างคุณงามความดีตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่เมืองสุพรรณบุรีที่ควรค่าแก่ยกย่องและจารึกไว้ให้เป็นตัวอย่างแก่คนรุ่นหลังต่อไป การเปรียบเทียบถึงความสำคัญและยกย่องคุณความดีของคนสุพรรณบุรี ไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งใด ทำประโยชน์ ณ ที่ใดก็ตาม จะเปรียบเทียบเรียกขานว่าเป็น **“ช้างป่าต้น คนสุพรรณ”** อาทิเช่น พระอาจารย์ธรรมโชติ วัดเขานางบวช ผู้เป็นขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้านบางระจัน เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ผู้ใช้นามสกุลพระราชทานคนแรกของไทย รัชราชการเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยและดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๑ ได้สร้างประโยชน์เพื่อบ้านเกิด ทั้งทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการศึกษาและสร้างสาธารณประโยชน์ในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น (ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์, 2543)

ในงานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์จังหวัดสุพรรณบุรีได้จัดยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลสำคัญ ซึ่งมีสายเลือดสุพรรณบุรีอย่างเต็มตัว เป็นช้างป่าต้น คนสุพรรณที่ทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ คือ นายอาทิตย์วราห์ คงมาลัย (ตุน บอดี้สแลม) ที่ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติในโครงการ **“ก้าวคนละก้าว เพื่อ 11 โรงพยาบาล”** จัดซื้อเครื่องมือทางการแพทย์ ด้วยการวิ่งรับบริจาคจากใต้สุดแดนสยามจังหวัดยะลาถึงเหนือสุดแดนสยามจังหวัดเชียงราย โดยทางจังหวัดสุพรรณบุรีมีมติเห็นชอบให้ตั้งชื่อนถนนใหม่ เพื่อเป็นเกียรติแก่นายอาทิตย์วราห์และครอบครัวจำนวน 2 สายคือถนน **“อาทิตย์วราห์”** และถนน **“คงมาลัย”** โดยเริ่มดำเนินการในงานเทศกาลสงกรานต์ซึ่งจะเปิดถนน 1 เส้นคือ **“ถนนอาทิตย์วราห์”** มาแทนชื่อเดิมคือถนนนครแก้ว เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของชาติบ้านเมืองและปลุกจิตสำนึกให้คนทำความดีเพื่อสังคม เมื่อจารึกชื่อนถนนไว้คนรุ่นหลังจะได้ตระหนักถึงการทำความดีเช่นเดียวกัน และถือโอกาสใช้เทศกาลสงกรานต์ซึ่งถือเป็นวันปีใหม่ของไทย เปิดถนนให้ประชาชนได้มาเล่นน้ำและร่วมกิจกรรมในวันสงกรานต์ ถนนสายนี้จึงอีกเป็นพื้นที่หนึ่งแสดงตัวตนของคนสุพรรณบุรีที่ไม่ว่ายุคสมัยใดก็จะทำประโยชน์เพื่อชาติ และแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการยกย่องเชิดชูของคนสุพรรณบุรีที่จะมอบให้กับผู้ที่สร้างประโยชน์เพื่อสังคม จังหวัดและประเทศชาติ

อนึ่ง ขบวนแห่บุปผชาติงานสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากการเป็นพื้นที่แสดงตัวตนของคนสุพรรณบุรีแล้ว ยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และกลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย โดยคนสุพรรณบุรีนั้นเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และหลวงพ่อโตทองคำจะเป็นศูนย์รวมจิตใจและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองที่อยู่ในขบวนแห่ให้ประชาชนได้สรงน้ำขอพรในเทศกาลสงกรานต์ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติกันทั่วไปในทุก ๆ พื้นที่ ทั้งนี้ทางจังหวัดสุพรรณบุรียังได้จัดให้มีการถวายน้ำสัการะสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในขบวนแห่บุปผชาติด้วย แสดงถึงวัฒนธรรมการเคารพยกย่องบุคคลสำคัญที่ประกอบกับการจัดการท่องเที่ยวที่อำเภอดอนเจดีย์ได้อีกทางหนึ่ง

พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะในสงครามยุทธหัตถีที่ทรงมีต่อพระมหาอุปราชา ที่อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในเทศกาลสงกรานต์ปี พ.ศ.2561 ได้จัดให้มีการถวายน้ำสงกรานต์แก่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับอนุสาวรีย์รูปสมเด็จพระนเรศวร ซึ่งมีรูปลักษณ์ต่างจากอนุสาวรีย์ยุทธหัตถีที่ดอนเจดีย์เป็นการสร้างประเพณีจากวัฒนธรรมความเชื่อในสังคมที่เคารพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนพัฒนาไปสู่การเคารพอนุสาวรีย์ เป็นการประชาสัมพันธ์และสามารถทำให้ท้องถิ่นนั้น ๆ กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวในปัจจุบัน และถือเป็นการสร้างปรากฏการณ์ทางสังคมในการสร้างอนุสาวรีย์ รูปเคารพที่จำลองมาจากบริเวณที่มีการจัดสร้างไว้แต่เดิม ย่อส่วนมาอยู่ในขบวนแห่เพื่อมาใช้อ้างอิงในการประกอบพิธีถวายน้ำสงกรานต์ สร้างวัฒนธรรมการเคารพสักการะบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ศูนย์กลางของจังหวัดได้

นอกจากนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังปรากฏในขบวนแห่เรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้นำเสนอในมุมมองของการแต่งกายที่แสดงตัวตนความเป็นคนสุพรรณบุรีไปข้างต้นนั้น การนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์ยังเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่สามารถประชาสัมพันธ์การเข้าไปมีส่วนร่วมการเรียนรู้วัฒนธรรม ได้ง่ายผ่านขบวนแห่ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นอกจากการนำเสนอความเป็นคนสุพรรณบุรีแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมงานสงกรานต์ที่

จะจัดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดต่อจากงานสงกรานต์ของส่วนกลางหรือจัดขึ้นไปพร้อมกัน ๆ จึงใช้พื้นที่แสดงตัวตนมานำเสนอและประชาสัมพันธ์สงกรานต์ของกลุ่มชาติพันธุ์อีกช่องทางหนึ่งด้วย

ตัวอย่างเช่น : การจัดงานสงกรานต์ของกลุ่มไทยทรงดำ ชุมชนบ้านดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จัดงานประเพณีไทยทรงดำ รำแคน สืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2561 ในงานมีการจัดนิทรรศการ ไทยทรงดำ มีอาหารพื้นบ้านลาวโซ่ง เช่น ปลาบั้งดิบ กบโ้ว แกงไข่ม้า แกงคั่วผ้า แกงหน่อส้ม ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำ มีการละเล่นดนตรี เป่าแคน ฟ้อนรำอย่างสวยงามตามประเพณีเก่าแก่ที่สืบสานกันมา ซึ่งในปัจจุบันชาวไทยทรงดำบ้านดอนมะนาวยังคงใช้ชีวิตที่เรียบง่าย แต่งกายด้วยชุดสีดำอย่างที่น่าเสนอในชวบนแท้และยังรักษาประเพณีที่ดั้งเดิมเสมอมา

การนำบุคคลสำคัญทั้งในประวัติศาสตร์และปัจจุบันมายกย่อง ถือเป็น การสร้างวัฒนธรรมการเชิดชูบุคคลจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง และในสังคมของการท่องเที่ยวทุกวันนี้การนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญมาใช้ทางวัฒนธรรมถือเป็น การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับจังหวัดและกระตุ้นเศรษฐกิจทางด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศ (ศิริพร ณ ถลาง, 2558) อีกทั้งวัฒนธรรมภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ค่อนข้างจะหาและเรียนรู้ได้ยากในปัจจุบัน ก็ยังคงมีอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี การใช้พื้นที่แสดงตัวตนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผสมผสานกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืน ทำให้ตัวตนของคนสุพรรณยังมีพื้นที่ในการแสดงออกสู่สังคมไทย และสามารถปรับตัวอยู่ในกระแสของยุคสมัยที่เปลี่ยนไปด้วยการนำเสนอบริบทในเชิงของวัฒนธรรมการท่องเที่ยว และงานสงกรานต์จังหวัดสุพรรณบุรีก็ตอบโจทย์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

4. บทบาทกับการประยุกต์ทฤษฎีทางคติชนวิทยา: กรณีศึกษางานเทศกาลสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

คติชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรม และวัฒนธรรมมีหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายในกรณีศึกษางานเทศกาลสงกรานต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของ Bascom (1965) มาประยุกต์ใช้

โดยทฤษฎีของ William Bascom คือ Four Function of Folklore บทบาทหน้าที่สำคัญของคติชนประกอบด้วย

1. (amuse) ปลดปล่อยจากจารีต ความกดดันจากสังคม ให้ความบันเทิง ผ่อนคลายความตึงเครียด ถือเป็นทางออกของจิตใจ
2. (validate culture) ทำให้วัฒนธรรมเข้มแข็งและสมบูรณ์ อธิบายความสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ ได้
3. (educate) ให้การศึกษา สืบทอด อบรม ชัดเกล้าศีลธรรม จริยธรรม จารีตหรือภูมิปัญญา และค่านิยม บรรทัดฐานของสังคม

4. (maintain conformity) เป็นเครื่องมือควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคม

ในพิธีเปิดถนนอาทิตย์และชวบนแท้บุปผชาติ เพื่อแสดงความเป็นตัวตนคนสุพรรณบุรีของแต่ละอำเภอนั้นสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ได้ ดังนี้

4.1 การธำรงรักษาสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์: สงกรานต์เป็นประเพณีที่ได้ใช้เวลาาร่วมกันกับครอบครัว สามารถนำบุรุษพระศาสนาสืบสานประเพณีอันดีงาม และนำเสนอความเลื่อมใสทางศาสนาของคนในจังหวัดสู่สาธารณชน และธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้มีส่วนทำให้ยังคงมีแผ่นดินไทยได้อย่างอยู่ด้วยการระลึกถึงพระคุณของพระองค์

4.2 เป็นพื้นที่แสดงตัวตนของคนในจังหวัด: แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในจังหวัดสุพรรณบุรี การรวมตัวของคนทุกกลุ่มทุกชาติพันธุ์ เป็นการแสดงอัตลักษณ์ของคนสุพรรณบุรี

4.3 เป็นการสืบต่อประเพณี: เป็นการสืบสานประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีและประชาสัมพันธ์การสืบสานประเพณีสงกรานต์ให้นักท่องเที่ยวสามารถไปเรียนรู้วัฒนธรรมที่ยังคงรักษาอยู่จวบจนปัจจุบันนี้ได้

4.4 เป็นเครื่องมือในการควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคม: ในพื้นที่แสดงตัวตนแห่งใหม่จารีการกระทำ คุณงามความดีเพื่อประเทศชาติ ย่อมสามารถเป็นการสร้างแบบแผนความประพฤติที่ดีงามให้กับคนในจังหวัดและคนในสังคมได้

4.5 เป็นเครื่องมือให้ความบันเทิง : การนำเสนอกิจกรรมต่างๆในขบวนแห่บนพื้นที่ศูนย์กลาง ทั้งกิจกรรมดั้งเดิมหรือกิจกรรมประยุกต์ ย่อมเป็นเครื่องมือสร้างความบันเทิงให้กับประชาชนในจังหวัด

4.6 ทำให้วัฒนธรรมเข้มแข็งและสมบูรณ์: การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้จะต่างกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อต้องสร้างความสามัคคี รักษาประเพณีสงกรานต์ ผู้คนสามารถมารวมกันได้อย่างกลมกลืนและทำให้วัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดสุพรรณบุรียังคงเข้มแข็งและสมบูรณ์เป็นเวลายาวนาน

กรณีศึกษางานสงกรานต์จังหวัดสุพรรณบุรีกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ ในระดับปัจเจกคือ การร่วมกิจกรรมในงานวันขึ้นปีใหม่ของไทย และแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในจังหวัด ส่วนในระดับสังคมงานสงกรานต์จังหวัดสุพรรณบุรี ถือเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ผ่านการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตอกย้ำความรู้สึกผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอน และมีบุคคลสำคัญให้ได้รับภาคภูมิใจที่มีสายเลือดสุพรรณเช่นเดียวกัน ตลอดจนเป็นกลไกหล่อหลอมให้เกิดความรักและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในจังหวัด เพื่อถ่ายทอดสู่สายตาของคนในสังคมและประเทศชาติต่อไป

5. บทสรุป

การศึกษาคติชนคนสุพรรณบุรี พื้นที่แสดงตัวตนกับการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเทศกาลสงกรานต์ พบว่าการนำเสนอความเป็นคนสุพรรณบุรีผ่านข้อมูลคติชนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ขบวนแห่บุปผชาติประกอบคำขวัญ การแต่งกายและกิจกรรมการแสดง ถือเป็น การแสดงตัวตนของคนสุพรรณบุรี ที่มี ความแตกต่าง แต่สามารถผสมผสานเรื่องราวและความกลมกลืนทางวัฒนธรรมให้สามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และยังเป็นส่วนช่วยในการนำเสนอพื้นที่ของจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อนึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งการยกย่องเชิดชูบุคคลทางประวัติศาสตร์และปัจจุบัน เป็นส่วนที่แสดงออกถึงความเป็นคนสุพรรณบุรีที่มี วัฒนธรรมการยกย่องบุคคลผู้สร้างประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ สะท้อนวิถีเมืองคนดี และสะท้อนวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ยังคงเข้มแข็งและสมบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และพื้นที่แสดงตัวตนในเทศกาลสงกรานต์ของคนสุพรรณบุรียังแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาตลอด ระยะเวลาอันยาวนาน ถึงแม้จะเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม แต่อยู่บนพื้นที่ใหม่และจะเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมพร้อม สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนกระตุ้นการท่องเที่ยวได้ต่อไปอย่างแน่นอน

6. เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มการท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี. (2561). *เย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ สุพรรณบุรี ปี 2561 ณ ถนนอาทิวราห์ อำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี*. เรารักสุพรรณฯ. <http://www.welovesuphan.com>
- ชินชญา คันธะวิชัย, และมณฑิรา ราโท. (2552). *มอญแผ่นดินสยาม*. ศรีบูรณคอมพิวเตอร์.
- ทิมขำนิวส์ทั่วโลก. (2561). *สงกรานต์ไทยทรงดำ*. <http://www.talknewonline.com>
- ปรมินท์ จารูร. (2559). *คติชนกับการท่องเที่ยว: หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์. (2543). *สุพรรณบุรี*. ต้นอ่อน.
- พระมหาอดิศร ธีรสีโล. (2547). *ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี*. โอเดียนสโตร์.
- โพธิ์ แชมกล้าเจียก. (2538). *วัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน*. จงเจริญ.
- ม. ศรีบุษรา. (2522). *ไทยคำรำพัน*. บรรณกิจ.

ศิริพร ณ กลาง. (2558). *เรื่องเล่าพื้นบ้านไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง*. ภาพพิมพ์.

ศิริพร ณ กลาง, และสุกัญญา ภัทรราชย์. (2542). *คติชนกับคนไทย-ไท รวมบทความทางด้านคติชนวิทยาในบริบททางสังคม*. โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หม่องน้อย. (2560). *พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์*. <http://www.suphan.biz>

หม่องน้อย. (2561). *สงครามสุพรรณบุรี*. <http://www.suphan.biz>

Bascom, W. R. (1965). Four function of folklore. In A. Dundes (Ed.), *The study of folklore* (pp. 333-349). Prentice Hall.

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง
การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นวารสารสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งทางสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา บทความที่จะผ่านการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 2 ท่าน บทความชุดนี้เป็นตัวอย่างในการจัดรูปแบบบทความเพื่อจัดพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงในบทความนี้ ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง รวมถึงเอกสารอ้างอิงรูปแบบตัวอักษรต่าง ๆ วิธีการใส่รูปภาพ ตาราง ผู้เขียนบทความสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร หรืออีเมลติดต่อกองบรรณาธิการที่ อีเมล krungkao.arursjournal@gmail.com

1. การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ
วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

วารสารเปิดรับบทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น จำนวน 3 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double Blinded กรณีมีข้อเสนอแนะแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการจะดำเนินการแจ้งให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจตีพิมพ์หรือไม่ก็ได้

ข้อมูลเผยแพร่ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

2. คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร

2.1 บทความวิจัย

บทความวิชาการ มีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหาดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิจัยเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

บทนำ

- ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

วิธีดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

การอ้างอิงใช้แบบ APA

2.2 บทความวิชาการ

บทความวิชาการ เป็นบทความที่รวบรวมหรือเรียบเรียงจากหนังสือ เอกสาร ประสพการณ์ หรือเรื่องแปล เพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่าง ๆ หรือแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าทางวิชาการ

บทความวิชาการ มีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหาดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิชาการเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- การอ้างอิงใช้แบบ APA

3. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความ พร้อมกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความวิจัย/บทความวิชาการ ซึ่งระบุวิธีการจัดส่งในเอกสารแบบฟอร์มดังกล่าว โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

4. รูปแบบบทความวิจัยและการพิมพ์เนื้อหาของเรื่อง

เพื่อความสะดวกในการแก้ไข ควรใช้โปรแกรม Microsoft Word for windows พิมพ์บนกระดาษ B5 โดยตั้งหน้ากระดาษดังนี้ ขอบกระดาษด้านบน – ล่าง 1.5 ซม. ขอบกระดาษด้านซ้าย และขวา 1.5 ซม.

4.1 รูปแบบและขนาดอักษร

ตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK สีดำเท่านั้น โดยกำหนดรูปแบบ ขนาด และรายละเอียดดังนี้

รูปแบบ (Types of texts)	บทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK)	
	ขนาด (Size)	ตัวพิมพ์อักษร (Typeface)
ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและอังกฤษ (Title)	18	ตัวหนา (Bold)
ชื่อผู้เขียน (Author & co-authors)	16	ตัวหนา (Bold)
การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence)	12	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวข้อเรื่องบทคัดย่อ (Abstract heading)	16	ตัวหนา (Bold)
บทคัดย่อและเนื้อเรื่องหลัก (Abstract & main texts)	14	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวข้อคำสำคัญ (Keywords)	14	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องหลักและตัวเลข (Section heading & number)	16	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องรองและตัวเลข (Subsection heading & number)	14	ตัวหนา (Bold)

4.2 หน้าแรก

หน้าแรกของบทความจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนและผู้เขียนร่วม บทคัดย่อ และเชิงอรรถบ่งบอกตำแหน่งและสถานที่ทำงานของผู้เขียนและผู้เขียนร่วม ให้พิมพ์หน้าแรกทั้งแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษเรียงตามลำดับ

4.2.1 ชื่อเรื่อง พิมพ์อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ เริ่มจากชื่อภาษาไทยแล้วตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษ ขนาดและตัวพิมพ์อักษร และรายละเอียดไฟล์รูปแบบบทความ

4.2.2 ชื่อผู้เขียน พิมพ์อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อเรื่อง และเว้น 1 บรรทัด ทั้งด้านบนและใต้ชื่อผู้เขียน ถ้ามีมากกว่า 1 คนให้พิมพ์คำว่า “และ” หน้าชื่อคนสุดท้าย ไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น และให้ใช้ตัวเลขอารบิกพิมพ์แบบตัวยกต่อท้ายชื่อ เพื่อแสดงความแตกต่างของสถานที่ทำงานดังตัวอย่างประกอบหน้าแรก

4.2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวข้อคำว่า “บทคัดย่อ” สำหรับบทคัดย่อภาษาไทย และ “Abstract” สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ โดยจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ สำหรับคำว่า “Abstract” เฉพาะตัวอักษร “A” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนเนื้อความให้จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ โดยบรรทัดแรกให้ย่อหน้า 1.5 ซม. และมีอย่างละย่อหน้าเดียว ทั้งนี้บทคัดย่อไม่ควรใส่เอกสารอ้างอิงใด ๆ ทั้งสิ้น และมีจำนวนคำไม่เกินอย่างละ 360 คำ

4.2.4 คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวข้อคำว่า “คำสำคัญ” โดยพิมพ์ไว้ใต้บทคัดย่อภาษาไทย เว้น 1 บรรทัด และจัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำสำคัญในแต่ละบทความควรมีประมาณไม่เกิน 5 คำ ให้พิมพ์หัวข้อคำว่า “Keywords” (เฉพาะตัวอักษร “K” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่) โดยพิมพ์ไว้ใต้ บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ ตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรกของคำแรกของแต่ละคำสำคัญเท่านั้น

4.2.5 ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน ให้พิมพ์สถานที่ทำงานของผู้เขียนทุกคน โดยเรียงตามหมายเลข และ Email address จากชื่อผู้เขียน โดยอยู่ด้านล่างของหน้าแรก

4.3 ส่วนอื่น ๆ ของบทความ

เนื้อเรื่อง ได้แก่ บทนำ ขอบเขตการวิจัย วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการวิจัย/ทดลอง ผลการวิจัย/ทดลอง วิเคราะห์/อภิปรายผล บทสรุป กิตติกรรม-ประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก (ถ้ามี) โดยไม่ต้องเว้นบรรทัด เมื่อจะขึ้นหัวข้อใหม่ให้เว้น 1 บรรทัด การพิมพ์หัวข้อให้พิมพ์ขีดซ้ายของแต่ละคอลัมน์ ส่วนของเนื้อเรื่องให้ย่อหน้า 5 เคาะ

การลำดับหัวข้อในเนื้อเรื่อง ให้ใส่เลขกำกับ โดยให้บทนำเป็นหัวข้อหมายเลขที่ “1.” และหากมีการแบ่งหัวข้อย่อย ก็ให้ใช้ระบบเลขทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย เช่น 1.1, 1.1.1, 1.2, 1.2.1 เป็นต้น

4.4 การจัดรูปภาพ ตาราง และการเขียนสมการ

รูปภาพทุกรูปและตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายอย่างชัดเจน

4.4.1 รูปภาพ

รูปภาพที่เตรียมควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 15 ซม. และความละเอียดที่เหมาะสม โดยตัวอักษรที่ปรากฏในรูปภาพจะต้องมีขนาดใหญ่สามารถอ่านได้สะดวก โดยทุกรูปภาพที่ใส่ไว้ท้ายบทความจะต้องมีการกล่าวอ้างในเนื้อหาบทความทุกรูปภาพ และรูปภาพทั้งหมดควรมองเห็นชัดเจนเมื่อบทความถูกพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์

การเขียนคำบรรยายใต้ภาพ ให้ใช้ TH SarabunPSK ขนาด 14 โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวข้อและหมายเลขของรูป และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายรูปภาพ จัดพิมพ์ไว้กึ่งกลางคอลัมน์

รูปลายเส้นของรูปภาพจะต้องเป็นเส้นสีดำ ส่วนรูปถ่ายควรจะเป็นรูปขาวดำที่มีความคมชัด รูปสีอนุโลมให้ได้ รูปภาพควรมีรายละเอียดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และเพื่อความสวยงามให้เว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นใต้คำบรรยายรูปภาพ 1 บรรทัด

4.4.2 ตาราง

ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายกำกับเหนือตาราง โดยปกติให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 Point โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวข้อและหมายเลขของตาราง และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายตาราง ถ้ามีข้อมูลฟุตโน้ตด้านล่างของตารางให้ใช้ตัวหนังสือเป็นแบบเดียวกันหากแต่ขนาดตัวอักษรเป็น 12 Point ให้จัดพิมพ์ขีดซ้ายของคอลัมน์เพื่อความสวยงาม ให้เว้นบรรทัดเหนือคำบรรยายตาราง 1 บรรทัด และเว้นบรรทัดใต้ตาราง 1 บรรทัด

5. เอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงใช้แบบ APA 7th (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา) ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในข้อการอ้างอิง จะต้องมีส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

5.1. การอ้างอิงในเนื้อหา โดยอ้างอิงแบบนาม-ปี ระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารไว้ท้ายของข้อความที่ต้องการอ้างอิง (TH SarabunPSK 14 Point)

5.2. การอ้างอิงท้ายบทความ ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความและห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ การขึ้นบรรทัดที่สองให้เคาะเจ็ดเคาะ (TH SarabunPSK 14 Point)

ตัวอย่าง

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไม่มี DOI

ภาษาไทย >> ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)./URL

บทความในหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.), ชื่อหนังสือ/(น./x-xx)./สำนักพิมพ์.

บทความวารสาร

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มีเลข DOI)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า./http://doi.org/เลข doi

หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/[วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.

เอกสารประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง./ (วัน./เดือน./ปี)./เรื่องที่ประชุม./ใน/ชื่อ(ประธาน)./ชื่อการประชุม/[Symposium]./ชื่องานที่จัดประชุม./สถานที่ประชุม

ข้อมูลสืบค้นที่ได้จากอินเทอร์เน็ต

ชื่อ-สกุลผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี, วัน เดือน)./ตำแหน่ง(ถ้ามี)./[บทสัมภาษณ์.]

วิธีเรียงการอ้างอิงให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

- สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เลขที่ 96 ถ.ปรีดีพนมยงค์ ต.ประตู่ชัย
อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา 13000
- 0-3532-2082 , 0-3527-6577
- <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-arua>